

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 504
Παρασκευή
2 Οκτωβρίου 1992
Δρχ. 250

ΗΜΕΡΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ
Ο ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟ

ΓΡΕΙΣ ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΗΣ Ν.Δ.
ΗΛΙΚΟ ΠΑΣΟΚ: ΠΟΙΟ ΠΑΣΟΚ;
ΣΤΕΡΑ: ΣΠΑΡΑΣΣΟΜΕΝΟΙ
ΚΑΘΕΥΔΟΝΤΕΣ
ΕΤΙΒΑΛ: ΑΠΟ ΤΗ ΒΕΝΕΤΙΑ

Αλέξανδρος

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.02.007 - 36.09.712

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΠΟΙΗΣΗ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

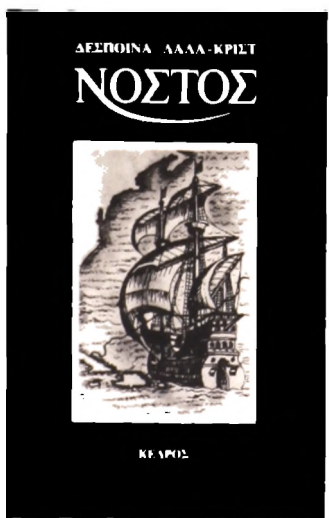
Όλο και πιο λίγες

ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΑΝΙΩΤΗ

Ορίστε τα ρόδα, μαμά!

Διηγήματα μυστηρίου, ονείρου και έρωτα· το καθένα κι ένα κομμάτι της σύγχρονης πραγματικότητας.

ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΛΑΛΑ-ΚΡΙΣΤ

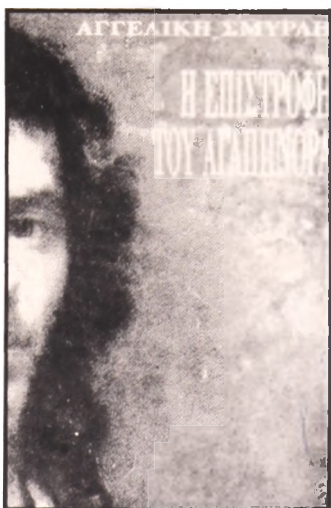
Νόστος

Ένα «ταξίδι» στο χρόνο και στο χώρο, συχνά οδυνηρό και λυτρωτικό, όπου ξετυλίγονται πτυχές του νεότερου πολιτισμού.

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΜΥΡΛΗ

Η επιστροφή του Αγαπήνορα

Τα γεγονότα που συγκλόνισαν την Κύπρο τα τελευταία 30 χρόνια δοσμένα με τον τρόπο της λογοτεχνίας από μια γυναίκα που τα έζησε.

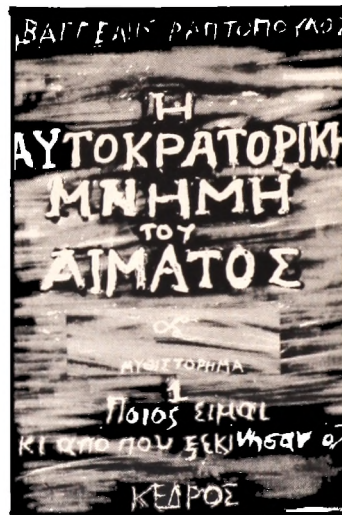
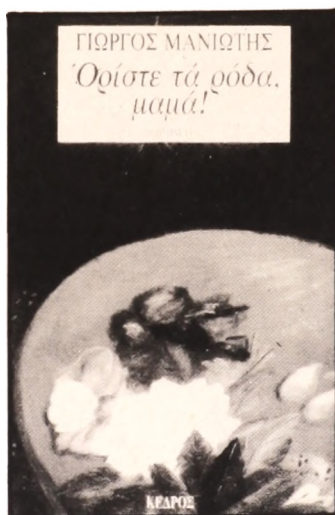
ΠΕΤΡΟΥ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

Μια συνηθισμένη μέρα

Η απόλυτη μοναξιά του ανθρώπου μέσα σε μια μεγάλη αλλά αδιάφορη πόλη — η μοναξιά μέσα στο πλήθος.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΑΓΓΕΛΗ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΥ

Η αυτοκρατορική μνήμη του αίματος

Η ιστορία ενός «πιστού υπηκόου στο σκοτεινό, ακυβέρνητο, παράλογο και αδυσώπητο "βασιλείο του Συναισθήματος"».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

Κάτω από τόσα βλέφαρα

Μια σειρά από διαδοχικές ιστορίες με κοινό παρονομαστή την αγωνία, τον έρωτα και την περιπλάνηση.

ΕΡΣΗΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Χοιροκάμηλος

Πέντε ιστορίες με φανταστικά θέματα ή καθημερινές καταστάσεις που κρατούν σε διέγερση την προσοχή του αναγνώστη.

ρίοδος Β'
όνος 19ος
ύχος 504
σκευή 2 Οκτωβρίου 1992
50

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΘΕΩΡΗΣΗ

άρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
ηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
226.107 TELEX: 214179 ANTI

ότης:
ΙΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
οκράτους 131
21 Αθήνα

ημίσεις:
ΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ
ματεία-Λογιστήριο:
ΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
δοποίηση, Μοντάζ:
ΙΑ ΛΕΒΟΝ

στοιχειοθεσία,
ΑΤΟ ΕΠΕ
οικονομική 9
36.03.607 - 36.04.550

πώση:
ΟΥΠ Α.Ε.
ου 5 - Περιστέρι
1 Αθήνα
5722201

ενυπόγραφο άρθρο
άζει τις απόψεις του
αφέα του.
ήγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ικού
700 δρχ.
5.400
Οργανισμών,
ών, κτλ.: 20.000 δρχ.
κή ετήσια: 4.800

ικού
- Μεσογ. χώρες:
η: δολ. 27
δολ. 54
Καναδάς - Αν. Ασία -
λία - Ωκεανία:
η: δολ. 30
δολ. 60

σμάτα, επιταγές:
ΙΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
άρους 60
ΑΘΗΝΑ
ΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Ιεριοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
72.32.713 - 72.48.240
Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
έντρο του βιβλίου.
υλουκτική και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Γηλ. (031) 285.857
622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΙΑΣΟΣ ΤΡΟΜΟ-ΚΡΑΤΟΥΣ 12

Όλος ο θίασος επί σκηνής, έργο ξαναπαιγμένο, αΐθουσα αραχνιασμένη και σκηνοθέτης ένας φασίζων ανώτερος υπάλληλος της κυβέρνησης, νοσταλγός του "ελληνοχριστιανικού" πολιτισμού. Αν χτυπήσει το πρωί η πόρτα σας λέτε να μην είναι ο γαλατάς;

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ: ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ 17

Δεν είναι αστείο. Ο Ανδρέας Ανδριανόπουλος, εξέδωσε εσωτερικό κείμενο προς τα στελέχη της Ν.Δ. με οδηγίες κυβερνητικής προπαγάνδας. Ολόκληρο το ντοκουμέντο δημοσιεύεται σε δύο σελίδες.

Το πολιτικό σκηνικό..... 20

Τι γίνεται με τους αντάρτες της Ν.Δ.; Πόσο ενήλικο έγινε το ΠΑΣΟΚ; Ποιοί ερίζουν στην Αριστερά; Και ποιοι καθεύδουν. Αποκαλυπτικά ρεπορτάζ με την πολιτική επισκόπηση του 15ημέρου. Γράφουν: Μ. Πατρινάς, Λ. Λουλούδης, Τ. Παππάς.

ΕΟΚ: Αλλάζοντας ταχύτητες 28

Η νομισματική κρίση στην Ευρώπη αποφεύχθηκε, μετά το "ΝΑΙ" στο Μάαστριχτ των Γάλλων. Τι γίνεται όμως με τη δραχμή; Μήπως στ' αλήθεια τα αδύνατα νομίσματα θα συνθλιβούν στην ΕΟΚ των δύο ταχυτήτων που προετοιμάζεται; Γράφουν: Αλ. Βυζάντιος, Κ. Τσαλόγλου.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ 33

Ένα ζαινούργιο, ευέλκτο οχτασέλιδο που παρακολουθεί από κοντά ό,τι συμβαίνει στο διεθνή χώρο. Ενημερωτικό, σχολιαστικό, παρεμβατικό θα σας εκπλήξει.

* Ζητούμε συγγνώμην από τους αναγνώστες μας για τα λάθη και τις ατέλειες του σημερινού τεύχους. Η προσαρμογή της έκδοσης σε νέα τεχνολογία μαζί με κάποιες ουσιαστικές αλλαγές που βαθμιαία προχωρούν, τα κάνουν αναπόφευκτα. Ελπίζουμε, ωστόσο, να "εκουγχρονιστούμε" σύντομα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ

Έφυγε απροσδόκητα ένας μεγάλος συγγραφέας - και τακτικός συνεργάτης του ΑΝΤΙ. Σ' ένα «εν θερμώ» αφιέρωμα μνήμης, γράφουν για τον Αλ. Κοτζιά οι: Αλ. Αργυρίου, Γ. Κιουρτσάκης, Κ. Φιλίνης, Κ. Ευαγγελάκου και Δ. Ραπτόπουλος. Ακόμα, δύο ανέκδοτες αφηγήσεις του εκλιπόντος (σελ. 43 - 54)

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 5

Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6

Το τραίνο του "ουί"

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ..... 8

ΤΥΠΟΣ 16

ΔΙΑΛΟΓΟΣ 41

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 43

Στο Φεστιβάλ της Βενετίας ο ευρωπαϊκός κινηματογράφος δείχνει διαθέσεις αντεπίθεσης. Τι γίνεται, όμως, αν αμέσως μετά τη Βενετία πρέπει κανείς να παρακολουθήσει το φεστιβάλ της Δράμας.

ΤΡΟΜΟΣ ΣΥΝΕΧΕΙ ΦΡΟΝΗΣΙΝ

ΓΙΑ ΜΙΑ ακόμα φορά η σοβαρή υπόθεση της τρομοκρατίας παίρνει τη μορφή φαρσοκωμωδίας – επιεικώς – και γίνεται πεδίο όπου διάφοροι κρατικοί φορείς και διάφορες πολιτικές σκοπιμότητες εκτυλίσσουν τον δικό τους μύθο.

Οι πολίτες μένουν άναυδοι και εν πλήρη συγχύσει μπροστά στα όσα φοβερά διαδραματίζονται στην υπόθεση Σκυφτούλη που ξεκίνησε από την «απόπειρα κλοπής αυτοκινήτου». Δεν ξέρουν τι να υποθέσουν. Έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους απέναντι στην αστυνομία και στις διωκτικές αρχές που όχι μόνο αποδείχτηκαν ανίκανες για 17 ολόκληρα χρόνια να «ακουμπήσουν» την τρομοκρατία αλλά πέφτουν συνεχώς από τη μια γκάφα στην άλλη και από το ένα φιάσκο στο άλλο.

ΣΕΒΟΜΕΝΟΙ σοβαρά τους θεσμούς της πολιτείας και τις βασικές αρχές του δικαίου δε θα εκφέρουμε φυσικά γνώμη – είναι άλλωστε ανεπίτρεπτο και από άποψη δημοσιογραφικής δεοντολογίας – για την ενοχή ή όχι των συλληφθέντων και την παραπομπή του Σκυφτούλη με βαρύτατες κατηγορίες που, όπως φαίνεται, στηρίζονται αποκλειστικά στην κατάθεση προσώπου, το οποίο, προς το παρόν, αρνείται δημοσίως ότι έχει καταθέσει οτιδήποτε περί αυτού ().

ΕΠΙΤΕΙΝΕΤΑΙ έτσι η σύγχυση που επικρατεί και υπονομεύεται ακόμα περισσότερο η αξιοπιστία του κράτους.

Κανείς δεν πιστεύει πλέον τίποτα. Απλώς, όλοι περιμένουν το επόμενο χτύπημα των τρομοκρατών. Είναι η μόνη πραγματικότητα της τρομοκρατίας.

ΑΥΤΟ όμως που εμβάλλει σε βαθύτατες ανησυχίες για τους ίδιους πλέον τους δημοκρατικούς θεσμούς της πολιτείας και τη λειτουργία τους είναι οι καταφανείς δικονομικές και συνταγματικές παραβιάσεις που σημειώθηκαν στην υπόθεση μ' όλα εκείνα τα ευτράπελα των «προφορικών εντολών» και τα παρόμοια.

ΣΕ ΤΙΝΟΣ χέρια στο τέλος βρίσκονται οι ελευθερίες των πολιτών και τα δημοκρατικά τους δικαιώματα; Με ποια πολιτική κάλυψη και ποια στοιχειώδη λογική σημειώνονται οι απίστευτες και μυθιστορηματικές αυτές διαρροές περί γνωστών ήδη «υπόπτων» χωρίς να γίνεται καμιά επίσημη δήλωση από επίσημα χείλη; Θα έχουμε κι άλλες «νυχτερινές επιδρομές» σε σπίτια «υπόπτων» που αποδεικνύονται αμέσως φιάσκο; Ποιος παίζει με όλα αυτά χωρίς να λογοδοτεί για τις συνέπειες; Πώς αφήνονται ελεύθερες οι διάφορες «πηγές» να διαρρέουν τις «εκδοχές» τους περί την υπόθεση στον Τύπο παραπλανώντας την κοινή γνώμη; Διότι δεν μπορεί όλες οι εκδοχές να είναι ορθές.

ΕΙΝΑΙ τεράστια η πολιτική ευθύνη της κυβέρνησης και τεράστια – συγκεκριμένα – η ευθύνη των πολιτικών προϊσταμένων των διωκτικών αρχών που ο τρόπος δράσης και συμπεριφοράς τους δημιουργεί τρομακικά ερωτηματικά και εγκυμονεί σοβαρότατος κινδύνους, πλήττοντας το κράτος δικαίου και τους θεσμούς του πολιτεύματος.

ΕΧΟΥΜΕ επανειλημμένα τονίσει από τις στήλες αυτές ότι η υπόθεση της τρομοκρατίας είναι πολύ σοβαρή υπόθεση.

Η ανικανότητα των κρατικών αρχών μεταφράζεται συχνά σε άγχος για επίδειξη «επιτυχιών». Ένα βήμα, και ο πειρασμός για σκηνικό θρίλερ και κατασκευή ενόχων είναι μεγάλος.

ΕΙΝΑΙ τυχαία όλα αυτά στην τρίτη επέτειο από τη στυγερή δολοφονία του Παύλου Μπακογιάννη;

ΑΠΟ τους χειρισμούς αυτούς στα θέματα της τρομοκρατίας – δεν είναι η πρώτη φορά μέσα σε 17 χρόνια – ουδείς ωφελείται πολιτικά. Αντίθετα, βλάπτεται το κύρος της πολιτείας. Και παρεμπιπτόντως: τι έγινε εκείνη η «συναίνεση» των κομμάτων σε θέματα τρομοκρατίας; Καιρός να σοβαρευτούμε.

αντί

ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΜΕ
ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΑΣ,
ΒΡΕ ΠΑΙΔΙΑ;
ΠΟΙΕΣ ΠΡΟΚΡΙΘΗΚΑΝ
ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ
ΦΑΣΗ;

ΤΟ ΚΑΘΑΡΜΑ
ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ
ΣΠΑΕΙ, ΚΑΙ ΨΑΧΝΕΙ
ΓΙΑ ΕΛΑΦΡΥΝΤΙΚΑ...

ΣΤΑΘΗΣ
Α'92

Το τρένο του «ουι»...

ΚΑΝΕΙΣ, ΛΟΙΠΟΝ, ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΧΑΣΕΙ το τρένο του Μάαστριχτ... Το διακήρυξαν -μια εβδομάδα μετά το γαλλικό «ναι»- οι υπουργοί Οικονομικών των «12» (ΕΚΟΦΙΝ), που συνήλθαν, «επί τω αυτώ», στις Βρυξέλλες, για να μελετήσουν την όλη κατάσταση και ν' αποφασίσουν «επί του πρακτέου». Τύποις, οι αποφάσεις που πάρθηκαν ήταν ομόφωνες... «Όλοι οι παρόντες υπουργοί -αναφέρει το σχετικό ανακοινωθέν- αντιτίθενται με έμφαση στην ιδέα μιας Ευρώπης δύο ταχυτήτων... Όλοι οι παρόντες υπουργοί τόνισαν εκ νέου τη δέσμευσή τους στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό σύστημα», κ.λπ.

Ωστόσο, πίσω από τις ωραίες αυτές διατυπώσεις, όλοι ξέρουν ότι οι αντιθέσεις και οι εσωτερικές διαμάχες μεταξύ των κοινοτικών εταίρων (κατ' επέκταση και τα διαφορετικά «σενάρια») παίρνουν και δίνουν Κάποιοι σκέφθηκαν, προς στιγμή, ότι ευρωπαϊκή ένωση θα μπορούσε να σημαίνει «Ευρώπη των Πέντε υπό τη στέγη μιας κοινής τράπεζας»... Άλλοι ότι η Ευρώπη θα μπορούσε να προχωρήσει και χωρίς τη «δυστρο-πούσα Βρετανία»... Και άλλοι (στην προκειμένη περίπτωση οι Βρετανοί, με στήριξη των Δανών) ότι θα μπορούσαν να εκβιάσουν τους Γερμανούς (διάβαζε την «Μπούντεσμπαν») για «θεμελιώδεις αλλαγές» στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα...

Τελικά, η απλή λογική έπεισε όλους ότι το προέχον, σήμερα, είναι η επικύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Και στη λογική αυτή άρχισε να προσχωρεί και ο Βρετανός πρωθυπουργός Τζον Μέιτζορ, ο οποίος κάπου διαπιστώνεται ότι η «κωλυσιεργία» έχει και αυτή όρια και ότι χρειάζονται «ενέλικτοι χειρισμοί» για να μη βρεθεί η Βρετανία εκτός Ευρώπης.

[Για τη νηφάλια ευρωπαϊκή αριστερά, η κύρωση της συμφωνίας του Μάαστριχτ μπορεί να δώσει το έναυσμα για «τον παραπέρα δημοκρατικό, κοινωνικό και οικολογικό εμπλουτισμό της». Η τεχνοκρατική γλώσσα της Συνθήκης, το «δημοκρατικό έλλειμμα», η απουσία διαύλων επικοινωνίας ανάμεσα στα κέντρα αποφάσεων και τον Ευρωπαϊό πολίτη, κ.α., μπορούν να δώσουν τη θέση τους σε ουσιαστικές βελτιώσεις που ν' απαντούν στα άμεσα προβλήματα των πολιτών της Ευρώπης. Αντιθέτως, για τους ημετέρους «δογματικούς» και συνοδοιπόρους, η κύρωση της Συνθήκης είναι η «αρχή του τέλους» της Ελλάδας και όλης της Ευρώπης]

Και το «πακέτο Ντελόρ»;

ΚΑΠΟΙΟΣ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΕΡΩΤΗΣΕΙ: Και με το «πακέτο Ντελόρ» -που τόσο ενδιαφέρει τις ασθενέστερες χώρες της Κοινότητας- τι έγινε; Αν δεχθούμε την εκτίμηση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Στ. Μάνου, ο αποκλεισμός της «Ευρώπης των δύο ταχυτήτων» και, προπαντός, η κοινή απόφαση για την «αυστηρή εφαρμογή των προγραμμάτων σύγκλισης» (που σημαίνει σύγκλιση των οικονομιών των φτωχότερων κρατών-μελών με τη βοήθεια του «Πακέτου Ντελόρ - 2», όλα αυτά σημαίνουν, κατά κάποιο τρόπο, ότι η Ελλάδα δεν έχει λόγους ν' ανησυχεί. Την εκτίμηση αυτή του κ. Στ. Μάνου δέχεται, ως ένα βαθμό, και ο κ. Αχιλλέας Μητσός, διευθυντής της «Κομισιόν», με ειδικευση στον τομέα των διαρθρωτικών αλλαγών, ο οποίος (σε συνέντευξή του στην «Αυγή της Κυριακής») εντοπίζει τον «κίνδυνο», για το «πακέτο Ντελόρ», στην «καθυστέρηση» και όχι στη «μη ρύθμιση». Από την άλλη, ο κ. Μητσός υπενθυμίζει ότι ένα από τα επιτεύγματα της πορτογαλικής προεδρίας (που παρέδωσε τη σκυτάλη στη βρετανική) ήταν να συνδέσει την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τη διεύρυνση της Κοινότητας με την επίτευξη συμφωνίας για το «πακέτο Ντελόρ». Αυτό σε απλά ελληνικά σημαίνει ότι αν δεν υπάρξει συμφωνία για το «πακέτο Ντελόρ» δεν μπορούν να ξεκινήσουν οποιεσδήποτε διαπραγματεύσεις για την είσοδο στην Κοινότητα χωρών όπως είναι η Ελβετία, η Αυστρία ή η Σουηδία, που επείγονται -τόσο οι ίδιες, όσο και η Γερμανία- να καταστούν μέλη της ΕΟΚ.

Κατά τα άλλα, εξυπακούεται ότι κάθε «καθυστέρηση» στην προώθηση του «πακέτου Ντελόρ», είναι ασύμφορη για τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου. Η Συμφωνία του Μάαστριχτ προβλέπει λ.χ. για την Ελλάδα, κοινοτικές εκροές επτά δισεκατομμυρίων περίπου ECU, για την εκτέλεση έργων υποδομής στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και του περιβάλλοντος. (Πηγή: το «Ταμείο Συνοχής»).

Μάαστριχτ και Ελλάδα...

ΚΑΙ ΕΝΩ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ υπουργοί Οικονομικών της Κοινότητας συζητούσαν το μέλλον της Ευρώπης, στην Ελλάδα συνέβαιναν πολλά και διάφορα: Η φωτιά αφάνιζε επί τέσσερις μέρες (τελικός απολογισμός: 50.000 στρέμματα στάχτη) το άλλοτε πανέμορφο δάσος της Νότιας Ρόδου... Το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηναίων αποφάσισε να «αναβαθμίσει» τον χώρο της πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ (οι «μνήμες» δεν έχουν πια καμιά αξία), με την ανέγερση συνεδρια-

κού κέντρου και γκαράζ... Ο «Δρομέας» αυτό το θαυμάσιο έργο του Κώστα Βαρδαρτζου απειλήθηκε με καταστροφή, χάρις τη «πρεμούρα» της εταιρίας «Απικό Μετρό». Τέλος, η ΕΥΔΑΠ μας προειδοποιούσε ότι αν η στάθμη του νερού εξακολουθήσει να πέφτει, τότε θα υποχρεωθεί να μας επιβάλει δελτίο.

Η ΑΝΑΦΟΡΑ σε τέσσερα «μη πολιτικά θέματα» (ας τα αποκαλέσουμε έτσι) δε υποβάλλει ότι η προσέγγιση των άλλων -πολιτικών- θεμάτων είναι καλύτερη. Ο ίδιος πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης αισθάνθηκε την ανάγκη να μας προειδοποιήσει ότι τα συμβαίνοντα γύρω μας «πηγαίνουν προς το χειρότερο», καθώς ο συνεχιζόμενος εμφύλιος στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη ενδέχεται να μεταφερθεί τώρα και στο Κοσσυφοπέδιο, με Αμερικανούς, Αλβανούς και Βούλγαρους έτοιμους να παίξουν τα δικά τους «παιχνίδια». Τα σενάρια, βέβαια, είναι πολλά. Αλλά πολλά είναι και τα ερωτήματα, τα «διλήμματα»: Πώς θα αντιδράσει η Ελλάδα αν οι Αλβανοί του Κόσοβο (με αλβανική και αμερικανική ενθάρρυνση...) θέσουν θέμα «πλήρους ανεξαρτησίας», αν όχι και «ένωσης με τη μητέρα Αλβανία»; Και αν ξεσηκωθούν οι Κοσοβάροι Αλβανοί, ποια μας λέει ότι η έγερσή τους θα σταματήσει στα σύνορα και δεν θα «παρασύρει» και τους Αλβανούς του κράτους των Σκοπίων. Στην περίπτωση αυτή, ποια εγγύηση υπάρχει ότι δεν θα κινηθεί και η Σόφια, η οποία ήδη θεωρεί τους «Μακεδόνες» του κράτους των Σκοπίων δικούς της «Βουλγάρους»; Τα

ορα σενάρια, όμως, λησμονούν ότι το πυροπέδιο εξακολουθεί να θεωρείται, τους Σέρβους όχι απλώς «σερβικό ος», αλλά «πατρώα γη». (Πριν 600 περί χρόνια, τα στρατεύματα του Σέρβου βασιλιά Λαζάρου είχαν δώσει μάχη ζωής ή θανάτου κατά των στρατευμάτων του σουλτάνου Μουράτ Α*.008). Η Σερβία, συνεπώς, πρόκειται να μείνει με σταυρωμένα χέρια. Μια γενίκευση του πολέμου, όμως, θα βλάψει τη σύρραξη στα σύνορα της Ελλάδας, η οποία, φυσικά, δεν έχει λόγους να αιτείται ευτυχίας από το ενδεχόμενο μιας «απελευθέρωσης» Αλβανίας ή Βουλγαρίας. Ορίζεται ωμό το ερώτημα: Τι επιτάσσει το κοινό συμφέρον: Διάλογο, ομαλοποίηση σχέσεων μας με το κράτος των Σκοπίων, ή διατήρηση των συνόρων του από την Ελλάδα ή την Αλβανία και Βουλγαρία σε βάρος των βορείων συνόρων μας;

Προς: Το κρίσιμο ραντεβού

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΟΜΩΣ, ΔΕΝ ΠΑΝΕ ούτε στο Κυπριακό. Πολλά θα αποσυντονιστούν, βέβαια, στο «ραντεβού» Βασιλίου Μπούτρου, Γάλι και Ντενκτάς, στις 26 βρίου, στη Νέα Υόρκη. Όμως, ακόμα «φύσει αισιόδοξος» κ. Κ. Μητσοτάκης, λίσθησε, το δεκαπενθήμερο αυτό, εξαιτίας συγκινηθέντος, παρά τις «διαβεβαιώσεις» του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών Χ. Νιχοντίν, Έλληνα ομολόγού του Μ. Παπανδρέου, ότι η Άγκυρα επιθυμεί προώθηση συνομιλιών για λειτουργική λύση του Κυπριακού, κ.λπ. Η Άγκυρα, όμως, που αϊζει σήμερα μεγάλη «περιφερειακή ηγεμονία» και -όπου μπορεί- «προστάτης των εθνικών εθνότητων» δεν διακατέχεται από καμία καλή πρόθεση. Καθώς μάλιστα, πολυεθνικά κράτη στην πρώτη ΕΣΣΔ, έως την πρώτη

Γιουγκοσλαβία) διαλύονται, άρχισε να ανακαλύπτει ότι η «ομοσπονδιακή λύση» για την Κύπρο, ίσως δεν είναι η καλύτερη.

Η ΔΥΣΟΙΩΝΗ αυτή προοπτική, δεν δικαιολογεί, βέβαια, όλους εκείνους που, στην Κύπρο και στην Ελλάδα, εξακολουθούν να «ελεεινολογούν» τον πρόεδρο Γ. Βασιλείου διότι αποδέχθηκε την πρόσκληση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ για συνομιλίες στη Νέα Υόρκη και διότι «διαλέγεται» με τον Ντενκτάς. Το μόνο που δεν εξηγούν οι «ακραιφνείς» αυτοί είναι πώς θα λυθεί το Κυπριακό εάν δεν διαλέγεσαι, δεν πιέζεις, δεν το κρατάς -έστω- στην επικαιρότητα, δεν υπενθυμίζεις στους διεθνείς οργανισμούς ότι το πρόβλημά σου παραμένει άλυτο 18 ολόκληρα χρόνια. Εκτός αν «λύση» είναι η παράκληση προς τον Θεό του ελέους και των οικτιρμών να πέμψει μια, ειδικά για την Κύπρο, καλύτερη «συγκυρία», για να δικαιωθεί η «θεωρία της αναμονής». (Υπάρχει, βέβαια, και η εκδοχή των δυναμικών λύσεων, αλλά, μέχρι στιγμής, ούτε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, ούτε τα αντιπολιτευόμενα τον πρόεδρο Βασιλείου κυπριακά πολιτικά κόμματα φαίνεται να την εισηγούνται.

Τα εσωτερικά θέματα

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ, όμως, υπάρχουν και τα εσωτερικά θέματα. Η κυβέρνηση εξακολουθεί να μη συνειδητοποιεί ότι Μάαστριχτ, εκσυγχρονισμός, αναπροσαρμογές, συγκλίσεις, πρέπει να συμβαδίζουν με ένα ελάχιστο απόθεμα κοινωνικής ευαισθησίας και ότι, επιτέλους, τη «νύφη» δεν μπορούν να πληρώνουν, εσάει, οι ασθενέστεροι. Όσο για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, μοναδικό μέλημά του είναι η «επίσπευση των εκλογών», πώς να επανέλθει

-χωρίς καμιά προγραμματική δέσμευση- στην πρωθυπουργία και πώς, από την πρωθυπουργία να κάνει το «άλμα» στην Προεδρία της Δημοκρατίας (Σχέδια για το «άλμα» αυτό, υπήρχαν και στην πρώτη, και στη δεύτερη τετραετία διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Μεσολάβησαν, όμως, όσα μεσολάβησαν και η σχετική «επεξεργασία» ανεστάλη).

ΜΕΣΑ στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε, πραγματοποιήθηκε και η σύνοδος της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής του ΣΥΝ, με ζωντανό διάλογο και αρκετές προτάσεις αξιόλογες. Σημείο αντιδικίας απετέλεσε, ωστόσο, η πολιτική πρόταση του Συνεδρίου για κυβέρνηση συνεργασίας των δυνάμεων του προοδευτικού εκσυγχρονισμού, την οποία ορισμένα μέλη της ΚΠΕ θέλησαν να ερμηνεύσουν ως υπόδειξη για ... άμεση συνάντηση Παπανδρέου-Δαμανάκη και συνεργασία ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ.

ΣΤΟ ΙΔΙΟ «Δεκαπενθήμερο» πραγματοποιήθηκε και η συνάντηση του πρωθυπουργού με τον επίτιμο πρόεδρο του ΚΚΕ, Χαρ. Φλωράκη, η οποία δεν κάλυψε, βέβαια, μόνο θέματα της κινεζικής... «λαϊκής δικτατορίας» -όπως επέμεναν ορισμένες παραπολιτικές στήλες- αλλά και γενικότερα θέματα, όχι άσχετα με την πρόσφατη κοινωνική αναταραχή, το παλιρροϊκό απεργιακό κύμα και τις γνωστές θέσεις του ΚΚΕ απέναντι στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

ΤΕΛΟΣ, «είδηση» του «Δεκαπενθήμερου» ήταν η δήλωση του κ. Στ. Μάνου (από τις Βρυξέλλες) ότι η εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης, για το 1993, θα είναι καλύτερη και ότι οι αυξήσεις των μισθών δεν θα είναι «0 + 0», αλλά θα κυμανθούν κάπου μεταξύ «2% + 2%» (οι μικρότερες) και «4% + 4%» (οι μεγαλύτερες). Και η λιτότητα κρατεί. Και κρατεί

ANTHΝΩΡ

μάστηκαν 4 ακόμα
του περιοδικού
I: Από το α'
ηνο του 1990 (32ος)
το τέλος του 1991
5), τεύχος 426 μέχρι

τα γραφεία του
I μπορείτε να
ιηθευθείτε τους
υταίους και
κίότερους τόμους του
οδικού.
όμοι του ANTI
ελούν το
ρέστερο χρονικό
ημερών μας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ
ΤΟΥ «ANTI»

Η «ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ» ΤΟΥ κ. ΤΣΕΒΑ

Με προλογική αναφορά στο ιστορικό «Μανιφέστο» των Αλ. Παπαναστασίου (1922) ο αντιεισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. **Δημήτρης Τσεβάς** παρουσίασε το δικό του «Μανιφέστο» προς τον ελληνικό λαό και άπαντες τους ηγήτορές του. Η «Επανάσταση Ήθους» του κ. Τσεβά αποτελεί, κατά πληροφορίες, κείμενο το οποίο ήθελε τουλάχιστον προ διετίας να συγγράψει και δημοσιεύσει. Ίσως είναι πλεονέκτημα για τον υπεύθυνο των ερευνών για την τρομοκρατία ότι δημοσιεύθηκε τώρα: η κρίση είναι πανθομολογούμενη, άρα και οι αποδέκτες του «Μανιφέστου» του μπορεί να πληθύνουν... Το κείμενο του κ. Τσεβά το οποίο καλεί «σε μια πλατιά πανδημοκρατική ένωση ιδεών και προοπτικών», πέραν της Δεξιάς και της Αριστεράς, προκειμένου να βρεθεί «η σωστική λύση... (η) υπέρβαση των συνθηκών και (η) ανάταση των ψυχών», θα μπορούσε να αποτελεί ένα υπόδειγμα χριστιανοσοσιαλιστικής αντίληψης όμως δεν είναι τέτοιο. Ο κ. αντιεισαγγελέας στο πρώτο μεγάλο μέρος της «Διακήρυξης» του δίνει μια τρομοκρατική εικόνα της σημερινής κρίσης της χώρας. Θεωρώντας ότι η κατάσταση είναι ακριβώς ίδια με αυτήν του 1987 (όταν είχε πάλι δημοσιοποιήσει τις «ανησυχίες» του), ομιλεί για «σάπισμα των θεμελίων της κοινωνίας μας», για «θλιβερό κατάντημα» και «δεινή κατάπτωση», για «κοινωνική αποσύνθεση» και για μια χώρα «σε κατάσταση άμεσου ανάγκης» για την ελευθερία του Τύπου που έχει φθάσει σε «μερική εξαχρείωση», για έναν πανταχού παρόντα «κοινωνικό εφησυχασμό, αριθισμό και αλλοτρίωση» και για «εθνικά επικίνδυνη κομματικοποίηση της νεολαίας» καθώς και για την παραμέληση της οικογένειας («το αναντικατάστατο αυτό εργαστήριο διαπλάσεως ψυχών»). Ο κ. εισαγγελέας βάζει σε ένα τσουβάλι τα ναρκωτικά και τις ληστείες με τον «αναρχισμό» και τις «παράνομες καταλήψεις και καταστροφές» και τα χρεώνει στην «καταιγίδα των αντικοινωνικών εκδηλώσεων των νεών». Όλα αυτά στοιχειοθετούν την κατά Τσεβά «μεγαλύτερη ίσως κρίση της ιστορίας μας».

Και προτείνει συνταγές νουθετώντας πολιτικούς, κεφάλαιο και εργαζόμενους να εγκαταλείψουν τις ιδεολογίες και τα οικονομικά συμφέροντα, και να προχωρήσουν για έναν κόσμο νέο (την «καινήν κτίσιν»), στηριγμένο «στον ανθρωπισμό, τη χριστιανική ηθική και την ελληνική φιλοσοφία του μέτρου και του άριστου».

Αυτά και άλλα συγγράφει ο κ. Τσεβάς, παραμονές της νέας «επιτυχίας» της Αντιτρομοκρατικής Υπηρεσίας με τη σύλληψη των **Μαρίνου-Σκυφτούλη**, επιτυχία στην οποία η συνέργεια του κ. Τσεβά είναι παραπάνω από πολύτιμη.

Κατά τα λοιπά, αν το «Μανιφέστο» του κ. Τσεβά θυμίζει κάτι από το πρόσφατο παρελθόν, αυτό οφείλεται σε παραπλανητικές ομοιότητες.

Τ.Κ.

Ιδού η Ρόδος

Αλλά 50.000 στρέμματα δάσους έγιναν στάχτη στην πανέμορφη Ρόδο, «ολοκληρώνοντας» τη φετινή καταστροφή στο τέλος της «σεζόν των πυρκαγιών». Εδώ τα πράγματα είναι πλέον σαφέστερα των άλλων περιπτώσεων. Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν ήξερε... Όπως αποκάλυψε η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» η διεύθυνση Δασών της νομαρχίας Δωδεκανήσου είχε από τον Μάιο προειδοποιήσει για τους κινδύνους και ζήτησε τα πλέον στοιχειώδη μέσα για να προλάβει το κακό. Είτε από oligωρία είτε από αδυναμία ικανοποίησης των αιτημάτων ένα πράγμα έγινε φανερό: η Ρόδος έμεινε απροστάτευτη και η γύμνια του κράτους στην αντιμετώπιση ενδημικών φαινομένων, είτε από την άποψη πρόληψης είτε από την άποψη αποτελεσματικής καταστολής αποκαλύφθηκε σ' όλη της τη μεγαλοπρέπεια. Κάθε άλλη συζήτηση νομίζουμε ότι περιττεύει.

Ν. Φ.

Ομφάλιος λώρος

Ο πρόεδρος της ΑΔΕΔΥ κ. Σταύρος Γιατράς με αφορμή το νομοσχέδιο για τη δημόσια διοίκηση του κ. Κούβελα αρθρογραφεί και υποστηρίζει τις απόψεις του ανώτατου συνδικαλιστικού οργάνου των δημοσίων υπαλλήλων. Πέρα από τις επισημάνσεις του και τις επικρίσεις του για τις επιμέρους διατάξεις του νομοσχεδίου, με τις οποίες μπορεί κανείς να συμφωνεί ή να διαφωνεί συνολικά ή εν μέρει, ο κ. Γιατράς καταλήγει πάντα με την τοποθέτηση ότι καμιά μεταρρύθμιση στη δημόσια διοίκηση δεν πρόκειται να επιτύχει και κανένα πρόβλημα δεν πρόκειται να επιλυθεί αν δεν κοπεί ο ομφάλιος λώρος που τη συνδέει με το κόμμα που ασκεί την εκτελεστική εξουσία. Κι έχει φυσικά απόλυτο δίκαιο. Μήπως όμως, λόγω της σημαντικής θέσης που κατέχει, θα πρέπει ο ίδιος πρώτα να δώσει το «καλό παράδειγμα» αποκόβοντας τον δικό του ομφάλιο λώρο με το δικό του κόμμα; Τότε, σίγουρα, αυτά που λέει θα είχαν μεγαλύτερη αξιοπιστία.

Β.Ν.

ΚΥΠΑΤΖΙΔΙΚΑ (1)

Ουρές στην «υπόθεση Σκυφτούλη», ουρές άπυρες, ακόμα και μετά την παραπομπή του τρομοκράτη κοινωνιολόγου. Ουρές, που όπως αν φερε ο κ. Ν. Κωνσταντόπουλος, λειτουργούν, μετατρέποντας τον Επ. Σκυφτούλη σε «αλεξιφάνο», που θα ανακούφιζε πλείστους όσους περιδεείς «αρμοδίους» οι οποίοι έχουν καιρό να αποδείξει την ανεπανάληπτη ανικανότητά του. Το τελευταίο εξάλλου φέρεται ως σημείο τριβής μεταξύ ΗΠΑ-ΝΔ: οι Αμερικάνοι ασκούν - γρηφτηκε - πιέσεις συγκεκριμένες στον κ. Μητσόκη να δείξει κάποιο «έργο» αντιτρομοκρατικό. Έργο, όχι με την έννοια του θεάτρου, γιατί εκτελείται και η έκθεση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ στην τρομοκρατία...

Ουρές, λοιπόν, για να φανεί «έργο»: ο Σκυφτούλης - διαδίδεται από επώνυμες πηγές της Αστυνομίας, όπως κατήγγειλε ο Ν. Κωνσταντόπουλος στον «SKY», στις 30.9.92 - αρχίζει να «μιλιέται» τώρα στη δολοφονία Τσετίν, στην απόπειρα δολοφονίας Βαρδινολιάννη, στην επίθεση εναντίον διμοιρίας ΜΑΤ στο Θησείο, και σε όσες άλλες υποθέσεις θα κρίνουν αύριο ότι μπορεί «μπλεχθεί».

Τι να σου κάνει η «πολιτική» κάλυψη που χειρεί ο κ. Ανδριανόπουλος, κάνοντας όλα εμάς (!) «να αποφασίσουμε αν είμαστε υπεύθυνοι κατά της τρομοκρατίας (ευφύεστο και πολύ πρωτότυπο), όταν όλη η πρόσφατη τρομοκρατική παράσταση καταλήγει σε παραπομπή ενός «νέου υπόπτου» με βάση «ενδείξεις» οι οποίες προκύπτουν από μια «αναγνώριση» του Σκυφτούλη από τον ταξιδιτζή Δημόπουλο, η οποία ταγγέλλεται από τους συνηγόρους ως «εικονοφανής ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΜΕΝΗ» και παραπλανητική (σ.σ. η υπογράμμιση δική μας).

Τι να σου κάνει η «νομική» κάλυψη που επιφέρει ο άλλος κυβερνητικός εκπρόσωπος ο κ. Μιγάνας για το όργιο των παραβιάσεων που έγινε κατά τη διαδικασία αυτής της «υπόθεσης» όταν μία και μοναδική «αναγνώριση» του κ. Δημόπουλου δεν συνοδεύτηκε ούτε από έκθεση αιτιολογίας του Σκυφτούλη από τον αναγνωρισμένο ούτε από κατ' αντιπαράσταση εξέταση των Σεπολίων δεν αναγνώρισαν τον Σκυφτούλη ως έναν από τους δράστες και μάλιστα αφού είχαν κατ' αντιπαράσταση εξέταση και αφού συντάχθηκε έκθεση αναγνώρισεως (γι' αυτούς ναι, για τον Δημόπουλο όχι - δυστυχώς γι' αυτούς τους εγκεφάλους της νέας τρομο-παράστασης).

Κυπατζίδικα κόλπα, ολόδια με την επίσημη πολιτεία των τελευταίων μηνών.

Γ.Δ.

Ατιμωτική Δικαιοσύνη

τετέθη προ ημερών στη Βουλή, το λεγόμενο νομοσχέδιο για τις ένοπλες δυνάμεις, που αφορά στο τμήμα του για τη στρατιωτική ουσία απλά αναφέρει ότι «θα λλονται ποινές ειρηνικής περιόδου» και τοιες καταστάσεως γενικής ρατεύσεως.

πρόβλημα, εν προκειμένω, είναι ότι στο αυτό το σχέδιο νόμου είναι «α ριογι» ως αντισυνταγματικό, δεδομένου ότι στα 196 παρ. 4, 5 και 93 παρ. 2, 3, 4 του γματος του 1975, προβλέπεται η γηση του υφιστάμενου status των ωτικών δικαστηρίων και η ευθυγράμμιση ρατιωτικού Ποινικού Κώδικα, με τον Κώδικα, ύστερα από ψήφιση ειδικού

κριστάμενο σήμερα θλιβερό status, που γεται παρά τη συνταγματική επιταγή, αμβάνει:

νατότητα μη αιτιολογήσεως αποφάσεων νεπώς εσκεμμένη κακοδικία.

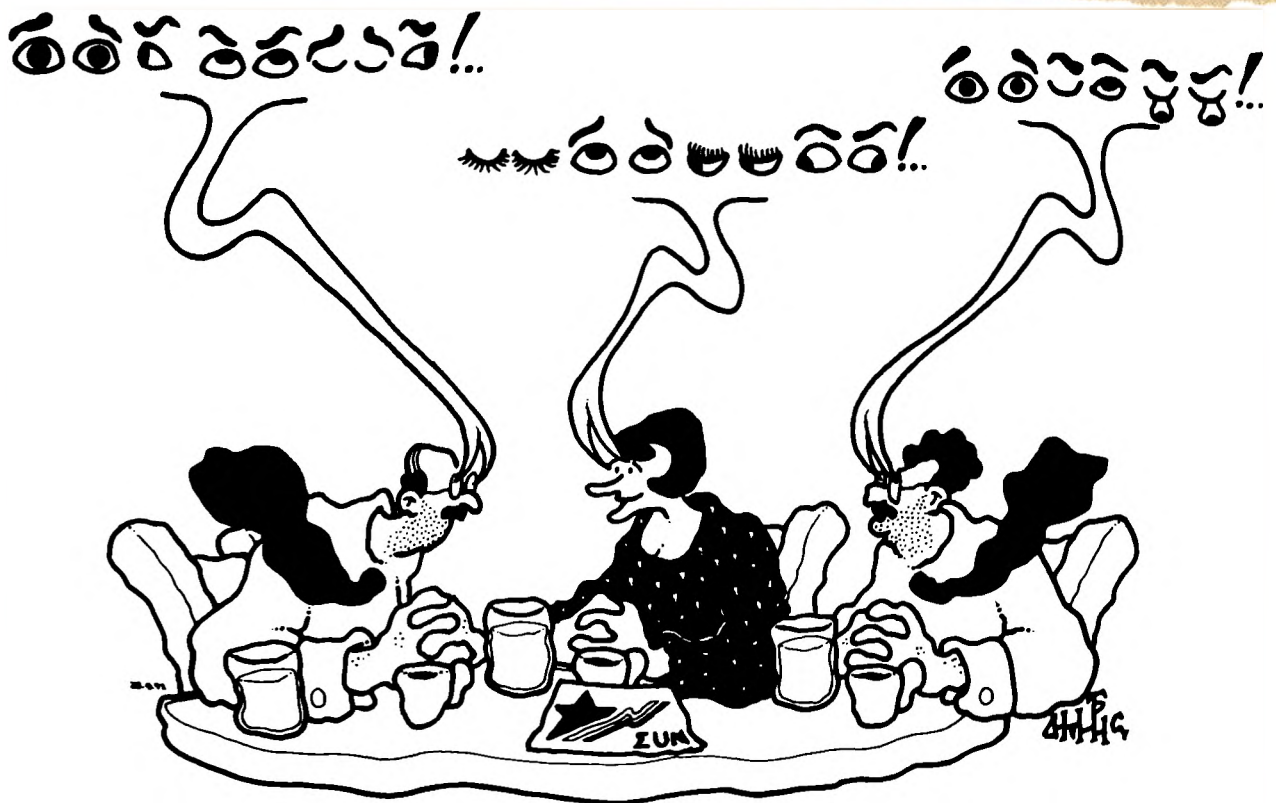
γγω ιεραρχικής εξαρτήσεως, την εκτέλεση ών και όχι την απονομή δικαιοσύνης.

νθεση από μη νομικούς, μειωμένα ένδικα κτλ.

πο ενδιαφέρον είναι ότι στο Δικαστήριο πίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου, και η έκδοση τελεσιδίκου αποφάσεως, τίασα πιθανότητα ιδιαίτερα ατιμωτικής για ρα μας, που αφορά στη λειτουργία των ωτικών δικαστηρίων, και ειδικότερα στην ωση εσκεμμένης κακοδικίας κατά λωση του Αρθρου 6 της Συμβάσεως της ;. Πρόκειται για την υπόθεση 11/321/293 για την οποία έχει ήδη εκδοθεί ικαστική απόφαση της Επιτροπής πίνων Δικαιωμάτων.

μένως ο κοινός υπουργός Δικαιοσύνης ιννας, όχι μόνο φροντίζει να θεραπεύσει ια της θλιβεράς αυτής ιστορίας, ιόζοντας το Σύνταγμα, αλλά πιθανώς 'εται και με την πρώτη καταδικαστική ιση της χώρας μας από το Στρασβούργο, κευμένη παραβίαση ανθρωπίνων ωμάτων, η οποία έλαβε μεν χώρα επί ΝΚ, αλλά χρεώνεται και γίνεται αποδεκτή ν σημερινή κυβέρνηση, την οποία ώπησε ο κ. Καμαρινέας, πρόεδρος του ού Συμβουλίου του Κράτους. Για την ι κολακευτική από πλευράς ρημάτων εκπροσώπηση της χώρας μας ως ορουμένης στο Στρασβούργο τον μένο Ιούνιο θα αναφερθούμε σε άλλο ωμα. Στο παρελθόν πάντως μία φορά, ραμε σε ανάλογη θέση επί Ιωαννίδη, και αποχωρήσαμε, μη αποδεχόμενοι τη ιση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ρώμης. πόθεση αυτή, νομικά, παρακολουθεί ο Ν. ταντόπουλος.

K.I.X.

ΟΠΟΙΟΣ ΔΕΝ ΑΓΑΠΗΣΕ ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΔΕΝ ΘΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΠΟΤΕ!..
ΕΔΩ ΔΕΝ ΜΙΛΑ Η ΛΟΓΙΚΗ... ΕΔΩ ΜΙΛΑ ΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ... ΕΔΩ ΜΙΛΟΥΝ ΤΑ ΜΑΤΙΑ!..

ΝΤΑΛΤΟΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΝΤΑΛΤΟΝ

Μνήμη Λομπρόζο

Πού ζούμε, Θεέ μου! Τρομοκράτες μπαίνουν, τρομοκράτες βγαίνουν, πού οδηγείται επιτέλους η αωνία Ελλάς; Τέτοια ερωτήματα μου γεννώνται καθημερινώς, και όλο μου 'ρχεται στον νου η Γεωργία Βασιλειάδου· καλά το καταλάβατε, για παράφραση γνωστής ατάκας της πρόκειται. Και αισθάνομαι την ανάγκη να θυμίσω από τη θέση αυτή τους μεγάλους δασκάλους και καθοδηγητές των Σωμάτων, τον μεγάλο Καραθανάση και τον μεγαλύτερο Αρχουδέα (τον «αυτός δεν είναι άνθρωπος, αυτός είναι ιδέα»), διότι η μνήμη είναι ως γνωστόν ένα από τα κυριότερα γνωρίσματα του λαού μας.

Αλλά παράπονο δεν έχω. Κι ο Λομπαρδιάρης, ως μαθητής, καλός είναι. Με κομμένη την ανάσα παρακολούθησα από τον ANTENNA τη συντονισμένη δράση Σωμάτων-Εισαγγελέως που κατέστησε εντελώς ανυπόληπτους τους τρομοκράτες και εξευτέλισε την τρομοκρατία. Διότι και η βοήθεια του καλού σταθμού είναι αποφασιστικής σημασίας. Και το σχέδιον είναι, με την καλή έννοια, σατανικόν. Μόνον ένας τέτοιος σταθμός (με επικεφαλής αγωνιστάς τύπου Νίκου Μαστοράκη) και μόνον σ' αυτόν τον τόπο, θα έλεγα ως μνήμων πολίτης, δύναται να παρουσιάζει σωστά ρεπορτάζ, διασύροντας τόσο πολύ τους τρομοκράτες και την τρομοκρατία, καταγράφοντας λεπτό προς λεπτό όλες τις ιδιοφυείς κινήσεις που μεγιστοποιούν την αποτελεσματικότητα των Σωμάτων.

Με φίλαθλον διάθεσιν παρακολουθούσα επίσης λεπτό προς λεπτό τις εξελίξεις, διάθεσις η οποία στα διαλείμματα της μεγαλειώδους επιχειρήσεως εκέντριζε εντόνως την κατά τα άλλα υπερήφανον μνήμην μου, φέρνοντας στην επιφάνεια ξεθωριασμένες εικόνες από την εφηβεία ή ακόμη και από τα παιδικά μου χρόνια. Και στον ενθουσιασμό μου πάνω, πήρα τηλέφωνο τον υπουργό της τάξεως της

εννόμου. Δυστυχώς ήταν πολύ απασχολημένος κι έτσι δεν μπόρεσα να του υποβάλω την πρότασή μου εκείνη τη στιγμή. Λοιπόν, θυμήθηκα τον δάσκαλό μου κι ένα απ' τα προβλήματά του: «Έξι σκυλιά πιάνουν έξι λαγούς σε έξι λεπτά. Εξήντα σκυλιά, σε εξήντα λεπτά, πόσους λαγούς θα πιάσουν;» Τέτοια προβλήματα πρέπει να δίδονται στους γενναίους αστυνομικούς, κι όποιος απαντά σωστά να λαμβάνει αμέσως προαγωγή ή να γίνεται δεκτός ως υπότροφος στη μεγάλη δημοσιογραφική σχολή του ANTENNA. Έτσι θα γνωρίσει νέες μεγαλύτερες δόξες η ΕΛ.ΑΣ. και θα τηρείται και η χρυσή αρχή «από την παραγωγή στην κατανάλωση».

Όσο για τη Δικαιοσύνη, εστέ βέβαιοι πως υπό τέτοιες συνθήκες, θα κάνει και άλλα θαύματα για την σωτηρία των ψυχών εκείνων των παραπλανημένων, την ολοσχερή εξάρθρωση των τρομοκρατών, και για την διόρθωση της πορείας του έθνους γενικότερα. Μόνον κακοήθεις ημπορούν να σχολιάσουν δυσμενώς τις καιρίες παρεμβάσεις της, προσωποποιώντας ενίοτε θεσμούς και ελεεινολογώντας λειτουργούς αμέμπτου λειτουργίας και λειτουργικότητας.

Τις ψέγει τους Ηρακλείς; Αναρχοτρομοκράτης θα 'ναι. Να συλληφθεί!

M.B.

Υ.Γ. Προς αποφυγήν παρεξηγήσεων, δεν θα επιθυμούσαμε να εκληφθούν τα παραπάνω ως έμμεση έστω συνηγορία υπέρ των πάσης αποχρώσεως θαυμαστών ή συνεργών της τρομοκρατίας και των παρασίτων της. Και εν πάση περιπτώσει, άλλο Άβερελ και άλλο Τζόε. Για τεχνικούς λόγους άλλωστε δεν συνοδεύεται το σχόλιο αυτό με το αστέρι της «17N» και εντός αυτού το κεφάλι του Τζόε Ντάλτον.

ΚΥΠΙΑΤΖΙΔΙΚΑ (2)

Με την αναμόρφωση του πρωθυπουργικού «ίματς» και την αναδιάρθρωση των επιτελικών μηχανισμών του γραφείου του κ. Μητσοτάκη, συμβαίνουν κάποια πράγματα τους τελευταίους μήνες που είναι περίεργα. Θυμάστε εκείνη την επιχείρηση της νομοθετικής πρωτοβουλίας του πρωθυπουργού στην κ. Μπακογιάννη - Μητσοτάκη. Θα θυμάστε επίσης ότι μια τέτοια επιχείρηση είναι αντισυνταγματική και ότι η ίδια η κ. Μπακογιάννη διαβεβαίωσε πως θα διορθωθεί, αφού επρόκειτο περί «φραστικού λάθους». Ακόμα περιμένουμε τη διόρθωση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Θυμάστε ότι στην κ. Μπακογιάννη είχε ανατεθεί η ΕΥΠ (άλλοτε ΚΥΠ). Έκριναν λοιπόν ορθότερο, λίγο μετά, να την πάρουν από την αρμοδιότητά της και να την δώσουν στον κ. Κούβελα. Κατατέθηκε και τροπολογία, και μετά αποσύρθηκε κι αυτή. Και η κυβέρνηση άλλοτε λέει ότι η ΕΥΠ έφυγε από τον πρωθυπουργό επειδή θα ήταν πρόσθετο βάρος και άλλοτε λέει ότι το Γραφείο Πρωθυπουργού έχει συντονιστικό ρόλο και η ΚΥΠ δεν εμπίπτει σε έναν τέτοιο ρόλο.

Συμπολιτευόμενη, εφημερίδα έγραψε ότι η ανάθεση της ΚΥΠ στον κ. Κούβελα έγινε για να υπάρξει κάποια ισορροπία για τον κ. Μητσοτάκη στο εσωκομματικό του πρόβλημα. Δηλαδή τι; Θα δουλέψει πάλι η «επιχείρηση - κασέτα;» Όλα αυτά μυρίζουν... κυπατζίδικα. Οι μέρες είναι άγριες και οι νύχτες γκαστρωμένες.

Ό,τι και να γίνει, πάντως, να 'στε βέβαιοι ότι σιγά-σιγά ο κ. Μητσοτάκης ετοιμάζεται για τις εκλογές. Και εδώ, το πρώτο μέλημά του είναι να τα πάρει όλα υπό τον έλεγχό του, να 'ναι «συντεταγμένα» τα πράγματα στο νοικοκυριό «του». Από το κόμμα μέχρι τις ΔΕΚΟ και τους δημόσιους φορείς που ετοιμάζεται να αποκεφαλίσει.

Και όλοι οι «έμπιστοι» βοηθάνε σ' αυτό. Με πρώτο τον κ. Ανδριανόπουλο που θεωρεί την κριτική που ασκήθηκε στην αστυνομοκρατία και τον αυταρχισμό στην «υπόθεση Σκυφτούλη» ως απαράδεκτη εκδήλωση συμπαράστασης στους τρομοκράτες.

Μπερδεύει ο «φιλελεύθερος» υπουργός, φαίνεται, το ρόλο του ως κυβερνητικού προπαγανδιστή με το ρόλο του διευθυντή της ΚΥΠ. Ή μήπως υπάρχει συγγένεια ανάμεσά τους;

Τον επόμενο αιώνα

Το περιοδικό «TIME» δημοσίευσε προβλέψεις για την κατανομή της παγκόσμιας ισχύος στον 21ο αιώνα, σύμφωνα με τις οποίες η Ιαπωνία φέρεται εξασθενημένη, οι Ην. Πολιτείες με προβλήματα και δυσκολίες και η γηραιά Ήπειρος ακμαία και θαλερή στο δρόμο της προόδου. Όσοι προλάβουν το τραίνο της Ευρώπης. Όσοι διαφωνούν, ας κατεβούν.

B.K.

Ανεργία

Ποιος πρόσεξε τα στοιχεία για την άνοδο της ανεργίας και ποιός αναλογίστηκε πόσο ακόμα θα

αυξηθεί τους μήνες που έρχονται; Ψυχρά νούμερα. Ανθρώπινα δράματα. Αδιαφορία των άλλων.

K.X.

N.Σ.

ΕΑΤ - ΕΣΑ - Γκαράζ

Καλά. Ο Δήμος Αθηναίων με απόφαση της πλειοψηφούσας παράταξης θέλει να τιμεντώσει και τα τελευταία ίχνη πράσινου που έχουν απομείνει στο κέντρο της Αθήνας. Τα 10 στρέμματα του χώρου της πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ, σύμβολο των πραγματικών αγωνιστών της αντίστασης κατά της χούντας δεν τα λυπήθηκε; Έτσι, σαν χειρονομία ευαισθησίας απέναντι στη μνήμη τόσων ανθρώπων. Τόση αναληγσία

N. B.

ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ-ΦΛΩΡΑΚΗΣ

Διαφώνησαν
σε όλα
στην
πλατεία
Τιεν-Αν-Μεν

Τ.Σ.

Αφήστε ήσυχη την Προεδρία

Η ανακοίνωση της Προεδρίας με την οποία ο Πρόεδρος κ. Κ. Καραμανλής εκφράζει την επιθυμία να μην εμπλέκεται το όνομά του σε κομματικές ή και εσωκομματικές αντιπαραθέσεις στέλνει σαφώς μήνυμα προς όλες τις κατευθύνσεις. Διότι θα πρέπει ο θεσμός της Προεδρίας τουλάχιστον να παραμείνει έξω από τις κομματικές διαμάχες και τις εσωκομματικές διενέξεις. Είναι άτοπη και επιβλαβής για το πολίτευμα της χώρας η σκόπιμη εμπλοκή της Προεδρίας σε διαμάχες που έχουν το δικό τους θεσμικό επίπεδο επίλυσης των διαφορών. Δεν μπορεί ούτε ο πρωθυπουργός να δηλώνει ότι «ο Πρόεδρος σε γενικές γραμμές συμφωνεί με την κυβέρνηση». Διότι έτσι κι αλλιώς ο Πρόεδρος δεν δικαιούται συνταγματικώς να διαφωνεί κι ούτε εξουσίες έχει για να εκφράσει εμπράκτως και νομίμως τη διαφωνία του αυτή. Φυσικό μπορεί να συμβουλευεί και να παραινεί και να εκφράζει τις απόψεις του οσάκις το κρίνει σκόπιμο. Αυτός είναι ο ρόλος του.

Προέρχεται, βέβαια, ο κ. Καραμανλής από το κόμμα που σήμερα κυβερνά τη χώρα. Είναι άλλωστε ο ιδρυτής του. Αλλά το 1980 εκλέχτηκε στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Μέχρι σήμερα, κανένα πολιτικό κόμμα δεν έχει εκφράσει δημοσίως απόψεις περί πλημμελούς ή μεροληπτικής άσκησης των καθηκόντων του.

Όσοι παραδειγματίζονται από την πολιτική φιλοσοφία, πολιτική σταδιοδρομία και πολιτική παρακτική του κ. Καραμανλή δικαιούνται μεν να λένε ότι είναι «καραμανλικοί», δικαιούνται να επικαλούνται την πολιτική παράδοση που νομίζουν ότι τους ταιριάζει, αλλά δεν δικαιούνται να εμπλέκουν το όνομα του Προέδρου στις κομματικές και εσωκομματικές τους έριδες. Διότι βλάπτουν έναν θεσμό, από τους λίγους που έχουν παραμείνει όρθιοι σ' αυτόν τον τόπο.

K.B.

KNUD H. THOMSEN

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

(Μυθιστόρημα)

Μετάφραση: Γιώργος Παπαδογιάννης

Ήτανε πάντα φυσικό για μας τους Έλληνες να πεθαίνουμε από άγριο θάνατο, είπα ενθουσιασμένος, κάτι που δεν ένιωθα συχνά. Κανένας από τους ήρωές μας δεν ταπεινώθηκε, πεθαίνοντας στο κρεβάτι. Θα ήτανε ντροπή για τους απογόνους.

— Είμαστε όμως Έλληνες. Και όχι μόνο Έλληνες, αλλά Μακεδόνες. Εμείς δεν ανεχόμαστε το σατανά να μας πατήσει. Να το θυμάσαι αυτό.

— Μα το θυμάμαι. Οι Μακεδόνες δεν αποφεύγουνε ποτέ τους κινδύνους. Πολλές φορές, για χάρη της ελευθερίας, πηγαίνουν ν' ανταμώσουν το θάνατο με το κεφάλι ψηλά!

— Δραματική κατάσταση, αναστέναξε ο παπα-Κολκής, κι έβγαλε το σταυρό του.

— Ψυχραιμία, ακούστηκε η βροντερή φωνή του Χριστοφή που δε λογάριάζε τίποτα. Άντε να τους δείξουμε τι αξίζουν οι Μακεδόνες.

— Και οι Αθηναίοι! συμπλήρωσα εγώ.

Τότε έγινε κάτι. Το είδα στα μάτια των γυναικών, αλλά και των στρατιωτών και πρόσεξα, όπως προσέχει κανείς τη βροχή, που ξαλαφρώνει ξαφνικά ένα παραφορτωμένο σύννεφο. Ο αξιωματικός μ' έβγαλε από το κάθισμα και χώθηκε μέσα. Το απόσπασμα συγκεντρωνόταν. Μηχανές κάνανε σαματά. Από την εκκλησία ξεχύθηκαν τα παιδιά. Η

εικόνα διαλύθηκε σε μικρά κομματάκια, που τα πήρε λες ο αέρας από τα μάτια μου. Ένιωσα πολύ κουρασμένος και στηρίχτηκα στο αυτοκίνητο. Είχε ξεκινήσει. Τη στιγμή που έπεφτα, μου φάνηκε πως άκουσα αγγέλους να ψέλνουν το «Ωσανά».

Ένιωθα σαν αργοναύτης που θ' ακολουθούσε τον Ιάσωνα στην Κολχίδα για να κλέψουμε το «Χρυσόμαλλο Δέρας». Μόνο που το δικό μας ήτανε εξαιρετικά βαρύτερο και πολυτιμότερο. Ήταν η Ωσανά, η καμπάνα της Μακεδονίας!

Το καμάρι της Μακεδονίας χαμήλωνε απίστευτα αργά κι όταν ο φακός φώτισε τα χείλη της, δάκρυα χαράς τρέξανε στα μάγουλα του παπα-Κολκή, που ανέπεμπε μια ευχαριστήρια προσευχή στις ουράνιες δυνάμεις που βοηθήσανε.

— Γυρίζεις πίσω άλλος άνθρωπος, μου είπε ο Γάλος. Τώρα πια είσαι ένας από μας. Είσαι ένας Μακεδόνας.

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗ

Μαυρομιχάλη 5, τηλ. 36.23.553
106 79 ΑΘΗΝΑ

ΘΙΑΣΟΣ ΤΡΟΜΟ-ΚΡΑΤΟΥΣ

του Ρεπόρτερ

*Όλος ο θίασος επί σκηνής, έργο
ξαναπαιγμένο, αίθουσα αραχνιασμέ-
νη, χορηγός το κράτος με κονδύλια
μαύρα, σκηνοθέτης ένας φασιζών
ανώτερος υπάλληλος της κυβέρνησης,
νοσταλγός του ελληνοχριστιανικού
πολιτισμού και της «Αγίας
Οικογένειας».*

*Η παράσταση θυμίζει άλλες, από το
κοντινό ή απώτερο παρελθόν.*

*Ο τίτλος αλλάζει: «Τρομοκρατία Νο
151 (πώς λέμε: «Ρόκυ Νο4»; Έτσι.*

*Εδώ έχουμε σίριαλ) – Υπόθεσις
Επαμεινώνδος Σκυφτούλη».*

Οι θλιβεροί εγκέφαλοι του νέου επεισοδίου απόδειξαν γι' άλλη μια φορά τη μικρόνοιά τους: έχοντας διαπράξει τα ίδια και απαράλλακτα σε παρόμοιες «υποθέσεις» του παρελθόντος, δείχνουν ότι δεν έχουν την παραμικρή υποψία για το ότι καίνε το χαρτί τους καταστρέφοντας το μηχανάκι που με τόσο κόπο κατάφεραν να στήσουν την περίοδο 1975-1980 για να παρουσιάζουν κάθε τόσο την «επιτυχία» τους στην πάταξη της τρομοκρατίας (και να δικαιολογούν έτσι όλοι – αστυνόμοι και δικαστικοί – τον μισθό τους).

Και επειδή, αν κάνεις κατάχρηση του μηχανισμού που ο ίδιος έστησες, είναι μοιραίο να διογκώνεις τα «λάθη» και τις «ελλείψεις» του, αυτή τη φορά, οι «αρμόδιες διοικητικές αρχές» κυριολεκτικά απορρυθμίστηκαν φθάνοντας στη γελιοποίηση ενώπιον όλου του κοινού. Το θέαμα θα έμοιαζε με εκείνο της ξεχαρβαλωμένης μαριονέτας, αν δεν είχε και μια συνέπεια για όλους: το τσαλάκωμα ανθρώπων, συνειδήσεων, δικαιωμάτων και θεσμών.

Το νέο «ίματζ»

Το ότι ο κ. Μαγγίνας εκπροσωπεί την κυβέρνηση λέγοντας ότι δεν υπήρξε στην «υπόθεση Σκυφτούλη» παραβίαση των νόμων του Συντάγματος, αυτό είναι κάτι που χαρακτηρίζει όχι τον εκπρόσωπο αλλά την κυβέρνησή του και την χαρακτηρίζει ως ανόητη, ανεπαρκή και ακροδεξιά. Ανόητη και ανεπαρκή διότι η κουτοπονηρία και ο στρουθοκαμηλισμός δεν αποτέλεσαν καλούς συμβούλους ούτε καν για εισαγωγικές εξετάσεις στη Νομική ακροδεξιά, διότι όταν μια κυβέρνηση εναποθέτει την ερμηνεία και την εφαρμογή του νόμου σε μηχανισμούς που δουλειά τους και παιδεία τους αποτελούν ο τραμπουκισμός και ο τσαμπουκάς, τότε δείχνει πόσο πολύ έχει ξεπεράσει τα όρια της δημοκρατικής νομιμότητας, για να κατασκευάσει εχθρούς της «καθεστηκινίας τάξεως». Εξάλλου το 'χει πει ο ίδιος ο κ. **Μητσοτάκης**: οι «μπάτσοι» είναι ο νόμος.

Το νέο «ίματζ» του κ. Μητσοτάκη, ξεκίνησε ολέθρια, μεταξύ κρατικής τρομοκρατίας και ανάθεσης της ΚΥΠ στον «λοχία» του **Σ. Κούβελα**. Και το δεύτερο μεν, θα το βρούμε μάλλον μπροστά μας (πιο πριν από μας ίσως το βρούν οι ενδοκομματικοί αντίπαλοι του κ. Μητσοτάκη, όταν ανακαλύψουν τίποτα κοριούς στο σπίτι τους, αν δεν έχουν πουλήσει ήδη κασέτες με «ροζ» ιστορίες τους). Το πρώτο, όμως το είδαμε να αναπτύσσεται άπλετα μέρα μεσημέρι μπροστά στα μάτια μας. Και αν υπάρχει κάποιο κέρδος από όλη αυτή την ιστορία, είναι το πώς ο κ. **Τσεβάς** έδωσε έμπρακτα παραδείγματα πώς εννοεί τη νέα «Επανάσταση» στην οποία προ ολίγων ημερών κάλεσε με το «**Μανιφέστο**» του για την «**Επανάσταση ήθους**».

Κινδυνεύοντας να θεωρηθούμε ότι υποβοηθούμε τους τρομοκράτες επειδή ασκούμε κριτική επί των πεπραγμένων των «αρμοδίων» (αυτή τουλάχιστον είναι η εμφανής τρομοκρατική διάθεση που

διαπνέει κάποια από τις ανακοινώσεις της «**φάμπρικας**» που λέγεται γραφείο Τύπου της Ν.Δ.) θα προσπαθήσουμε να δούμε πώς η λογική της κατασκευής εναντίον των λαϊκών καταναλώσεων και εωφελεία διωκτικών αρχών και κυβέρνησης, καταλύει όλα όσα έμειναν όρθια ατομικά δικαιώματα, συνταγματικές εγγυήσεις κτλ., και πώς διαλύει τη στοιχειώδη συνοχή του κοινού νου.

Συλλαμβάνεται, λοιπόν, «επ' ανφώρω» ο «επαγγελματίας κατηγορούμενος» **Χριστόφορος Μαρίνος** και ο π. πολλού παρακολουθούμενος «αν

πόνος» εξ Αγρινίου, κοινωνιολόγος. **Επ. Σκυφτούλης**, τη στιγμή που *ιν έτοιμοι*» να κλέψουν ένα αυτοκίνητο. «Όπως τυχαίως» εκεί, την ώρα των σοδίων, βρισκόταν ο ταξιτζής **Βασ. ύπουλος**, στο ταξί του οποίου είχαν της βίας επιβιβασθεί 4 ένοπλοι μετά ύγκρουσή τους με την αστυνομία το ης της 19ης Νοεμβρίου 1991 στα ήλια. Όπως λέει ο κ. Δημόπουλος, ο ος θεωρείται «*αυτόπτης μάρτυς οκρατών της 17N*» (το μόνο που κά- την Ασφάλεια να μιλά – πάντα... πίσημα» – για 17N είναι ένα 38άρι τη συμπλοκή...), «*κάθε μέρα όταν μβάνουν κάποιον με καλούν, έρχο- με παίρνουν*» «Ελευθεροτυπία», 29- 12). Εδώ υπάρχει ένα μικρό προβλη- κι. Την ώρα της απόπειρας κλοπής μόπουλος βρισκόταν «*εκεί*» (σ' ένα κτοπωλείο) και, όπως γράφτηκε μένου ότι καμία επίσημη πληροφό-

ρηση δεν υπάρχει, απλώς «*ψίθυροι*» αρ- μοδίων – παλιά μου τέχνη κόσκινο), «*αντελήφθη το γεγονός και πήγε στο Ε' Αστυνομικό Τμήμα*» όπου... πάλι όπως τυχαίως «*αναγνώρισε τον Σκυφτούλη*» ως έναν από τους δράστες της 17N, δη- λαδή του επεισοδίου στα Σεπόλια).

Γελοιότητα και «αποφασίζομεν...»

Δεν χρειαζόταν και πολύς κόπος: Μία ημέρα μετά τη σύλληψη των Σκυφτούλη- Μαρίνου, ο «**Τύπος της Κυριακής**» «*πληροφορεί*» ότι στα χέρια της η Ασφάλεια έχει μέλος της 17N. Δεν είναι ν' απορεί κανείς. Ούτε πρώτη ούτε τε- λευταία φορά είναι που η κίτρινη αυτή

Το νέο «ίματζ» του κ. Μητσοτάκη ξεκίνησε ολέθρια, ανάμεσα στην κρατική τρομοκρατία και στην ανάθεση της ΚΥΠ στα νύχια του Σ. Κούβελα.

Την περασμένη Δευτέρα προσήχθη στο δικαστήριο ο Επ. Σκυφτούλης κατηγορούμενος μαζί με τον Χρ. Μαρίνο για απόπειρα διάρρηξης, όπου συνέβη και το πρώτο καραμπινάτο φιάσκο.

εφημερίδα της ΝΔ γίνεται «*βαποράκι*» των γνωστών «*υπηρεσιών*». Εδώ μας πληροφόρησε «*κατ' αποκλειστικότητα*» ότι ο Μπαλάφας ντυμένος παπάς, φέτος, κατευθυνόταν στην Κόρινθο, αλλά... Αλλά πάλι ξέφυγε ο δαιμόνιος αυτός δο- λοφόνος.

Από εκεί και μετά, την Κυριακή και τη Δευτέρα μεσολαβεί το γνωστό όργανο της παραπληροφόρησης ονόματι «**Κύ- κλοι της Αστυνομίας**». Δεδομένο είναι ότι ο Σκυφτούλης «*είναι 17N*», ότι έχει «*κι άλλους πίσω του*», ότι είναι «*μεγάλο το λαβράκι*» ότι οι δύο είναι «*γνωστοί*» τρομοκράτες, και άλλα συναφή που επι- φέρουν κοινωνικό ρατσισμό και αποτε- λούν πρώτης τάξεως υλικό για να τροφο- δοτείται το ψώνιο των Κλουζό, αλλά και

οι τσέπες κάποιων επιτήδειων...

Τη Δευτέρα προσάγονται στο δικα- στήριο κατηγορούμενοι για απόπειρα διάρρηξης και συμβαίνει το **πρώτο καρα- μπινάτο φιάσκο**. Η δίκη αναβάλλεται για «*κρείσσονες αποδείξεις*», αφού ο ιδιοκτή- της υπό κλοπήν αυτοκινήτου δεν προσέρ- χεται, ο αυτόπτης μάρτυρας της απόπει- ρας κλοπής δεν προσέρχεται, έκθεση δα- κτυλοσκόπησης δεν συντάσσεται, έκθεση κατάσχεσης για την τάπα του αυτοκινή- του δεν συντάσσεται. Όλα αυτά τα «*δεν*» στοιχειοθετούν το αδίκημα της βλακειάς και της περιφρόνησης του Συντάγματος και της δικονομίας. Με δυο λόγια, αποτε- λούν ταυτόσημες συμπεριφορές παρελθό- ντος, πειστήρια της αντίληψης «*σε τυλίγω σε μια κόλλα χαρτί*».

Πολιτική αποσταθεροποίησης

Οι κατηγορούμενοι αφήνονται ελεύθε- ροι, για να δικαστούν αργότερα.

Η συνέχεια είναι διδακτική του ήθους πλείστων όσων υπευθύνων δημοσίων λει- τουργών.

Αξιωματικός της αστυνομίας πλησιάζει τον Σκυφτούλη και του ζητά να τον ακο- λουθήσει στην Ασφάλεια κατόπιν «*προ- φορικής εντολής του κ. Τσεβά*». Νο- σταλγοί της Χούντας, ανευθυνο-υπεύθυ- νοι, λειτουργοί που μπερδεύουν το λει- τούργημά τους με εκείνο των υφισταμέ- νων τους οργάνων της τάξης, καρεκλοκέ-

νταυροι ή ψωνισμένοι, τιμωροί των «δο-
λοφόνων της τρομοκρατίας»; Διαλέγεται
και παίρνεται. Πάντως αυτά μάλλον δεν
θα ήταν δυνατά να συμβούν αν οι μηχανι-
σμοί τους δεν ήταν διαλυμένοι και δεν
καλύπτονταν τα κενά της διάνοιάς τους
από τις ιδιορρυθμίες του καθενός «αρ-
μοδίου».

Φυσικά και δεν ακολουθεί ο κ.
Σκυφτούλης. Μπορεί ο «Ελεύθερος Τύ-

Σκυφτούλη δεν είχε ένταλμα σύλληψης
(χρονοβόρες διαδικασίες βρε αδελφέ) εί-
χε μια «έκθεση σύλληψης» κι αυτή όμως
προχρονολογημένη (γνωστές συνταγές
και από άλλοτε, π.χ. «υπόθεση Μπου-
κουβάλα» – αν δεν κάνουμε λάθος...). Γι'
αυτό ο συνήγορος του κ. Σκυφτούλη που
βρισκόταν στο σπίτι του κατηγορούμενου
του ζήτησε να συνταχθεί νέα. Λόγω της
φασαρίας που δημιουργούσε ο κόσμος

**Φαίνεται πως για τον κήρυκα της επιστροφής στο ήθος, τον
αντιεισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Τσεβά, το μόνο που έχει σημασία είναι
η τήρηση της «τάξης», η οποία διακυβεύεται από «αναρχοαυτόνομους»
όπως ο Επ. Σκυφτούλης.**

πος» να αφρίζει εναντίον των φίλων του
κατηγορουμένου ότι τον φυγάδευσαν,
όμως η αλήθεια είναι γνωστή στο πανελ-
λήνιο από τηλεοράσεως. Οι συνήγοροι
του Επ. Σκυφτούλη επενέβησαν και θύμι-
σαν ότι τυχαίνει να ζούμε σε δημοκρατι-
κό σύστημα, όπου μετά από δικαστική
απόφαση που αίρει την κράτηση κατηγο-
ρουμένου η αστυνομία δεν μπορεί να κά-
νει τίποτα.

Αυτό φαίνεται ότι απορρύθμισε τελείως
τις διωκτικές αρχές. Μέχρι το βράδυ της
Δευτέρας, και ενώ είχε αποφασιστεί η
κατηγορία εναντίον του Σκυφτούλη για
συμμετοχή του στη συμπλοκή των Σεπο-
λίων, οι δυνάμεις της αστυνομίας παρέμε-
ναν έξω από το σπίτι του «τρομοκράτη»,
περιμένοντας. Περίμεναν κάποιο ένταλ-
μα σύλληψης, δεδομένου ότι σύμφωνα με
τον τρομονόμο τα αδικήματα περί την
τρομοκρατία υπάγονται στην αυτόφωρη
διαδικασία, η οποία εδώ είναι 4ήμερη
αντί 24ωρη. Μετά τα Σεπόλια μεσολάβη-
σαν, όμως, ημέρες όχι 4 αλλά 312.

Φαίνεται πως για τον κήρυκα της επι-
στροφής στο ήθος, αντιεισαγγελέα του
Αρείου Πάγου κ. Τσεβά, το μόνο που έχει
σημασία είναι η τήρηση της «τάξης» η
οποία διασαλεύεται από «αναρχο-
αυτόνομους» όπως ο Επ. Σκυφτούλης – ως
γνωστόν, ο αξιότιμος κ. αντιεισαγγελεως,
στο πρόσφατο πόνημά του κατατάσσει τον
αναρχισμό μαζί με τα άλλα αντικοινωνικά
δείγματα συμπεριφοράς της νεολαίας,
όπως τα ναρκωτικά ας πούμε. Γι' αυτό τον
λόγο ίσως τα δικονομικά κείμενα αντιμε-
τωπίζονται στις περιπτώσεις αυτές με τη
δέουσα περιφρόνηση. Το παν είναι ο σκο-
πός: η πάταξις του εγκλήματος.

Γι' αυτό και ο εισαγγελέας που έστειλε
ο κ. Τσεβάς για να συλλάβει τον Επ.

που είχε συγκεντρωθεί έξω από το σπίτι
του κ. Σκυφτούλη, ο εισαγγελέας ζήτησε
από τον συνήγορο το ένταλμα – έστω έκ-
θεση – σύλληψης να συνταχθεί στο
Αστυνομικό Τμήμα Πετρούπολης, δίνο-
ντάς του ταυτόχρονα διαβεβαιώσεις και
εγγυήσεις ότι θα βρίσκεται δίπλα στον
πελάτη του συνεχώς κατά τη διάρκεια της
σύνταξής του.

Τίποτε από αυτά δεν έγινε. Ο μεν κ. ει-
σαγγελέας πήγε απευθείας στην Ασφά-
λεια της Λ. Αλεξάνδρας για να συντάξει
εκεί την έκθεση σύλληψης (εκ των υστέ-
ρων, πάντα) ο δε συνήγορος του κ. Σκυ-
φτούλη περίμενε στο Α.Τ. Πετρούπολης

Αυτά γίνονται λοιπόν πριν απαγγελθεί
η κατηγορία στον Επ. Σκυφτούλη για
συμμετοχή του στη συμπλοκή στα Σε-
πόλια. Ο κ. Σκυφτούλης παραπέμπεται
για 6 κακουργήματα με βάση τον τρομο-
νόμο και ως πιεστήριο κατατίθεται ένα
σκίτσο και η κατάθεση του ταξιτζή κ.
Δημόπουλου, ότι αναγνώρισε στο πρόσω-
πο του κατηγορουμένου τον έναν εκ των
τεσσάρων των Σεπολίων.

Λεπτομέρεια: ο κ. Δημόπουλος λέει
«εκτός καταθέσεως»: «Όχι ρε παιδί μου,
δεν τον έχω δει ποτέ, ρε παιδί μου... δεν
τον γνωρίζουν τον άνθρωπο... έχει περά-
σει κοντά ένας χρόνος, που να τους θυμά-
μαι για τρία λεπτά που τους είδα».

Οι συνήγοροι αναφέρουν ότι ανάμεσα
στην κατάθεση του ταξιτζή τον Νοέμβριο
του 1991 και στην τωρινή του, υπάρχουν
ανακολουθίες σε καίρια ζητήματα.

Οι συνήγοροι αναφέρουν ότι ανάμεσα
στην κατάθεση του ταξιτζή τον Νοέμβριο
1991 και στην τωρινή του υπάρχουν ανα-
κολουθίες σε κεντρικά ζητήματα και κά-
νουν λόγο για σαφή απόπειρα αποσταθε-
ροποίησης της δημοκρατίας.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

**ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΨΗΦΙΔΕΣ**

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ · ΓΙΩΡΓΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ · ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ ·
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ**
Επτά κείμενα για το Νίκο Καβαδία.
Συναγωγή άρθρων για τον ποιητή Νίκο
Καβαδία.

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη.
Συστηματική καταγραφή των αρχαιοελλη-
νικών πηγών του Οδυσσέα Ελύτη.

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

«ΑΡΙΑΔΗΝ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σε-
φέρη.

Προσπάθεια αποκρυπτογράφησης της ε-
ρωτικής ποιητικής του Γ. Σεφέρη, μέσα α-
πό την προσέγγιση του ποιήματος «Α-
ριάδην».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ» ΤΟΥ
Α. Εμπειρίκου.

Ανάγνωση φιλολογική και κριτική του πο-
ήματος και διερεύνηση των μορφών αφη-
γησης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευ-
μική ζωή.

Συναγωγή κειμένων για το Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ

Ο γλωσσικός αφελληνισμός.
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτε-
λείας.

Εξέταση του θέματος της συστηματικής
χρήσης ξένων λέξεων, οι οποίες παραμέ-
νουν έξω από τη μορφολογία της ελληνι-
κής γλώσσας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ» ΤΟΥ ΑΛ. ΠΑΠΑΔΙ-
ΜΑΝΤΗ

Υφολογική προσέγγιση του διηγήματος
«Ο έρωτας στα χιόνια».

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Ούτως ή άλλως: Αναγνωστάκης, Εγγονό-
πουλος, Καχτίσης, Χατζής.

Τέσσερις μεταπολεμικοί συγγραφείς, δυο
ποιητές και δυο πεζογράφοι επιλεγμένοι
παραδειγματικά αλλά και παρουσιασμέ-
νοι με υποδειγματικά διαφοροποιημένες
μεθοδεύσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα **Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 2** **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Γιώργος Αριστινός

Η Κατάβαση (Αφήγημα)

Χριστίνα Γιατζόγλου

Ο μικρός Κλαύδιος (Αφήγημα)

Βασίλης Γκουρογιάννης

Το ασημόχορτο ανδίζει (Μυθιστόρημα)

Αχιλλέας Θεοφίλου

Μεδυσμένη ορχήστρα (Μυθιστόρημα)

Λευτέρης Κυπραίος

Ο μεγάλος Δεύτερος (Μυθιστόρημα)

Γιώργος Λεονάρδος

Το κόκκινο σαλόνι της γιαγιάς
(Μυθιστόρημα)

Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου

Σταδερή απώλεια (Διγήματα)

Παύλος Μάτεσις

Υλη δάσους (Διγήματα)

Αμαλία Μεγαπάνου

Το Φιρφιρί, οι Φιρφιρογέννητοι
και η Μεγάλη Κωπηλασία

Βασίλης Μπούτος

Γυναίκες στα πάρκα (Διγήματα)

Νίκος Νικολαΐδης

Γουρούνια στον άνεμο (Μυθιστόρημα)

Δημήτρης Νόλλας

Ο τύμβος κοντά στη δάλασσα
(Μυθιστόρημα)

Κυριάκος Ντελόπουλος

Οδός Αρχαίων Ελλήνων (Μυθιστόρημα)

Γιάννης Ξανθούλης

Η εποχή των καφέδων (Μυθιστόρημα)

Μαρλένα Πολιτοπούλου

Ο ήχος της σαύρας (Αφήγημα)

Τάσος Ρούσος

Αγγελόπετρα (Νουβέλα)

Γιώργος Σκαρπαδώνης

Η Στενωπός των Υφασμάτων (Διγήματα)
Μάτι φώσφορο, κουμάντο γερό (Διγήματα)

Αντώνης Σουρούνης

Υπ' όγιν της Λίτσας

Κρίστη Στασινοπούλου

Επτά φορές στην Αμοργό (Διγήματα)

Περικλής Σφυρίδης

Χαράμι (Διγήματα)

Διονύσης Χαριτόπουλος

Από εδώ πέρασε ο Κιλρόι

Α.Κ. Χριστοδούλου

Το αγκάδι ή Ο Παντελής Βλαστός
(Νουβέλα)

Π Ο Ι Η Σ Η

Σωκράτης Κ. Ζερβός

Το κρίνο του τρόμου

Αντρέας Καραντώνης

Δεκατετράστιχα

Ματθαίος Μουντές

Νηπιοβαπτισμός

Αθηνά Παπαδάκη

Λέαινα της βιρίνας

Γ.Δ. Σιδερής

Το χαμαί

Γιάννης Τζανετάκης

Με φώτα ερήμου

Θανάσης Χατζόπουλος

Από καταβολής δρόσου

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ -
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ
ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία
ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό
Σεφέρη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του
Α. Εμπειρίκου
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο γλωσσικός αφελληνισμός.
Πέραν του μισοξενισμού και της
υποτελείας
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ.
Παπαδιαμάντη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και
πνευματική ζωή
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ερωτικές μεταμορφώσεις· αντίδωρο
στην Μάτση Χατζηλαζάρου
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ούτως ή άλλως
ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
Από την πορεία της ελληνικής ποίησης
του 20ού αιώνα

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

CHARLES KAHN
Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της
ελληνικής κοσμολογίας
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
Περί μυστικής θεολογίας
Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY
ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ
Στοιχειώσεις Θεολογική
Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS
Γ.Σ. ΚΙΡΚ
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά
αποσπάσματα
ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Ομιλίες στην Εξαήμερο

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και
Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος
ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ
Στοιχεία αυτοκριτικής
ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ
Το Κράτος στην καπιταλιστική
κοινωνία.
Ανάλυση του δυτικού συστήματος
εξουσίας
ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ -
Α. ΤΟΖΕΛ
Η κριτικής της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Φύλλα - φτερά
ΜΑΡΙΑ ΤΟΥΝΤΑ
Η δίκη του Φλωμπέρ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση
ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Η εργασία στην ποίηση
ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ - ΡΟΕ
Η Άλλη μου πατρίδα
ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
Απολογισμός και απολογία «από του
φοβερού βήματος»

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»
Μια περιήγηση στην νεοελληνική
καχογουσιτιά
ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο Τρίτος Δρόμος
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΤΖΗΣ
Τσιγγάνικη ορχήστρα
ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ
Ιστορία μιας γραμμής
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
Πολιτικό σύστημα και πολιτική
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στον
Μεσοπόλεμο
ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ
Ο μαρξισμός της Ιστορικής
Σοσιαλδημοκρατίας
ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ
Το κυπριακό. «Στρατηγική» και
στρατηγική
ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ
Το «Πρότυπο Βασιλείο» και η Μεγάλη
Ιδέα
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Μια συνάντηση: Σεφέρης -
Μακρυγιάννης
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ
Ο χορός στους Κουντουριώτες
ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Ο κόσμος του ελληνικού χορού
ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ
Η αρχαιολογία στην Ελλάδα
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ο Βασιλιάς που πέθανε
ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Μελέτες για το Σύστημα Υγείας

Βιβλία που καλύπτουν
τα ενδιαφέροντα
και τους προβληματισμούς
του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878

ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΣΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΣΟΥΠΕΡ-ΜΑΡΚΕΤ

Ο ΑΝΤΙ δημοσιεύει στις επόμενες σελίδες ένα «εσωτερικό κείμενο» της κυβέρνησης. Πρόκειται για τις «οδηγίες προς ναυτιλομένους» που μια ομάδα εργασίας υπό τον κ. Α. Ανδριανόπουλο εξεπόνησε. Το κείμενο αυτό, όσο και αν ξενίζει με τον κυνισμό του, αποτελεί σήμερα τον «πιλότο» των κυβερνητικών ενημερώσεων.

Το «ίματζ» προσπαθεί να αποκτήσει ο κ. Μητσοτάκης και η παράταξή του. Με την ίδια πολιτική, όμως, που ακολουθείται από το Μάιο και μετά. Και χωρίς κανείς από τους στενούς «τελείς» του να δώσει κάποια εξήγηση, γιατί τίναξαν στον αέρα τον υπολογισμό του '92, φθάνοντας πάλι τον πληθωρισμό στο υψηλό επίπεδο του 1991 – δεν έδωσαν δηλαδή καμία εξήγηση γιατί άλλαξαν άλλη φορά πολιτική.

Το «ίματζ» στον αρχηγό της Ν.Δ., λοιπόν, και μάλιστα με αλλαγές που ζουν χαμπαλιόνα τη μια μέρα ο κ. Μητσοτάκης αποκαλεί τα συνδικαλιστικά «πεζοδρόμια» και «συντεχνίες», την επομένη τα καλεί σε «ρωσικό» διάλογο, την ίδια στιγμή που βεβαιώνει, για πολλοστή φορά, ότι «η κυβέρνηση εφαρμόζει την πολιτική» και ότι «ασκούμε τη σωστή πολιτική». Άρα, το «ίματζ» του διαλόγου προς τι; Μόνο για το «ίματζ;». Μόνο για τις λαϊκίστικες «καλές εντυπώσεις»;

Πίνεται όμως ότι η Ν.Δ. έχει πάρει στα σοβαρά το πρόβλημα της βελτίωσης της κυβερνητικής εικόνας. Και η συνταγή είναι «πειθαρχία» στα μηνύματα της κυβέρνησης, τώρα μάλιστα που στην κοινοτική ηγεσία αρχίζει πραγματικός εμφύλιος και το συνέδριο του κόμματος πάει αναβολή σε αναβολή (λέγε με ΠΑΣΟΚ...), ενώ στην κοινοβουλευτική Ομάδα αντί διαλόγου έχουμε πρωθυπουργικές δηλώσεις για «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» με τους «άπιστους Θωμάδες».

Να επιτελείο υπό τον κ. Ανδριανόπουλο (στο οποίο συμμετέχουν η ηγεσία του πρωθυπουργού κ. Ντόρα Μπακογιάννη, ο κ. Λευτέρης Σούλης, ο κ. Γ. Κύρτσος, ο εκ του χώρου της διαφήμισης προερχόμενος κ. Θ. Σκυλακάκης) εξεπόνησε την «επικοινωνιακή στρατηγική» που θα πρέπει να ακολουθείται πειθαρχικά από όλους (υπουργούς, βουλευτές, κοινοτικά στελέχη) και για όλα τα θέματα, σε όλες τις περιστάσεις (δηλώσεις, συνεντεύξεις, ανακοινώσεις). Με ένα κείμενο (που το ΑΝΤΙ δημοσιεύει ολόκληρο για... ιστορικούς λόγους), που θυμίζει μάργκορ οργανωτικού τύπου και υπερβαίνει σε λαϊκίστικο μανιχαϊσμό και ακόμη το εμπνευσμένο σχήμα του μακαρίτη Κουτσόγιωργα για τη «βελτίωση των δύο κόσμων», ο κ. Ανδριανόπουλος αξιώνεται πράγματι από την άποψη τον – ολίγον ανατριχιαστικό – τίτλο του υπουργού διαφήμισης.

Η συνταγή αυτής της «επικοινωνιακής στρατηγικής» έχουν αρκετά στοιχεία από τη «μαζική πειθώ» που ακολουθείται στο χώρο της εμπορικής διαφήμισης και που φθάνει μέχρι την πλήση εγκεφάλου και αύρη προπαγάνδας.

Ταυτόχρονα, με αυτό το είδος της προπαγάνδας, δείχνεται με περισσή σαφήνεια το πώς το επιτελείο των διαφημιστών της κυβέρνησης αντιλαμβάνεται και πώς προσπαθεί να περάσει τον καταταλαιπωρημένο πλέον φιλελευθερισμό. Γι' αυτή την προπαγάνδα, η κοινωνία έχει ολοσχερώς διαλυθεί σε δύο συμφύσματα από τη μια ο φορολογούμενος, από την άλλη οι ηγεσίες των «συντεχνιών» που κηδεμονεύουν μια μάζα «ανυπεράσπιστων εργαζομένων» (οι άκρως αυταρχικές προεκτάσεις αυτής της εικόνας δεν είναι παρά η αντίστροφη όψη του «διαλόγου» που προσπαθεί να κάνει ο κ. Μητσοτάκης με τα συνδικάτα, την ίδια στιγμή που οι ηγεσίες τους καθυβρίζονται από τον υπουργό του). Από τη μια μεριά υπάρχει το «ΠΑΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟ» που υποστηρίζει το ΠΑΣΟΚ, από την άλλη το «ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ» που προφανώς έχει σαν εκπρόσωπο την κυβέρνηση (ούτε καν το κόμμα – Ν.Δ.).

Και πάνω απ' όλα, το κυβερνητικό έργο θα πρέπει να παρουσιάζεται από όλους ανεξαιρέτως που κάνουν δηλώσεις, ανακοινώσεις, συνεντεύξεις κ.λπ. «σαν κάτι καινούριο, είτε αυτό είναι μια ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ή κάτι ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ», «κάθε έργο, θέση κ.λπ. της κυβέρνησης» θα πρέπει να παρουσιάζεται «σαν κάτι ΤΟΛΜΗΡΟ που επιφέρει σημαντική ΤΟΜΗ στην ελληνική κοινωνία».

Είναι αυτό που ίσχυε για μια εφιαλτική προπαγάνδα του παρελθόντος: το μικρό κάν' το μεγάλο, το λάθος, σωστό, πες-πες όλο και κάτι θα μείνει.

Και επειδή φαίνεται πως ο κ. Ανδριανόπουλος πιστεύει ότι τα κυβερνητικά και κοινοτικά στελέχη έχουν νοημοσύνη όμοια προς εκείνη των ζώων στην οργονελική φάρμα, τους προσφέρει ακόμα πιο «εύπεπτη» τη συνταγή για την επικοινωνιακή στρατηγική: τους εφοδιάζει με «έννοιες-κλειδιά» που «συννοψίζουν»... επί τα βελτίω τους «άξονες» των μηνυμάτων. Αλλά επειδή και πάλι δεν είναι σίγουρος για την ευφυΐα τους τους κάνει και τη σύσταση, που θα εξασφαλίσει μάλλον τη «διαφημιστική πειθαρχία» στα επιθυμητά μηνύματα: στις συνεντεύξεις που δίνετε, τους λέει ο υπ. Επικρατείας, καλό θα είναι να έχετε γράψει τις «έννοιες-κλειδιά» σε κανένα χαρτάκι – να του ρίχνετε κάθε τόσο στα κρυφά καμιά ματιά μπας και σας διαφύγει τίποτα από το ποιηματάκι που πρέπει να πείτε.

Ελλάς, σωτήριο έτος 1992.

Απολαύστε τον τρόπο που ένας διαφημιστής καταφέρνει να κάνει μάρκετινγκ σ' ένα κοπάδι. Αν δεν τον απολαύσετε, σημαίνει ότι είσαστε «παρωχημένοι».

Οδηγίες κυβερνητικής προπαγάνδας

Το χείμενο του υπουργού Επικρατείας προς τα στελέχη του κυβερνητικού κόμματος είναι το ακόλουθο:

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ «ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κυβέρνηση βρίσκεται σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση υποχρεωμένη να παίρνει μέτρα δυσάρεστα και οικονομικά επαχθή.

Είναι λοιπόν απόλυτη ανάγκη να υπάρξει μια επικοινωνιακή «αντεπίθεση». Υπάρχουν όμως ορισμένες βασικές προϋποθέσεις για να πετύχει μια επικοινωνιακή στρατηγική από πλευράς της κυβέρνησης.

Πρώτη προϋπόθεση είναι να περιορισθεί η κυβερνητική πολυπραγμωσύνη. Οι πολλές δημοσιοποιούμενες συσκέψεις και οι συχνές ανακοινώσεις –πολλές φορές για τα ίδια ζητήματα– υποβαθμίζουν τα οποιαδήποτε μηνύματα και προκαλούν σύγχυση στην κοινή γνώμη. Είναι απαραίτητη η λιτότητα στη δημοσιοποίηση των κυβερνητικών δραστηριοτήτων και η επιλεκτική παρουσίασή τους ώστε να περιέχουν σκληρές και μη αντιστρέψιμες ειδήσεις.

Δεύτερη προϋπόθεση είναι η πειθαρχία κυβέρνησης, κόμματος και στελεχών γενικά, στα βασικά κωδικά σημεία μιας επικοινωνιακής στρατηγικής. Είναι απαραίτητο δηλ. στις ομιλίες, συνεντεύξεις και δηλώσεις-ανακοινώσεις υπουργών, κόμματος, βουλευτών και στελεχών να εμπεριέχονται ορισμένες βασικές θέσεις που να προωθούν τα μηνύματα της επικοινωνίας μας.

Τρίτη προϋπόθεση είναι, η επικοινωνιακή στρατηγική της κυβέρνησης να έχει επιθετικό χαρακτήρα. Δηλαδή να δίνει ένα έντονο «παρών» σε κάθε επίμαχο πολιτικό γεγονός, προβάλλοντας πρώτη τις δικές της θέσεις. Ακόμη περισσότερο δε, προβάλλοντας κάθε έργο, θέση της κ.λπ., σαν κάτι τολμηρό, που επιφέρει σημαντική τομή στην ελληνική κοινωνία. Η κυβέρνηση πρέπει να προβάλλει το έργο της ως κάτι καινούριο για τον τόπο, είτε αυτό είναι μια λεπτομέρεια είτε κάτι σημαντικό.

Α. ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο παρακάτω κώδικας είναι ανάγκη να πάρει τη θέση ενός κεντρικού άξονα της πολιτικής επιχειρηματολογίας των στελεχών της κυβέρνησης και της παρατάξεως γενικά.

Η βελτίωση του τρόπου παρουσίασης των μηνυμάτων από την κυβέρνηση δεν αποτελεί περίπλοκη προσπάθεια. Ο κάθε υπουργός, βουλευτής και στέλεχος της παράταξης θα πρέπει να περιστρέφει γύρω από τα σημεία του παρακάτω κώδικα, την επιχειρηματολογία του σε κάθε ομιλία ή γενικά δημόσια παρουσία του:

1. Υπάρχει υπεύθυνος για την οικονομική κρίση που περνάει σήμερα ο τόπος. Αυτός είναι ο δημόσιος τομέας που με τα μεγάλα του ελλείμματα μεγαλώνει την ακρίβεια και κάνει δύσκολη τη ζωή του μέσου πολίτη. Η ίδια η κρατική γραφειοκρατία, που για να συντηρηθεί προκαλούνται τα μεγάλα ελλείμματα, είναι αυτή που επιβαρύνει τον ανυπεράσπιστο πολίτη με φόρους και εισπρακτικά μέτρα.

2. Το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων ελλειμμάτων πηγαίνει για την ικανοποίηση των παροχών και των προνομίων των συντεχνιών του δημόσιου τομέα. Οι ευνοημένοι κρατικοί γραφειοκράτες όχι μόνον εκμεταλλεύονται τη σιγουριά της απασχόλησης στο Δημόσιο αλλά απολαμβάνουν και υψηλές παροχές που καλείται ουσιαστικά να χρηματοδοτήσει όλος εκείνος ο κόσμος του μόχθου της ιδιωτικής οικονομίας (οι μισθωτοί δηλ. υπάλληλοι, οι εργάτες στη βιομηχανία, οι αγρότες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι έμποροι, οι βιοτέχνες, οι νέοι επιστήμονες και επιχειρηματίες, οι δημοσιογράφοι, όσοι απασχολούνται στις νέες τεχνολογίες και στους διάφορους κλάδους σύγχρονης επικοινωνίας-διαφήμιση, σχέδιο μάρκετινγκ κ.λπ.)

Ο κόσμος δηλαδή ακριβώς εκείνος που ανοίγει τους δρόμους του μέλλοντος για την ελληνική κοινωνία και που παράγει τον πλούτο με τον οποίο, μέσω κυρίως της φορολογίας, επιβιώνει το Δημόσιο και οι προνομιούχοι γραφειοκράτες.

3. Η κυβέρνηση δίνει τη σκληρή μάχη της μείωσης του δημόσιου τομέα και της περιστολής των προνομίων των συντεχνιών που τον λυμαίνονται. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτική της κυβέρνησης είναι αναγκαστικά δυσάρεστη για πολλούς. Κυρίως όμως είναι πιο δυσάρεστη για τους πιο προνομιούχους του δημόσιου τομέα. Δεν μπορεί να υπάρξει εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, χωρίς την αποκατάσταση της ισότητας ανάμεσα στους πολίτες και την περιστολή των φορολογικών επιβαρύνσεων. Γι' αυτό η κυβέρνηση προωθεί την αποκρατικοποίηση και τις ιδιωτικοποιήσεις, γι' αυτό μεταρρυθμίζει το ασφαλιστικό σύστημα, γι' αυτό συγκρούεται με τις παρωχημένες συνδικαλιστικές ηγεσίες του δημόσιου τομέα που μέσα από τα προνόμια και τις ειδικές παροχές, διαιωνίζουν την κηδεμονία τους πάνω σε ανυπεράσπιστους κι ελάχιστα σωστά πληροφορημένους εργαζόμενους.

4. Τα εισπρακτικά μέτρα και οι φορολογικές επιβαρύνσεις στα οποία καταφεύγει η κυβέρνηση είναι τα κατάλοιπα μιας κληρονομιάς χρεών του Δημοσίου, που κανείς δεν είχε πουθενά καταγράψει και που ξαφνικά έρχονται προς πληρωμή. Για να σταματήσουν τα φορολογικά μέτρα και να μειωθεί δραστικά ο πληθωρισμός και η ακρίβεια, η κυβέρνηση πρέπει να κερδίσει τη μάχη της μείωσης του δημόσιου τομέα της οικονομίας και της περιστολής των προκλητικών προνομίων των συντεχνιών της κρατικής γραφειοκρατίας. Έτσι θα 'ρθει γρήγορα η ανάπτυξη κι η ευημερία.

5. Η κυβέρνηση παραμένει συνεπής στο εκσυγχρονιστικό της πρόγραμμα. Ένα πρόγραμμα που την αναγκάζει να υιοθετήσει

δυσάρεστα μέτρα, αλλά που έχει σαφή προοπτική και χρονικό ορίζοντα. Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε στο πιο δύσκολο ιείο. Αλλά από τα μέσα του '93, ο Έλληνας πολίτης θα αρχίσει να αισθάνεται τα οφέλη της πολιτικής μας. Με τη μείωση πληθωρισμού και της ακρίβειας, με την οικονομική ανάπτυξη και την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών κ.λπ. Τα θεμέλια τον εκσυγχρονισμό της χώρας έχουν ήδη μπει. Έχουμε ήδη διανύσει το πιο δύσκολο μέρος του δρόμου.

Τα 'ταν εγκληματικό εκ μέρους μας να υποχωρήσουμε τώρα. Τώρα που για πρώτη φορά μετά από χρόνια, οι θυσίες του ηνα πολίτη μπορούν να αποδώσουν! Είμαστε αποφασισμένοι να παραμείνουμε συνεπείς στο πρόγραμμά μας.

Η αντιπολίτευση δεν έχει προτάσεις για κανένα από τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος. Ομολογεί το αδιέ- ο. Αλλά «κρύβεται» όταν έρχεται η ώρα των λύσεων. Δέχεται το Μάαστριχτ και το κόστος του προγράμματος σύγκλισης. ζεί κριτική όμως στην κυβέρνηση όταν έρχεται η ώρα των αποφάσεων. Χωρίς να δίνει τις δικές της εναλλακτικές λύσεις. Η πολίτευση βρίσκεται υπό «πολιτική ομηρία» στα κατεστημένα γραφειοκρατικά συμφέροντα του δημόσιου τομέα. Στηρίζει τρονόμια των συντεχνιών ενώ παραδέχεται τα προβλήματα που δημιουργούνται. Μοναδικό της όραμα είναι η κατάκτηση εξουσίας, με αποκλειστική κυβερνητική πρόταση την παράδοση του Έλληνα φορολογούμενου στα χέρια των συντε- ύν του δημόσιου τομέα.

Η αντιπαράθεση με τις συντεχνίες και η προσπάθεια μείωσης του δημόσιου τομέα της οικονομίας θα ελαφρύνει τις επιβα- σεις του μέσου Έλληνα, φορολογούμενου για τη διατήρηση των προνομίων της κρατικής γραφειοκρατίας αποκαθιστώντας :πραγματικές συνθήκες κοινωνικής δικαιοσύνης. Θα σταματήσει η επιδότηση της κοινωνικής αδικίας και των άνισων προ- ίων ενώ οι Έλληνες θα πάψουν να ζουν ο ένας με το χέρι στην τσέπη του άλλου. Κοινωνική δικαιοσύνη δεν είναι η με κρα- ι χρήματα διατήρηση στη ζωή ξοφλημένων επιχειρηματικών μονάδων του κράτους για να μη μειωθούν τα προνόμια των δικαιοδικών ηγεσιών του δημόσιου τομέα. Ούτε και η διαιώνιση των προνομίων των βολεμένων υπαλλήλων των επιχει- εων του κράτους. Στην κοινωνική δικαιοσύνη οδηγούν η μείωση της ακρίβειας και η απελευθέρωση των αγορών, ώστε μέ- από την αναζωπύρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας να ανοίξουν νέες προοπτικές για τη νέα γενιά του τόπου. ιωνική δικαιοσύνη δεν είναι η ισότητα στη φτώχεια αλλά η εξασφάλιση της συμμετοχής του λαού στην ευημερία.

Ο τόπος όμως αντιμετωπίζει και σοβαρότατα εθνικά προβλήματα. Σε μια εποχή που τα πάντα αλλάζουν, έχει καταρρεύ- ο διπολισμός στη διεθνή πολιτική σκηνή και απ' άκρου σ' άκρη κυριαρχεί η φιλοσοφία των ανοιχτών και δυναμικών αγορών, ιχύτατη οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί μονάχα στόχο εξασφάλισης εσωτερικής ευημερίας. Αποτελεί και μέσο δυναμι- διεκδίκησης εθνικών δικαιών. Διότι σήμερα οι χώρες δεν μετριούνται με την ικανότητά τους στην κατάκτηση εδαφών. ά πολύ περισσότερο με τον δυναμισμό τους στον έλεγχο των αγορών. Μια δυναμική οικονομία εξασφαλίζει το δέος των πάλων και τον σεβασμό των φίλων. Ενώ μια χώρα με οικονομικά προβλήματα δυσκολεύεται να προωθήσει τις θέσεις και επιδιώξεις της.

Η επιτυχία της κυβέρνησης στη μάχη της για τη μείωση του δημόσιου τομέα και των κρατικών ελλειμμάτων θα ενισχύσει το διεθνές κύρος της χώρας δίνοντας στην Ελλάδα νέα σοβαρά ερείσματα για την διεκδίκηση των εθνικών μας δικαιών.

Η συστράτευση με την κυβέρνηση στον αγώνα για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την περιστολή των προνομίων :κρατικής γραφειοκρατίας αποτελεί για τον κάθε Έλληνα προσφορά για το μέλλον του έθνους και για τις δυναμικές επι- ίες της νέας γενιάς.

πομένως, **αν πρέπει να συνοψισθεί το κεντρικό μήνυμα σε μια παράγραφο, αυτό πρέπει να είναι:**

Η Ευρώπη για μας αποτελεί το ήσυχο λιμάνι, την επιλογή των επόμενων αιώνων για την πατρίδα μας. Με μία τέτοια προο- ή, οι σημερινές «αξεπέραστες» αντιπαραθέσεις μπαίνουν στη σωστή τους διάσταση. Η νέα σύγχρονη Ελλάδα που προ- θούμε να χτίσουμε, θα στηρίζεται πάνω σ' ένα νέο σύστημα αξιών. Αξίες σύγχρονες αλλά ταυτόχρονα και ελληνικές. Σ' ά τα μεγάλα μας βήματα, αντιμετωπίζουμε δύο εμπόδια. Ένα που αφορά τους αριθμούς και τα οικονομικά μεγέθη (τα η του παρελθόντος). Και ένα που αφορά την ίδια την ελληνική κοινωνία (συντεχνίες και συντεχνιακές αντιλήψεις, παρω- μένος πολιτικός λόγος, άρνηση για ρήξη με κατεστημένο, άρνηση για εκσυγχρονισμό)».

ΕΝΝΟΙΕΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ

πειδή βέβαια δεν είναι δυνατή η παρουσίαση ολόκληρου του παραπάνω «κώδικα» σε κάθε δημόσια εκδήλωση, διατυπώ- αι στη συνέχεια μια σειρά από έννοιες - κλειδιά που θα πρέπει ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ να βγαίνουν προς τα έξω σε κάθε δημόσια ουσία κυβερνητικού, κοινοβουλευτικού ή κομματικού στελέχους. Ιδιαίτερα για τις συνεντεύξεις, συνιστάται η αναγραφή ις, σε κάποιο σημείωμα - κάρτα που θα εξασφαλίζει ότι τα μηνύματα αυτά θα πρέπει να «περάσουν» οπωσδήποτε στη συ- ήση.

Η «έννοιες - κλειδιά» της επικοινωνιακής μας στρατηγικής να είναι:

«...Η κυβέρνηση δίνει μάχη ενάντια στις προνομιούχες συντεχνίες του δημόσιου τομέα».

«...Η μάχη δίνεται για την ανάπτυξη, και την απαλλαγή του μέσου Έλληνα από την ακρίβεια και τους φόρους».

«...Η αντιπολίτευση δεν έχει θέσεις και προτάσεις πέραν της συνέχισης της προκλητικής επιδότησης της κοινωνικής αδι- ς με τη διαιώνιση των προνομίων των συντεχνιών και τη δημιουργία «Ελλήνων δύο ταχυτήτων».

«...Το ΠΑΣΟΚ δεν έχει σύγχρονο πολιτικό λόγο, έχει παρωχημένες ιδέες και υποστηρίζει το παλιό και κακό έναντι στο κα- και καινούριο».

«...Μόνη πρόταση της αντιπολίτευσης είναι όπως και κατά το παρελθόν με τη διόγκωση των ελλειμμάτων και τη διάλυση ;οικονομίας, η παράδοση του Έλληνα πολίτη στην επιθετική βουλιμία της κρατικής γραφειοκρατίας>>».

ΠΙΛΟΓΟΣ

όσον το παραπάνω πλάνο επικοινωνιακής στρατηγικής εφαρμοσθεί με κάποια σχετική πειθαρχία και συνέπεια είναι σί- υρο πως τα θετικά αποτελέσματα θα φανούν γρήγορα και θα είναι παραπάνω από ικανοποιητικά. Αυτονόητο είναι πως βα- ό ρόλο στην επιτυχία της στρατηγικής αυτής έχει η συνέχεια και η συνέπεια της κυβερνητικής πολιτικής, η εγκατάλειψη θε ενδεχόμενου υπαναχώρησης καθώς και η σαφής διατύπωση των προοπτικών της οικονομικής πολιτικής χωρίς νέα ξαφ- ά μέτρα και αναδιπλώσεις.

Διαφοροποίηση ή ρήγμα;

του Μιχ. Πατρινού

Στη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της ΝΔ την ερχόμενη Δευτέρα δεν πρόκειται να τερματισθεί η αμφισβήτηση του κ. Μητσοτάκη. Θα κριθεί κατά πόσον ο έως τώρα πόλεμος θέσεων και εντυπώσεων των τελευταίων ημερών από κάθε πλευρά, θα λάβει τώρα ή αργότερα τον χαρακτήρα ουσιαστικής πολιτικής και ιδεολογικής αντιπαράθεσης μέσα στο κόμμα της ΝΔ.

Σταθμό και όχι όριο της εσωκομματικής αντιπαράθεσης πρόκειται να αποτελέσει η συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της ΝΔ την ερχόμενη Δευτέρα.

Δεν πρόκειται να γεφυρωθούν οι διαφορές απόψεων Αντίθετα, όλα δείχνουν ότι το χάσμα θα βαθύνει περισσότερο. Είτε από την ερχόμενη Δευτέρα (μετά από μια έντονη αντιπαράθεση) είτε τους επόμενους μήνες, με έμφαση τον Ιανουάριο (εάν γίνει προσπάθεια συγκάλυψης της διαφωνίας).

Εκτός και αν και υπάρξουν διαθέσεις έντονης υποχώρησης από δημόσιες αρχές και θέσεις είτε από τον κ. Κ. Μητσοτάκη είτε από τους κ. Κανελλόπουλο, Έβερτ και Δήμα. Εξέλιξη μάλλον απίθανη. Δεν αποκλείεται πάντως ο κ. Μητσοτάκης, σε αντίθεση με όσα διακήρυξε στα Χανιά για «άπιστους Θωμάδες» και την ανάγκη υποταγής της κάθε μειοψηφικής γνώμης στις αποφάσεις της πλειοψηφίας, να θελήσει στο πρώτο μέρος της ομιλίας του να αποδεχθεί ορισμένες διορθώσεις της οικονομικής πολιτικής. Και με το πνεύμα αυτό να προσπαθήσει να εξελιχθεί η όλη συζήτηση.

Από τη δική τους πλευρά οι «τρεις», παίζοντας

σε κρίσιμη στιγμή το θέμα όχι τόσο της απήχησης των θέσεών τους αλλά της προσωπικής τους αξιοπιστίας, δεν έχουν άλλη λύση από το να επιμείνουν στην ορθότητα των απόψεών τους. Οι οποίες σε ό,τι αφορά τα «μέτρα Μάνου», δηλαδή την ασκούμενη οικονομική και κοινωνική πολιτική, βρίσκονται στην άλλη όχθη. Έχουν εισηγηθεί και είναι υποχρεωμένοι μέχρι τέλους να υποστηρίξουν – μια τελείως διαφορετική πολιτική ή μια τελείως διαφορετική κατεύθυνση. Από την άποψη αυτή οι «τρεις» δεν έχουν άλλη δυνατότητα παρά να επιμείνουν στην απαισιοδοξία και τις ζοφερές τους προβλέψεις για το μέλλον (το άμεσο μάλιστα), για την απόδοση των «μέτρων Μάνου» και στην ανησυχία τους – εάν όχι στη βεβαιότητά τους – για την αναπόφευκτη εκλογική ήττα. Κατά συνέπεια η ίδια η λογική των απόψεών τους για την οικονομία τούς οδηγεί – και είναι υποχρεωμένοι να κάνουν αυτά τα βήματα – σε αμφισβήτηση της εξουσίας και σε αμφισβήτηση της συνολικής κυβερνητικής πορείας.

Το βαθύ χάσμα

Τελικά, είναι υποχρεωμένοι οι «τρεις», εάν θέλουν να βαδίσουν με συνέπεια ως προς τις θέ-

σεις και τον εαυτό τους, να κινηθούν στην ίδια γραμμή και πορεία με τον κ. Αντ. Σαμαρά. Η έντονη διαφωνία του πρώην υπουργού Εξωτερικών σε θέματα χειρισμών και επιλογών της εξωτερικής πολιτικής τον οδήγησε στη συγκρουση με τον ίδιο τον επιτελάρχη της πολιτικής αυτής, τον πρωθυπουργό. Δεν είναι, ίσως τυχαίο, ότι ο κ. Μιλτ. Έβερτ στη γνωστή συνέντευξη στον Νικ. Χατζηνικολάου σε ΜΕΓΑ διαπίστωσε ότι «εάν συνεχισθεί η πολιτική στην οικονομία τότε την ευθύνη φέρει ίδιος ο πρωθυπουργός». Και αυτή η σύγκρουση των δύο επικριτικών πλευρών θα είναι η εξέλιξη στο μέλλον.

Πάντως, σήμερα, εξαιτίας της κλιμάκωσης της και της προσδοκίας του να δικαιωθεί στο μέλλον, είναι αδύνατον ο κ. Αντ. Σαμαράς να συμβιβασθεί με τη σημερινή εξουσία και ηγεσία της κυβέρνησης χωρίς τον κίνδυνο να γελιοστεί σχεδόν. Το χάσμα είναι βαθύ εκτεταμένο. Τόσο στην περίπτωση Σαμαρά όσο και στην περίπτωση των «τριών» (εάν συμπεριφερθούν με συνέπεια την ερχόμενη Δευτέρα), δεν πρόκειται για κρίση ρόλων, όπως εκείνη στα ηγετικά κλιμάκια της Ρηγίλλης. Δεν πρόκειται για κρίση προο-

ουσίας και επιρροής, όπως αυτή που χα-
νίζει στην ουσία της την διάταξη απόψεων
**Ι. Δημητροκάλλη, Αντ. Σγαρδέλη, Θεοδ.
άκη και Κυρ. Γριβέα.**

ρόκειται για κάτι πολύ περισσότερο.
ται για αντιπαράθεση, για βαθύτατη διά-
βασικών προσανατολισμών, αρχών και
ών στους τομείς της εξωτερικής και της
μικής-κοινωνικής πολιτικής. Θα λέγαμε
φορές βαθύτατα ιδεολογικές.

αλώς, η συνεδρίαση της Δευτέρας αποτε-
τυχία των «τριών» οι οποίοι κατόρθωσαν
σημειώνουμε στο προηγούμενο τεύχος
ΠΙ - να μην εκφυλισθεί η όλη πρωτοβου-
στις διαδικασίες της σύσκεψης με τον κ.
ο Μάνο. Σε εκείνη τη σύσκεψη όχι μόνο
ρέμειναν σε ρόλο περιθωριακό αλλά επέ-
να ενισχύσουν ορισμένα επιχειρήματά
τις απόψεις των κ. Γ. Σουφλιά, Ευθ.
δούλου και Κ. Γιατράκου.

η σύνταξη του υπομνήματος, και τις προ-
τους επανέφεραν το θέμα στον πρωθυ-
του οποίου η άρνηση να τους δεχθεί και
ητήσουν οδήγησε στη συνεδρίαση της
βουλευτικής Ομάδας.

Νομιμοποίηση

ρι τώρα πορεία των «τριών» μας επιτρέ-
εκτιμήσουμε και τις κινήσεις τους στο
Πρόκειται να κινηθούν όχι στον ολισθη-
ιο των δημόσιων αντιπαράθεσεων και
ων αλλά στην τήρηση των καταστατικών
σιών, στο πεδίο το οποίο εκινείτο μέχρι
αποκλειστικά και με άνεση ο πρωθυ-
και πρόεδρος της ΝΔ. Η κάλυψή τους
νόμιμες διαδικασίες του κόμματος και
νοβουλευτικής Ομάδας θα αποτελεί το
ριτήριο των ενεργειών τους, οι οποίες
ονα υπερβαίνουν αυτές τις διαδικασίες,
γούν το επόμενο βήμα.

αρμογή της αντίληψης αυτής συνέταξαν
ο υπόμνημα στον πρωθυπουργό, δέχτη-
μειωτική επαφή» με τον κ. Στ. Μάνο και
ραν το θέμα στον πρωθυπουργό και στη
στην Κοινοβουλευτική Ομάδα.

όμενα βήματα δεν μπορεί να είναι άλλα
«πλατειά συζήτηση» στην Κ.Ο., όπου
ας θα αναλάβει τις ευθύνες του για το
ας μ' αυτή την οικονομική πολιτική»,
φυγή να εμφανισθούν ως ομάδα, την
περάσπιση του δικαιώματος «ελευθε-
μης και κριτικής» από τον βουλευτή, ο
ιατά τ' άλλα μπορεί να ψηφίζει θετικά
λή ένα κυβερνητικό νομοσχέδιο, υπα-
ς στην κομματική δέσμευση και πει-

σαφές ότι οι δύο κύριοι στόχοι των
για την ερχόμενη Δευτέρα είναι αφενός
αφή της διαφωνίας τους για τ' αποτελέ-
ς οικονομικής πολιτικής και αφ' ετέρου
ρια εξουσίας του κόμματος και της κυ-
ς, δηλαδή και τελικά του κ. Μητσοτάκη,
βουλευτές.

ον τρόπο αυτό οι «τρεις» πιστεύουν ότι
ν τους πολλούς είτε βουλευτές είτε

κοινωνικά στρώματα. Και ότι εγγράφουν υπο-
θήκες θέσεων και αρχών σε ένα ευρύ πεδίο
πολιτικής, που θα τους αποβεί χρήσιμο για το
μέλλον. Πιστεύουν ότι ενισχύουν τη σύγκλιση
των αποψεών τους, ότι ενισχύουν την τάση
τους.

Εάν αυτοί οι σχεδιασμοί και οι προσδοκίες για
το μέλλον χαρακτηρίζουν τους κ.κ. Κανελ-
λόπουλο, Έβερτ και Δήμα, από την πλευρά του
κ. Μητσοτάκη υπάρχουν διαφορετικές επιδιώ-
ξεις. Ο πρωθυπουργός επιθυμεί να κλείσει ορι-
στικά το θέμα τη Δευτέρα, να αποκλείσει κάθε
δυνατότητα έκφρασης διαφωνίας και κριτικής
ανεξάρτητα από τη στάση των βουλευτών στη
Βουλή στα νομοσχέδια για το μέλλον, και να
επιτύχει ένα αποτέλεσμα εντυπώσεων με κάποι-
ας μορφής ψηφοφορία. Επιπλέον, ο κ. Μητσο-
τάκης αντίθεση με τους «τρεις», θα θελήσει να
επιτύχει την έγκριση της οικονομικής πολιτικής
«όπως το έκανε με την ομόφωνη απόφαση του
Υπουργικού Συμβουλίου» και θα επιμένει στη
δική του αισιοδοξία για τη νέα εκλογική νίκη
στις ερχόμενες εκλογές, με μεγαλύτερη πλειο-
ψηφία από το 47%, όπως διαβεβαίωσε στα
Χανιά.

Στόχος, η απομόνωση των τριών

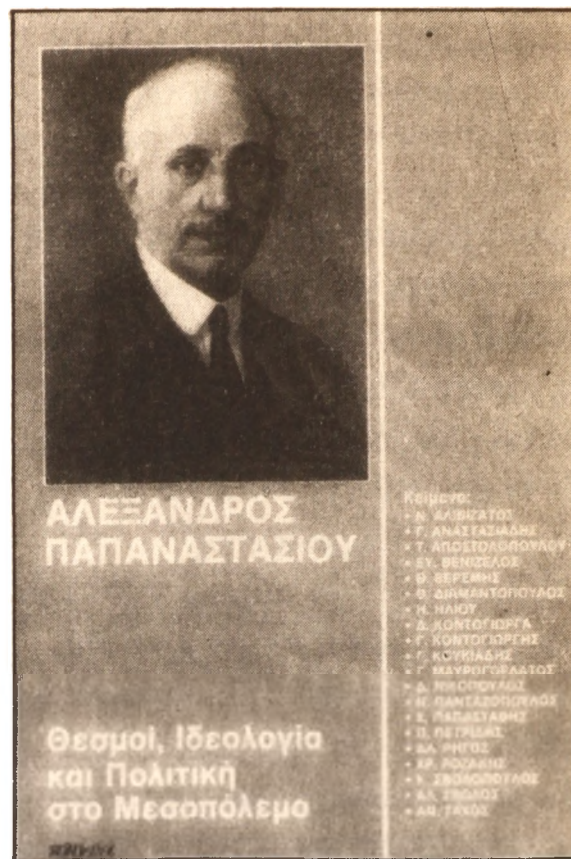
Ο οριακός αριθμός των 152 βουλευτών δεν
επιτρέπει στον κ. Μητσοτάκη (με άγνωστη μάλι-
στα τη στάση του κ. Σαμαρά και των φίλων του
βουλευτών στη συνεδρίαση, όπου μάλλον θα τη-
ρήσουν αποστάσεις και από τις δύο πλευρές) να
προβεί σε διαγραφή η καταδικαστική απόφαση
για τους «τρεις», που θα τους εξωθούσε σε απο-
σκίρτηση. Γνωρίζει ότι σήμερα και για τους επό-
μενους μήνες κάθε περίπτωση διεξαγωγής εκλο-
γών θα αποτελεί συντριβή για τη Νέα
Δημοκρατία και τον ίδιο. Οι δυνατότητες για
«θεαματική κατίσχυση» είναι περιορισμένες.
Έτσι, όπως διαμορφώνονται τα δεδομένα, ο κ.
Μητσοτάκης, του οποίου οι ικανότητες ελιγμών
δεν πρέπει να υποτιμώνται, θα προσπαθήσει να
επιτύχει μια απομόνωση των «τριών» μέσα στην
Κοινοβουλευτική Ομάδα, την περιθωριοποίησή
τους και τον εκφυλισμό τους.

Πολλά θα εξαρτηθούν την ερχόμενη Δευτέρα
από ορισμένους αστάθμητους παράγοντες, όπως
είναι η στάση του κ. Σαμαρά, η επικέντρωση των
κυρίων θεμάτων στη συζήτηση, ο τόνος και το
ύφος της αντιπαράθεσης από φίλους βουλευτές
κάθε πλευράς, οι τελικές επιδιώξεις του κ.
Μητσοτάκη κ.λπ.

Η πιθανότερη εξέλιξη είναι ότι και μετά τη
Δευτέρα θα συνεχισθεί, έστω και υποτονικά για
ένα χρονικό διάστημα, η κατάσταση πολυδιά-
σπασης. Οι αγεφύρωτες διαφορές θα παραμεί-
νουν. Η αμφισβήτηση κορυφής δεν πρόκειται να
τερματισθεί. Τη Δευτέρα θα κριθεί κατά πόσο ο
έως τώρα πόλεμος θέσεων και εντυπώσεων των
τελευταίων ημερών από κάθε πλευρά θα λάβει
τώρα ή αργότερα τον χαρακτήρα αντιπαράθε-
σης ουσίας, δηλαδή πολιτικής και ιδεολογίας.
Χαρακτήρα, τον οποίο θα λάβει αργότερα,
οπωσδήποτε. □

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στον Μεσοπόλεμο

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ: ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ» ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

Εφορμώντες, σπαρασσόμενοι και καθεύδοντες

του Τάσου Παππά

Η χώρα έχει εισέλθει σε παρατεταμένη προεκλογική περίοδο. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης προετοιμάζουν την εκλογική στρατηγική τους, θέτουν σε ετοιμότητα τους μηχανισμούς τους και προσπαθούν να εμφυσήσουν ενθουσιασμό στα μέλη και τους οπαδούς τους.

Το ΠΑΣΟΚ δεν έχει απομακρυνθεί από τη λογική της αυτοδυναμίας, ο Συνασπισμός προωθεί την πρόταση του συντονισμού δράσης της αντιπολίτευσης τον οποίο θεωρεί «πρόπλασμα μιας μεγάλης προγραμματικής σύγκλισης των δυνάμεων που αναφέρονται στον προοδευτικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας» (από την ομιλία της *Μαρίας Δαμανάκη* στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης), ενώ το ΚΚΕ για πρώτη φορά επισήμως μιλά για την επικαιρότητα του αιτήματος «να συγκροτηθεί προοδευτική κυβέρνηση». Σκαληνή ή άρτια, η προσέγγιση των κομμάτων της αντιπολίτευσης θα φανεί από τις εξελίξεις στο κοινωνικό πεδίο.

Την εκλογική φιλολογία πάντως ενισχύουν τα τεκταινόμενα αλλά και τα δημοσίως διαδραματιζόμενα που έλκουν την καταγωγή τους από το εσωτερικό της ΝΔ. Η ομάδα των «τριών» – ως τέτοια πρέπει να την αντιμετωπίζουμε, αφού φρόντισε να τη νομιμοποιήσει ο ίδιος ο πρωθυπουργός – αρθρώνει συγκροτημένο και εύγλωττο λόγο που έχει απήχηση σε υπολογίσιμα τμήματα του νεοδημοκρατικού πληθυσμού.

Ο οϊηματικός τόνος των απαντήσεων του *Κ. Μητσοτάκη* στις αιτιάσεις των *Μ. Έμπερτ*, *Α. Κανελλόπουλου*, *Σ. Δήμα* μάλλον προδίδει αμηχανία παρά αποκαλύπτει αυτοπεποίθηση. Η συνοχή της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της ΝΔ δεν είναι πια δεδομένη. Ο πρωθυπουργός οφείλει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη του στις επιλογές του την εστία αντί-

στασης που επιφλοχώρησε στο κόμμα. Η διελκυστίνδα θα κρατήσει πολύ. Πύρρειος νίκη και αναδίπλωση θα εναλλάσσονται στο κομματικό σκηνικό και θα εδραιώνουν την πεποίθηση πως οι δύο πλευρές, μέχρι να ωριμάσουν οι συνθήκες για την τελική και αποφασιστική σύγκρουση, θα προκρίνουν την πάλη γραμμών και τη μάχη χαρακωμάτων, εξοικονομώντας δυνάμεις και κερδίζοντας καλύτερες θέσεις.

Την ίδια στιγμή η αντιπολίτευση εκμεταλλευόμενη και την ένταση που επικρατεί στη Νέα Δημοκρατία θα πιέζει για εκλογές. Το ζητούμενο όμως είναι πώς σκέφτεται να λύσει το κυβερνητικό πρόβλημα.

Το ΠΑΣΟΚ και η αυτοδυναμία

Για το ΠΑΣΟΚ, ο στόχος της αυτοδυναμίας

είναι και επιθυμητός και εφικτός. Τα μηνύματα πάντως που εκπέμπει ο πρόεδρος του *Ανδρέας Παπανδρέου* το τελευταίο διάστημα είναι αμφίσημα. Από τη μια δηλώνει στη συνέντευξή του στα «Νέα» πως το θέμα της συνεργασίας θα το δούμε μετά τις εκλογές και αφού το ΠΑΣΟΚ έχει εξασφαλίσει την πλειοψηφία στη Βουλή, και από την άλλη πραγματοποιεί σαφέστατο άνοιγμα προς το Συνασπισμό, όταν καλεί την πρόεδρό του να κάνει στον ίδιο την πρόταση για συντονισμό της αντιπολίτευσης. Οι πιθανολογούμενες ερμηνείες για τη μετατόπιση – έστω οριακή – του *Ανδρέα Παπανδρέου* είναι δύο:

- Ο *Α. Παπανδρέου* αντιλαμβάνεται πως μετά την κοινωνική έκρηξη των τελευταίων ημερών υπάρχει ανάγκη για μια πολιτική πρόταση ώστε να μην απωλεσθούν οι κατα-

σεις του κινήματος.

Επανάληψη – μέχρι μονοτονίας – του αιματος των εκλογών αποδυναμώνει τον αριστικό οίστρο των εργαζομένων και δημιουργεί εφησυχασμό αν όχι ηττοπάθεια. Το κλίμα αυτό η πιο ενδιαφέρουσα άποψη κατατέθηκε είναι αυτή του συντονισμού της αντιπολίτευσης η οποία κερδίζει σίγουρα ακόμη και σε πολίτες που δεν στερούνται στο Συνασπισμό. Η πρόθεση του Παπανδρέου είναι – σύμφωνα μ' αυτή την ηγεσία – να «υπερκεράσει» τη Θεμι- κλέους, να αξιοποιήσει προσωρινά, για την υπονομεύσει στο διηνεκές την πρότα- αυτή και να οδηγήσει ριζοσπαστικές δυ- αμεις της κοινωνίας στην εκλογική δεξαμε- του ΠΑΣΟΚ. Η πάγια και σαφής, όπως η ορία αποδεικνύει, τακτική του κ. Πα- νδρέου είναι να ενσωματώνει δημοφιλείς όψεις που εκπονούνται από άλλους χώ- ρους και με τους κατάλληλους χειρισμούς να παρουσιάζει ως δικές του (εκδοχή τμή- τος του Συνασπισμού).

Βασική επιδίωξη του Ανδρέα Παπαν- δρέου είναι η αναρρίχηση στην Προεδρία Δημοκρατίας. Για να υλοποιηθεί αυτός ο όγκος θα χρειαστούν και οι ψήφοι των βου- λτών του Συνασπισμού ώστε να συγκε- κρωθεί ο μαγικός αριθμός 180. Η μεταπή- ση του κ. Παπανδρέου στο υψηλότερο ίωμα της πολιτειακής μας οργάνωσης ικα- ποιεί ταυτοχρόνως πολλούς. Πρώτα - πώτα τον ίδιο που παίρνει διπλή ρεβάνς ό τον προαιώνιο αντίπαλό του Κ. ητιστάκη και τον άσπονδο φίλο του Κ. αραμανλή. Ικανοποιεί όμως και τους δελ- λους του ΠΑΣΟΚ, στους οποίους δίδεται δυνατότητα να δοκιμάσουν τις δυνάμεις υς και την αντοχή τους υπό την υψηλή επο- εία του Α. Παπανδρέου, ο οποίος από τη ση του προέδρου της Δημοκρατίας θα επι- έπει και θα ελέγχει διακριτικά τις εξελί- ις στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Ό,τι ακριβώς ανε και ο κ. Καραμανλής όταν αποφάσισε α εγκαταλείψει τη μαχόμενη πολιτική για σίγουρη θέση του ρυθμιστή. Η ευδοκίμη- η αυτής της λογικής απαιτεί την επικουρία ον Συνασπισμού (εκδοχή της «Κυριακά- κης Ελευθεροτυπίας», την οποία, σημειωτέ- ο, διέψευσε χλιαρά το γραφείο Τύπου του ΠΑΣΟΚ).

Φυσικά δεν πρέπει να αγνοηθεί και το γε- νός ότι, συχνά πυκνά, κορυφαία στελέχη ον ΠΑΣΟΚ (Γεννηματάς, Πάγκαλος, Ση- ίτης) δηλώνουν ότι ο συγγενής χώρος του

ΠΑΣΟΚ είναι ο Συνασπισμός και η συνερ- γασία των δυο κομμάτων είναι επιβεβλημένη λόγω των επώδυνων καταστάσεων που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η επόμενη κυβέρνη- ση. Ένα ακόμη βήμα προς την κατεύθυν- ση της εξομάλυνσης των σχέσεων ΠΑΣΟΚ- ΣΥΝ ήταν και η «αυτοκριτική» που έκαναν τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ για τη γραμμή των «ίσων απο- στάσεων» που είχαν έναντι του ΚΚΕ και του Συνασπισμού.

Ο ΣΥΝ παλινωδεί

Ο Συνασπισμός παλινωδεί μεταξύ της επι- θετικής πολιτικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ – στριμώχνοντάς το με την πρόταση για το συν- τονισμό δράσης – και της έκδηλης καχυπο- ψίας για τη βούληση του ηγετικού πυρήνα του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευ- σης. Μια κατηγορία στελεχών (Λαφαζάνης, Λογοθέτης, Γιατζόγλου, Μπίστης, Γιάν- ναρος) επιθυμούν διακαώς τη συμπόρευση, ενώ μια άλλη ομάδα θεωρεί περίπου έγκλη- μα καθοσιώσεως τη συνεργασία με το σημε- ρινό ΠΑΣΟΚ (Φιλίνης, Φαράκος, Βλάσσης, Νέστωρ κ.ά.).

Παραδόξως, απέχουν των συζητήσεων οι κατ' εξοχήν οπαδοί της συνεργασίας Μίμης Ανδρουλάκης και Νίκος Γαλανός, επιτρέπο- ντας να διαχέονται κακόβουλα σχόλια για «προσωπικές στρατηγικές» και «ατομικές κοινοβουλευτικές επιβιώσεις». Όσο όμως οι γνώμες στο Συνασπισμό διχάζονται για το επίδικο ζήτημα, τόσο θα μπορεί ο Α. Πα- πανδρέου να ψαρεύει στα θολά νερά μεταμ- φιεζόμενος τη μία σε θιασώτη της συνεργα- σίας και την άλλη σε κήνσορα, χρεώνοντας την ευθύνη στη διβουλία του Συνασπισμού.

Το ΚΚΕ πιέζεται

Πιεζόμενο το ΚΚΕ από την οργανωμένη βάση του αλλά και από τη συγκυρία αναγκά- στηκε να μιλήσει για το θέμα της κυβερνητι- κής προοπτικής. Έτσι, στην απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής αναφέρεται: «ο τόπος έχει ανάγκη από μια κυβέρνηση προοδευτι- κή που θα στηρίζεται και θα ελέγχεται από ένα ισχυρό, ενωτικό, οργανωμένο, μαζικό, λαϊκό κίνημα». Στην ίδια απόφαση, το ΠΑΣΟΚ κατηγορείται για εκμετάλλευση της λαϊκής δυσαρέσκειας και υπογραμμί- ζεται πως «η αντιπαράθεσή του με τη ΝΔ δεν σηματοδοτεί αντίθεση με τα συμφέροντα της

ολιγαρχίας που η πολιτική της ΝΔ υπηρετεί». Ο Συνασπισμός αποκαλείται «αριστερό άλ- λοθι και δεκανίκι των υποστηριχτών μιας ήπιας συντηρητικής πολιτικής. Δεν κινείται σε αριστερή προοδευτική κατεύθυνση». Α- ναπόφευκτα γεννάται το ερώτημα: Με ποια κόμματα το ΚΚΕ θα επιδιώξει να χτίσει την προοδευτική κυβέρνηση; Η απάντηση, ως συνήθως, δεν είναι καθαρή. Ή μάλλον για να κυριολεκτούμε δεν υπάρχει απάντηση στο κείμενο της απόφασης της Κεντρικής Επιτροπής. Γιατί δεν συνιστούν ασφαλώς πρόταση διεξόδου τα γνωστά περί «ισχυ- ροποιήσεως του μαζικού κινήματος που θα ανατρέψει τους συσχετισμούς και θα επιβά- λει την άλλη εκδοχή στη συντήρηση».

Το ΚΚΕ υπεκφεύγει κατά την προσφιλή του τακτική. Αλλά μη νομίζετε ότι δεν έχει από τώρα ετοιμάσει τη δικαιολογία. Ανα- σύρεται κι αυτή από το πλούσιο ιδεολογικό οπλοστάσιο του κόμματος. Διαβάζουμε λοι- πόν στο άρθρο του μέλους του Πολιτικού Γραφείου Μάκη Μαϊλή που δημοσιεύτηκε στο «Ριζοσπάστη» (27-9-92): «Στον ευρύτερο κομματικό χώρο έχει εμφανιστεί η εξής αντί- φαση: Η συνεχής αύξηση του κύρους και της επιρροής του ΚΚΕ δεν συνοδεύεται από την αντίστοιχη βελτίωση και ανάπτυξη της λει- τουργίας και δράσης της κομματικής οργά- νωσης». Τι σημαίνει αυτό στα απλά ελληνι- κά; Μα τίποτε περισσότερο από το «πρω- τότυπο»: η γραμμή είναι σωστή αλλά σκο- ντάφτει στις αδυναμίες της οργάνωσης. Μ' αυτό τον κλασικό τρόπο αποενοχοποιείται η γραμμή – άρα η καθοδήγηση – και μεταφέ- ρεται η ευθύνη για την ενδεχόμενη συρρί- κνωση των δυνάμεών του στη βάση.

Ανακεφαλαιώνοντας: Το ΠΑΣΟΚ έχει εκλογική στρατηγική (αυτοδυναμία και πλα- γιοκοπήσεις στο Συνασπισμό). Το ΚΚΕ ακ- κίζεται με περισσή αυταρέσκεια στη μοναχι- κή του σχεδία (τέσσερα κομμάτια, δυο γραμμές). Ο Συνασπισμός παλλιλλογεί χωρίς να ξεκαθαρίζει...

ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΑΓΓΛΙΚΩΝ
στο σπίτι μου
στο Παγκράτι.
Τηλ. 70.12.449

Το ΠΑΣΟΚ ενηλικιώθηκε;

του Λεωνίδα Λουλούδη

Πέρασε σχεδόν απαρατήρητο από το σύνολο του Τύπου ότι το ΠΑΣΟΚ έκλεισε τα δεκαοχτώ του χρόνια. Η περιέργη αυτή σιωπή, αινιγματική εξαρχής, δεδομένου ότι τα λάθη των αντιπάλων έχουν ανεβάσει τελευταίως τα προεκλογικά χαρτιά του «κινήματος», αποκτά πρόσθετες διαστάσεις με τον συμβολικό χαιρετισμό που ο κ. Παπανδρέου επεφύλαξε ως γενέθλιο απολογισμό προς τα μέλη και τους οπαδούς του κόμματος. «Ενηλικιωθήκαμε» απεφάνθη ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ προεξωφλώντας τις αναμενόμενες επιτυχίες από την άρτι κτηθείσα ωριμότητα του κόμματος και, πλαγίως, υποβάλλοντας κάποιες ερμηνείες για το παρελθόν του, όταν δηλαδή υπήρξε αφελές βρέφος, άτακτο παιδί και ανήσυχος έως παρεκτραπείς έφηβος. Το περιεργό λοιπόν είναι ότι σχεδόν κανείς δεν ενδιαφέρθηκε να προσθέσει ένα ερωτηματικό ή έστω ένα θαυμαστικό στον απολογισμό του Προέδρου. Γιατί άραγε; Μια πρόχειρη εξήγηση είναι ότι σχεδόν από το σύνολο του αντιπολιτευόμενου Τύπου, με ασύγγνωστη είναι αλήθεια ελαφρότητα, έχει συνομολογηθεί ότι για να γλυτώσει αυτός ο τόπος από τον «σατανικό» Μητσοτάκη, έστω και αυτός «ο υπαρκτός σοσιαλισμός» του Παπανδρέου είναι μια λύση. Αποψη ενισχυόμενη από την όχι και τόσο αυθαίρετη, πάντως ανεπαρκώς ερευνημένη, υπόθεση ότι με την απόσυρση του κ. Παπανδρέου λόγω ηλικίας ή υγείας, έτοιμοι αναμένουν την αξιοποίηση τους διάδοχοι και παραδιάδοχοι, με πιο δημοκρατικές και σύγχρονες αντιλήψεις για την πολιτική, από τον σημερινό κάτοχο της εξουσίας. Σε αυτή την τελευταία υπόθεση θα ήθελα να σταθώ σήμερα με αφορμή κάποια πρόσφατα άρθρα, συνεντεύξεις, σχόλια επώνυμων στελεχών του ΠΑΣΟΚ, που αν δεν εξαντλούν το θέμα, αποτελούν, ωστόσο, ενδείξεις της ποιότητας των αυριανών (κάποτε και

Ο αμοραλισμός, η διγλωσσία, οι απλοϊκές ταυτίσεις με την «πλειοψηφία» και τον «λαό», η ανοχή της αντιδημοκρατικής εσωκομματικής οργάνωσης «είναι εδώ» – όπως και το ΠΑΣΟΚ. Ενήλικο πλέον, τουλάχιστον με τα δεδομένα τα χρονικά, ωστόσο το ίδιο σκοπιμοθηρικό και λαϊκιστικό όπως πάντα. Ποιος, σ' αυτό το κόμμα, θα πάρει την ευθύνη για ό,τι θα συμβεί αύριο με ή χωρίς τον Α. Παπανδρέου;

«αυριανιστών») ηγετών του κόμματος.

ΠΑΓΚΑΛΟΣ: ΣΤΑ ΠΡΟΘΥΡΑ ΤΟΥ ΚΥΝΙΣΜΟΥ

Ο κ. Πάγκαλος, για παράδειγμα, δεν υπήρξε ποτέ υπόδειγμα ύφους, ενίοτε και ήθους. Ωστόσο, στην τελευταία συνέντευξή του προς τον κ. Κουίκ υπερέβη εαυτόν. Είναι γνωστό ότι καλλιεργεί την εικόνα του ρεαλιστή και ειλικρινούς, μέχρι τα προθύρα της κυνικότητας, πολιτικού. Το είδος σπανίζει σ' ένα πολιτικό κόσμο που δεν διακρίνεται για την φαντασία και τον ευρηματικό λόγο του. Ο κ. Πάγκαλος διαθέτει και από τα δύο, όμως αυτή η αίσθηση υπεροχής τον οδηγεί σε ακρότητες, που νομίζω ότι δεν ελέγχει εκ των προτέρων αλλά προκύπτουν από ένα ατιθάσευτο ναρκισσισμό, τεχνηέντως καλλιεργούμενο, από τους συνεντευκτές του. Άφωνος, τον άκουσα στην εν λόγω συνέντευξη, λοιπόν, όχι να ομολογεί αλλά να επαίρεται ότι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ ποτέ δεν υπήρξε αντίθετη της ένταξης στην Κοινότητα σε αντίθεση με τη βάση του κόμματος που κραύγαζε: «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο». Μάλιστα όταν οι οπαδοί απαιτούσαν την αποδέσμευση από την Κοινότητα, η ηγεσία του Κόμματος και ιδιαιτέρως ο κ. Πάγκαλος, συνεργαζόταν άριστα με τις Βρυξέλλες, πράγμα που οι τελευταίες γνώριζαν, και έτσι ουδόλως ανησυχούσαν από την αντι-ευρωπαϊκή προπαγάνδα του κόμματος εντός της Ελλάδας. Διγλωσσία; Σχιζοφρένεια; Υποκρισία; Τίποτε από αυτά

δεν διетάραξε τη νηφάλια αυταρέσκεια του κ. Πάγκαλου, όταν ομολογούσε ότι αλλιώς διαπαιδαγωγούσαν τα μέλη τους και αλλιώς έπρατταν σαν ηγέτες του κόμματος, εκτός Ελλάδας. Αυτά ο πολιτικός που, κατά δήλωσή του, αναζωογονείται και αναπνέει δημιουργικά όταν επισκέπτεται και επικοινωνεί με τους εκλογείς του στην Ελευσίνα. Αλήθεια εκεί ο κ. Πάγκαλος τι έλεγε, τότε, για αυτόν και την ευρωπαϊκή πολιτική του κόμματός του; Γιατί του κ. Σημίτη κάτι του είχε συμβεί όταν τόλμησε, κάποτε, να εκθέσει τις ευρωπαϊκές του ιδέες.

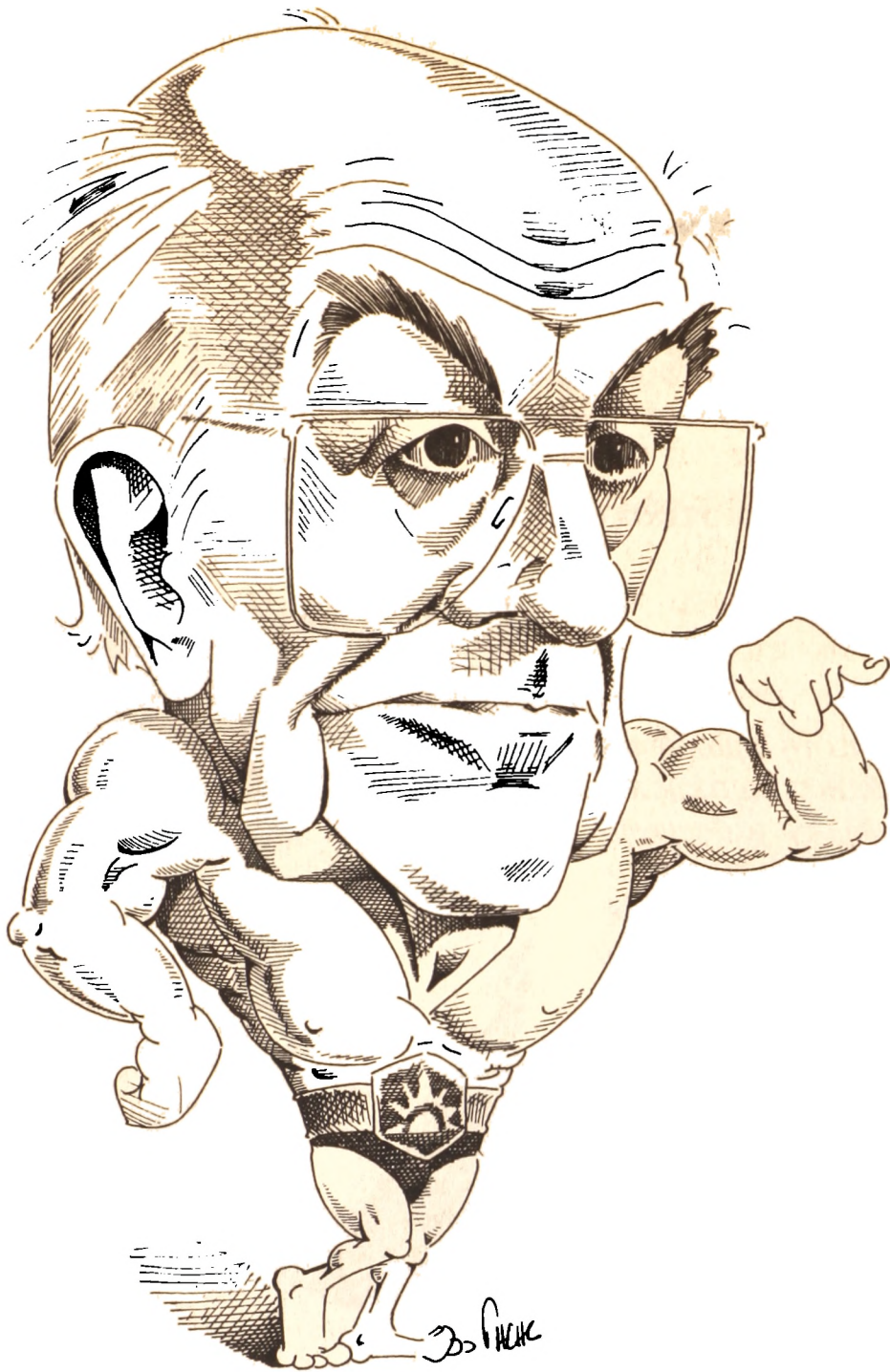
ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ: ΦΡΟΥΔΕΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ

Λίγες μέρες πριν ή μετά αυτή τη συνέντευξη, έτερος των δελφίνων ο κ. Γεννηματάς δημοσίευσε περισπούδαστο «προγραμματικό» άρθρο στο «Βήμα» (13.9.92) με τον ήμισυ σεμνό τίτλο: *Η επόμενη ημέρα των εκλογών. Αξιοπιστη και δημοκρατική διακυβέρνηση*. Παραλείποντας όσα αφορήτως πληκτικά αναφέρει, ο ευφυέστερος των γραπτών του, κ. Γεννηματάς για τις προγραμματικές κατευθύνσεις της επερχόμενης διακυβέρνησης του τόπου από το ΠΑΣΟΚ, απομονώνει το θεωρούμενο ως κεντρικό στην τούρτα των γενεθλίων του κόμματος (που «κόβει» πάντα ο Πρόεδρος): την εσωκομματική δημοκρατία. Γράφει λοιπόν σχετικά ο κ. Γεννηματάς ότι «... το ΠΑΣΟΚ ως κυβερνητικό κόμμα μπορεί και πρέπει να πρωταγωνιστήσει στον απαραίτητο για τη χώ-

ρα μας πολιτικό εκσυγχρονισμό που προϋποθέτει: εσωκομματικές σχέσεις που προωθούν την πλήρη εσωκομματική δημοκρατία, τη συλλογικότητα στις επεξεργασίες και στις αποφάσεις... κ.λπ.» Δηλαδή κατά τον κ. Γεννηματά αυτές οι προϋποθέσεις πολιτικού εκσυγχρονισμού δεν υπάρχουν σήμερα στο ΠΑΣΟΚ, παρ' όλα αυτά ο ίδιος δεν αρνείται, σε κάθε ευκαιρία, να υποστηρίξει το αίτημα του κόμματος του για «εκλογές εδώ και τώρα», υποσχόμενος την πλήρωση των εν λόγω προϋποθέσεων όταν έλθουν στην εξουσία, αν και παντός άλλου γνωρίζει καλύτερα ότι συγκεντρωτικότερες και αντιδημοκρατικότερες γίνονται οι ηγεσίες των κομμάτων, ακριβώς τότε. Προς τι λοιπόν αυτές οι φρούδες υποσχέσεις, αν όχι για να καλύψουν την αεργία και την αλαλία των θεωρουμένων ως εκσυγχρονιστών του ΠΑΣΟΚ, ενώπιον της εξάρσεως του αυταρχισμού και παλαιοκομματισμού της σημερινής ηγεσίας του κόμματος; Ή μίπως μετακύλιση στο μέλλον των σημερινών ευθυνών του κύριου διαδόχου του κ. Παπανδρέου, στην καλύτερη περίπτωση, προδίδουν μια ελλιπή κατανόηση των όσων δεινών προσιοινίζεται, η ανθούσα αντι-δημοκρατική κουλτούρα του κόμματος σήμερα;

ΤΣΟΒΟΛΑΣ: Ο «ΖΟΡΟ» ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΡΟΝΗΜΕΝΩΝ

Ο κ. Τσοβόλας καλλιεργεί την εικόνα του ασυμβίβαστου και ατρόμητου συμπαραστάτη των πλέον περιφρονημένων στρωμάτων της ελληνικής κοινωνίας. Απειθυσμένος προς αυτά τα στρώματα καταγγέλλει σε υψηλούς τόνους όσους τα αποστέρησαν από τη φιλόστοργο πρόνοια που απελάμβαναν επί διακυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ. Τότε ο παράδεισος για τον λαό, σήμερα η κόλαση. Να όμως που ο «απλός αγωνιστής», κατά δήλωσή του, κ. Τσοβόλας λέει άλλα όταν έχει απέναντί του όχι τον κ. Γαργαλάκο αλλά ένα απαιτητικότερο δη-

αποτυπώνεται στη δύναμη των κομμάτων μέσα στη Βουλή. Από εκεί και πέρα η ανακήρυξη κάθε κοινωνικού κινήματος σε πλειοψηφία, ανήκει στους κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού και του επηρεασμού της κοινής γνώμης, από όσους αναλόγως πολιτεύονται. Είναι, όμως, ανεπίτρεπτο να κρίνεται το «εθνικό», το «δίκαιο», το «σωστό», σύμφωνα με τις επιθυμίες της κάθε συγκυριακής πλειοψηφίας. Δεν πρόκειται μόνο για αντίληψη με έντονο λαϊκιστικό χαρακτήρα του τύπου: «μόνος θεσμός ο λαός» αλλά, το κυριότερο, οδηγεί σε πολιτική παράλυση και κοινωνική στασιμότητα. Και τα δύο, εφιαλτικά σκιαίζουν τη σύγχρονη Ελλάδα και τις ευθύνες δεν έχει μόνο η κυβερνώσα παράταξη αλλά και η δίθυμή της, ατυχώς, αντιπολίτευση.

ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΗΡΕΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ

Μπορεί, λοιπόν το ΠΑΣΟΚ να «ενηλικιώθηκε», χρονολογικά αλλά όχι με τη συμβολική έννοια που θα ήθελε ο ιδρυτής και αδιαφιλονίκητος μέντορας του, μέχρι σήμερα. Αντίθετα, τα ενδεικτικά παραδείγματα που επικαλέστηκα δεν αφήνουν περιθώρια μεγάλης αισιοδοξίας. Ο αμοραλισμός, η διγλωσσία, οι απλοϊκές ταυτίσεις με την «πλειοψηφία» και τον «λαό», η ανοχή της αντιδημοκρατικής εσωκομματικής οργάνωσης, «είναι εδώ», όπως και το ΠΑΣΟΚ. Προς το παρόν όλα αποσιωπούνται κάτω από τις σκοπιμότητες του αντιπολιτευτικού αγώνα. Αύριο όμως ποιός θα πάρει την ευθύνη όσων θα συμβούν, με ή χωρίς, όπως ελπίζω φάνηκε εδώ, τον κ. Παπανδρέου; Όχι βέβαια οι αυτόκλητοι «υπηρετές του δημοσίου συμφέροντος», σαν τους κ. κ. Γαργαλάκο, Βέλλιο, Κακαουνάκη, Χαρδαβέλα, Ρουμπάτη, Τράγκα ή το «Νεόκοπο των Νέων» και Σία. Ούτε οι καθημερινώς γνωμοδοτούντες, «προοδευτικοί διανοούμενοι», για την αντισυνταγματικότητα και τον αυταρχισμό της νεοδημοκρατικής πολιτείας. Αυτοί ξέρουν τι κάνουν και γιατί το κάνουν. Το ερώτημα αφιερώνεται εξαιρετικά στους εξόριστους ένθεν και ένθεν μιας αριστεράς καθημαγμένης. Αφορά όμως ολόκληρη την λεγόμενη προοδευτική παράταξη. □

σιογράφος (τον κ. Κούφαλη του Οικονομικού Ταχυδρόμου», 17.9.). Εκεί λοιπόν αφού συναινεί, υποκαλούμενος, ότι δεν είναι σωστό να μην αποδίδει τον όρο «δημοκρατική» στην κυβερνώσα παράταξη, προβαίνει σε μια συνταρακτικότερη ανασκευή των λεγομένων του. Αναφερόμενος στη δεύτερη τετραετία του ΠΑΣΟΚ ομολογεί ότι (τότε): «πήγαμε πλέον όχι σε πολιτική παροχών». «Με προκαλεί να σας υπενθυμίσω αντιτείνει ο δημοσιογράφος ότι προεκλογικά γάτε ακριβώς τα αντίθετα». Και παντά ο κ. Τσοβόλας: «Έχετε δίκιο και συμφωνώ ότι ήταν λάθος. εν πρέπει να απογοητεύουμε τον λαό». Παράδοξη ομολογουμένως υποδοχή της κατηγορίας περί υποκρισίας, από έναν απόστολο της ειλικρίνειας προς τον λαό και πλέον αράδοξη, έως και απειλητική για το μέλλον, η αιτιολόγησή της. Δηλαδή αν ο κ. Πάγκαλος αποσιωπούσε τους φιλο-ευρωπαϊκούς του ροσανατολισμούς, ο κ. Γεννηματάς αναβάλλει τους προβληματισμούς του για την έλλειψη της εσω-

κομματικής δημοκρατίας και ο κ. Τσοβόλας διαστρέφει συνειδητά την οικονομική πολιτική που άσκησε, τι μένει να μάθει και να κατανοήσει το απλό μέλος του ΠΑΣΟΚ από την «υπεύθυνη» ηγεσία του;

ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ: ΔΥΣΠΙΣΤΟΣ

Στο ίδιο τεύχος του «Οικονομικού», ο κ. Τζουμάκας αφού επιχειρεί, ανεπιτυχώς, κατά τη γνώμη μου αλλά αυτό είναι άλλη ιστορία, να δείξει τις διαφορές του δικού του σχεδίου για την εξυγίανση του ασφαλιστικού καθεστώτος έναντι του κυβερνητικού σχεδίου, υιοθετεί τους αγώνες των εργαζομένων με μιά αιτιολόγηση ελάχιστα εναρμονιζόμενη με την εικόνα του εκσυγχρονιστή που, κατά τα άλλα, πασχίζει να φιλοτεχνήσει. Διαφωνεί λοιπόν με την κυβέρνηση «διότι επέλεξε το δρόμο του αυταρχισμού, της καταστολής και της επιβολής, δηλαδή επέλεξε συμπεριφορά μειοψηφίας απέναντι στην πλειοψηφία των εργαζομένων της

χώρας, σε εθνικό ζήτημα που είναι αυτό της κοινωνικής ασφάλισης». Όσο και αν φανεί παράδοξο σε ορισμένους, θεωρεί ότι αυτή η αναγωγή της διαφοράς συνδικάτων και κυβέρνησης σε σύγκρουση πλειοψηφίας και μειοψηφίας ενέχει μια βαθύτατη δυσπιστία ως προς τις λειτουργίες και την λογική του κοινοβουλευτικού συστήματος, απαράδεκτη για ένα σύγχρονο πολιτικό, ιδιαίτερα ένα εκσυγχρονιστή σαν τον κ. Τζουμάκα. Η σχέση πλειοψηφίας - μειοψηφίας διαπιστώνεται όχι απόλυτα αλλά πάντως αποτελεσματικά στις εθνικές εκλογές. Από εκεί και πέρα ο πολίτης, κατά μείζονα λόγο ο πολιτικός, μπορεί να δέχεται ή να απορρίπτει μια κυβερνητική πολιτική, ιδιαίτερα όταν αυτή έχει «εθνικό» μέγεθος, επικαλούμενος τα επιχειρήματά του και όχι την άποψη της «πλειοψηφίας», υπαρκτής ή ανύπαρκτης. Εκλέγουμε κυβέρνηση για να ασκήσει και αντιδημοφιλείς πολιτικές που όμως έχουν τη στήριξή της αποδεδειγμένης πλειοψηφίας του κοινωνικού σώματος, όπως αυτή

Το ΥΕΘΑ εξυπηρετεί ξένες εταιρείες οπλικών συστημάτων; (II)

- Ένα γράμμα από το Γραφείο Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων του υπουργείου Άμυνας και η απάντησή μας.

Στο τεύχος 502 με τον ίδιο τίτλο είχαμε αρχίσει τη δημοσίευση μιας σειράς άρθρων, σκληρής ίσως αλλά εποικοδομητικής νομίζουμε κριτικής, για τη συστηματική έλλειψη συμπαράγωγών στις προμήθειες του ΥΕΘΑ, το οποίο απλά διαθέτει τις εναπομείνουσες σάρκες της οικονομίας μας, απειλώντας να προκαλέσει μέγα εθνικό σκάνδαλο. Και το σκάνδαλο συνίσταται στο ότι ο κύριος εξ Ανατολών αντίπαλός μας, οτιδήποτε αγοράζει το συμπαράγει, όπως αεροσκάφη, ελικόπτερα, εκτοξευτήρες πυραύλων ή ρουκετών, δέκτες αυτοπροστασίας κ.λπ., εμείς απλώς το αγοράζουμε, αλλά «Ναμίμπια». Στο άρθρο μας λοιπόν αυτό παραθέτουμε επιστολή – απάντηση του κατεξοχήν αρμοδίου, αντιστράτηγου Ι. Παναρίτη, την οποία λάβαμε. Στη συνέχεια ακολουθεί και η δική μας κριτική. Ίσως το θέμα μόλις να άνοιξε.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΥΕΘΑ

Κύριε Διευθυντά

Εις το έγκριτο περιοδικό σας την 4-9-92 εδημοσιεύθη άρθρο με τίτλον «Το ΥΕΘΑ εξυπηρετεί ξένες εταιρείες οπλικών συστημάτων;». Επί των αναφερομένων εις το υπ' όψη άρθρο έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα.

Πάγια πολιτική του ΥΕΘΑ είναι μέσω του θεσμού των Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων (ΑΩ) εκτός των άλλων να επιτευχθεί και η ενίσχυση της Αμυντικής μας Βιομηχανίας. Προβλήματα προς την κατεύθυνση αυτήν υπάρχουν πολλά τόσο λόγω του είδους των πηγών χρηματοδοτήσεως των προμηθειών των Ένοπλων Δυνάμεων, που συνήθως είναι FMF και επομένως επιβάλλονται περιορισμοί από τις αμερικανικές αρχές ως προς τα είδη των επιτρεπόμενων

ΑΩ, όσο και λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων της εγχώριας Αμυντικής Βιομηχανίας.

Η αρχική απόφαση του ΚΥΣΕΑ διά την πρόσκτηση των νέων α/φών F-16 επεδίωκε όπως η χρηματοδότηση της προμηθείας γίνει μέσω κονδυλίων FMF και επομένως οι εμπλεκόμενες στην κατασκευή των α/φών αμερικανικές εταιρείες υποχρεώθηκαν να προσανατολίσουν τα αντισταθμιστικά τους προγράμματα σύμφωνα με τους περιορισμούς που επιβάλλονται από τις αμερικανικές αρχές. Ένας εκ των πλέον σημαντικών τούτων περιορισμών είναι η απαγόρευση εκ μέρους των αμερικανικών αρχών να δίδεται υποκατασκευαστικό έργο για το υπό προμήθεια υλικό σε τρίτες χώρες συμπεριλαμβανομένης και της χώρας που πραγματοποιεί την προμήθεια.

Από τον κανόνα αυτόν εξαιρούνται μόνον οι εταιρείες που επισήμως έχουν ενταχθεί στη

σειρά παραγωγής των α/φών F-16 και μια τέτοια εταιρεία είναι και η ΕΑΒ η οποία κατασκευάζει τους αεραγωγούς εισόδου (air inlets) των F-16. Για το υπ' όψη πρόγραμμα, το οποίο τώρα εξελίσσεται ομαλά, έχουν δαπανηθεί κατά το παρελθόν αρκετά ποσά για τη δημιουργία της αναγκαίου υποδομής σε κτιριακές εγκαταστάσεις και μηχανολογικό εξοπλισμό και συνεπώς θα εθεωρείτο άστοχη ενέργεια η μη συνέχιση του προγράμματος μέσω του οποίου αξιοποιούνται οι προαναφερθείσες επενδύσεις στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

Ανεξαρτήτως των ανωτέρω οι εταιρείες που εμπλέκονται εις την κατασκευή των F-16 έχουν λάβει οδηγίες από το ΥΕΘΑ ώστε στα ΑΩ που θα προσφέρουν να συμπεριλαμβάνουν προτάσεις για την ενίσχυση της ΠΑ και την παροχή εργασιών τόσο στην ΕΑΒ όσο και στις άλλες αμυντικές κρατικές ή ιδιωτικές βιομηχανίες. Για το σκοπό αυτό ήδη

πραγματοποιήθησαν επαφές με αμερικανικών εταιρειών με συλλογικούς φορείς (ΣΕΒ, ΣΕΚΠΥ) καθώς και με ιδιωτικές βιομηχανίες.

Κατά την πρόσφατη σύνοδο του ΚΥΣΕΑ απεφασίσθη όπως η χρηματοδότηση της προμήθειας γίνει κατά το μεγαλύτερο μέρος από κονδύλια εκτός FMF, τούτο όπως αντιλαμβάνεσθε παρακινεί μερικώς τους προαναφερθέντες περιορισμούς των αμερικανικών αρχών για την ανάθεση υποκατασκευαστικού έργου και σε ελληνικές εταιρείες.

Τέλος, σας πληροφορούμε ότι η διαδικασία καθορισμού των προγραμμάτων ΑΩ ευρίσκεται στο αρχικό στάδιο της και απαιτηθούν πολλές και σημαντικές προσπάθειες δια να ολοκληρωθεί, δεδομένου ότι οι προσφορές ΑΩ των εταιρειών δεν έχουν εισέτι υποβληθεί εις το ΥΕΘΑ.

Αντ/γος

Ιωάννης Παναρίτης
Διευθυντής ΓΑΩ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

ρχήν φοβόμαστε ότι η **πάλιτική** του υπουργείου Άγια ενίσχυση της αμυντικής μηχανίας μέσω ΑΩ (αντισυμβατικών ωφελημάτων) είναι περιεχομένου. Στη δι- της μεταπολίτευσης, ό- ρορά στον Στρατό Ξηράς ν Π. Αεροπορία, και ενώ απανθεί ή σχεδιάζεται να ρθεί, το τεράστιο ποσό 100 δισ. δολαρίων (περίπου 1.500 δισ. δρχ.) η αντίστοιχη αύξη- δομής, πραγματοποιήσε- ου κλπ., δεν είναι απλώς κτη αλλά αρνητική. Και ατί, όσον αφορά στον μεν ό τομέα, έχουν σταματή- όποιες στοιχειώδεις εκτε- αντισταθμιστικών του α- καν, στο δε Δημόσιο, η ΡΚΑΛ - ΕΒΟ έχουν συρ- ει ακόμα και παραδοσια- χμίες παραγωγής, η δε δυνατεί να φέρει σε πέ- ω σε στοιχειώδεις ποσο- τεράστια αντισταθμιστι- της χρεώθηκαν. Έτσι για ραμμα των αρχικών F-16 ο δεν πραγματοποίησε τα 5 εκ. \$ αντισταθμιστικά ραγωγού, αλλά ζήτησε ση 400% απ' την πολι- ι να τα φέρει σε πέρας ισταθμιστικά δε κινητή- ης η επίδοσή της ήταν ή. Και στα δύο αυτά προ- τα υπήρχαν εταιρείες του ή τομέα που ήταν σε θέ- ιηδενική επιδότηση του ν να τα υλοποιήσουν, ου ότι αφορούσαν σε τε- ες υπαρκτές στην χώρα ό 30 τουλάχιστον χρόνια ευές ελασματοεργικών εροσκαφών κ.ά.). Με λί- ι, σε αγορές ύψους 600 , είναι ζήτημα αν πραγ- είται στη χώρα έργο 1 , μόνο Τι γίνεται στην . Τα αεροπλάνα συμπα- ι καθ' ολοκληρία. Στα πτερα που προχθές πα- ησαν τα 50 θα κατα- ούν στην Τουρκία Εμείς γέ διώξαμε τα CHINO- , ενώ θα μπορούσαμε ε- να τα εκσυγχρονίσουμε αφορά στην **πηγή χρη-**

ματοδότησης FMF (Foreign Military Funds), υπάρχει πραγμα- κάποια «απροθυμία» η οποία ό- μως παύει να ισχύει, κατά τη δή- λωση εκπροσώπων του κυβερνη- τικού φορέα που την ελέγχει (D.S.A.A.) εφόσον υπάρχει γρα- πτή πρόταση της ενδιαφερόμε- νης χώρας. Άλλωστε κατ' αυτόν τον τρόπο από τα 75 ελικόπτερα Blackhawk που διαπραγματεύε- ται η Τουρκία, τα 50 θα φτια- χτούν στη χώρα τους, γιατί έτσι έχει ζητήσει η τουρκική κυβέρ- νηση. Πότε **εμείς ζητήσαμε** κάτι ανάλογο;

Αλλά εν πάση περιπτώσει, το μεγαλύτερο μέρος των νέων F- 16 θα καλυφθεί με εθνικούς πό- ρους. Γιατί δεσμευθήκαμε για την αγορά τους, πριν καν εξα- σφαλίσουμε αντισταθμιστικά; Γιατί, δεν εφαρμόζεται η γραπτή πρόταση του ΣΕΒ και όλων των Ελλήνων κατασκευαστών, να μην υπογράφεται σύμβαση αγο- ράς η με ξένη εταιρεία, αν δεν υπογράφονται προηγουμένως με την εταιρεία αυτή επί μέρους συμβάσεις συμπαραγωγών ή Α.Ω με ελληνικές εταιρείες;

Όσον αφορά τις οδηγίες που εστάλησαν στις εταιρείες, σχετί- ζονται προφανώς με το προχθε- σινό FAX (με στοιχεία F.095. 31/8822, 16 Σεπτ. 1992) που κοι- νοποιήθηκε στον ΣΕΒ, όπου «συμβουλευέτε» την κατασκευά- στρια των F-16 GENERAL DY- NAMICS να έλθει σε κάποια επαφή με Έλληνες κατασκευα- στές, λίγες μέρες πριν πραγματο- ποιηθεί η επαφή με την αμερικα- νική εταιρεία. Νομίζουμε ότι αυ- τό δεν είναι διαχείριση συμβά- σεως 300 δισ. δρχ.

Φρονούμε ότι θα πρέπει να τε- θεί ως όρος υπογραφής της σύμ- βασης με την GD, η υπογραφή απ' αυτήν επιμέρους συμβάσεων με Έλληνες **αξίας** τουλάχιστον 30 δισ. δρχ. (δηλ. το 10% της συ- νολικής συμφωνίας που αντιπρο- σωπεύει σάρκες ή υπολείμματα σαρκών της ελληνικής οικονο- μίας).

Θα παρακολουθήσουμε τις ενέργειες του ΥΕΘΑ αναφορι- κά με την εφαρμογή του περι- offset's νόμου, και φυσικά περι- μένουμε την κριτική, αν υπάρχει, του κ. Παναρίτη.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΕΞΗΣ ΣΕΙΡΕΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ

- **ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΕΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ- ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ** ΤΟΜΟΙ 6 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.500 ΔΡΧ.
- **ΕΠΟΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ** ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 2 ΤΟΜΟΥΣ ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ (70x100) ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΥΣ ΑΠΟ 16.800 ΜΟΝΟ 5.800 ΔΡΧ.
- **ΑΠΑΝΤΑ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ** ΤΟΜΟΙ 7 ΔΕΜΕΝΟΙ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800 ΔΡΧ.
- **ΛΕΞΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΗ ΟΥΝΕΣΚΟ**: ΤΟΜΟΙ 3 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΑΠΟ 18.000 ΜΟΝΟ 8.500 ΔΡΧ.
- **Η ΝΙΚΗΦΟΡΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ ΤΟΥ ΘΑΝΑΣΗ ΧΑΤΖΗ**. (ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 40-45) (ΛΑΤΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ) (Ο ΛΑΟΣ ΠΡΟΧΩΡΕΙ Η ΗΓΕΣΙΑ ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ) (ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΠΟΥΣ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ) ΤΟΜΟΙ 4 ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 11.800.
- **ΑΠΑΝΤΑ ΛΟΡΚΑ** ΤΟΜΟΙ 8 ΔΕΜΕΝΟΙ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.800.
- **ΙΣΤΟΡΙΑ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΑ** ΤΟΜΟΙ 6 ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΙΚΑΡΟΣ ΑΠΟ 48.000 ΜΟΝΟ 14.800.
- **ΝΕΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ - Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ (ΜΗΧΙΩΤΗ)** 10 ΕΓΧΡΩΜΟΙ ΤΟΜΟΙ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ ΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ.
- **ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ** (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ) ΤΟΜΟΙ 7 ΣΧΗΜΑ (70x100) ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 42.000 ΜΟΝΟ 9.750 ΔΡΧ.
- **ΑΠΑΝΤΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ** ΤΟΜΟΙ 4 ΥΠΕΡΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800
- **ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ** ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Ο ΠΑΡΑΜΥΘΑΣ ΠΙΛΑΒΙΟΣ ΤΟΜΟΙ 6 ΚΑΙ 6 ΚΑΣΕΤΕΣ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 11.000 ΔΡΧ.
- **ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΟΛΩΝΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ (1940-1974)** ΚΑΤΟΧΗ - ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΕΜΦΥΛΙΟΣ (ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΝΤΡΙΓΚΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΑΚΤΟΡΑ - ΚΟΜΜΑΤΑ - ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ - 17 ΧΡΟΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - 21η ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ - ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ - ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ - ΠΡΩΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. ΤΟΜΟΙ 7 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ 46.500 ΜΟΝΟ 16.500 ΔΡΧ.
- **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1909-40 ΦΟΙΒΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ**. ΠΕΡΙΕΧΕΙ: ΔΙΧΑΣΜΟΣ (ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ - ΚΩΝ/ΝΟΣ) - ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ - ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ - 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΕΛΛΗΝΟΤΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ - ΑΛΒΑΝΙΑ. ΤΟΜΟΙ 4 ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 8.800 ΔΡΧ.

(ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕΙΡΩΝ)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61 1ος όρ. ΤΗΛ. 3219.300 - 3252.767

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΤΕΛΝΟΝΤΑΙ

ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ, ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61 Α ΟΡΟΦΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ

ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΠΟ 9 π.μ. ΜΕΧΡΙ 8 μ.μ.

Αλλάζει πολιτική

Θυσίες ζήτησε από τον ελληνικό λαό, για μια ακόμα φορά, ο πρωθυπουργός **Κ. Μητσοτάκης** και ενώ δεν απομένουν παρά ελάχιστα εικοσιτετράωρα από τη Σύνοδο της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Ν.Δ., πρότείνει διάλογο με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Τις θυσίες τις ζήτησε «για να ζήσουν καλύτερα τα παιδιά μας», ενώ ο διάλογος απευθύνεται προς εκείνους που πριν λίγες εβδομάδες ούτε να τους ακούσει ήθελε (**Κανελλόπουλος, Γιατράς, Πρωτόπαπας**).

Τι συμβαίνει λοιπόν; Τόσο ρόλο έπαιξε το διάβημα των τριών δελφίνων του κόμματος για την οικονομική κατάσταση, στην αλλαγή πλεύσης του πρωθυπουργού ή συμβαίνει κάτι πιο σοβαρό; Και τι είναι αυτό; Γιατί τώρα ο διάλογος, ενώ πριν λίγες εβδομάδες «έκοβε» τις γέφυρες με το συνδικαλιστικό κίνημα και απέλυε τους 8.000 εργαζόμενους στην ΕΑΣ;

Τι άλλαξε, ενώ η αντιπολίτευση, ιδιαίτερα η αξιωματική δεν έχει παρουσιάσει ακόμα τις περιβόητες εναλλακτικές της προτάσεις για την ανόρθωση της οικονομίας;

Η «σκληρή» δραχμή

Άλλαξαν και πολλά μάλιστα, σε λίγες μόλις εβδομάδες, γεγονός που ανάγκασε τον πρωθυπουργό να «βάλει νερό στο κρασί του». Και πρώτα-πρώτα «άλλαξε ο ρους της Ιστορίας», με το αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος στη Γαλλία, αλλά και τις υποτιμήσεις ευρωπαϊκών νομισμάτων (λιρέτα, πεσέτα), την «έξοδο» της βρετανικής λίρας από το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (Ε.Ν.Σ.) και την αναστάτωση στο παγκόσμιο νομισματικό σύστημα. Αυτές οι αλλαγές, έδειξαν πρώτα από όλα πόσο εύθραυστο είναι το παγκόσμιο νομισματικό σύστημα και πόσες λίγες πιέσεις αρκούν στο εθνικό μας νόμισμα για να υποτιμηθεί. Η δραχμή για να συγκρατηθεί στα επίπεδα της ισοτιμίας της (πολιτική σκληρού νομίσματος), ανάγκασε την Τράπεζα της Ελλάδος να προβεί σε δαπάνες εκατοντάδων (τριών λένε) δισεκατομμυρίων δραχμών. Έτσι, η μεν δραχμή συγκρατήθηκε και δεν υποτιμήθηκε, αλλά τα νομισματικά αποθέματα της χώρας μειώθηκαν δραστικά. Προτιμήθηκε από την Τράπεζα Ελλάδος η πολιτική της ταχείας διολίσθησης, παρά τους λεονταρισμούς περί «σκληρού νομίσματος».

Η αναστάτωση λοιπόν στο παγκόσμιο νομισματικό σύστημα έδειξε πόσο παρακινδυνευμένο είναι να κρατάς άκαμπτη γραμμή με ένα νόμισμα, όπως η δραχμή, που δεν είναι «σκληρό», αλλά νομίζεις ότι είναι «σκληρό». Η αναστάτωση ξάφνιασε και τρόμαξε τον πρωθυπουργό, τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας και τον διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Με λίγη ακόμα αναστάτωση η δραχμή θα τινάζοταν στον αέρα, η υποτίμησή της θα ήταν αναπόφευκτη, η κερδοσκοπία θα έφθα-

Η οικονομία δεν πάει καλά. Κάποιοι δείκτες της που έδειχναν βελτίωση των οικονομικών μεγεθών ακολουθούν τώρα αρνητική πορεία. Και η κυβέρνηση, που νιώθει αμήχανη, επιχειρεί «αλλαγή στη γραμμή πλεύσης».

Καλεί σε διάλογο τους εργαζόμενους, ενώ πριν λίγες εβδομάδες ακολουθούσε την αρχή του «αποφασίζουμε και διατάσσουμε». Στο μεταξύ το «ψυχολογικό κλίμα» για την οικονομία δεν είναι καθόλου καλό. Και, όπως λένε, το κλίμα αυτό παίζει πρωταρχικό ρόλο στις προσπάθειες οικονομικής ανάπτυξης...

νε στα ύψη, το δημόσιο χρέος θα σημείωνε άνοδο (εκφρασμένο σε εθνικό νόμισμα) και ο πληθωρισμός «θα εκτιναζόταν στα ύψη».

Το πρώτο γεγονός λοιπόν που συνέβαλε ουσιαστικά στην «αλλαγή πλεύσης» ήταν η νομισματική αναταραχή που έδειξε πως η δύναμη της δραχμής (και άρα της ελληνικής οικονομίας) δεν είναι τόσο ισχυρή ώστε το οικονομικό επιτελείο του πρωθυπουργού να δείχνει ότι έχει τη δύναμη του επιτελείου του καγκελάριου Κολ...

Οι «3» και οι «συντεχνίες»

Το δεύτερο γεγονός που επηρέασε το πρωθυπουργικό περιβάλλον στην «αλλαγή πλεύσης» ήταν αναμφίβολα το διάβημα των «3». Οι κύριοι **Κανελλόπουλος, Έμπερτ και Δήμας**

(προσοχή στη σειρά των ονομάτων), κορυφαία στελέχη της Ν.Δ., με προσβάσεις στον επιχειρηματικούς κύκλους αλλά και στη εκλογική βάση, «τόλμησαν» να πουν φωναχτά όλα αυτά που ψιθυρίζονται μεταξύ των βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος. Το διάβημα ήρθε σε στιγμή κορυφαίων συγκρούσεων της κυβέρνησης με τα συνδικάτα, αμφισβήτησης των στόχων του Μάαστριχτ και έντονη κριτικής στην ακολουθούμενη οικονομική πολιτική.

Με άλλα λόγια το διάβημα των «3» «συνέπεσε» με μια περίοδο ρευστής κατάστασης και «με τη βάρκα να μπάζει από παντού» ενώ ο πρωθυπουργός και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας ζητούσαν άλλα 6-7 χρόνια στερήσεων από τον ελληνικό λαό, δηλαδή μέχρι το 1999 που θα ολοκληρωθούν οι επιταγές του Μάαστριχτ.

ΧΑΝΟΥΜΕ 9 ΔΙΣ. ECU ΤΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ ΝΤΕΛΟΡ;

Σε εκκρεμότητα βρίσκεται το «Πακέτο Ντελόρ 2», στις χρηματοδοτήσεις του οποίου στηρίζει η κυβέρνηση, ουσιαστικά, την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Οι υπουργοί Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (Συμβούλιο ECOFIN), που συναντήθηκαν αυτή την εβδομάδα στις Βρυξέλλες, αποφάσισαν... ότι δεν έχουν τίποτα να αποφασίσουν για το «Πακέτο Ντελόρ 2».

Αντιθέτως, οι αποφάσεις θα ληφθούν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής της ΕΟΚ που θα πραγματοποιηθεί στις 11 και 12 Νοεμβρίου στο Εδιμβούργο.

Διαπιστώνεται κατά συνέπεια μια καθυστέρηση στην «υιοθέτηση» των όσων προβλέπει το «Πακέτο Ντελόρ 2», γεγονός που προκαλεί ανησυχίες στην ελληνική κυβέρνηση για την τύχη του.

Εξάλλου, δεν ελήφθησαν αποφάσεις στο ECOFIN, ούτε και για το Ταμείο Συνοχής που ενδιαφέρει άμεσα την Ελλάδα, όπως και την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία.

Η Ελλάδα αναμένει από το «Πακέτο Ντελόρ 2» και το Ταμείο Συνοχής τουλάχιστον 9 δισεκατομμύρια ECU από τώρα έως και το 1999.

Οποιαδήποτε λοιπόν καθυστέρηση στην υιοθέτησή τους θα αποτελέσει, ειδικά για την Ελλάδα και τις άλλες λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της ΕΟΚ, βαρύτατο πλήγμα στους στόχους της οικονομικής τους πολιτικής.

Οι ανησυχίες που εκφράζονται τόσο στις Βρυξέλλες, όσο και στην Αθήνα, είναι δικαιολογημένες. Η κατάσταση στο νομισματικό σύστημα είναι ακόμα ρευστή και οι πλουσιότερες χώρες της ΕΟΚ ζητούν συρρίκνωση των δαπανών του «Πακέτου Ντελόρ 2» και αυστηρούς ελέγχους στις δαπάνες του Κοινοτικού Προϋπολογισμού.

Οι «Βόρειοι» μπορεί να διαψεύδουν τα περί ΕΟΚ των δυο ταχυτήτων, αλλά στην πράξη την προωθούν.

Οι συσκέψεις τις ημέρες αυτές στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας «δίνουν και παίρνουν».

η κυβέρνηση;

ο τρίτο γεγονός, εξίσου βαρυσήμαντο με δύο προηγούμενα, είναι αναμφίβολα, η δράση των εργαζομένων στις προσπάθειες υφραίωσης των κεκτημένων δικαιωμάτων. Η κυβέρνηση δεν περίμενε τόση δράση. Δημόσιοι υπάλληλοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι και δικηγόροι, τεχνικοί και εργάτες διαμαρτυρήθηκαν και απήρτησαν για το ασφαλιστικό, τα ωράρια, το νομικό για τη δημόσια διοίκηση κ.λπ., έξω τις προβλέψεις της κυβέρνησης. Πολλοί ζόμενοι συμφωνούν ακόμα και τώρα για στόχους της κυβέρνησης, αλλά διαφωνούν με τους τρόπους με τους οποίους επιχειρούν να υλοποιηθούν οι στόχοι αυτοί αλλά με το γεγονός ότι η κυβέρνηση ενεργεί ομαρτισμό τους χωρίς να τους ρωτά. Οι πάνω επισημάνσεις έγιναν ακόμα και την παράταξη των εργαζομένων στις εξεξ που πρόσκειται στη Ν.Δ. Όσο για αντιπολιτευόμενους, αυτοί ρωτούν αν το λιστικό θίγει πράγματι όλους, δηλαδή τους δικαστικούς και τους στρατιωτι-

Ο ΣΕΒ μόνος του, η οικονομία στην τύχη της

τέταρτο γεγονός, που αναμφίβολα επη- την «αλλαγή πλεύσης» είναι οι αλλαγές πηλθαν στην οικονομία, άσχετα από νείς παράγοντες, όπως η αναστάτωση ρμισματικό, και πάντως πριν από αυτό. είναι οι αλλαγές; Πρώτα-πρώτα εκείνη φφορά τον πληθωρισμό. Η κυβέρνηση έρυσαι είχε «υποσχεθεί» στην ΕΟΚ ότι έλος Δεκεμβρίου του 1991 ο πληθωρι- θα είχε πέσει στο 15%. Αυτό το πέτυχε η νηση μόλις πριν δύο μήνες. Ωστόσο, τώ- λευταία το ποσοστό αυτό παίρνει την α. Οδεύουμε προς το 17%. Και αυτό η εισοδηματική πολιτική «παραέγινε» με αποτέλεσμα η στενότητα κεφαλαί- αρχίσει να λειτουργεί αντίστροφα και ιτείται τις κερδοσκοπικές τάσεις που ον τον πληθωρισμό. Παράλληλα, οι όητες επενδύσεις που θα έρχονταν έρυσαι... δεν έφθασαν ποτέ. Υπήρξε μεν η των επιχειρηματικών κεφαλαίων από περικό, αλλά αυτά κατευθύνθηκαν σε ακινήτων και όχι σε παραγωγικές σεις.

πόχρονα, τα μεγάλα έργα δεν προχω- για πολλούς και διαφόρους λόγους. Και -πρώτα διότι η κυβέρνηση έκανε το με- άθος να δείξει ότι «καίγεται» να γί- α έργα, με αυτοχρηματοδότηση. Το διε-

θνές κεφάλαιο αποκομίζει τεράστια κέρδη μέσω των χρηματιστηρίων και απαιτεί επίσης ίδια κέρδη για την κατασκευή έργων. Για να επιτευχθεί όμως αυτό απαιτούνται συνήθως κάποιες παρατυπίες... ή έστω κάποιες κερδο- σκοπίες, οι οποίες όμως δεν γίνονται δεκτές από τα μεσαία στρώματα των τεχνοκρατών που καλούνται να συμβάλλουν...

Έτσι, το έργο του Αχελώου, που εξαγγέλλε- ται από το 1934, ανακοινώθηκε για άλλη μια φορά από το ΠΑΣΟΚ και θα άρχιζε τελικά τον περασμένο Φεβρουάριο, εγκαταλείπεται πλέον οριστικά. Το «ΜΕΤΡΟ», μέγα έργο, αλλά με αμφίβολη άμεση οικονομική αποτε- λεσματικότητα, προς το παρόν μόνον κυκλο- φοριακή συμφόρηση φέρνει. Το αεροδρόμιο των Σπάτων, απαιτεί πολλές χρονοβόρες δια- δικασίες και δαπάνες δισεκατομμυρίων δραχμών, ενώ η συμβολή του στη μείωση της ανεργίας δεν είναι και σπουδαία. Οι αναφο- ρές αυτές δεν γίνονται με την έννοια ότι τα έργα αυτά δεν μπορούν να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη. Γίνονται για να επιση- मानθεί ότι τα έργα αυτά καθυστερούν και ότι έτσι και αλλιώς δεν μπορούν από μόνα τους να φέρουν την οικονομική ανάπτυξη.

Το πέμπτο γεγονός είναι η «γραμμή ΣΕΒ». Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών επι- δεικνύει μια εξαιρετική ωριμότητα σε σχέση με τις υπάρχουσες συνθήκες. Συνεχίζει τον διάλογο, εξαντλητικά, με τους εργαζόμενους, προτείνει, ακούει, χαράσσει γραμμή και προ- πάντων αφουγκράζεται. Με άλλα λόγια «βγαίνει από τα αριστερά» στην κυβέρνηση που μέχρι τώρα τουλάχιστον κινείτο με βασι- κή της αρχή το αποφασίζουμε και διατάσσου- με. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη για να μην απομονωθεί εντελώς να ακολουθήσει έναν παρόμοιο δρό- μο.

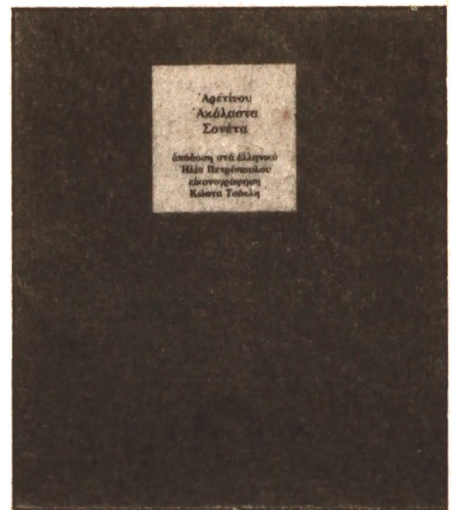
Όλα τα παραπάνω μπορούν να ερμηνεύ- σουν την «αλλαγή πλεύσης» της κυβέρνησης. Επιδιώκει να δείξει ότι εγκαταλείπει την αυ- ταρχικότητα με στόχο να αποκαταστήσει στοιχειώδεις ισορροπίες με τους εργαζομέ- νους. Αν θα το καταφέρει αυτό, είναι κάτι που δεν εξαρτάται από το «στιλ» της πολιτι- κής, αλλά, κυρίως, από την ουσία της. Εξάλλου το «στιλ» του διαλόγου δεν μπορεί να είναι οι ύβρεις που εκτοξεύει κατά των ηγεσιών των συνδικάτων του δημόσιου τομέα ο υπουργός Επικρατείας Α. Ανδριανόπουλος μέσα από το κείμενό του με οδηγίες προπα- γάνδας αλά Όργουελ προς τους κυβερνητι- κούς «θαλασσοπόρους» (βλ. σχετικά σε άλλες στήλες αυτού του τεύχους).

ΑΡΕΤΙΝΟΥ

ΤΑ ΑΚΟΛΑΣΤΑ ΣΟΝΕΤΑ

ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΟΚΛΗΣ

Παρουσιάζοντας μια σειρά α- πό ερωτικά σχήματα και θέ- τοντας προκλητικότερα το πανάρχαιο θέμα του έρωτα, *Τα Σονέτα του Αρετίνου*, γραμμένα πριν πέντε αιώνες, διατηρούν όλη τους τη φρε- σκάδα. Πιο επίκαιρα παρά πο- τέ στην εποχή μας, στο κατώ- φλι του 21ου αιώνα, σκανδαλί- ζουν όσους κλείνουν τα μάτια εμπρός στον ερωτισμό και διασκεδάζουν εκείνους που βλέπουν την ελευθεριότητα ως μια μορφή ελευθερίας.

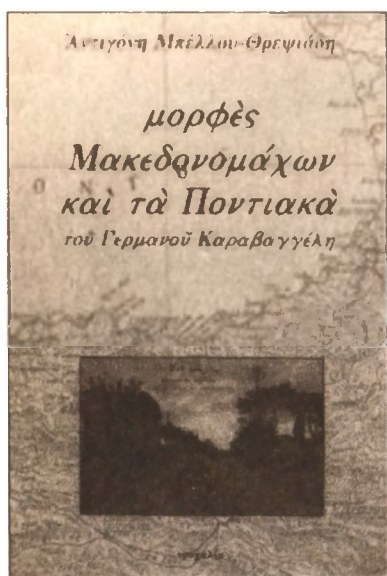
Ο Ηλίας Πετρόπουλος προ- καλεί για μια ακόμη φορά τους αναγνώστες του αποδίδοντας στα νέα ελληνικά τούτα τα «ποιηματάκια», και ο Κώστας Τσόκλης πλαισιώνοντάς τα με τα σχέδιά του.

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
Τηλ. 3607744 - 3639962

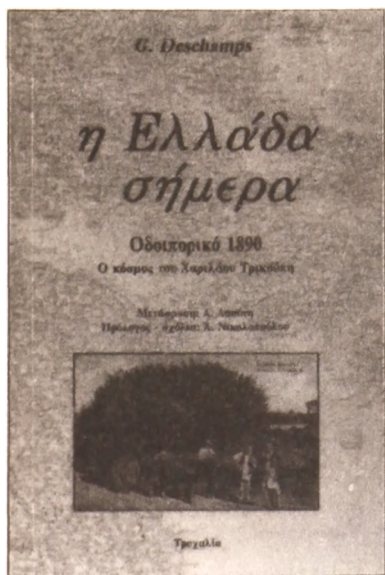
Δύο σημαντικά ιστορικά ντοκουμέντα από την ΤΡΟΧΑΛΙΑ

Η σειρά των ιστορικών βιβλίων της ΤΡΟΧΑΛΙΑΣ (Τουρκία και Ελληνισμός, Τα μυστικά του Βοσπόρου, Δυστυχισμένη Βόρειος Ήπειρος, Στους δρόμους της Μικρασίας) συνεχίζεται με την έκδοση δύο σημαντικών τίτλων:

1) *Μορφές Μακεδονομάχων και τα Ποντιακά του Γερμανού Καραβαγγέλη* της Α. Μπέλλου-Θρεψιάδη, γραμματέως της Πηνελόπης Δέλτα. Το βιβλίο αυτό που χαρακτηρίστηκε ως «ανυπολόγιστη προσφορά στην ιστορία του ιερού εκείνου αγώνα» συμπληρώνεται με πολλές φωτογραφίες ανέκδοτες και ένα χάρτη της Μικρασίας. (240 σελ., 3.400 δρχ.)

2) *Η Ελλάδα σήμερα - Οδοιπορικό 1890 - Ο κόσμος του Χαριλάου Τρικούπη* του G. Deschamps, συγγραφέα του *Στους δρόμους της Μικρασίας*. Το βιβλίο θεωρήθηκε ως «το καλύτερο των όσων μέχρι τούδε εγράφησαν περί Ελλάδος» από τον εθνικό μας ποιητή Κωστή Παλαμά. Η έκδοση κοσμείται με πολλές φωτογραφίες και ένα ένθετο πολύπτυχο πανόραμα της Αθήνας του 1890. (415 σελ., 4.400 δρχ.)

Κεντρική διάθεση:
Εκδόσεις ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Βιβλιοπωλείο
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64), 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 3646426 - Fax: 3621932

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΔΡΑΧΜΗ

Οι νομισματικές διαταράξεις

Το «ηθικόν δίδαγμα» από την καθημερινή πρακτική του ανεβοκατεβάσματος των νομισματικών ισοτιμιών, είναι ότι, στην προκειμένη περίπτωση, ΔΕΝ λειτούργησε αποτελεσματικά η «νομισματική αλληλεγγύη» την οποία προβλέπει το ΕΝΣ. Και – το χειρότερο – η αναταραχή προήλθε από τις ενέργειες κράτους-μέλους. Τραυματίστηκε, έτσι, σοβαρά η εικόνα της «ενοποιημένης» Ευρώπης και διογκώθηκε η αμφιβολία για τη σταθερή πρόθεση των ισχυρότερων εταίρων να στηρίξουν την πορεία προς την πλήρη ενοποίηση, παραχωρώντας το απόλυτο προβάδισμα σ' αυτή την επιδίωξη, έναντι των εσωτερικών οικονομικών προβλημάτων τους!

Πριν από λίγο καιρό ακόμα όλοι πίστευαν – ή έδειχναν, τουλάχιστον, να πιστεύουν – ότι η συμφωνία του Μάαστριχτ για τη νομισματική, κυρίως, ενοποίηση της «Ευρώπης» ήταν το «επόμενο βήμα» προς την κατεύθυνση του τελικού στόχου, που κατέστησε δυνατό η συντελεσθείσα πρόοδος στις οικονομίες των κρατών-μελών.

Μετά τα τελευταία γεγονότα, της έντονης, δηλαδή, νομισματικής αναταραχής που υποχρέωσε την αγγλική λίρα, την ιταλική λιρέτα και την ισπανική πεσέτα να αποχωρήσουν από το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ) επειδή δεν μπορούσαν πια να κρατηθούν στα υποχρεωτικά όρια ισοτιμιών τα οποία αυτό προβλέπει, οι απόψεις για τη σχέση συλλογικών οικονομικών προσόδων και Μάαστριχτ, «αναποδογύρισαν». Υποστηρίζεται, τώρα, ότι η συμφωνία που υπογράφηκε στη μικρή ολλανδική πόλη πρέπει να εφαρμοστεί με αμετάβλητο το περιεχόμενό της γιατί μόνον έτσι θα επιτευχθεί η... σύγκλιση των οικονομιών των «δώδεκα». Δεν ήταν, λοιπόν, το «κεκτημένο» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το οποίο βοήθησε να σημειωθούν οι πρόοδοι που οδήγησαν στο Μάαστριχτ, αλλά είναι το Μάαστριχτ που θα επιβάλει την πρόσφορη για νομισματική ενοποίηση των «δώδεκα» οικονομική τους εξέλιξη!

Οι νομισματικές διαταράξεις

Η σημαντική τούτη αλλαγή στη συλλογιστική εκείνων που έχουν την ευθύνη της πορείας προς την «Ευρωπαϊκή Ένωση» αποτελεί, ίσως, το σημαντικότερο «παράγωγο» των πρόσφατων νομισματικών γεγονότων. Αυτό, γιατί οι «κατολισθήσεις» στο εσωτερικό του ΕΝΣ διέλυσαν τις ψευδαισθήσεις σχετικά με τον δρόμο που ως τώρα

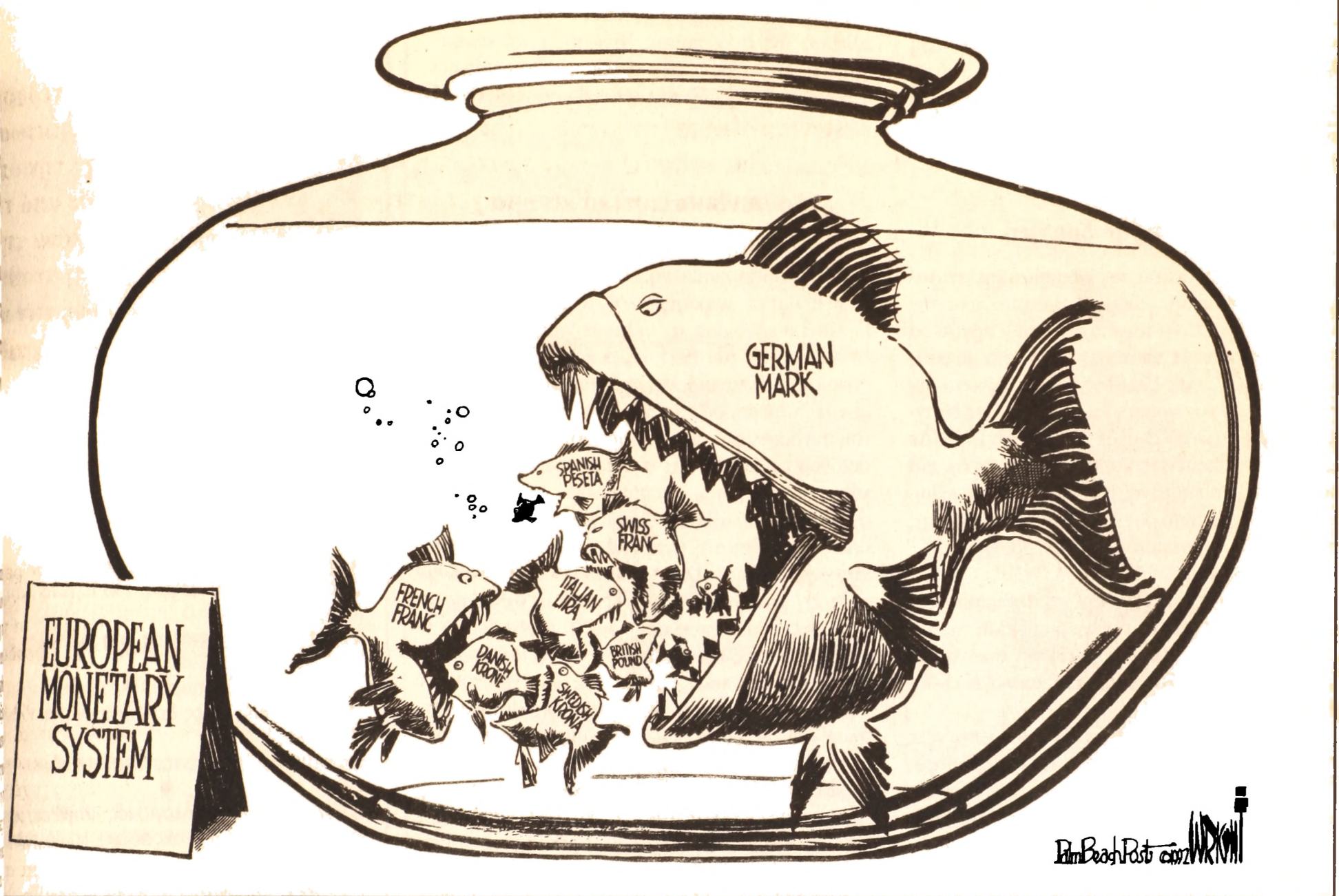
έχει διανυθεί για την αποκατάσταση στέρεης σνοχής των δώδεκα οικονομιών και έφρουσαν τα κώδωνα του κινδύνου για τη σταθερότητα του οικοδομήματος που πάνω σ' αυτές τις ψευδαισθήσεις επιχειρήθηκε να ανεγερθεί.

Οι νομισματικές διαταράξεις είναι, όχι απλά συνήθειες, αλλά ένα φαινόμενο οργανικά ενταγμένο στη λειτουργία της παγκόσμιας οικονομίας από τότε που καταργήθηκε η σταθερή σχέση χρυσού-νομισμάτων. Οι μεγάλες τράπεζες, κρατικές και ιδιωτικές, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, ασφαλιστικές εταιρείες, και – ιδιαίτερα αυτές οι λεγόμενες εταιρείες επενδύσεων, οι οποίες διαχειρίζονται για λογαριασμό των πελατών τους ένα «πορτοφόλι» με μετοχές γηγενών ή ξένων εταιρειών, αλλά και με ξένα νομίσματα και κρατικά ομόλογα, παρακολουθούν καθημερινά τις εξελίξεις στις μεγαλύτερες εθνικές οικονομίες εκτιμώντας επιπτώσεις που αυτές οι εξελίξεις έχουν στα αντίστοιχα εθνικά νομίσματα.

Μετακινούν, λοιπόν, συνεχώς τα διαθέσιμα κεφάλαιά τους προς τα νομίσματα ή τους μετοχικούς τίτλους που διαφαίνεται πως θα ανατιμωθούν, αποσύροντάς τα από τα νομίσματα ή τις μετοχές, όπου τα είχαν τοποθετημένα, για να εξασφαλίσουν τη μέγιστη δυνατή απόδοση των κεφαλαίων τους. Αυτό έγινε και τώρα: κεφάλαια κατατεθειμένα σε λίρες, λιρέτες ή πεσέτες, ζήτησαν οι κάτοχοί τους από τις Τράπεζες όπου διατηρούν να τα μετατρέψουν σε γερμανικά μάρκα. Το υψηλό επιτόκιο που αποφάσισε να δώσει στους καλύτερους πελάτες του το γερμανικό τραπεζικό σύστημα για να προσελκύσει, ακριβώς ξένα κεφάλαια, μαζί με την πρόβλεψη της αντιστάθμισης του μάρκου θα εξασφάλιζε στους κατόχους μάρκων περισσότερα κέρδη (υπεραξία μάρκου συν επιτόκιο) από όσα θα τους έδινε ένα κλονιζόμενο, με μεγαλύτερα έστω επιτόκια, νόμισμα.

«σκληρή» δραχμή

του Κ. Τσαλόγλου

Μεγάλο ψάρι (γερμανικό μάρκο) τρώει όλα τα μικρά, κατά το σκίτσον της «International Herald Tribune».

ή ακριβώς, η κερδοσκοπική δραστηριότητα πλεί την ανατίμηση των νομισμάτων που ίζονται και την υποτίμηση των νομισμάτων εγκαταλείπονται. Οι κεντρικές τράπεζες των ν με τα εγκαταλειπόμενα νομίσματα ανα- νται να αγοράζουν, αυτές, τις ποσότητες ωλούνται, ώστε να συγκρατήσουν την υποτί- του νομίσματός τους σε ποσοστά που δεν εί- γαλύτερα από τα ποσοστά διακύμανσης τα επιτρέπει το Ευρωπαϊκό Νομισματικό μα, προκειμένου για τα νομίσματα που με- ν σε αυτό. Αν η πίεση είναι μεγάλη και είται σοβαρή μείωση των συναλλαγματικών μάτων της χώρας με το «πληττόμενο» νόμι- παματάει η παρέμβαση της κεντρικής τρά- στη χρηματαγορά, αφήνοντας το νόμισμα να κυμανθεί ελεύθερα. Εξαιτίας του ότι, η ελεύθερη διακύμανση μπορεί να οδηγή- σε σημαντική υποτίμηση, και η υποτίμηση σε ρισκό πληθωρισμό, η ενδιαφερόμενη χώρα- του ΕΝΣ αποσύρεται από το σύστημα. τας να διαλέξει ανάμεσα στην εξάντληση συναλλαγματικών της διαθεσίμων, που απο-

τελεί πρόσθετο παράγοντα απώλειας εμπιστοσύ- νης προς κάθε νόμισμα, και σε έναν «εισαγόμενο» πληθωρισμό, για την εξουδετέρωση των οικονο- μικών συνεπειών του οποίου έχει στη διάθεσή της αρκετά μέσα, προτιμάει τη δεύτερη λύση. Πράγμα που συνέβη ήδη από τα νομίσματα που – προσωρινά, όπως λένε οι ενδιαφερόμενες κυβερ- νήσεις – αποσύρθηκαν από το νομισματικό σύ- στημα.

Γερμανία και «αλληλεγγύη»

Το «ηθικόν δίδαγμα» από την κατά τα άλλα, κα- θημερινή πρακτική του ανεβοκατεβάσματος των νομισματικών ισοτιμιών, είναι ότι στην προκειμέ- νη περίπτωση, ΔΕΝ λειτουργήσει αποτελεσματι- κά η «νομισματική αλληλεγγύη» την οποία προ- βλέπει το ΕΝΣ. Και – το χειρότερο – η αναταρα- χή προήλθε από τις ενέργειες κράτους-μέλους. Τραυματίστηκε, έτσι, σοβαρά η εικόνα της «ενοποιούμενης Ευρώπης» και διογκώθηκε η αμ- φιβολία για τη σταθερή πρόθεση των ισχυρότε-

ρων εταίρων να στηρίζουν την πορεία προς την πλήρη ενοποίηση, παραχωρώντας το απόλυτο προβάδισμα σ' αυτή την επιδίωξη, έναντι των εσωτερικών οικονομικών προβλημάτων τους!

Έκφραση αυτής της αμφιβολίας, η οποία επι- δεινώνει το διεθνές κλίμα επιφυλάξεων για την ανθεκτικότητα όλων των νομισμάτων του ΕΝΣ, ήταν και το αποτέλεσμα του γαλλικού δημοψηφί- σματος για την έγκριση ή όχι της Συμφωνίας του Μάαστριχτ. Η αναβίωση του γερμανικού εθνικι- σμού, καταγραμμένη και από την επιμονή της Βόννης να αναγνωριστούν, «εδώ και τώρα», ως ανεξάρτητα κράτη οι πρώην Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας, με ασυγκάλυπτο τον φιλογερ- μανικό προσανατολισμό τους, ήταν αναπόφευκτο να τροφοδοτήσει ανάλογες εθνικιστικές αντιδρά- σεις σε μεγάλο τμήμα του γαλλικού λαού σε αν- θρώπους, υπέρ των επιλογών των οποίων λει- τουργεί και το ελαφρυντικό της άγνοιας αυτού που συνολικά προσδοκάται από την ενοποίηση της Ευρώπης, και οι οποίοι, την ενοποίηση την εκτιμούν με αποσπασματικά κριτήρια, εμπνευ- σμένα από τα απλά συμφέροντα του καθημερινού

τους βίου.

Ήταν, ωστόσο, η στιγμή που έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην «εθνικιστική» παράμετρο του «ενοποιητικού γίγνεσθαι» αφού στο άλλο μισό της Ευρώπης οι εθνικισμοί έχουν πάρει το όπλο στο χέρι, διαδηλώνοντας με τον απαράδεκτο αυτό τρόπο οι λαοί που αλληλοσκοτώνονται την αντίθεσή τους, πριν απ' όλα, στην ιδέα της συνεργασίας «ισχυρών» και «αδυνάτων», με εκχώρηση εθνικών εξουσιών και αρμοδιοτήτων. Ας ελπίσουμε ότι οι «ισχυροί» της «Ευρωπαϊκής Ένωσης» θα είναι περισσότερο προσεκτικοί, στο μέλλον, σ' αυτό το σημείο.

Η «σκληρή» δραχμή

Στο περιθώριο, έστω, της νομισματικής αναταραχής βρέθηκε και η δραχμή, με συνέπεια την υποτίμησή της έναντι του μάρκου και – αργότερα – του δολαρίου. Η υποτίμηση δεν ήταν μεγάλη γιατί η Τράπεζα της Ελλάδος ξόδεψε αρκετό συνάλλαγμα για να αγοράσει τις πωλούμενες δραχμές, παρότι και η δραχμή δε μετέχει στο ΕΝΣ. Δε λειτούργησε επομένως, καμιά υποχρέωσή της για διατήρηση καθορισμένης ισοτιμίας. Αν πουληθήκε συνάλλαγμα αυτό οφείλεται στην επιθυμία της κυβέρνησης να εμφανίζει τη δραχμή ως... «σκληρό» νόμισμα.

Πέρα από το ευτράπελο του χαρακτηρισμού, οι επίσημοι χειρισμοί για την αντιμετώπιση της νομισματικής κρίσης πειθάρχησαν στην οικονομική πολιτική, η εμμονή στην οποία δικαιολογεί σοβαρότατες ανησυχίες.

Η «σταθερότητα» της δραχμής αποτρέπει νέες πληθωριστικές πιέσεις. Αυτές που ιδιαίτερα φοβάται η κυβέρνηση επειδή θα ανατρέψουν την πορεία προς την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, κατά τις επιταγές του Μάαστριχτ. Την ώρα, όμως, που συρρικνώνεται η απορροφητική ικανότητα της εσωτερικής αγοράς σε εγχώρια προϊόντα με τα εισοδηματικά μέτρα που εφαρμόζονται, που ανακόπτεται η οικονομική δραστηριότητα εξαιτίας της νομοθέτησης – και σωστά – του «πόθεν έσχες» κατά τις μεταβιβάσεις ακινήτων, που δεν γίνονται επενδύσεις ώστε να διευρυνθεί ο αριθμός των εργαζομένων-καταναλωτών αυτή την ώρα, η παρεμπόδιση των εξαγωγών λόγω της υπερτιμημένης τεχνητά δραχμής συνιστά επικίνδυνη απειλή για την εθνική πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα. Προδιαγράφει – και αυτό είναι που με κάθε τρόπο πρέπει να αποφευχθεί – την επιτάχυνση μιας υπελκτικής εξέλιξης, η οποία θα υποβαθμίζει συνεχώς το επίπεδο της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Εξαιτίας της μείωσης των ιδιωτικών και εταιρικών εισοδημάτων το κράτος θα εισπράττει όλο και λιγότερα από την άμεση και έμμεση φορολογία. Για να καλύψει τα ελλείμματα των προϋπολογισμών του – στο επίπεδο που απαιτεί το Μάαστριχτ – θα πρέπει να αυξάνει τους φόρους και να μειώνει τις καταναλωτικές και τις κοινωνικές του δαπάνες. Οι περαιτέρω φορολογίες και εισοδηματικές περικοπές θα οδηγήσουν σε νέα μείωση των κρατικών εσόδων, και ούτω καθ' εξής, μέχρι του σημείου που η κοινωνική αντοχή

θα εξαντληθεί. Όλα αυτά, φυσικά, ενδέχεται να μη συμβούν αν εισρεύσουν επενδυτικά κεφάλαια που θα μεταβάλουν τη «λογική» της εθνικής μας οικονομίας. Όμως, παρόμοια «εισβολή» δεν προβλέπεται, αφού δεν προσφέρεται στους επενδυτές κανένα συγκριτικό πλεονέκτημα της ελληνικής οικονομίας έναντι των ανταγωνιστικών οικονομιών, η απώλεια σημαντικού εδάφους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αναπόφευκτη. Το «γέρας» της «σκληρής» δραχμής δεν αιθριάζει δυστυχώς τον εθνικο-οικονομικό μας ορίζοντα.

Το συνδικαλιστικό κίνημα

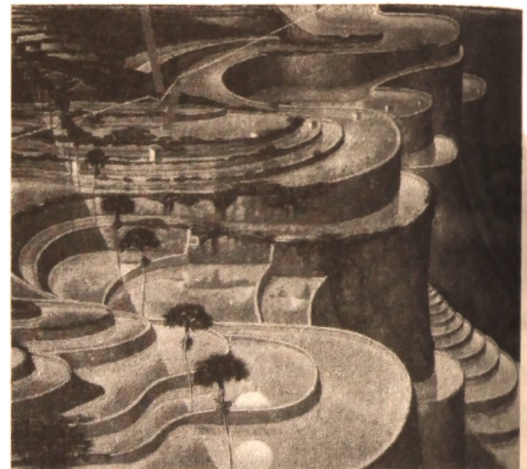
Θα ήταν λάθος να μην επισημανθεί ότι παράλληλα με την ασκούμενη οικονομική πολιτική, η επιβαλλόμενη ανάκαμψη και ανάπτυξη της εθνικής μας οικονομίας, αν θέλουμε να φτάσουμε ως το Μάαστριχτ του 1997, αλλά και να προστατεύσουμε τα βαλκανικά και μεσογειακά μας συμφέροντα, παρεμποδίζεται και από τις αντιδράσεις του συνδικαλιστικού κινήματος στα θεσπιζόμενα οικονομικά μέτρα. Τα αιτήματα των εργαζομένων για διατήρηση «κεκτημένων» σκοντάφτουν όχι στην αντιλαϊκότητα και τον αυταρχισμό – όπως ισχυρίζεται η αντιπολίτευση – της σημερινής κυβέρνησης, αλλά σε μια αδιάλλακτη ιστορική πραγματικότητα. Ο φόβος της «άλλης λύσης», της σταλινικού τύπου οικονομίας στην οποία θα έσπρωχνε τους εργαζόμενους το ανικανοποίητο των αιτημάτων τους, υποχρέωσε όλες τις κυβερνήσεις σε κοινωνικές και μισθολογικές παροχές πέρα από τις εσωτερικές οικονομικές δυνατότητες και τις αυστηρότερες ανταγωνιστικές προδιαγραφές τις οποίες έπρεπε να ικανοποιούν. Τώρα που η «άλλη λύση» έπαψε να υπάρχει, το κόστος από την πολιτική της ανάκλησης των παροχών περιορίζεται σε κομματικές μόνο διαστάσεις, και όχι σε «ιδεολογικές» – παραταξιακές. Αν ανατραπεί η Ν. Δημοκρατία και έρθει στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ την ίδια, ακριβώς πολιτική θα εφαρμόσει, την πολιτική του Μάαστριχτ. Και η εναλλακτική κυβερνητική λύση μετά την απογοήτευση και από το ΠΑΣΟΚ θα είναι να... επιστρέψει η Ν. Δημοκρατία.

Μπροστά σ' αυτή την πραγματικότητα το συνδικαλιστικό κίνημα θα προστατεύσει ουσιαστικά τα συμφέροντα των εργαζομένων αναζητώντας λύσεις των προβλημάτων του ΜΕΣΑ στη νέα πραγματικότητα και όχι με την εντύπωση πως μπορεί να επαναφέρει στη ζωή το... ενταφιασθέν παρελθόν.

Ο τόπος μας περνάει μια αληθινά κρίσιμη περίοδο του ελεύθερου βίου του. Αν πρόκειται να μείνουμε στην «Ευρώπη» πρέπει να το πετύχουμε ως ισότιμο με τους άλλους, μέλος της. Και για να γίνουμε ισότιμο μέλος πρέπει να φτάσουμε στο Μάαστριχτ χάρη στην εθνικο-οικονομική μας πρόοδο. Αυτό δίδαξαν σε όλους τους βραδυπορούντες «εταίρους» οι πρόσφατες νομισματικές αναστατώσεις. Το καθήκον δεν είναι μόνο κυβερνητικό. Είναι ολόκληρου του λαού. Αυτός άλλωστε θα πληρώσει τα σπασμένα αν δεν τα κατιφέρουμε. □

Νέα Οικολογία

Τεύχος 95, Σεπτέμβριος 1992

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36 19 837

Τα σκουπίδια της Αθήνας και το Θρίσσιο, των Χ. Χρηστάκη και Γ. Παρασκευόπουλου
Οικονομική πολιτική: ανεμομαζώματα, του Γιάννη Σακιώτη

Ο πόλεμος που δεν θελήσαμε να καταλάβουμε, του Γιώργου Ριζούλη

Η αρχή της πρόληψης, της Greenpeace

Οι άνθρωποι της Δεξιάς, του Κίμων Χατζημπίρου

Μετασταλινικός εφιάλτης στο Δούναβη, της Έφης Αθανασοπούλου

Οι οικολόγοι στην πυρά, του Δήμου Τσαντίλη

Με τις συγκοινωνίες δεν παίζουν, του Γιάννη Παρασκευόπουλου

Θα σωθεί η Τάιγκα, του Μιχάλη Μοδινού

Οικολογικός ανορθολογισμός στην εκτροπή του Εύηνου, των Κ. Βασιλάκη και Δ. Μπούσμπουρα

Αχελώος: κι όμως η μάχη μίνεται, της Γεωργίας Τσάκωνα

Η απώλεια της επάρκειας σε τρόφιμα, των Α. Μπράουν, Κ. Φλέβιν, Σ. Ποστέλ

Χημικά στις μπανάνες της Κόστα Ρίκα, του Τ. Π. Οζέλ

Νέες καλλιέργειες σε άγονες περιοχές, των Δ. Γκουντουβά και Δ. Τσοπανίδη

Η ελληνική φύση τον Σεπτέμβριο, του Γρηγόρη Τσούνη

Ευρωοικολογικά, του Μιχάλη Παπαγιαννάκη

Πλήθη και κέραμοι, του Δημήτρη Κωστόπουλου

Η οδύσσεια του κοιότ, του Ντικ Ράνταλ

Βιοκλιματική αρχιτεκτονική, της Κατερίνας Χάρη

Περιβαλλοντική εκπαίδευση, του Κώστα Στασινού

Η βιολογία στην επικαιρότητα, του Γιάννη Σακιώτη

Λιτότητα και περιστολή, του Ρίτσαρντ Ντίλον

Ρενέ Πασσέ: Τα όρια της εμπορευματικής ρύθμισης

Μπερνάρ Κασσέν: Η υποχρέωση να διασφαλισθεί το μέλλον

Χάρης Ναξάκης: Τεχνολογική θεολογία και ανάπτυξη

UI, MAIS...

ΑΝΑΤΑΡΑΧΗ ΠΟΥ ΞΕΣΠΑΣΕ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ σύστημα μια εβδομάδα πριν τη διεξαγωγή του γαλλικού δημοψηφίσματος για το Μάαστριχτ στις 20 Σεπτεμβρίου, της αβεβαιότητας για την έκβασή του, δεν έχει ακόμα κο-
ει μετά το ισχύον ΝΑΙ των Γάλλων. Ο στεναγμός ανακούφι-
ήταν βραχύς. Η κρίση είχε τα θύματά της τόσο στον νομι-
τικό όσο και στον πολιτικό τομέα. Η σταθερο-
ση στις χρηματαγορές μπορεί να είναι επισφα-
τη στιγμή που οι χώρες της Ευρωπαϊκής
ότητας δεν έχουν ενιαία αντίληψη για την πο-
που πρέπει να ακολουθήσουν προς την οικονο-
και νομισματική Ένωση και προς την Ενωμέ-
υρώπη. Το αντίθετο μάλιστα. Μπορεί μια ισχυ-
ρη πλειοψηφία του ΝΑΙ να δημιουργούσε λιγό-
υς κλυδωνισμούς αλλά και πάλι δε θα άλλαζε
ά από την άποψη των προβλημάτων που υπάρ-
και που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Τι δημοψηφίσματα δεν είναι ο καλύτερος τρόπος
α αποφασίζονται τόσο πολύπλοκα θέματα, όπως
Μάαστριχτ, εφόσον τα ζητήματα δεν επιδέχονται
πλουστευτικές απαντήσεις ενός ΝΑΙ ή ενός ΟΧΙ.
ς, Ντόσο το κρίσιμο δημοψήφισμα στη Γαλλία
και η στάση της κοινής γνώμης στις άλλες χώρες-
της Ε.Κ. όπως προκύπτει από διάφορες δημο-
ήσεις, φέρνουν στην επιφάνεια προβλήματα τα
θα ήταν ανόητο και επικίνδυνο να αγνοήσουν ακόμα και οι
νθερμοί και αδιάλλακτοι οπαδοί του Μάαστριχτ.

Είναι φανερό κατ' αρχήν ότι υπάρχει ένα σημαντικότατο
α της κοινής γνώμης που αντιτίθεται στο Μάαστριχτ. Η
έγκλητη πολιτική συμμαχία κατά του Μάαστριχτ - από την
δεξιά μέχρι την άκρα αριστερά συγκαλύπτει μια σημα-
πτη κοινωνική τομή. Χαμηλού εισοδήματος κοινωνικά
ματα ανησυχούν βαθύτατα και γίνονται εύκολα θύματα
ροβίας και εθνικιστικής προπαγάνδας για την απώλεια
ποιας κυριαρχίας τους υπέρ των «απρόσωπων τεχνοκρα-
ων Βρεξελλών».

Προβαθμισμένη κοινωνική διάσταση, το εμφανές δημοκρα-
έλλειμμα στους θεσμούς της Ε.Κ., η έλλειψη επαφής με τον
πολίτη, τα προβλήματα σύγκλισης και άλλα συναφή προ-
ατα απαιτούν σοβαρή αντιμετώπιση από τους ηγέτες της
και ορθές λύσεις που να κερδίζουν την κοινή γνώμη.

Ένα δεύτερο καθοριστικό στοιχείο που δεν πρέπει να αγνοη-
θεί είναι η επιβεβαίωση της γερμανικής ισχύος στην Ε.Κ. και
την Ευρώπη. Τα δείγματα αλαζονείας και μονομερών ενεργει-
ών της γερμανικής εξωτερικής πολιτικής είναι άφθονα. Η επα-
ναβεβαίωση του άξονα Βόννης - Παρισίων δεν καθυστεράει
τους φόβους που υπάρχουν. Αντίθετα δημιουργεί νέους τόσο
περί μιας Ευρώπης πολλών ταχυτήτων και ομόκεντρων κύ-
κλων και μιας Κοινότητας à la carte, όσο και μιας fuite en
avance, προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης.

Και οι δύο αυτές επιλογές, εάν επιβεβαιωθούν από την πο-
ρεία των πραγμάτων, αποτελούν λανθασμένη προοπτική για
την «Ενωμένη» Ευρώπη. Θα επιδεινώσουν προ-
βλήματα, θα χαλαρώσουν ακόμα περισσότερο μια
χαλαρή συνοχή, θα θρυμματίσουν τον στόχο της
σύγκλισης. Μπορεί αυτές οι κινήσεις ν' αποτελούν
ελιγμούς μπροστά στην αβεβαιότητα του προσα-
νατολισμού της Βρετανίας, η οποία με πρόσχημα
τη στάση της Δανίας καθυστερεί την επικύρωση
της Συνθήκης. Υπάρχει «βρετανικό πρόβλημα». Δεν αποκλείεται όμως να είναι και οι προειδοποι-
ητικές βολές μιας ομοβροντίας εν όψει του έκτα-
κτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 16 Οκτωβρίου
υπό τη βρετανική προεδρία. Εκεί αναμένεται να
ξεκαθαριστούν αρκετά πράγματα.

Όλοι γνωρίζουν ότι η επαναδιαπραγμάτευση της
Συνθήκης του Μάαστριχτ δεν αποτελεί λύση. Αυτό
δε σημαίνει ότι δεν μπορούν να υπάρξουν νέες
«ερμηνείες» και συμφωνίες περί του ρυθμού προ-
ώθησης και επίτευξης των στόχων του Μάαστριχτ.

Μια τέτοια προοπτική ίσως είναι η πιο συμφέρου-
σα για τις χώρες του Νότου, κυρίως την Ελλάδα. Διότι θα αμ-
βλύνει το κόστος της σύγκλισης και θα επιτρέψει την καλύτερη
θεσμική ενσωμάτωσή της στην Ευρώπη. Προϋπόθεση γι' αυτό
αποτελεί η εμμονή στην ανάγκη εμβάθυνσης σ' όλες τις πτυχές
της πριν την περαιτέρω διεύρυνση και η ουσιαστική οικονομι-
κή ενίσχυση των χωρών του Νότου.

Παρά το ΝΑΙ των Γάλλων βέβαιο είναι ότι η φυσιογνωμία της
Ε.Κ. δεν μπορεί ναπραμείνει αυτή που ήταν. Η προσποίηση
ότι τίποτα δεν άλλαξε δεν είναι μόνο επικίνδυνος στρουθοκα-
μηλισμός αλλά και επικίνδυνη ψευδαίσθηση. Οι πολιτικοί σε
πολύ μεγαλύτερο βαθμό από όλους τους άλλους χρησιμοποιούν
τα λόγια τους για να συγκαλύπτουν τη σκέψη τους.

Στην περίπτωση της Ενωμένης Ευρώπης η οποία συγκάλυψη
τέτοιου είδους θα αποβεί μοιραία.

□

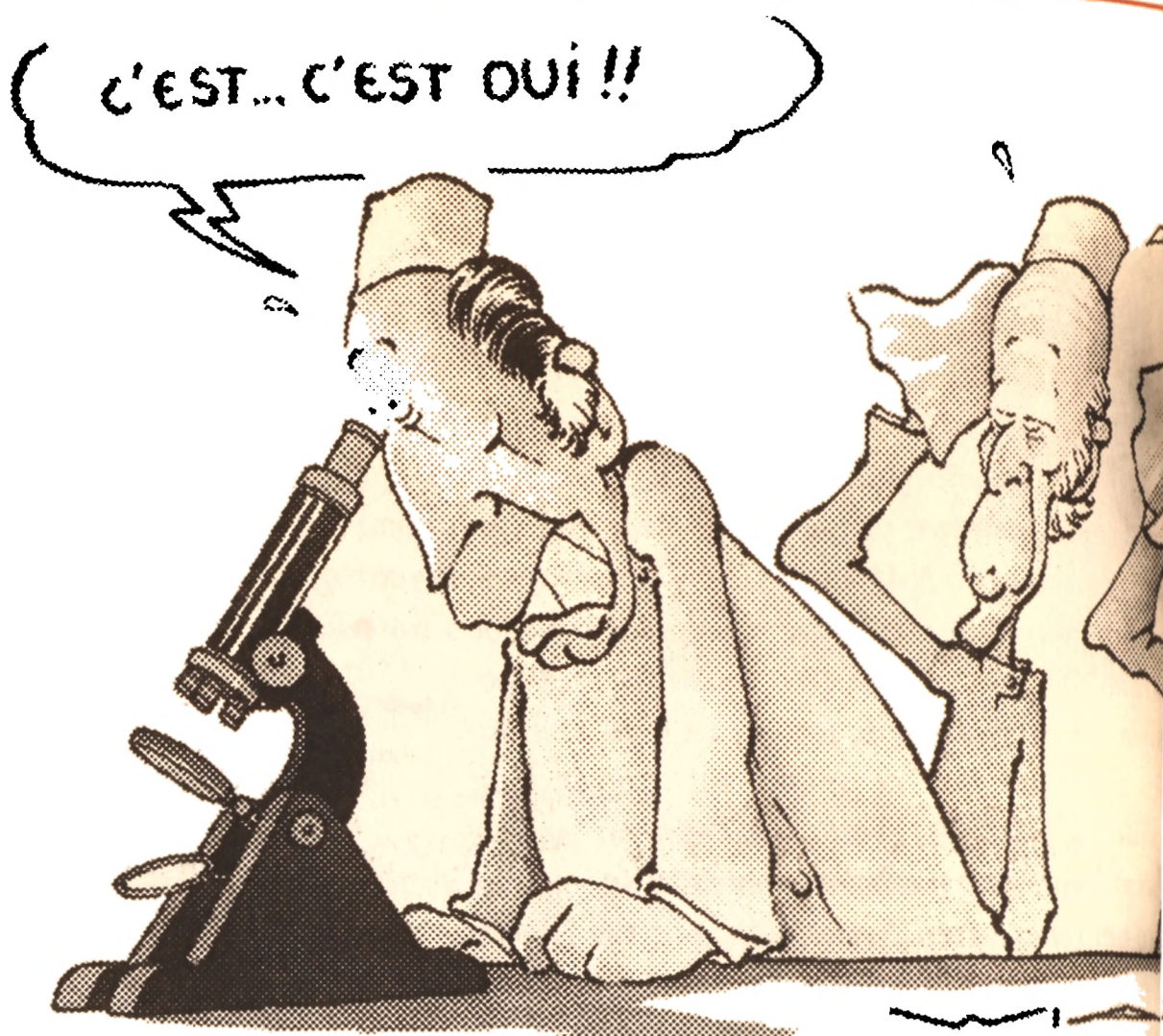
ΠΑΝ

«**Α**γαπητοί μου συμπατριώτες αυτή την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου ζούμε μία από τις πιο σημαντικές ημέρες της ιστορίας της χώρας μας [...] Είχα πει στην αρχή της προεκλογικής εκστρατείας ότι όταν θα ανοίξουν οι κάλπες δεν θα υπάρχουν νικητές και ηττημένοι. Η ψήφος αυτής της ημέρας δεσμεύει όλη τη Γαλλία. Σέβομαι όμως τα αισθήματα των ελεύθερων πολιτών οι οποίοι, ψηφίζοντας «όχι», θέλησαν να προφυλάξουν τις αξίες στις οποίες πιστεύουν», είπε ο Φρανσουά Μιτεράν σε τηλεοπτικό μήνυμά του μόλις έγινε γνωστό το αποτέλεσμα.

Ήπιες και συγκρατημένες ήταν, επίσης, οι δηλώσεις των Γάλλων πολιτικών ανεξάρτητα από το αν είχαν ταχθεί υπέρ του «Ναι» ή του «Όχι». Ανάλογες ήταν και οι αντιδράσεις του κόσμου. Όταν μόλις 450.000 ψήφοι έκαναν το «Ναι» να επικρατήσει, τα περιθώρια για πανηγυρισμούς είναι εξαιρετικά περιορισμένα. Μπορεί οι πανηγυρισμοί να έλειψαν όμως η ανακούφιση από το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι διάχυτη όχι μόνο στη Γαλλία αλλά και στις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ακόμη και οι Δανοί, οι οποίοι απέρριψαν στις 2 του περασμένου Ιουνίου τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (με ποσοστό 50,7%), όσο κι αν φαίνεται παράδοξο, ικανοποιήθηκαν από το αποτέλεσμα του γαλλικού δημοψηφίσματος. Το δικό τους μικρό «Όχι» μπορεί, ίσως, τώρα, να συμψηφιστεί με το μικρό «Ναι» των Γάλλων...

Το μη χείρον βέλτιστον

Η έκβαση του γαλλικού δημοψηφίσματος ικανοποίησε τις ανεπτυγμένες χώρες που πρόκειται να θέσουν σύντομα την υποψηφιότητά τους, για να ενταχθούν στην Κοινότητα –

Νορβηγία, Φινλανδία, Σουηδία, Αυστρία – αλλά και σε εκείνες της μετακομμουνιστικής Ευρώπης. Στις χώρες που έζησαν τον ολοκληρωτισμό, ιδίως τις κεντροευρωπαϊκές, σε όποιον κι αν θέσει κανείς την ερώτηση «τι αποτελεί για τη δική σας κοινωνία ένα δυνατό μέλλον;» παίρνει την ίδια απάντηση: «Η ένταξή μας σε μια ενωμένη Ευρώπη»...

Για το περιεχόμενο της Συνθήκης του Μάαστριχτ έχουν ειπωθεί πάρα πολλά από τους αντιπάλους του και όχι μόνον από εκείνους. Πλήθος οι ενστάσεις και οι αντιρρήσεις. Κουτσό, στραβό και ανάποδο το Μάαστριχτ; Εντάξει. Η Ευρώπη θα έπρεπε να ήταν πε-

ρισσότερο φιλόδοξη; Ασφαλώς. Ωστόσο έχουμε κάτι πολύ ουσιαστικό, δηλαδή ότι Συνθήκη του Μάαστριχτ είναι το τελικό αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων μεταξύ των Δεκα. Είναι ό,τι στη νεοελληνική συνήθιζαν εσχάτως να ονομάζουμε *compromis*. Στη Γαλλία οι τενόροι του «Όχι» εξαντλούσαν τα επιχειρήματά τους κατά της Συνθήκης χωρίς να απαντούν στο ερώτημα: εάν το «όχι» επικρατήσει, υπάρχει πιθανότητα να γίνει επανάδιαπραγμάτευση της Συνθήκης του Μάαστριχτ;

Όλοι όμως γνώριζαν πολύ καλά πώς μια γαλλική απόρριψη του Μάαστριχτ δεν θα οδηγούσε σε νέες διαπραγματεύσεις αλλά μάλλον σε μια χαώδη και ενδεχομένως επικίνδυνη κατάσταση. Η συνοχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα δεχόταν καίριο πλήγμα και εύθραυστη πορεία προς μια κάποια ευρωπαϊκή ολοκλήρωση θα αναχαιτιζόταν. Και Γερμανία; Πώς θα αντιδρούσε σε μια τέτοια περίπτωση; Εδώ θα παραθέσουμε την άποψη του Γερμανού ιστορικού Ρούντολφ Φον Τάντεν, προέδρου του Γαλλογερμανικού Ινστιτούτου, και ένθερμου οπαδού της πολιτικής ένωσης της Ευρώπης, όπως τη διατύπωσε ο συνέντευξή του στον *Novel Observateur* (τεύχ. 1492) λίγες ημέρες πριν από το γαλλικό δημοψήφισμα. Είπε λοιπόν ο Ρούντολφ Φον Τάντεν:

«Εάν η συνθήκη του Μάαστριχτ δεν επικρατήσει τότε στη Γερμανία διακινδυνεύουμε να

Ένα μικρό ΝΑΙ για την Ευρώπη

της Τέτας Παπαδοπούλου

Μόλις 50,8%. Στην κόψη του ξυραφιού. Μικρό, ισχνό, διστακτικό το «Ναι» των Γάλλων στο ιστορικό, πλέον, δημοψήφισμα για την επικύρωση της συνθήκης του Μάαστριχτ.

«Θαμπή νίκη του ΝΑΙ», «Ικανοποιητική ήττα του ΟΧΙ», «Ετυμγογρία χωρίς ενθουσιασμό», «Νίκη στην κόψη του ξυραφιού». Με αυτούς τους τίτλους στις πρώτες σελίδες κυκλοφόρησαν οι γαλλικές, αλλά και άλλες ευρωπαϊκές εφημερίδες, την επομένη της 20ης Σεπτεμβρίου.

Αυτό είναι ... Είναι ΝΑΙ

Σκίτσο του WIAZ

με να επαναξιοποιούνται οι εθνικές παρα-
εις μαζί με μία πολιτική πολύ πιο αντόνο-
ιδίως έναντι της Ανατολικής Ευρώπης.
ισον δεν γίνει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η
μανία, για λόγους που είναι προφανείς, θα
χρεωθεί να βρει μια άλλη προοπτική. Δεν
ρείτε να πείτε σ' αυτή τη χώρα να παρα-
ει ένας πολιτικός νάνος, μια Ολλανδία,
Ελβετία. Είναι αυταπάτη να πιστεύουμε
ένα έθνος 80 εκατομμυρίων θα αποδεχό-
κάτι τέτοιο». Ο Γερμανός ιστορικός συνο-
ει σ' αυτές τις φράσεις μια από τις πιο ση-
τικές διαστάσεις της μεγάλης πρόκλησης
οστά στην οποία βρίσκεται η Ευρώπη.
ς κάνει επίσης να ξαναθυμηθούμε τον
υδαίο συμπατριώτη του, τον Τόμας Μαν,
μόλις μετά το τέλος του Δευτέρου
γκοσμίου Πολέμου, διερωτάτο «η Ευρώπη
γίνει γερμανική ή η Γερμανία θα γίνει ευ-
ταϊκή;»

Οι δύο Γαλλίες

α αναλυτικά αποτελέσματα του γαλλικού
ψηφίσματος οδηγούν σε εντυπωσιακά
περάσματα. Εκλογολόγοι, κοινωνιολόγοι
άλλοι ειδικοί βρίσκονται μπροστά σ' ένα
κό γεμάτο εκπλήξεις. Η διάκριση Δεξιάς
Αριστεράς ούτως ή άλλως δεν βοηθά κα-
ου στην ερμηνεία του περίπου ίδιου ποσο-
ύ που συγκέντρωσε το «Ναι» και το «Ό-

χι». Εξάλλου δεξιά και αριστερά κόμματα αλ-
λά και μεμονωμένοι πολιτικοί υπήρξαν και
στα δύο στρατόπεδα. Βέβαιο είναι επίσης ότι
οι Γάλλοι ψηφοφόροι δεν ακολούθησαν την
επιλογή των κομμάτων τους. Οι διαρροές εί-
ναι σημαντικές και στους σοσιαλιστές και στο
RPR του Ζακ Σιράκ και στο Κομμουνιστικό
Κόμμα. Μικρότερη διαρροή ψήφων είχαν οι
Πράσινοι των οποίων η αριστερή πτέρυγα, οι
αδιάλλακτοι οικολόγοι, τελικά, ψήφισε όλη-
φυσικά, «Όχι» – λες και αποτελούσε ένα σώ-
μα μια ψυχή.

Ο Φρανσουά Μιτεράν βρίσκεται σε δύσκο-
λη θέση. Εκείνος, μόνος του, αποφάσισε να
διενεργηθεί δημοψήφισμα για την επικύρωση
της Συνθήκης του Μάαστριχτ αν και, σύμφω-
να με το Σύνταγμα, χρειαζόταν απλώς να απο-
φασίσει γι' αυτό το θέμα η Βουλή. Το στόχο
του τον πέτυχε. Η νίκη όμως είναι τόσο ορια-
κή και επιπλέον, δεν είναι μόνο δική του.
Βοήθησαν και οι αντίπαλοί του, ο Ζισκάρ Ντ'
Εστέν και ο Ζακ Σιράκ, οι οποίοι έσπευσαν
να του υπενθυμίσουν ότι «κάθε μία ψήφος
μέτρησε». Η μειωμένη δημοτικότητα του Γάλ-
λου προέδρου σε συνδυασμό με το πρόβλημα
της υγείας του δημιουργούν ερωτηματικά
σχετικά με το αν θα εξαντλήσει τη θητεία του
ή θα παραιτηθεί.

Υπάρχουν δύο... Γαλλίες; Η μία, η Γαλλία
του «Ναι», βλέπει την Ευρώπη ως προοπτική.
Η άλλη, η Γαλλία του «Όχι», βλέπει την
Ευρώπη ως απειλή. Η ελάχιστη διαφορά ανά-
μεσα στις ψήφους υπέρ και κατά του Μάα-
στριχτ επιτρέπει τέτοιες παρατηρήσεις.

Ποιοι ψήφισαν «Ναι»; Οι ελεύθεροι επαγ-
γελματίες, οι υπάλληλοι, τα μεσαία και ανώ-
τερα στελέχη. «Όχι» ψήφισαν οι αγρότες, οι
εργάτες και άνεργοι (ο αριθμός τους πλησιάζει
τα τρία εκατομμύρια). «Ναι» στο
Μάαστριχτ είπαν οι περισσότερες μεγάλες
πόλεις και γενικά τα αστικά κέντρα, ενώ το
«όχι» επικράτησε στην περιφέρεια. Από την
άποψη αυτή η τομή ανάμεσα στο κέντρο και
την περιφέρεια είναι πολύ χαρακτηριστική σε
όλη τη χώρα και παρατηρείται, επίσης, στο
εσωτερικό κάθε νομού ξεχωριστά: οι πρωτεύ-
ουσες των νομών ψήφισαν «Ναι», οι επαρχίες
τους «Όχι». Στο Βορρά και, ακόμη περισσό-
τερο, στο Νότο της Γαλλίας υπερίσχυσε το
«Όχι». Στην Ανατολική Γαλλία, ιδίως στην
Αλσατία και τη Λωραίνη, το «Ναι» συγκέ-
ντρωσε πολύ υψηλό ποσοστό. Στο Στρα-
σβούργο, την πρωτεύουσα της Αλσατίας και
έδρα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το πο-
σοστό υπέρ του «Ναι» έφθασε το 72%.

Το Παρίσι αποφάσισε

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το αποτέλεσμα
του δημοψηφίσματος στη γαλλική πρωτεύου-
σα. Το Παρίσι ψήφισε υπέρ του «Ναι» χωρίς
ενδοιασμούς. Μάλιστα μπορεί κανείς βάσιμα
να υποστηρίξει ότι η έκβαση του δημοψηφί-
σματος κρίθηκε εκεί. Και στα είκοσι διαμερί-
σματα του Παρισιού το «Ναι» υπερίσχυσε με
ποσοστά της τάξεως του 60%, 65% μέχρι και
70%. Ακόμα και στο 19ο Διαμέρισμα, στην
Μπελβίλ και το Μενίλμοντάν – τις παλιές,
λαϊκές αλλά «αναβαθμιζόμενες» τα τελευταία
χρόνια συνοικίες – το «Ναι» πήρε 58,5%.
Στην ευρύτερη περιφέρεια του Παρισιού το
«Όχι» κέρδισε στις υποβαθμισμένες, και κατ'
ευφημισμόν ονομαζόμενες «νέες πόλεις»,
όπου είναι εγκατεστημένα σε απάνθρωπα συ-
γκροτήματα λαϊκών κατοικιών (H.L.M.)
στρώματα που έχουν πολύ χαμηλά εισοδήμα-
τα ή πλήττονται από την ανεργία.

Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση
έπαιξε κάποιο ρόλο αλλά δεν επηρέασε απο-
φασιστικά την επιλογή των ψηφοφόρων.
Εξάλλου τα δύο στρατόπεδα του «Ναι» και
του «Όχι» δεν είναι καθόλου ομοιογενή. «Οι
δύο Γαλλίες έχουν πολλά πρόσωπα». Αυτό
υποστηρίζουν σε εκτενές άρθρο στην εφημε-
ρίδα Le Monde (25 Σεπτεμβρίου) ο Ολιβιέ
Ντιαμέλ, καθηγητής στο πανεπιστήμιο Πα-
ρίσι-I και ο Ζεράρ Γκρινμπέρ, διευθυντής
ερευνών του Κέντρου Μελέτης της Γαλλικής
Πολιτικής Ζωής. Θα σταθούμε σε δύο σημεία
της πολύ ενδιαφέρουσας ανάλυσής τους.

Πρώτον. Οι δύο καθηγητές διαπιστώνουν
ότι υπάρχει «μία Γαλλία των άκρων και μία
Γαλλία του κέντρου». Η κεντροαριστερά, η
κεντροδεξιά, οι κεντρώοι πράσινοι βρέθηκαν
μαζί στην πλευρά του «Ναι». Η σκληρή αρι-
στερά, κομμουνιστική ή απλώς μαρξιστική, εί-
πε «όχι» μαζί με την άκρα δεξιά.

Δεύτερον. Ένας από τους βασικούς παρά-
γοντες που καθόρισαν το αποτέλεσμα του δη-
μοψηφίσματος είναι «το μορφωτικό επίπεδο
των ψηφοφόρων». Στη συντριπτική τους πλει-
οψηφία εκείνοι που ψήφισαν «Ναι» είναι
απόφοιτοι ανωτέρων ή ανωτάτων σχολών, ε-
νώ στην πλευρά του «Όχι» είναι εκείνοι που
δεν έχουν απολυτήριο λυκείου.

Ανεξάρτητα από το «Ναι» ή το «Όχι», ένα
είναι βέβαιο. Το δημοψήφισμα έδωσε την
αφορμή(;) να ξανασυμφιλιωθούν οι Γάλλοι,
μετά από μακρά περίοδο αδιαφορίας, με την
πολιτική. Μένει να δούμε αν και πόσο αυτό
θα διαρκέσει.

□

Στη Ρουμανία είναι όλα δυνατά...

«Στην Αμερική όλα είναι δυνατά. Στη Ρουμανία τίποτα δεν είναι αδύνατο», συνηθίζουν να λένε οι Ρουμάνοι όταν θέλουν να καυτηριάσουν την παράξενη, σουρεαλιστική πολλές φορές, κατάσταση της χώρας μας.

Αυτό το «αδύνατο» έγινε ξανά δυνατό στις εκλογές της Κυριακής. Παρότι όλοι και όλα ήταν εναντίον τους, οι Ρουμάνοι «νεοκομμουνιστές» του κ. Ιλιέσκου κατάφεραν αυτό που δεν είχαν καταφέρει οι Βαλκάνιοι σύντροφοί τους στη Βουλγαρία και την Αλβανία: να κερδίσουν μια εκλογική αναμέτρηση, για δεύτερη φορά μετά το τέλος του κομμουνισμού.

Και τι δεν είχε να αντιμετωπίσει ο Ρουμάνος πρόεδρος! Με επικεφαλής τις ΗΠΑ, η Δύση είχε εξαπολύσει εναντίον του ρουμανικού καθεστώτος ένα οικονομικό μποϊκοτάζ ζητώντας την κεφαλή των νεοκομμουνιστών επί πίνακι. Μετά την ήττα του στις δημοτικές εκλογές του περασμένου Φεβρουαρίου, το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας διασπάστηκε σε δύο κομμάτια: το ένα με επικεφαλής τον τέως πρωθυπουργό Πέτρε Ρόμαν, όντας το μεγαλύτερο κράτησε τη σφραγίδα και πύκνωνε τις γραμμές της αντιπολίτευσης. Για να διορθώσει ένα μεγάλο - υποτίθεται - λάθος της, την πολυδιάσπασή της στις προηγούμενες εκλογές, η τελευταία ενώθηκε υπό τη σκέπη της Δημοκρατικής Συνόδου, μιας οργάνωσης - ομπρέλα που συσπείρωνε όλες σχεδόν τις αντικομμουνιστικές δυνάμεις.

Οι σφυγμομετρήσεις έδειχναν τον υποψήφιο της Συνόδου **Εμίλ Κονσταντίνέσκου**, να προηγείται του Ιλιέσκου. Μέχρι που το συνήθως έγκυρο «Foreign Report» δεν αρχέιτο στην ήττα του

Ιλιέσκου, αλλά προέβλεπε ότι ο Ρουμάνος πρόεδρος θα κατάφευγε σε αιματηρές ταραχές ή και νοθεία (μεταξύ του πρώτου και δεύτερου γύρου) για να κρατήσει τη θέση του! Τα αποτελέσματα διέψευσαν όλες τις προσδοκίες και τις Κασσάνδρες. Φυσικά δεν βρισκόμαστε στο 1990, όταν ο Ιλιέσκου εκλέγονταν πρόεδρος με 85% και το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας κατακτούσε τη Βουλή με 66%. Αλλά ο Ρουμάνος πρόεδρος έφτανε με το 47% των ψήφων, σε απόσταση αναπνοής από την προεδρική καρέκλα, την οποία είναι αριθμητικά αδύνατο να του κλέψει ο Κονσταντίνέσκου στον δεύτερο γύρο (31,5%).

Προς πολιτική αστάθεια

Αυτός ο καθόλου χαρισματικός πολιτικός, ο άχρωμος πρώην «απαράτονικ» του ΚΚ Ρουμανίας, είναι ο βασικός νικητής των εκλογών. Το κόμμα που τον υποστήριζε, το **Δημοκρατικό Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας** (μειοψηφία), κερδίζει μόνο το 27% και η επιτυχία του συνίσταται απλώς στο ότι κατάφερε να υπερισχύσει του **Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας** (πλειοψηφία) που καταποντίστηκε με ένα ποσοστό 11%.

Το ενδιαφέρον μάλιστα είναι ότι η ανάλυση των εκλογικών αποτελεσμάτων δείχνει ότι η επιρροή του Ρουμάνου προέδρου επεκτεινόταν σε όλα τα κόμματα, από τους εθνικιστές στους οποίους εί-

ναι ούτως ή άλλως συμπαθής, μέχρι και στο Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας, του οποίου το 66% των ψηφοφόρων στις βουλευτικές εκλογές ψήφισε Ιλιέσκου στις προεδρικές, παρότι ο Πέτρε Ρόμαν είχε υποδείξει έναν άλλο υποψήφιο! Ιλιέσκου, ψήφισε και το 56% των ψηφοφόρων της «**Ρομάνια Μαρέ**» («Μεγάλη Ρουμανία») ενός εθνικιστικού, «αντικαπιταλιστικού» κόμματος.

Παρόλα αυτά, το έργο του Ρουμάνου προέδρου μοιάζει πολύ δύσκολο, γιατί η χώρα διατείνεται από βαθύτατες, πολύπλευρες αντιθέσεις που κάνουν την κατάσταση εκρηκτική. Οι βορειοδυτικές περιοχές και η Τρανσυλβανία, όπου υπάρχει ισχυρότατη συγγενική μειονότητα, καταψήφισαν τον Ιλιέσκου σε όφελος του Κονσταντίνέσκου. Στην Τρανσυλβανία ο Ρουμάνος πρόεδρος κέρδισε μόνο το 23% των ψήφων (έναντι 42,7% του Κονσταντίνέσκου), στο Μαραμούρες (βορειοδυτικά) 24% (Κονσταντίνέσκου 48,7%) στο Βανάτ (δυτικά) 29,2% έναντι 45,9% του Κονσταντίνέσκου. Πρόκειται για 3 από τις 7 μείζονες περιοχές της χώρας!

Ο Ιλιέσκου «μανυρίστηκε» επίσης στις πόλεις (38% μέσος όρος έναντι 38,9% του Κονσταντίνέσκου) και αντίθετα υπερψηφίστηκε στις αγροτικές περιοχές με μέσο όρο 52,1%, έναντι 27,7% του αντιπάλου του. Στην Τρανσυλβανία και τις βορειοδυτικές μείζονες περιοχές της χώρας, ως αντίβαρο στη δύναμη των συγγενικών μειονοτικών κομμάτων, ο υπερεθνικιστής Φουνάρ, ο φανατικός δήμαρχος της Κλουζ που μόλις εκλέχθηκε γκρέμισε τις ταμπέλες στα συγγενικά φθάνει σε ποσοστά 25%! Μια σπίθα αρκεί για να πυροδοτήσει τις εθνικιστικές ταραχές...

Το κυριότερο ίσως είναι ότι τα αποτελέσματα στις βουλευτικές εκλογές μετατρέπουν τον εντελώς απαραίτητο - λόγω των προβλημάτων της χώρας - σχηματισμό κυβέρνησης σε μια παρακινδυνευμένη επιχείρηση με άγνωστη κατάληξη. Για να σχηματίσει κυβέρνηση το νεοκομμουνιστικό κόμμα του Δημοκρατικού Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας, θα πρέπει να προχωρήσει σε μια διαπανηρή συνεργασία που θα ξεκινάει από τον ακροδεξιό και θα φθάνει στους αμετανόητους οπαδούς του Τσαουσέσκου, αν τελικά το κόμμα τους (Σοσιαλιστικό Κόμμα Εργατών) περάσει το 3% και μπει στη Βουλή. Από την άλλη πλευρά, ο σχηματισμός κυβέρνησης από τη Δημοκρατική Σύνοδο (20,5% τελικό) και τον Πέτρε Ρόμαν μοιάζει περισσότερο εύλογος, αλλά πάλι θα πρέπει να στηριχθεί στους ψήφους των Ούγγρων και να αντέξει τη «συγκατοίκηση» με τον ενισχυμένο Ιλιέσκου.

Ασφαλώς ο τελευταίος βγαίνει δυναμωμένος από τις εκλογές και κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού, αφού είναι αυτός που θα αρχίσει να δίνει τις εντολές σε δύο εβδομάδες. Αλλά με όλους τους άλλους παίκτες τόσο αδύνατους, υπάρχει κίνδυνος να μην... μπορεί να γίνει παιχνίδι. Θα βρει μια λύση ο ευλύγιστος Ρουμάνος πρόεδρος στο πολιτικό αδιέξοδο; Γιατί όχι; Στη Ρουμανία είναι όλα δυνατά...

Στέλιος Κουλόγλου

ΣΚΛΗΡΑ ΜΕΤΡΑ ΛΙΤΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Κόκκινος, θερμός χειμώνας

πρώτες αντιδράσεις των εργαζομένων προοιωνίζονται σκληρή αναμέτρηση την κυβέρνηση Αμάτο.

Οι δείχνουν ότι ο χειμώνας αυτός θα είναι εξαιρετικά «θερμός» για την Ιταλία. Οι πρώτες αντιδράσεις στα μέτρα λιτότητας της κυβέρνησης Αμάτο είναι βίαιες. Στο Μιλάνο η συνδικαλιστική ηγεσία δοκιμάστηκε με πέτρες, αυγά και ύβρεις από τη βάση των εργαζομένων, η οποία μιλά για «προδοσία» και «πούλημα» της ηγεσίας στην κυβέρνηση. Χωρίς τη κατάθεση και καθοδήγηση της συνδικαλιστικής ηγεσίας, είναι αδύνατο να ξεσπάσουν μέσα στον χειμώνα. Με την οικονομική κρίση φαίνεται και η πολιτική, που οδήγησε πλέον το πολιτικό σύστημα στο οποίο οικοδομήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ της λιρέτας κατά 7% πριν τρεις εβδομάδες αποτέλεσε ένα σοβαρό πλήγμα για την Ιταλία της εποχής η οικονομική ανάπτυξη στην περασμένη δεκαετία, παρά τα χρόνια πολιτικά ταραχήματα, έκανε τους Ιταλούς να μιλούν για το *sorpasso*, όταν ισχυριζόνταν ότι είχαν ξεπεράσει τη Βρετανία στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). Στη δεκαετία αυτή η κατάσταση τελείως διαφορετική. La recessione, η ύφεση, βρίσκεται πανταχού παρούσα. Κι όταν η κυβέρνηση του Ανιέλι ασθενεί στο Τορίνο, τότε κάτι πάει καλά με την ιταλική οικονομία και την πολιτική.

Η scala mobile

Η υποτίμηση και η απόσυρση της λιρέτας από το εθνικό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ) έφεραν στην κορυφή του παγόβουνου μιας βαθιάς οικονομικής κρίσης. Διότι, μπορεί μεν να φαίνεται να ευνοηθούν οι εξαγωγές της χώρας, αλλά τα οικονομικά προβλήματα είναι πιο σοβαρά. Η κυβέρνηση συνασπισμού του Φαλκόνε Αμάτο του Σοσιαλιστικού Κόμματος, που αποτελείται από 5 κόμματα με 16 έδρες

Τζουλιάνο Αμάτο: Ο Ιταλός πρωθυπουργός απειλεί με παραίτηση αν αλλοιωθούν τα μέτρα λιτότητας που έχει πάρει.

πλειοψηφία στη Βουλή, αναγκάστηκε να πάρει σκληρότατα μέτρα λιτότητας που θα πλήξουν το εισόδημα όλων και κυρίως των χαμηλότερων στρωμάτων, τους τομείς της υγείας και πρόνοιας, της κοινωνικής ασφάλειας, των μισθών, των συντάξεων κ.λπ. Λίγο πριν την υποτίμηση τα εργατικά συνδικάτα είχαν συμφωνήσει με την κυβέρνηση για την κατάργηση της ΑΤΑ (της scala mobile, όπως την ονομάζουν οι Ιταλοί). Ο Αμάτο απειλεί με παραίτηση αν δεν εφαρμοστούν τα μέτρα αυτά όπως έχουν. Δεν κατάφερε όμως να εξασφαλίσει τις έκτακτες εξουσίες που ζητούσε για την αντιμετώπιση της κρίσης από τη Βουλή. Ο πρόεδρος Σκαλφάρο του είπε πρώτος ότι «δεν υπογράφω».

Η ταπείνωση της Ιταλίας και ο εξανεμισμός των ονείρων της να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην Ενωμένη Ευρώπη, όντας από τα ιδρυτικά μέλη της ΕΟΚ, δεν ήταν μόνο η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, που παρουσιάστηκε στην κοινή γνώμη ως «ανατίμηση του μάρκου» (). Μια ανακοίνωση της Νομισματικής Επιτροπής της ΕΚ, που έπερασε μάλλον απαρατήρητη, δεν υπαγορεύει μόνο στην Ιταλία τι να κάνει στο θέμα του προϋπολογισμού της για να αντιμετωπίσει την

κρίση αλλά και πώς να το κάνει, ποιοι δηλαδή τομείς πρέπει να φέρουν το βάρος. Γιατί η Ιταλία, με δημόσιο έλλειμμα 11% του ΑΕΠ και εθνικό χρέος πολύ μεγαλύτερο από το ΑΕΠ, πολύ απέχει φυσικά από το να εκπληρώνει τις προϋποθέσεις του Μάαστριχτ. Φαίνεται ότι και οι Ιταλοί έχουν εναποθέσει τις ελπίδες τους στο «εξωτερικό σοκ» της ΕΚ για να ταράξουν τα λιμνάζοντα νερά του πολιτικού συστήματος που συγκλονίζεται επιπλέον από σοβαρά σκάνδαλα διαφθοράς.

Ο Βορράς που ...τ' αρνάκια παγώνει

Εκτός από το mezzio giorgno, τον φτωχό Νότο, όπου οι άσχημες συνθήκες αποτελούν τρόπο ζωής, τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης νιώθει τώρα και ο Βορράς. Η «ιταλική ασθένεια» έχει πλέον αγγίξει τα νευραλγικά οικονομικά

και πολιτικά κέντρα της χώρας. Οι αντιδράσεις των εργαζομένων όταν μάλιστα ξεφύγουν από τον έλεγχο της συνδικαλιστικής ηγεσίας δεν αποκλείεται να προσλάβουν βίαιες μορφές καθώς η άκρα δεξιά και η άκρα αριστερά караδοκούν για να καρπωθούν τα οφέλη της διαμαρτυρίας και της αγανάκτησης των εργαζομένων που θεωρούν τη σκληρή αυτή πολιτική λιτότητας σαν «κοινωνικά άδικο».

Η τρομοκρατία, που τρέφεται από την εξαθλίωση, δεν αποκλείεται να κάνει και πάλι την εμφάνισή της.

Ωστόσο, το πρόβλημα της χώρας φαίνεται να είναι κατεξοχήν πολιτικό. Η «πολιτική της τάξης» είναι μαντάρα. Η διαφθορά αποτελεί πλέον ενδημικό φαινόμενο. Η ακινησία και απραξία έγινε κανόνας. Το εκλογικό σύστημα έχει παραλύσει το πολιτικό σύστημα. Όλα αυτά συζητούνται σοβαρά στην Ιταλία και θα καταλήξουν σίγουρα σε προτάσεις για τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Προς το παρόν, όμως, το άμεσο πρόβλημα είναι η «υποδοχή» των μέτρων λιτότητας. Και δεν αποκλείεται ο Αμάτο να υποχρεωθεί σύντομα να πραγματοποιήσει την απειλή του.

Πεσμεργκά
από το
Ιρανικό
Κουρδιστάν

Εν ψυχρώ δολοφονία των Κούρδων

Η Μύκονος είναι ένα ωραίο ελληνικό νησί με κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα. Την ξέρουν σχεδόν όλοι οι Ευρωπαίοι που κάνουν διακοπές στην Ελλάδα. Τη Μύκονο του Βερολίνου δεν την γνωρίζουν πολλοί. Είναι μια ελληνική ταβέρνα όπου στις 17.9.92 στις 11 το βράδυ δολοφονήθηκαν με γκανγκστερικό και ανάνδρο τρόπο, προφανώς από πράκτορες της κυβέρνησης του Ιράν, 4 Κούρδοι: ο γεν. γραμματέας του Δημοκρατικού Κόμματος Κουρδιστάν του Ιράν Dr. Sadea Sharafkandi (γνωστός ως Δόκτορ Σαλίντ), το μέλος της Κ.Ε. του κόμματος και αντιπρόσωπός του στο εξωτερικό Fatah Abdul, ο αντιπρόσωπος του κόμματος στη Γερμανία Homaion Ardelan και ο φίλος του κόμματος Hosein Ahmadi.

Και οι τέσσερις δολοφονηθέντες ήταν μέλη της αντιπροσωπείας του κόμματος στο συνέδριο της Σοσιαλιστικής Διεθνούς που διεξαγόταν εκείνες τις μέρες στο Βερολίνο.

Πριν τρία χρόνια και συγκεκριμένα στις 13.7.1989 είχε δολοφονηθεί στη Βιέννη ο τότε γεν. γραμματέας του κόμματος Αμπντούλ Ραχμάν Γκασεμλάν, μετριοπαθής ηγέτης που ήθελε διαπραγματεύσεις με το καθεστώς για την τύχη των Κούρδων του Ιράν μετά τη λήξη του αιματηρού και άνευ αποτελέσματος πολέμου μεταξύ Ιράν και Ιράκ το 1988. Τότε οι «διαπραγματευτές» του καθεστώτος του Ιράν τον δολοφόνησαν μαζί με δύο άλλους συντρόφους του σε διαμέρισμα της Βιέννης, όπου έγινε και η συνάντηση των δύο μερών.

Το εγκληματικό χέρι του καθεστώτος του

Ιράν απλώνεται παντού δολοφονώντας τους επικίνδυνους επικριτές του, για να καταπνίξει κάθε φωνή διαμαρτυρίας και να σπάσει το ηθικό των 8 εκ. περίπου Κούρδων του Ιράν που ζουν σε άθλιες συνθήκες στερούμενοι βασικών πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και η Δύση κρατά αιδήμονα σιωπή αρκούμενη σε φραστικές καταγγελίες, ενώ ο κουρδικός λαός στο σύνολό του σφάζεται αλύπητα. Η Τουρκία συνεχίζει τη σφαγή των Κούρδων με όπλα της Γερμανίας και του ΝΑΤΟ σχεδόν ανενόχλητη από τις σύμμαχες κυβερνήσεις. Μόνο οι φωνές ορισμένων οργανώσεων ακούγονται. Και ταυτόχρονα τα μουσουλμανικά κράτη ενώ χύνουν ποταμούς δακρύων ξοδεύοντας εκατομμύρια δολαρίων για τους Μουσουλμάνους της Βοσνίας κι αποστέλλοντας εθελοντές να πολεμήσουν στο πλευρό τους δίχως «ιερού πολέμου», αρνούνται να «κουνήσουν και το μικρό τους δακτυλάκι» στη γειτονιά τους και να βοηθήσουν στη λύση του κουρδικού προβλήματος. Οι Κούρδοι παραμένουν χωρίς πατρίδα, χωρίς δικαίωμα αυτονομίας και αυτοδιάθεσης που τόσο απλόχερα η Δύση παραχωρεί ή είναι έτοιμη να αναγνωρίσει σε μικροσκοπικά και μη βιώσιμα κρατίδια που εξυπηρετούν όμως το συμφέρον της.

«Η σημαία της ελευθερίας θα κυματίσει σύντομα στο Κουρδιστάν» υπόσχεται στην ανακοίνωσή του για τη στυγερή αυτή δολοφονία στο Βερολίνο ο Kemal Bunkan, γεν. γραμματέας του Σοσιαλιστικού Κόμματος του τουρκικού Κουρδιστάν. Δεν πρόκειται όμως, δυστυχώς, να κυματίσει ενόσω η Δύση παραμένει παθητικά αδιάφορη απέναντι στο δράμα δεκάδων εκατομμυρίων Κούρδων.

Σκοτείνιασε το «Φωτεινό Μονοπάτι»

Την Κυριακή, 12 Σεπτεμβρίου, οι κάτοικοι του Περού σίγουρα δεν κατάφεραν να «απολαύσουν» τα προγράμματα της τηλεόρασής του. Υπήρχε σημαντικός λόγος γι' αυτό. Όλη την ημέρα στη μικρή οθόνη προβαλλόταν βιντεοταινία που έδειχνε τους αντάρτες π.ο.ο.ο. Sendero Luminoso (Φωτεινό Μονοπάτι) που είχαν συλληφθεί την προηγούμενη ημέρα. Ανάμεσά τους με το νούμερο 1.509 κρεμασμένο στον λαιμό του, ο θρυλικός ηγέτης των Σεντερίστας Abimael Guzman Reynoso. Η κυβέρνηση του προέδρου Φοντζίμορι είχε καταφέρει ένα γερό χτύπημα κατά του αντάρτικου κινήματος συλλαμβάνοντας τον τελευταίο από τους κομμουνιστές ηγέτες των ένοπλων κινήσεων της Λατινικής Αμερικής. Για 12 ολόκληρα χρόνια το ένοπλο κίνημα στο Περού παραμένει πειθαρχημένο και φανατικά προσκολλημένο στον σκοπό του.

Ο Guzman ανήκει στη γενιά των επαναστατών που ανδρώθηκαν στη δεκαετία του '60. Γεννήθηκε στο νότιο Περού και αποφοίτησε από ρωμαιοκαθολικό σχολείο. Ως καθηγητής φιλοσοφίας το '60 και το '70 έδειξε λαμπρή σκέψη. Έκανε μυστικά ταξίδια στην Κίνα όπου ασπάστηκε τη μαοϊκή ιδεολογία και δόγματα του ανταρτοπόλεμου. Ίδρυσε το Φωτεινό Μονοπάτι από τα σπλάχνα του Κ.Κ. του Περού. Ηγετική φυσιογνωμία, έγινε θρύλος στη χώρα του και σ' όλη τη Λατινική Αμερική. Θρύλος για τους φτωχούς και εξαθλιωμένους των τενεκομαχαλάδων της Λίμα. Φόβος για πλούσια προάστια της πρωτεύουσας.

Στο κεφάλι του Guzman, 57 ετών σήμερα, παίζει κρίσιμο πολιτικό παιχνίδι. Ο πρόεδρος Φοντζίμορι έχει πάρει έκτακτες εξουσίες στα χέρια του από τον περασμένο Απρίλιο καταργώντας τη Βουλή και το δικαστικό σύστημα και εκδίδοντας «αντι-τρομοκρατικά» διατάγματα. Μολονότι το Σύνταγμα του 1980 της χώρας ορίζει ως «ανώτατη ποινή» την ισόβια κάθειρξη, οι έκτακτες εξουσίες επιτρέπουν στο καθεστώς να δικάσει τον Guzman και τους συντρόφους του σε στρατοδικείο με συνοπτικές διαδικασίες και να τον καταδικάσει σε θάνατο, δημιουργώντας έναν μάρτυρα για τους μαχητικούς Σεντερίστας.

Όποια κι αν είναι η απόφαση του καθεστώτος το Φωτεινό Μονοπάτι θα ακολουθήσει το δρόμο που έχει χαράξει. Πρόκειται για ένα πολύ πειθαρχημένο και άριστα οργανωμένο κίνημα 5.000 περίπου ενόπλων ανταρτών με μεγάλη λαϊκή υποστήριξη από τα φτωχά στρώματα. Οι αντάρτες κινούνται «σαν το ψάρι στο νερό», όπως έλεγε ο Μάο.

Όποια κι αν είναι η τύχη του Guzman ο μύθος του θα παραμείνει. Είναι συστατικό στοιχείο των επαναστατικών κινήσεων που τρέφονται

ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ις ελπίδες και τον επαναστατικό ρομαντισμό. Αξίες των επαναστατικών κινημάτων της νικής Αμερικής που αναπτύχθηκαν και ρίχνον έξω από τα ορθόδοξα και «νομιμόφρονο» κομμουνιστικά κινήματα. Με εξαίρεση την ίδια τα κινήματα αυτά απέτυχαν για διάφορους λόγους. Η παράδοση όμως ζει στη νική Αμερική. Κι απ' τους τελευταίους αυτής παράδοσης είναι ο Guzman.

Αναντικατάστατος άξονας

άξονας Βόννης-Παρισιών αποτέλεσε στη πολεμική περίοδο όχι μόνο τη βάση για οικοδόμηση της ειρήνης και την αποφυγή ρούσεων – που έφεραν την Ευρώπη στο λίκνο της καταστροφής και της εξαφάνισης – και τον πυρήνα της ευρωπαϊκής συνεργασίας που κυριαρχούσε από τον Βίλντεν και τον Σούμαν μέχρι τον Κολ και Μιτεράν. Έτσι, η συνάντηση των δύο ανδρών την Τρίτη 22-9, δύο μερές μετά το δημοψήφισμα στη Γαλλία και το ασθενές «ΝΑΙ», μόνο αναμενόμενα, αλλά ήταν μάλλον προματωμένη ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της κάλπης.

τά τη συνάντησή τους που διήρκεσε 1 ώρα 30 λεπτά, οι δύο ηγέτες αρνήθηκαν να καθλώσεις προς τους 100 και πλέον δημογράφους που περίμεναν έξω από τα Ανάκτορα των Ηλυσίων. Και οι φήμες οργίασαν. Δεν είναι καθόλου υπερβολικός ο ισχυρισμός ότι από τη συμπεριφορά των δύο ανδρών εξαρτάται η τύχη της Ένωσης και η οντοτική της πορεία.

Μιτεράν διαρρηγγύνει τα μάτια του ότι δεν ήρθε το δημοψήφισμα για εσωτερικούς

πολιτικούς λόγους, για να δικαιώσει δηλαδή την αντιπολίτευση της Δεξιάς. Αλλά κανείς δεν τον πιστεύει, όταν μόλις την περασμένη άνοιξη στις δημοτικές εκλογές το κυβερνών Σοσιαλιστικό Κόμμα υπέστη δεινή ήττα και όταν η δημοτικότητα του προέδρου του είχε σχεδόν αγγίξει τον πάτο του βαρελιού.

Η «νίκη» του δημοψηφίσματος σε συνδυασμό με την κατάσταση της υγείας του προσφέρουν μια μοναδική ευκαιρία για έντιμη και αξιοπρεπή αποχώρηση. Πολλοί, ωστόσο, που γνωρίζουν καλά τον Γάλλο πρόεδρο, ισχυρίζονται ότι ακόμα κι αν του έμενε ένα τέταρτο της ώρας παραμονής στην εξουσία θα το εξαγνλούσε. Τίποτα, όμως, δεν αποδεικνύεται, οπότε και το πολιτικό σκηνικό στη Γαλλία θα αλλάξει εντελώς.

Κι απ' την άλλη μεριά η Γερμανία φαίνεται συχνά να βάζει τον εαυτό της über alles απορροφημένη καθώς είναι με τα τεράστια προβλήματα της ενοποίησης και τον νεοναζιστικό, αυταρχικό, βίαιο και ξενοφοβικό τρόπο, με τον οποίο αντιδρά σημαντική μερίδα της κοινής γνώμης απέναντι στα προβλήματα αυτά. Αλλά δεν είναι μόνο τα εσωτερικά της προβλήματα που ανησυχούν τόσο πολύ την υπόλοιπη Ευρώπη, όσο η αυξανόμενη πολιτική της ισχύς. Ο πολιτικός νάνος αποκτά σταδιακά ανάστημα, αντίστοιχο με το οικονομικό του. Και σ' αυτήν την προσπάθεια να επιβεβαιώσει τη νέα της ισχύ η Γερμανία διαπράττει σοβαρότατα λάθη, όπως π.χ. στο Γιουγκοσλαβικό, που τα πληρώνει ολόκληρη η Ευρώπη.

Το μέλλον της Γερμανίας είναι στενά συνδεδεμένο με το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης. Όσο πιο γρήγορα το καταλάβουν οι Γερμανοί, αφήνοντας κατά μέρος την αλαζονεία, τις μονομερείς κινήσεις και την επίδειξη ισχύος, τό-

σο το καλύτερο για όλους. Διαφορετικά το μέλλον της Ηπείρου δεν διαγράφεται καθόλου ελπιδοφόρο.

Κομμουνιστικό δράμα στην Ιαπωνία

Εβδομήντα χρόνια μετά την ίδρυσή του το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ιαπωνίας (ΚΚΙ) συγχλониζεται από τις αποκαλύψεις για τον ρόλο του Νοσάκα, ετών 100 και επίτιμου προέδρου του, στα χρόνια του Στάλιν. Στα αρχεία του πρώην ΚΚΣΕ στη Μόσχα ανακαλύφθηκε επιστολή του Νοσάκα προς το ΚΚΣΕ στην οποία κατηγορούσε έναν άλλο ηγέτη του κόμματος, τον Γιαμαμότο, ως κατάσκοπο των Γιαπωνέζων. Ο Γιαμαμότο συνελήφθη στη Μόσχα, όπου ήταν εξόριστος, από τη μυστική αστυνομία του Στάλιν και εκτελέστηκε το 1942. Μέχρι πρότινος το ΚΚΙ πίστευε ότι ο Γιαμαμότο είχε πεθάνει στη φυλακή το 1942.

Με βάση την «ανακάλυψη» αυτή συνήλθε πρόσφατα η ΚΕ του κόμματος και καθήρεσε τον Νοσάκα απ' το τιμητικό του αξίωμα. Ο ίδιος, που παραβρέθηκε στη συνεδρίαση, είπε απλώς ότι «δεν είχε τίποτα να πει» σύμφωνα μ' όσα έγραψε η εφημερίδα του κόμματος «Ακαχάλα» (Κόκκινη Σημαία). Αποκαλύφθηκε επίσης ότι ο Νοσάκα είχε συμβουλεύσει τον Στάλιν, χωρίς τη συγκατάθεση του κόμματός του, να μην υπονομεύσει τη μοναρχία στην Ιαπωνία για να μην αποξενωθεί το κόμμα από τον λαό.

Η πολιτική επιρροή του ΚΚΙ μπορεί να είναι μικρή (κατέχει το 3,5% των εδρών στη Βουλή) αλλά οι ηγέτες του χαίρουν σεβασμού στην κοινή γνώμη ως τίμιοι και συνεπείς.

Ο Νοσάκα ήταν σχεδόν «θείο πρόσωπο» για τους διανοούμενους της Ιαπωνίας και οι αποκαλύψεις για τον ρόλο του στην εποχή του σταλινισμού όχι μόνο θρυμματίζουν την εικόνα του αλλά και πλήττουν ολόκληρο το ΚΚΙ.

Το περίεργο είναι ότι η ΚΕ δεν στέρησε στον Νοσάκα από τα «προς το ζειν» με τη σκέψη, όπως γράφει ο γιαπωνέζικος Τύπος, ότι το να τον πετάξουν στον δρόμο σε μια χώρα με 4.000 περίπου άτομα άνω των 100 ετών, δεν αποτελεί καλή πολιτική.

Τα αρχεία του ΚΚΣΕ φαίνεται να περιέχουν πολλές ανάλογες περιπτώσεις. Όσες βλέπουν το φως της δημοσιότητας δεν είναι παρά η κορυφή ενός πολύ μεγάλου παγόβουνου. Το κομμουνιστικό κίνημα σ' όλο τον κόσμο, όπως και όπου εκφράστηκε με τα ΚΚ πιστά στην «μεγάλη πατρίδα του σοσιαλισμού», την πρώην ΕΣΣΔ, είναι υποχρεωμένο να παίζει το δράμα του μέχρι τέλους, μέχρι την τελική καθαίρεση, που αψηφά πλέον τα πεπραγμένα του σε πολλά επίπεδα, οι πτυχές των οποίων παραμένουν ακόμα σκοτεινές.

Κολ και Μιτεράν συνεχίζουν να υποστηρίζουν τον άξονα πάνω στον οποίο στηρίχτηκε ολόκληρο το οικοδόμημα και το όραμα της «Ενωμένης Ευρώπης» στη μεταπολεμική περίοδο.

• ΙΣΤΟΡΙΕΣ ... ΓΙΑ ΣΟΥΗΔΟΥΣ

Ενώ οι Βρετανοί υποχρεώθηκαν εν μια νυκτί να μην πραγματοποιήσουν την απότομη αύξηση του επιτοκίου κατά 5 μονάδες για να σώσουν τη στερλίνα (φεύ η αγορά εκδικείται) και «ηττήθηκαν» κατά κράτος αποχωρώντας από το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα βρίζοντας τους Γερμανούς, οι Σουηδοί για να προστατεύσουν το δικό τους νόμισμα αύξησαν τα επιτόκια κατά 500% Έχει και το χρήμα την τρέλα του.

• ΙΣΤΟΡΙΕΣ ... ΓΙΑ ΒΡΕΤΑΝΟΥΣ

Poor Major! Πρωτεργάτης της ένταξης της στερλίνας στο ΕΝΣ ως υπουργός Οικονομικών επί Θάτσερ, ο σημερινός Βρετανός πρωθυπουργός Τζον Μέιτζορ μαζεύει τα συντρίμια της οικονομικής του πολιτικής.

Τώρα θα ακολουθήσει πολιτική... Έβερτ.

Και του 'λεγε η Μάγκι: «John, you cannot buck the market» Ας προσέχε...

• ΗΓΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Πάντα θαύμαζα τον Χένρι Κίσινγκερ, όχι για τις πράξεις του αλλά για τη σαφήνεια και την καθαρότητα της σκέψης του και της στρατηγικής του διορατικότητας. Μπροστά στη σύγχυση και τα συνεχόμενα σφάλματα της Ευρώπης στο γιουγκοσλαβικό πρόβλημα ο Κίσινγκερ σε πρόσφατο άρθρο του στην εφημερίδα «International Herald Tribune» (17/9) γράφει κάτι πολύ απλό:

«Όσα κράτη θέλουν να παρέμβουν στην κρίση θα πρέπει να έχουν πολιτικό πρόγραμμα και στόχους για τη λύση που επιδιώκουν. Εάν δεν είναι πρόθυμα να αναλάβουν τέτοια ευθύνη τότε άσκοπες είναι όλες οι διαπραγματεύσεις και φυσικά άσκοπη είναι και κάθε στρατιωτική επέμβαση». Και καταλήγει το άρθρο του με μια άκρως διδακτική ρήση του Μπίσμαρκ «Αλίμονο στους πολιτικούς ηγέτες που στο τέλος του πολέμου τα επιχειρήματά τους δεν είναι τόσο πειστικά όσο ήταν στην αρχή».

• ΤΟ ΜΗ ΧΕΙΡΟΝ ΒΕΛΤΙΣΤΟΝ Η ΦΟΡΟΙ, ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑ

Η προεκλογική εκστρατεία του Αμερικανού προέδρου Μπους δεν

Όταν οι πολιτικοί ηγέτες παύουν να έχουν πολύ πειστικά επιχειρήματα τους πολέμους, η καταστροφή πλησιάζει. Και τι σημασία έχει αν τα καταστροφικά «επιχειρήματα» των όπλων «επικαλείται» μια γυναίκα;

φαίνεται να πηγαίνει καλά παρά την επιστράτευση του Μπέικερ. Οι σφυγμομετρήσεις τον φέρνουν πολύ πίσω απ' τον Δημοκρατικό υποψήφιο Μπιλ Κλίντον. Γι' αυτό και οι μάνατζερς της προεκλογικής του εκστρατείας αποφάσισαν να ζητήσουν «τα φώτα» των Βρετανών ομολόγων τους που κατάφεραν να φέρουν τον κ. Μέιτζορ στην εξουσία στις εκλογές του περασμένου Απριλίου. Η συνταγή τους, απλή: «Η οικονομία, ναι, είναι σε κακή κατάσταση, αλλά αν έρθουν οι Εργατικοί στην κυβέρνηση τότε τα πράγματα θα γίνουν δραματικά». Την ίδια συνταγή φαίνεται ότι ακολουθεί τώρα και ο Μπους παρουσιάζοντας τον Κλίντον ως φορομπήχτη, επικαλούμενος τη δική του πείρα στην εξουσία (έναντι της απειρίας του αντιπάλου του) και τονίζοντας το θέμα της εμπιστοσύνης: «Μπορείτε να εμπιστευέστε τον Κλίντον»; Πώς λέμε: «Θα αγοράζατε απ' αυτόν μεταχειρισμένο αυτοκίνητο;».

Αμφίβολο αν θα πιάσει μια τέτοια

τακτική στην Αμερική. Στοιχηματίζω, πάντως, ότι σίγουρα θα δοκιμαστεί προσεχώς και στην Ελλάδα. Εδώ δεν έχουμε «μεταχειρισμένα αυτοκίνητα» αλλά «καμένη γη».

• Όψεις διαφθοράς

Τέτοια έκταση έχει πάρει η πολιτική διαφθορά σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής και τόσο γερά εδραιωμένη στον κρατικό μηχανισμό τους είναι η φαυλότητα και η συναλλαγή, ώστε οποιαδήποτε πολιτική μέθοδος αντιμετώπισης του φαινομένου γίνεται δεκτή σήμερα με χειροκροτήματα. Όσο η κρατικά καθοδηγούμενη οικονομική ανάπτυξη τροφοδοτούσε τις μεσαίες τάξεις με δουλειές στον δημόσιο τομέα και το βιοτικό επίπεδο είχε μια κάποια ανοδική τάση, η υπεράσπιση της διαφθοράς δεν ήταν και πολύ δύσκολη υπόθεση: «Μπορεί να κλέβουμε», έλεγαν οι κυνικοί «αλλά το βιοτικό σας επίπεδο ανεβαίνει». Σήμερα που τα πράγματα είναι δύσκολα - 183 εκατομμύρια ή το 44%

του πληθυσμού της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής δεν μπορούν να θρέψουν τις οικογένειές τους - το επιχείρημα «δεν πιάνει πλέον. Κλοπή και πτώση του βιοτικού επιπέδου δεν συμβιβάζονται. Και η διαφθορά πρέπει να μοιράζεται «δίκαια». Για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης. Όταν περιορισμό μόνο στα «υψηλά κλιμάκια» χάνεται η κοινωνική βάση. Δίδαγμα καθολικόν.

• Ψιλά γράμματα...

Για μήνες οι Βρετανοί πολίτες δεν μπορούσαν να προμηθευτούν αντίγραφο της Συνθήκης του Μάαστριχτ απ' την κυβέρνησή τους. Η έκδοση που είχαν τυπώσει οι Βρυξέλλες σε χιλιάδες αντίτυπα αποσύρθηκε και πολτοποιήθηκε γιατί οι Βρετανοί διαμαρτυρήθηκαν. Γιατί; Διότι η λέξη ecu (η ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα) δεν ήταν τυπωμένη με κεφαλαία στοιχεία. Ψηφίζεις μετά «ΟΧΙ» στο Μάαστριχτ ή όχι;

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

αφερόμενος μεταξύ άλλων σε κλίδα του Ν.Δ. Μαρωνίτη στο «α», ο Αλέξανδρος Σχινάς είχε σε επιστολή του που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος του «α»: «... διαστρέφοντας προθέσεις νομικές αποπειράται να εμφανίσει ιστορική μου αγανάκτηση ως «λογραφία» εναντίον εκείνων που «μασύρουν». Κατά την εκτύπωση του» έγινε «του» και αλλοιώθηκε το νόημα αυτής της φράσης.

ΚΡΙΣΗ Ν ΕΚΔΟΤΩΝ

Στο τχ. 500, ο συνεργάτης Μιχ. Δημητρίου χείρθηκε μια χαρτογράφηση χώρου των ΜΜΕ. Τις εις του για τις εφημερίδες, κυκλοφορίες τους και την ηχησή τους αντικρούει ο ιστοριογράφος Β.Α. Απρέπουλος, μέλος του θρακικού τής ΕΣΗΕΑ.

Ο Διευθυντάς, βασιάζει με προσοχή την εισήγηση του κ. Μιχ. Δημητρίου, τικά με το μέλλον των ΙΕ.

Επειδή γύρω από το θέμα φροντίζονται κατά καιρούς διάφοροι βέβαια είναι εμφανής ο ελασμός από σχετικές μελέτων ΗΠΑ και ευρωπαϊκών, αλλά και από παρόμοια που γράφονται κατά καιρούς από δικούς μας συμβούλους, διευθυντές κ.ά. των ΙΕ, επιτρέψτε μου να διατυπώσω μερικές άλλες θέσεις.

Όσοι από τους παραπάνω αλλοιώνονται με τα ηλεκτρονικά και με τον Τύπο, καταγγέλλουν σε βιβλιογραφία και ένοχες του εξωτερικού —χρήσιμες πάντοτε για μοντέλα— να πείσουν ότι το ίδιο συμβαίνει στην Ελλάδα. Μιλούν με απρόσεκτα για τη «μετα-τηλεοπτική» εφημερίδα και φορτώνουν τα βάρη στην τηλεόραση για όσα δεινά συμβαίνουν στον Τύπο. Το επιχείρημα χρησιμοποιεί κατά κόρον διευθυντικό στέλεχος, χωρίς όμως ίδιο να μας δίνει τη δική του κριτική στις εφημερίδες για το

«μετα-τηλεοπτικό» είδος εφημερίδας και δημοσιογραφίας.

Ο φίλος Μιχ. Δημητρίου γράφει ότι η επιρροή του ραδιοφώνου είναι ισχυρή τις πρωινές ώρες, των εφημερίδων το μεσημέρι και το απόγευμα και της τηλεόρασης τις βραδυνές ώρες. Η επιρροή, βέβαια, είναι θέμα που θέλει πολλή συζήτηση, γιατί αν ο Μ.Δ. εννοεί ποσοτική επιρροή ίσως συμφωνήσω, γιατί ποιοτική επιρροή δεν υπάρχει. Οι πρόχειρες μετρήσεις που γίνονται δεν πείθουν και χρησιμοποιούνται για τη διαφημιστική πίτα.

Μια έγκυρη μέτρηση που έγινε πριν καιρό με δείγμα 30.000 νέους, απέδειξε λ.χ. ότι οι νέοι ηλικίας 16-20 χρονών ακούνε ραδιόφωνα μετά τις 11 μ.μ. (έως τις 3 π.μ.) και βρίσκονται κάτω από την επιρροή τους. Όσο για την τηλεόραση, το κοινό αυτό δεν την παρακολουθεί τις ίδιες ώρες, κυρίως το χειμώνα, γιατί το καλοκαίρι οι έρευνες είναι απογοητευτικές.

Επιρροή στα ΜΜΕ είναι λοιπόν όρος σχετικός, γιατί μια άλλη μέτρηση που έγινε μεταξύ 200 ατόμων τής ΔΑΠ-ΝΔΦΚ (πάλι πριν από χρόνια) για εφημερίδες που διάβαζαν και από ποιες επηρεάζονταν, τα αποτελέσματα έδειξαν λ.χ. ότι η πολιτική επιρροή ήταν αντιστρόφως ανάλογη με τις κυκλοφορίες (χαρακτηριστικές περιπτώσεις μεταξύ των εφημερίδων Ακρόπολις, Βραδυνή, Απογευματινή, Καθημερινή). Υπερτερούσε η Ακρόπολις, που είχε και νεανικό κοινό (οι μετρήσεις έδειχναν πάντα επιρροή στο φοιτητικό χώρο).

Οι οπαδοί τής «μετα-τηλεοπτικής» εφημερίδας χρησιμοποιούν τον όρο για άλλοθι των χαμηλών κυκλοφοριών. Αλλά οι εφημερίδες το πλήγμα το έδωσαν οι ίδιες στον εαυτό τους, αφού δεν έχουν ειδήσεις, δεν έχουν θέματα που να ενδιαφέρουν τον αναγνώστη τους.

Πολλές εφημερίδες σπαταλούν σελίδες σε κοσμικές δραστηριότητες των πλουσίων, χωρίς άμεσο ενδιαφέρον για τον αναγνώστη τους. Ενώ στις πολιτικές ειδήσεις, λ.χ., στις φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, απου-

σιάζει η κριτική της εξουσίας. Οι θεωρητικοί αφορισμοί «πάρτε το μαστίγιο», ή «απαλλαγείτε από το περιβάλλον σας» δεν είναι κριτική τής εξουσίας και του κυβερνητικού έργου. Δεν υπάρχουν, λ.χ., έρευνες και ρεπορτάζ για την τοπική αυτοδιοίκηση, για τα σχολικά βιβλία, για τις συντάξεις πείνας, για το στεγαστικό πρόγραμμα των εργαζομένων, για τις ουρές στα νοσοκομεία, για την κακοδιοίκηση στα Ασφαλιστικά Ταμεία, για τη ραστώνη των υπουργών που ξενυχτούν σε δεξιώσεις κ.ο.κ. Οι εφημερίδες ακολουθώντας το παράδειγμα της ραδιοτηλεόρασης δημοσιεύουν συνεντεύξεις υπουργών για πράγματα που δεν ενδιαφέρουν και φυσικά μιλούν για τα πάντα που θέλουν, αλλά δεν ερωτώνται για θέματα που επιθυμούν να κρύψουν. Αυτά είναι ρεπορτάζ και δημοσιογραφία δημοσίων σχέσεων, που έχουν επιβάλλει ορισμένοι νεοεκδότες.

Γιατί, επομένως, να αγοράσουν εφημερίδες; Μήπως για να διαβάσουν 6-10 σελίδες με ομοειδή σχόλια και πολιτικές αναλύσεις, που δεν περιέχουν ειδήσεις!

Πώς να μη χάσουν κυκλοφορία;

Οι εφημερίδες, μετά την καθιέρωση του ταμπλόιντ, απαρνήθηκαν τον εαυτό τους. Εγκατέλειψαν τα θέματά τους, ενισχύοντας το πολιτικό, το αθλητικό και το κοσμικό, έτσι «κομματικοποίησαν» τα θέματά τους. Η τάδε εφημερίδα είναι με τον Ολυμπιακό, η δεινά με τον Παναθηναϊκό κ.λπ. Ο αναγνώστης αγοράζει την εφημερίδα με «φιλαθλοκομματικά» κριτήρια. Δεν αγοράζει την εφημερίδα για να πληροφορηθεί για όλες τις ομάδες, για όλα τα κόμματα και για τα προβλήματά του, που είναι κυρίως η εργασία του, η υγεία του, η σύνταξή του, η παιδεία του, η διατροφή του, η στέγασή του. Καμιά, ή σχεδόν καμιά, εφημερίδα δεν τον πληροφορεί γι' αυτά, δεν αγωνίζεται για γι' αυτά, δεν είναι με το μέρος του αναγνώστη, είναι με την εξουσία. Να γιατί ορισμένοι ραδιοσταθμοί παίρνουν πόντους με τις συζητήσεις των ακροα-

τών. Να γιατί χάνουν έδαφος οι εφημερίδες. Γιατί εκχώρησαν τα θέματά τους στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ.

Οι εφημερίδες δεν ενδιαφέρονται για τον αναγνώστη τους, έχασαν την αξιοπιστία τους, δεν προσφέρουν σε αυτόν και, βεβαίως, χάνουν κυκλοφορίες. Κάποτε μερικοί «επώνυμοι» ανακάλυψαν το έγκλημα και το σεξ ως θέματα προβολής των πρώτων σελίδων. Επλήγωσαν τις εφημερίδες τους και κέρδισαν πρόσκαιρα. Τώρα ανακαλύφθηκε το «χαϊδόλογημα» της εξουσίας και η άγνοια του αναγνώστη.

Οι εφημερίδες, λοιπόν, ακολουθώντας τη λογική τής τηλεόρασης, έχασαν όλα τα θέματα αφήνοντας περιθώριο στις ειδικές εκδόσεις. Έτσι περιοδικά και εβδομαδιαίες εφημερίδες πήραν κυκλοφορίες για ειδικά θέματα όπως τα οικονομικά, τα ασφαλιστικά, το αυτοκίνητο, τη μοτοσυκλέτα, τα εκπαιδευτικά, τα στεγαστικά, τα δημοσιοϋπαλληλικά, τα συνταξιοδοτικά κ.ο.κ. Οι εφημερίδες δεν δημιουργούν νέους αναγνώστες, κυρίως αυτές που βρίσκονται σε οριακές κυκλοφορίες, δεν έχουν αξιόπιστα ονόματα στα ρεπορτάζ, ακολουθούν την ειδησεογραφία των ραδιοτηλεοπτικών μέσων και χρησιμοποιούν τα ίδια πρόσωπα που ανακυκλώνουν τα ρεπορτάζ σε ραδιόφωνο - τηλεόραση - εφημερίδα. Γιατί άραγε ο αναγνώστης να διαβάσει την άλλη μέρα τον ίδιο δημοσιογράφο; Για να του περιγράψει τα ίδια που άκουσε και είδε σε ραδιόφωνο και τηλεόραση την προηγούμενη μέρα; Πού είναι η «μετα-τηλεοπτική» είδηση, για την οποία κόπτονται οι σύμβουλοι και διευθυντές; Και πού είναι η προσέγγιση στον άνθρωπο, στο ΠΩΣ της είδησης; Τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ περιορίζονται συνήθως στο ΤΙ και το ΓΙΑΤΙ, οι εφημερίδες μπορούσαν να διεισδύσουν στην είδηση, να δουν την πληροφορία και να περιγράψουν τα πρόσωπα γύρω από αυτήν.

Φυσικά ορισμένοι εκδότες και οι περί αυτούς σκέφτονται την εξουσία και τις κομματικές τους εξαρτήσεις. Ο μακαρίτης ο

Νάσος Μπότσης όταν τον ρωτάγαμε για κάποιο θέμα αν θα το γράφαμε, απαντούσε: — Όλα γράφονται, βρείτε τις κατάλληλες λέξεις.

Το ίδιο ίσχυε και για ισχυρά πρόσωπα των κυβερνήσεων που οι εφημερίδες τούς υποστήριζαν. Δεν είναι επομένως τυχαίο ότι η Ακρόπολις επέζησε όλων των πολιτικών αλλαγών, κρατώντας την πρώτη κυκλοφορία στα πρωινά φύλλα. Ήταν όμως μια γνήσια λαϊκή εφημερίδα με σκληρή κριτική στις κυβερνήσεις και πάντοτε στο πλευρό των αναγνωστών της.

Οι εφημερίδες εκχώρησαν τους «φακέλους» θεμάτων, τα αφιερώματα και τα μεγάλα θέματα που αγγίζουν τον αναγνώστη. Θυμάμαι, λ.χ., ότι η έρευνά μου για την ελληνική μασονία στην Ακρόπολι έδωσε 3.500 φύλλα, ενώ μια άλλη για το ξεσκάσμα των νέων στην Αθηναϊκή 7.500 φύλλα, ή για την παιδεία «ο μεγάλος ασθενής» 3.000 φύλλα στην Απογευματινή και ο Άγιος Πρεβέζης γύρω στα 19.000 φύλλα στην ίδια εφημερίδα. Και τότε υπήρχε τηλεόραση, περιορισμένη βέβαια, αλλά νομίζω σε ορισμένες περιπτώσεις έβγαζε πολύ καλύτερα θέματα απ' αυτά που βγάζουν σημερινοί σταρ.

Οι εφημερίδες σήμερα περιορίσαν την καθημερινή τους παρουσία στην ψυχαγωγία και δεν προσφέρουν ενημέρωση, ειδήσεις, πληροφορίες για τα κοινωνικά προβλήματα. Μερικές σουσουδίζουν, αντιγράφοντας άλλες με τα θέματά τους. Τι χρειάζονται, λ.χ., οικονομικά αφιερώματα σε λαϊκές εφημερίδες. Ποιος θα εγκαταλείψει την Καθημερινή ή το Βήμα για να ενημερωθεί από λαϊκές εφημερίδες σε αυτόν τον τομέα; Ποιος αναγνώστης θα εγκαταλείψει τα Νέα ή την Ελευθεροτυπία για να διαβάσει πολιτικές αναλύσεις και σχόλια, αλλά και πλουσιότερη ειδησεογραφία;

Οι «μελετητές» των ΜΜΕ και του Τύπου περιορίζουν τις έρευνές τους σε στατιστικές με οικονομικά, διαφημιστικά κριτήρια και όχι δημοσιογραφικά, κοινωνικά κ.λπ. Αγνοούν τον ακροατή, θεατή, αναγνώστη.

Οι μεγάλες κυκλοφορίες κατεβαίνουν όταν οι εφημερίδες στηρίζονται μονάχα στα κόμματα (βλέπε Αυριανή) και εφημερίδες που στηρίζονται σε οριακά σημεία και ισορροπίες κλείνουν. Γιατί η στασιμότητα στην κυκλοφορία και στην ποιότητα του αναγνωστικού κοινού σημαίνουν «θάνατος».

Τα ΜΜΕ δεν βρίσκονται σε κρίση. Οι εκδότες και η εξουσία βρίσκονται σε κρίση. Οι δυο τους επιθυμούν να νέμονται τα αγαθά της πληροφόρησης και της οικονομικής πίτας. Οι μεν εκχωρούν στους δεύτερους και οι δεύτεροι αμοιβούν τις υπηρεσίες τους. Πρόσκαιρα μεν, αλλά φαίνεται ότι αρχούν για την παρούσα επίγειο ζωή.

Με τους χαιρετισμούς μου
Β.Α. Λαμπρόπουλος
Πρόεδρος Πρωτοβαθμίου
Πειθαρχικού Συμβουλίου ΕΣΗΕΑ

ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

● Από τη Γερμανία η επιστολή που ακολουθεί, αποτελεί μια φωνή διαμαρτυρίας για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα, όπως τουλάχιστον αναφέρεται σε έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας, την οποία η επιστολογράφος επικαλείται.

Κύριε Διευθυντά,
Γιατί εγώ, Γερμανίδα, γράφω επιστολή προς ένα ελληνικό περιοδικό; Όχι επειδή θα ήθελα να αναμειχθώ σε εσωτερικές υποθέσεις της χώρας σας, αλλά απλώς επειδή με αφορά. Το ότι με αφορά οφείλεται στις τελευταίες συντάξεις εκθέσεων της Διεθνούς Αμνηστίας. Μέχρι τότε πίστευα πως φυλακισμένοι βασανίζονται μόνο σε χώρες όπως η Κίνα, το Ιράκ και η Τουρκία, όχι στην Ελλάδα.

Τώρα μαθαίνω πως κακομεταχειρίζεις σε φυλακές κι αστυνομικούς σταθμούς της χώρας, που με όλο το ιστορικό δικαίωμα αυτοαποκαλείται «Μητέρα της Δημοκρατίας», δεν ήτανε καθαρές εξαιρέσεις και μόνον: Κλωτσιές, χτυπήματα, εν μέρει

και ηλεκτροσόκ ακόμη, για να πιέσουν τους υπό ανάκριση φυλακισμένους δήθεν να ομολογήσουν. Παραδειγματικά, από τις εν συνόλω πάνω από 70 περιπτώσεις της Δ.Α., περιγράφεται η τύχη του Αυγουστή Αναστασάκου. Αναφέρει στο δικαστήριο στην Κω, πως στις 12.09.1991 στη νήσο Πάτμο, αστυνομικοί τον κακομεταχειρίστηκαν:

«Μου δέσανε τα χέρια πίσω στην πλάτη μου και με χτυπούσανε. Κατ' αρχάς με κλωτσήσανε στο σβέρκο, μετά στο πρόσωπο και στα γεννητικά όργανα (...). Όταν επιτέλους μου επετράπη να πάω στην τουαλέτα δεν μπορούσα, από ανυπόφορους πόνους, να ουρήσω. Αφού μετά με ένα καλώδιο μαγνητοφώνου με πετύχανε στην πλάτη, με χτυπήσανε στο πρόσωπο και μου σπάσαν ένα δόντι. Τύλιξαν το καλώδιο στο λαιμό μου και το τράβηξαν τόσο δυνατά που δεν μπορούσα πια να αναπνέω».

Ισχύουν τα ανθρωπίνα δικαιώματα στην Ελλάδα μόνον όταν αρέσει στην αστυνομία;

Πώς συμβιβάζονται τέτοιες κακοποιήσεις με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και σκληρών, απάνθρωπων μεταχειρίσεων) την οποία και η Ελλάδα έχει υπογράψει;

Τον Απρίλιο του 1992, οι ελληνικές αρχές επληροφόρησαν τη Διεθνή Αμνηστία τα αποτελέσματα της έρευνας που διενεργήθη για το απόρρητον της αστυνομίας. Τα κατά το δικαστήριο και τον εισαγγελέα εμφανή τραύματα του Αυγου-

στή Αναστασάκου υπήρχαν ήδη μια εβδομάδα πριν από τη σύλληψή του. Θα ήταν ωραίο, να μπορούσα να πιστέψω αυτή τη διαβεβαίωση.

Τέλος, μια ακόμη προσωπική παρατήρηση: κατά το τελευταίο μου ταξίδι στην Ελλάδα μπορούσα, ξέγνοιαστα ακόμη, να χαίρομαι τις μαγικές παραλίες των νησιών του Αιγαίου και τη μεγάλη φιλοξενία του ελληνικού λαού. Στο επόμενο ταξίδι μου —αν ποτέ ξαναπάω στην Ελλάδα— θα πρέπει να σκέφτομαι την τύχη του Αυγουστή Αναστασάκου. Θα υπάρχουν τότε κι άλλες παρόμοιες περιπτώσεις;

Roswitha Schmitt
Rosinarinheideweg
Konstanz

ΔΑΙΜΟΝΙΚΑ

● Ο Βαγγέλης Σακκάτος μας στέλνει από τη Γερμανία τις επιστημάνσεις του για τις βλαβερές συνέπειες του τυπογραφικού δαίμονα:

Στο προηγούμενο άρθρο μας, στο τεύχος 501, ένα τελικό (ς) του δαίμονα, που προστέθηκε στη λέξη «φυγάδα», στην 3η στήλη, 5η γραμμή απ' τα πάνω της σελίδας 38, άλλαξε το νόημα και μπέρδευσε τα πράγματα. Το σωστό είναι ότι εγώ, ο γράφων, «πήγε στο Αλλοδαπών φυγάδα», κλπ., ενώ το τελικό (ς) του δαίμονα άλλαξε το νόημα και έκανε εμένα αυτόν τον συγκεκριμένο φυγάδα με το πλαστογραφημένο διαβατήριό.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Άλέξανδρος Κοτζιάς

ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

καί δύο δοκίμια γιά τό χρόνο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Αλέξανδρος Κοτζιάς

Σάββατο 19 Σεπτεμβρίου πέθανε ξαφνικά ο συγγραφέας Αλέξανδρος Κοτζιάς. Είχε γεννηθεί στην Αθήνα το 1906. Σπούδασε Νομικά και εργάστηκε ως δημοσιογράφος. Στην Κατοχή έλαβε μέρος στην εθνική αντίσταση. 11 χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας υπέγραψε τη δήλωση των 18 Συγγραφέων» (1969) και μετείχε στην πολιτική ομάδα που παρουσίασε τα «Δεκαοκτώ κείμενα» (1970), τα «Νέα Κείμενα Ι και ΙΙ» (1970 - 1971) και το περιοδικό «Η Συνέχεια» (1973).

Από το 1961 ως το 1967 είχε την επιμέλεια της φιλολογικής σελίδας της εφημερίδας «Μεσημβρινή», όπου έγραφε και βιβλιοκρισίες. Ως κριτικός συνεργάστηκε και με την «Βήμα» (1971-1972). Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας διηύθυνε το Γραφείο Τύπου της Ελληνικής Κυβερνήσεως στο Λονδίνο (1974-1975), όπου οργάνωσε τον μηνιαίο «Ελληνικό Μήνα». Ακολούθως, στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών και Πληροφοριών ήταν διευθυντής Υπηρεσιών Πολιτισμού (1976-1978) και ειδικός σύμβουλος με αρμοδιότητα τα πολιτισμικά θέματα (1978-1981). Το 1976 ίδρυσε τη «Φιλολογική Καθημερινή» της οποίας είχε την επιμέλεια ως ότου αποχώρησε από τη δημοσιογραφία (1982).

Ήταν μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων και πρώτος πρόεδρος (1982-1984). Σύμβουλος στην υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών (1985-1989). Μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «Επώλεα» από της εκδόσεώς του (1986). Μέλος της συντακτικής επιτροπής της οκτάτομης ανθολογίας-γραμματολογίας «Η Μεταπολεμική Πεζογραφία» (1989) και από έκδοση «Η Μεσοπολεμική Πεζογραφία». Έργα

Βιογράφημα

Πολιορκία, 1954 Μια Σκοτεινή Υπόθεση, 1959 Ο Εωσφόρος, Η Απόπειρα, 1972 Ο Γενναίος Τηλέμαχος, 1979 Αντιποίησις Αρχής, 1985 Φανταστική Περιπέτεια

Βιβλία

Παρουσίαση, (το 1991 εκδόθηκε στα γερμανικά και στα αγγλικά), 1989 Η Μηχανή, 1991 Ο Πυγμαλίδης.

Ποίηση

Ενοικιάζεται δωμάτιον μετ' επίπλων,

Ο μονόλογος της Μαριάννας

Ορφείας και Ευρυδίκης

Παράδοση

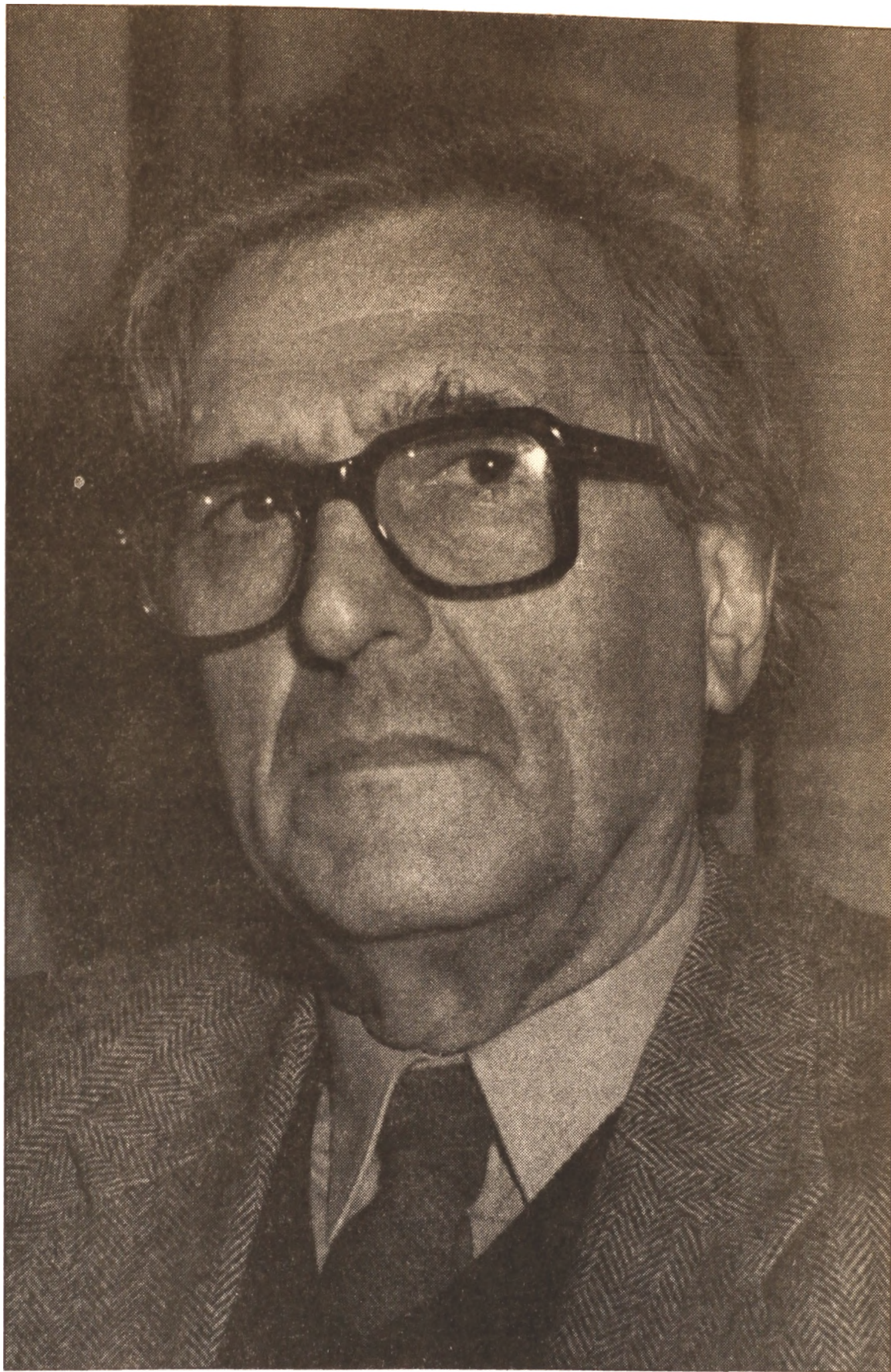
Κοιμήματα Μεταπολεμικοί Πεζογράφοι, 1984 Αφηγηματικά, 1986 Δοκιμαστικά και άλλα, 1992 Τα Αθηναϊκά Διηγήματα του Παπαδιαμάντη.

Κριτικό αφήγημα

Ο Εθνικός Διχασμός, 1975 Η Δίκη των Εξ, 1975 Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών.

Μεταφράσει πάνω από τριάντα βιβλία.

Εργασιακά: τακτικός συνεργάτης του ΑΝΤΙ, το οποίο σ' ένα απ' τα πρόσφατα τεύχη του είχε φιλοξενήσει το τελευταίο κείμενό του, με τίτλο: «Μεροληπτική κατάθεση: γιατί οι συγγραφείς μας;». Οι σελίδες που ακολουθούν είναι μικρές καταθέσεις μνήμης από φίλους, συνεργάτες και ομοτέχνους του. Επιπλέον παρατίθενται δύο μικρές αφηγήσεις του εκλιπόντος που, μολονότι αποτελούν ακριβή απόδοση του προφορικού λόγου, φανερώσουν τη σκέψη αλλά και την ιδιότητα του συγγραφέα στη χρήση της γλώσσας.

Τα Χριστούγεννα του 1987, η εκπομπή ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ της ΕΤ-1 ζήτησε από τέσσερις έλληνες συγγραφείς (Λιδώ Σωτηρίου, Αλέξανδρος Κοτζιάς, Μένης Κουμανταρέας, Τίτος Πατρίκιος) να θυμηθούν τα χειρότερα και τα καλύτερά τους Χριστούγεννα. Τα δυο μικρά κείμενα που ακολουθούν είναι η κατάθεση του Αλέξανδρου Κοτζιά σ' εκείνη την εκπομπή. Φυσικά, παραθέτουμε χωρίς διορθώσεις και μετατροπές, απομαγνητοφωνημένο, τον προφορικό λόγο του συγγραφέα.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ

«Τι μυστηριώδες κουβάρι, ο άνθρωπος!»

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1944

Τα Χριστούγεννα του 1944 – ανήμερα τα Χριστούγεννα – έφτασε στην Αθήνα ο Ουίνστον Τσώρτσιλ. Το «γιατί» και το «πώς» το γράφει πια η ιστορία.

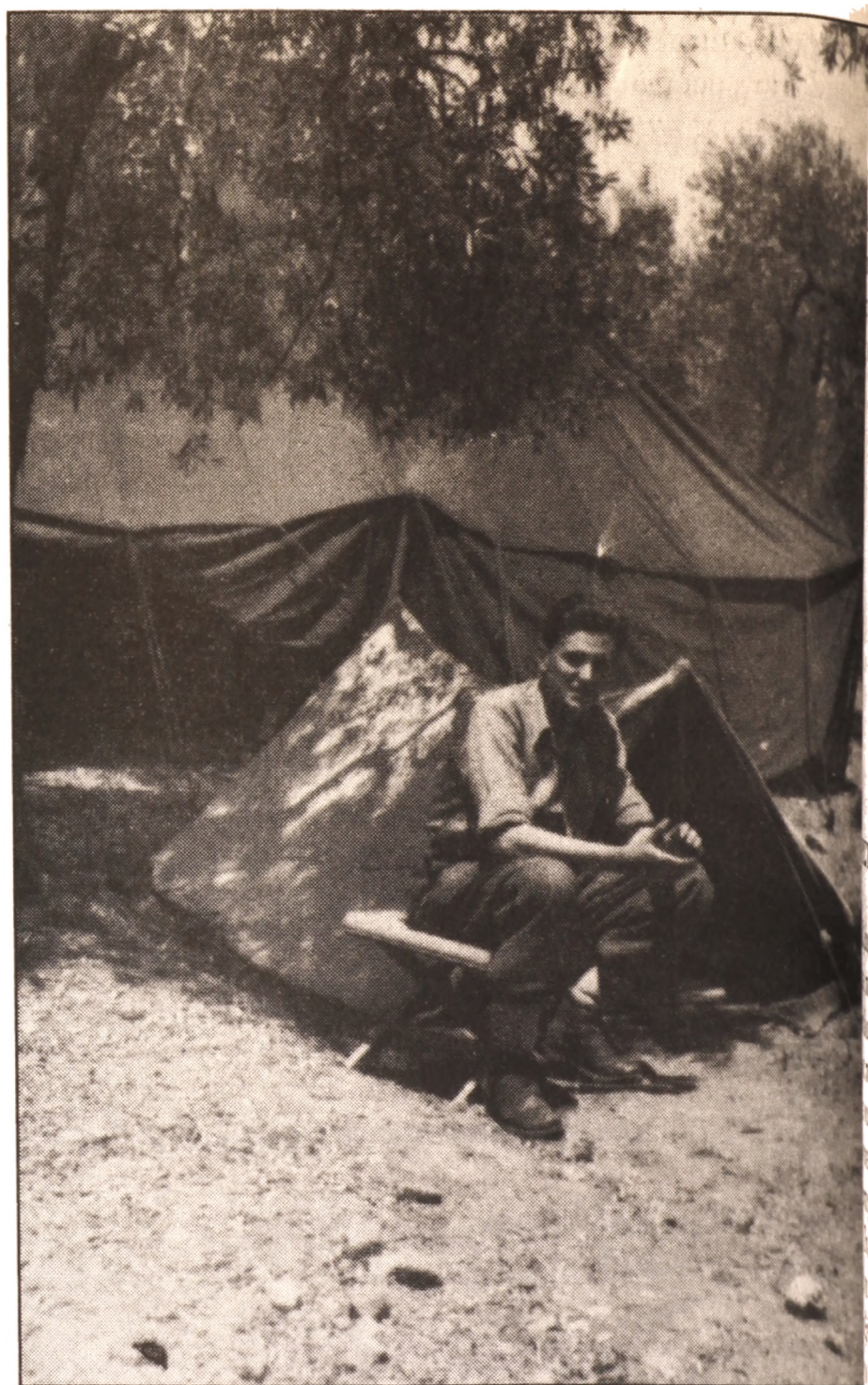
Ας δούμε όμως πώς είδε εκείνη την άφιξη, εκείνες τις ημέρες, εκείνα τα Χριστούγεννα, ένας νέος άνθρωπος 18 χρονών που έβλεπε γύρω του να συμβαίνει το απίστευτο. Μόλις είχαν περάσει τέσσερα χρόνια μεγάλης δοκιμασίας: πρώτα ο πόλεμος στην Αλβανία και ύστερα τρισήμισι χρόνια κατοχής. Δεν χρειάζεται περιγραφή, κάποιοι τίτλοι μόνο: πείνα, εκτελέσεις, τρομοκρατία, ο καθημερινός εξευτελισμός ενός ολόκληρου λαού... Και, ταυτόχρονα, το ανάβρυσμα της μεγάλης ελπίδας που εκείνα τα χρόνια είχε ξεπηδήσει από μέσα μας... Και μόλις είχε φτάσει η λευτεριά, αυτή που ονειρευόμαστε χρόνια.

Παράλληλα, κοντοζύγωνε και η νίκη. Το θηρίο έπνεε τα λοίσθια, αυτό ήτανε ολοφάνερο.

Και ξαφνικά... το απίστευτο, που έλεγα, για έναν νέο 18 χρονών. Ίσως για άλλους ωριμότερους, τα πράγματα να φαίνονται φυσικά... Σε μένα δεν φαίνονταν. Έγινε ο μεγάλος σεισμός. Πόλεμος ξανά, ανάμεσα στους συμμάχους και στην παράταξη στην οποία κι εγώ τότε ανήκα. Πώς το αντιμετώπισα; Ξαπλωμένος. Γιατί; Απ' την πείνα. Ήμουν λιγότερο από πενήντα κιλά, τότε μετράγαμε σε οκάδες, αλλά το μεταφέρω... Είχα το ύψος που αργότερα μου μετρήσανε στο στρατό, 1.81, και ήμουν σκελετός από την αδυναμία. Ήμουν στο κρεβάτι, βαριά άρρωστος, σε πρώτο στάδιο φυματιώσεως, με καθημερινό πυρετό και μέρα έμπαινε μέρα έβγαινε, μέρα - νύχτα, μέσα σε μια παγωνιά, δεν υπήρχε... υποψία θέρμανσης, ήταν δε εκείνος ο Δεκέμβρης από τους πιο κρύους που θυμάμαι στη ζωή μου, μέσα στο σκοτάδι τις νύχτες, δεν υπήρχε φωτισμός και, βεβαίως, με τρομακτική πείνα που έφτανε τα όρια της λιμοκτονίας.

Θα μου πείτε, πώς ξέφυγα απ' αυτό το πράγμα; Χάρis στην αυτοθυσία ενός θείου μου, στο σπίτι του οποίου είχαμε καταφύγει η μητέρα μου, η γιαγιά μου κι εγώ, γιατί το σπίτι μας ήτανε επάνω στη γραμμή των επιχειρήσεων, στον Άγιο Κωνσταντίνο κάτω από την Ομόνοια... Βέβαια όταν το εγκαταλείψαμε δεν ξέραμε ότι δεν θα το ξαναδούμε ποτέ. Κατεστράφη μέσα στα Δεκεμβριανά.

Χάρis, λοιπόν, στην αυτοθυσία εκείνου του καλού ανθρώπου μου έβρισκε κάθε μέρα λίγο γάλα και κάποια καρότα... Με γάλα

Ο Αλέξανδρος Κοτζιάς στρατιώτης το 1949

και καρότα αντιμετώπισα αυτή την κατάσταση. Ήμουν σε πλήρη αδυναμία, δεν μπορούσα να κάνω τίποτε, δεν μπορούσα να κινηθώ. Υποχρεωμένος να αδρανώ, να παρατηρώ και να σκέπτομαι.

Τι σκεπτόμουν; Την κατάσταση βέβαια. Τι άλλο; Αυτά που σκέφτονταν γύρω μας.

ένιωθα; Πρώτα απ' όλα ένα αίσθημα τρομακτικής αδικίας. Τι κάπου τελείται μία αδικία. Ήταν η αντίδραση ενός νέου ανθρώπου. Εψανε το άδικο. Ύστερα, βέβαια, οργή. Οργή και μίσος. Είχα φανατιστεί κι ύστερα ...απέκτησα την αίσθηση μιας μεγάλης απάτης. Ότι στα πράγματα, όπως διεξάγονται σ' αυτό τον σμιο, μεσολαβεί μια απάτη.

λα λέγονται και άλλα πράττονται. Και ...παράλληλα, μέσα σ' αυτή την αγωνία, άρχισαν και κάποιες αμφιβολίες: Τι γίνεται; Πώς αυτή η παράταξη αφέθηκε μόνη της, για ποιο λόγο; Για το λόγο τη χτυπάνε αφού οι δυο μεγάλοι είναι σύμμαχοι μεταίους, γιατί οι αποκάτω σκοτώνονται, μέχρι πραγματικού πολέμου; Σκοτώνονται κυριολεκτικά και όχι μεταφορικά.

ι βεβαίως, όλο αυτό το κλίμα έσπειρε μια σειρά από «γιατί;». χισαν να κινούνται μέσα στο κεφάλι μου «γιατί;». Γιατί γίνεται αυτό, αφού έχουν γίνει η Γκαζέρτα και ο Λίβανος;

τί λέμε όχι στον Τσώρτσιλ που ήρθε στην Αθήνα, του λέμε λών λαβέ» ας πούμε και ύστερα από λίγες μέρες... η φυγή; Κι α «γιατί;». Είναι πράγματι προδότες και χιτλερικοί, όπως πασιάζονταν, όσοι μας χτυπάνε; Δηλαδή μια μεταφορά της συναιτολογίας της κατοχής σε κατάσταση μη κατοχική...

μια να κλωτσάω σ' αυτό το πράγμα

ρα βέβαια, πέρα από τις γενικές αυτές παρατηρήσεις, η αναστική εκείνη αργία μου έδωσε την ευκαιρία να κάνω και κά- άλλες παρατηρήσεις στο στενότερο κύκλο που έμεινα κα-υμένος, στους συγγενείς, στους γείτονες, στους συγγάτοι-

Αυτό που για μένα, και για κείνους, ήτανε τρομερό... Διαπίστωσα ότι δεν τους είχε γίνει κανένα μάθημα, δεν είχαν συναγάγει κανένα συμπέρασμα. Οι άνθρωποι αυτοί δεν είχαν αντιληφθεί τι γίνεται γύρω τους. Τι κακό παιχνίδι παίζεται στον τόπο τους και στους ίδιους. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος είχε περάσει από πάνω τους... Επί ματαιώ.

Πεινούσαν, κρυώναν, αγωνιούσαν, αλλά συνέχιζαν τις μικροσυνερισιές τους, τις υστερίες τους...

Μέσα σε όλη εκείνη την πείνα υπήρχε μια μεγάλη βαλίτσα γεμάτη κονσέρβες. Την είχε εμπιστευθεί στους θείους μου ένας αξιωματικός που είχε έρθει από τη Μέση Ανατολή και αποκλείστηκε στη μεριά την κυβερνητική. Λοιπόν, το φυσικότερο που θα έκανε ένας άνθρωπος ήτανε ν' ανοίξει τις κονσέρβες αυτές και να μην πεινάμε και μετά, ως έντιμοι άνθρωποι, να τις αντικαταστήσουμε. Όμως κατά την αντίληψη της εντιμότητας του σπιτιού εκείνου οι κονσέρβες έπρεπε να είναι οι ίδιες οι οποίες είχαν παραδοθεί εις φύλαξιν.

Με συνέπεια, είμαι βέβαιος, ότι ακόμα και αν φτάναμε κυριολεκτικά να πεθάνουμε από την πείνα, οι κονσέρβες θα έμεναν ανέγγιχτες.

Και όλο αυτό, μ' άφησε να πω, ότι αυτός πάλι ο μικρός κόσμος έχει τις αξιοπρέπειές του, τις αυτοθυσίες του, την αντοχή του, τις άλλες θετικές ανθρώπινες ιδιότητες που μέσα στη δοκιμασία βέβαια αναδεικνύονται και φαίνονται. Αποκόμισα μάλλον από αυτό το πράγμα την αίσθηση, που με συνοδεύει από τότε, τι μυστηριώδες κουβάρι είναι ο κάθε άνθρωπος.

«Μιάμιση βάρδια»

ΑΘΗΝΑ, ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1962 (;)

Μπαλζάκ, δεν θυμάμαι σε ποιο μυθιστόρημά του, έχει γράψει πως «ματαιοπονεί όποιος θέλει να γίνει γλύπτης, αν δεν διαθέτει μεγάλη σωματική ρώμη».

Θέλαμε να παραλλάξουμε αυτό το απόφθεγμα το μπαλζακικά 'πρεπε να πούμε ότι «κανένας, στην Ελλάδα, να μην επιήσει να γίνει πεζογράφος, αν δεν διαθέτει τη σωματική και ψυχική αντοχή να δουλέψει όλη του τη ζωή μιάμιση βάρδια άχιστον. Τη μία βάρδια, βέβαια, για να μπορέσει να ζήσει, άλλη για να θεραπεύει την τέχνη και όχι βέβαια με όρους όπως οι ξένοι ομότεχνοί του».

Εξ λοιπόν οι συνθήκες με τις οποίες δούλεψαν οι πεζογράφοι της γενιάς μου, μου φέρνουνε στο μυαλό κάποια Χριστούγεννα, δεν θυμάμαι ποια ακριβώς, πρέπει να ήτανε στις αρχές πεκαετίας του '60. Και να γιατί.

Χριστούγεννα ήτανε. Δούλευα, βέβαια, όπως όλα τα Χριστούγεννα, όπως όλες τις Πασχαλιές, όπως όλες τις Κυριακές. Χριστούγεννα μόνος στο σπίτι. Η γυναίκα μου και τα παιδιά είχανε να δούνε τον παππού. Ξαφνικά έφτασα σ' ένα σημείο του εραιτέρω, άφησα κάτω το μολύβι και είδα ότι πρέπει να μου δώσει στον εαυτό μου. Και την έδωσα. Βγήκα από το σπίτι.

τι και έκανα μια βόλτα στην έρημη οδό Πατησίων – από τότε είχαν αρχίσει να ερημώνουν οι κεντρικοί δρόμοι της Αθήνας χωρίς κυκλοφορία – και με ένα αίσθημα πολύ μεγάλης ανακούφισης, ότι «τι ωραία, δεν έχω να κάνω τίποτα απολύτως». Και όλη αυτή η ευφορία, την οποία μάλιστα αύξανε ένας καλός καιρός – ήτανε σαν ωραίο φθινόπωρο το απομεσήμερο εκείνο – συμπληρώθηκε γιατί έτσι όπως περιδιάβαζα μπήκα στον κινηματογράφο, είδα ότι έπαιζε τον «Στρατηγό Ντε Λα Ρόβερε» του Ντε Σίκα και είδα και μια ταινία η οποία με ενθουσίασε και ήρθε πάνω στην ώρα, γιατί ήδη με προβλημάτιζε το ίδιο το θέμα της ταυτότητας, της προσωπικότητας, που έχω δουλέψει αργότερα σ' ένα επόμενο βιβλίο μου.

Με τούτο δεν θέλω να πω βέβαια ότι όλη μου τη ζωή αυτά τα Χριστούγεννα ήτανε η μοναδική μέρα που έδωσα άδεια στον εαυτό μου. Όχι, για όνομα του θεού.

Αλλά έτυχε μία από τις ημέρες που έδωσα άδεια στον εαυτό μου να είναι Χριστούγεννα και αυτό το θυμάμαι.

Αλέξανδρος Κοτζιάς

• Το ANTI ευχαριστεί την CINETIC για την ευγενή παραχώρηση των παραπάνω αφηγήσεων του Αλ. Κοτζιά.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΚΟΤΖΙΑ

Ο λογοτέχνης, ο κριτικός, ο πολίτης

του Αλέξανδρου Αργυρίου

Τα όσα έγραψες εσύ μπορούν να ταυτιστούν [...] όσο μπορούν να ταυτιστούν οι εκθέσεις των ιατροδικαστών

με τα τυφλά

θανατηφόρα τραύματα

ΑΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μ' όλο που η φράση «γίναμε φτωχότεροι» έχει χάσει τη δραματική της διάσταση από την αλόγιστη χρήση της με τον απροσδόκητο θάνατο του Αλέξανδρου Κοτζιά, νιώθω πως μόνο έτσι κυριολεκτώ. Και δεν είμαι ο μόνος γιατί η απουσία του θα γίνεται αισθητή, κι όσο περνάει ο χρόνος όλο και περισσότερο, από τους ευάριθμους φίλους που τον έζησαν από κοντά, αλλά και τους πολλούς που τον γνώριζαν από το έργο του. Ένα έργο που παρά την έκτασή του δεν έχει συμπληρώσει τον άμεσο προγραμματισμό του εξαιτίας του τυχαίου (που απέβη και μοιραίο) αυτού συμβάντος. Και το φοβερό, ενώ ο άνθρωπος που χάσαμε βρισκόταν σε μια από τις πιο δημιουργικές φάσεις του και σε πλήρη διαύγεια πνεύματος. Το σχέδιό του να γράψει τις επτά νουβέλες που θα δρούσαν συμπληρωματικά στα επτά μυθιστορήματά του (δοκιμάζοντας τα φαινόμενα επάνω στο ζύγωμα: χρόνος-συνείδηση) έμεινε στη μέση, όχι γιατί «σώθηκε το λάδι του», που θα 'λεγε η μάνα μου, αλλά γιατί στα καλά καθούμενα σκόνταψε, έχασε την ισορροπία του και...

Νομίζεις ότι ο νόμος των πιθανοτήτων έπαιξε, εκείνη την ώρα, διαδοχικά παιχνίδια εις βάρος του, ενώ δεν ξέρομε τελικά τί ακριβώς συνέβη, αφού κανείς δεν ήταν μπροστά εκείνη τη στιγμή της πτώσης του, και το έχομε ρίξει σε υποθέσεις σαν να λύνομε αστυνομικό μυθιστόρημα. Θα μου πεις, τί να το κάνεις, αφού το κακό έγινε. Το θεωρώ όμως φυσιολογικό, μπροστά σε κάτι παράλογο να αντιδράς κι εσύ παράλογα. Είναι διότι έρχεται δύσκολο να δεχθείς ότι το απίθανο βρίσκεται «μέσα στους όρους του παιχνιδιού» και περιλαμβάνεται στον κανόνα, για να το ρίξω στην «αμπελοφιλοσοφία», που μας το χλεύαζαν οι «σκληροί», στα χρόνια της Κατοχής, όταν θέταμε μη πρακτικά θέματα. Ήμασταν οι ελαφροϊσκιωτοι, που είχαμε «εσώψυχα» προβλήματα.

Τώρα τί να πεις; Ότι είχε πολλά πράγματα να κάνει; Ότι και μόνη η παρουσία του στα Γράμματά μας είχε τη σημασία μιας χρήσιμης παρέμβασης, επειδή ο στοχαστικός λόγος του μετρούσε; Δεν ξέρω τί να πω αυτές τις ημέρες, που ώρες ώρες γίνονται εφιαλτικές από την αίσθηση της απουσίας. Πώς να δεχτείς ότι κόπηκε ένας πάντοτε γόνιμος διάλογος, που είχε αρχίσει αραιά από το 1945 και πυκνά από το 1963, με ένα συζητητή ο οποίος κουβέντιαζε συνδυάζοντας το πάθος με την νηφαλιότητα – σπάνια αρετή, και δεν είχε λίγες. Η σχέση μας είχε φτάσει στο σημείο να έχουμε τους ίδιους φίλους από το συνάφι των λογίων. Και όσοι καταλαβαίνουν, ξέρουν ότι οι συντροφικές στην πνευματική ζωή σημαίνουν: συμπτώσεις.

Τον έβλεπα αυτό το καλοκαίρι – περνούσαμε μαζί τα 20 τελευταία καλοκαίρια – να δουλεύει την τέταρτη νουβέλα του καθημερινά, δώδεκα ώρες, σαν εργάτης του 19ου αιώνα. Του είχε εξασφαλίσει ο Παναγιώτης – ε, Παναγιώτη, ξεφύγαμε από το 1943 αλλά μέιναμε οριστικά στο 1958 – έναν φορητό Η/Υ,

που στάθηκε ένα «δώρο από το θεό» (πρι από το τελευταίο και τυχερό «δώρο το διαβόλου» – τον αναβαθμό του εδάφους που δεν είδε). Γιατί, με αυτόν τον βολικό Η/Υ δεν σταμάτησε να δουλεύει, και μάλιστα εντατικά επί 35 ημέρες, το δωδεκάωρο που έλεγα, ώστε έφτασε σχεδόν στο τέλος π νουβέλας. Ένα μήνα μετά, και μια μέρα πρι από το μοιραίο Σαββατόβραδο της 19ης, πήρε για να μου πει με ανακούφιση ότι ολοκλήρωσε το γράψιμό της και θα μας την μίραζε για να κάνομε, όπως και τις άλλες φορές, τις παρατηρήσεις μας.

Άκουγε τις άλλες γνώμες και κρίσεις προσοχή, μολονότι, για να φτάσει στην αριστική γραφή, είχε ξαναγράψει κάθε σελίδα από τριάντα έως και πάνω από πενήντα φορές. Δεν πρόκειται για υπερβολή και λή από συγγραφική κοκεταρία. Το είχα διαστώσει από παλιά, ήξερα τον μόχθο που κτέβαλε και γι' αυτό τον προέτρεπα να αρχί να δουλεύει σε Η/Υ ώστε να γλυτώσει τον χιστον από το χαμαλίκι των μικροδιαφοποιήσεων.

Λογάριαζε, έπειτα από τις παρατηρήσεις να πάει στην Πάρο για να βρει τον Ηλία Παδημητρακόπουλο, τον «στρατηγό» ως τον έλεγε, για να του ελέγξει τα σημεία που αναφέρονταν σε στρατιωτικά θέματα, να είχε κάνει καμιά πατάτα. Κι έπειτα σκόπευε να πάει στην Πομπηία, για να ελέγξει τα πόσον, κάποια στοιχεία που παρουσίαστην νουβέλα του για την νεκρούπολη αυτή, η διάταξή τους, όπως την έδινε από μνήμης ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα του χώρου. Τα λέω αυτά για να δείξω την υπνη φροντίδα του να σέβεται τα πραγματικά στοιχεία, όπως και να αποφεύγει τις ιφάρσεις στο εσωτερικό του έργου. Δεν συναντήσει άλλον συγγραφέα με τόσο εγγεληματική συνείδηση, αν και σπατάλησε μετά χρόνια στον βιοπορισμό, ασκώντας όμως με παραδειγματική ευσυνειδησία – ένας άνθρωπος.

ΠΑΙΔΕΙΑ, ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ, ΔΙΕΙΣΔΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

τα παιδεία του στην παγκόσμια λογοτεχνία, χωρίς υπερβολή, τερατώδης, όπως και η μη του που την δοκίμαζαν οι φίλοι, κάποιες φορές, παίζοντας. Μπορούσε να σου αφηρεί λεπτομέρειες από ένα μυθιστόρημα και υπογραμμίζει καίρια σημεία του. Όπως μια θεατρική παράσταση ή ένα καλό βιβλίο. Γνώριζε επίσης την παγκόσμια Ιστορία σαν μια ξερή απαρίθμηση γεγονότων αλμμε κριτικά και συγκριτικά σχόλια.

Ενημερωνόταν για τη διεθνή πολιτική και νοιαζόταν για τις συνέπειες που μπορεί να είχαν για τον τόπο μας, με συνεχή αγωνία για τα μέλλοντα που δεν τα έβλεπε αισιόδοξα. Και για να συντομεύω και να ειδικεύω: είχε μια γενικότερη κατάρτιση, μια ευαισθησία και μια ευσυνειδησία απέναντι στα πράγματα και όχι μόνο στο λογοτεχνικό φαινόμενο. Εκεί βέβαια ήταν ο πιο οικείος του χώρος και ο περισσότερος σκαμμένος. Μπορεί κανείς να το διαπιστώσει και από το τελευταίο υποδειγματικό μελέτημά του για τα αθηναϊκά διηγήματα του Παπαδιαμάντη.

Όσοι ξέρουν το επώνυμο μεταφραστικό του έργο δεν μπορούν να φανταστούν τον φοβερό όγκο της ανυπόγραφης μεταφραστικής του δουλειάς, που έκανε κατά παραγγελία ευκαιριακών εκδοτικών οίκων, και είχε αμειφθεί με ένα κομμάτι ψωμί. Κι αυτό σε δύσκολους καιρούς, για να μην υποχρεωθεί, σε πράγματα που θεωρούσε ότι, αν έκανε, θα παραβίαζε τις αρχές του. Όταν ήταν υπεύθυνος της λογοτεχνικής σελίδας σε συντηρητική εφημερίδα τη δεκαετία του '60, όπου έγραφε και κριτικά σημειώματα κυρίως για πεζογραφήματα, είχαν κινήσει την προσοχή μας η αναγνωστική του ευαισθησία και ο τρόπος ανάπτυξης των παρατηρήσεών του. Φαινόταν ο άνθρωπος που κατείχε το θέμα του, ήξερε τα μυστικά του, καθώς και τις προϋποθέσεις που απαιτούσε το είδος. Και συγχρόνως, όσο πύκνωναν οι βιβλιοκρισίες του, αντιληφθήκαμε ότι δεν έκανε υποχωρήσεις σε εξωλογοτεχνικά κριτήρια – και δεν υπαινίσσομαι τα πολιτικά, για τα οποία, στα Γράμματα, έθεσε εαυτόν «εκτός» – σε μια αγορά που τα ανεχόταν χωρίς να αντιδρά.

Όταν κυκλοφόρησε το πρώτο μυθιστόρημα του Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα, που οι επίσημοι κριτικοί το εκθείασαν – ας μη μας κάνουν εντύπωση τέτοια φαινόμενα –, δεν δίσταξε να γράψει και να αρνηθεί τη λογοτεχνικότητα του έργου, διακινδυνεύοντας τη θέση του στην εφημερίδα. Και ξέρω επίσης έναν άλλο διάσημο, εκτός από τον Αβέρωφ, που με ξεχωριστή ο καθένας τους ενέργεια στη διεύθυνση της εφημερίδας, επιχείρησαν να διωχθεί όχι μόνο από τη στήλη του αλλά και από την εφημερίδα. Δεν ξέρω αν το κύρος που είχε αποκτήσει η λογοτεχνική σελίδα της εφημερίδας, εξαιτίας της αμεροληψίας της, ή η πεισματάρικη διεύθυνση, ματαίωσαν την απόλυσή του. Ο Αλέξανδρος Κοτζιάς είχε γνωρίσει στο πετσί του τις ασθένειες της ελληνικής κοινωνίας.

Και κάτι ακόμα επ' αυτού: Όταν κυκλοφόρησαν δύο βιβλία/μελέτες γαι μεταπολεμικούς πεζογράφους, ήρθε να με παρακαλέσει – δεν είχαμε ακόμη στενές σχέσεις – να γράφω εγώ γι' αυτά, διότι εκείνος κωλυόταν, επειδή οι κριτικοί μιλούσαν για το έργο του

αδελφού του Κώστα και το δικό του. Και όταν του είπα ότι δεν έχω πολύ ευνοϊκή γνώμη και για τα δύο, μου απάντησε ότι δεν τίθεται ζήτημα. Πράγματι έγραψα διατυπώνοντας τις επιφυλάξεις μου, που εκείνου, ως ανεμμένο, του στοίχισαν την οργή ενός από τους κριτικούς, με τον οποίο είχε τότε φιλική σχέση.

Αν όμως ετούτα θεωρηθούν λεπτομέρειες, μπορώ να πω, γενικεύοντας, ότι με τη δουλειά που έκανε στην «Μεσημβρινή» (κριτικές, παρουσιάσεις, συνεντεύξεις), δινόταν μια εικόνα της σύγχρονης λογοτεχνίας μας που διαφοροποιόταν από την συμβατική και άχρωμη, εκείνη που παρουσίαζαν οι κριτικοί του μεσοπολέμου, κυρίαρχοι ακόμη της πνευματικής μας ζωής στα δημοσιογραφικά μέσα, αν σκεφθεί κανείς ότι, έως τότε, η άλλη όψη στεγαζόταν μόνο στα περιθωριακά λογοτεχνικά περιοδικά. Και τα χαρακτηρίζω «περιθωριακά», διότι ο κύκλος αναγνωστών που επηρέαζαν ήταν πράγματι μικρός, εξού και οι κυκλοφορίες βιβλίων των μεταπολεμικών συγγραφέων: ασημαντες. Ακόμη και στις περιπτώσεις ιδιαίτερα ευνοϊκών και αναλυτικών κριτικών στα έντυπα αυτά, η κατάσταση δεν άλλαζε, έτσι που, συλλήβδην, κριτικοί και κρινόμενοι, έμεναν και παρέμεναν σε τιμητική διαθεσιμότητα.

Πόρισμα: Η συμβολή του Αλέξανδρου Κοτζιά στην αλλαγή του πνευματικού μας σκηνικού στάθηκε ουσιαστική (στην κρίσιμη εκείνη περίοδο που κάποια πράγματα πήγαιναν ν' αλλάξουν και φρόντισαν κάποιοι να τα κλείσουν), και χάρις στη γνώση και την ευαισθησία του δεν έγιναν λάθη στις αξιολογήσεις. Η αυστηρότητά του αντιπροσώπευε το πλανώμενο αίτημα να μουν κάποια πράγματα στη σωστή θέση τους.

Δεν ξέρω πόσοι το ξέρουν και το είχαν αντιληφθεί. Και πόσοι το είχαν αντιληφθεί αλλά δεν ήθελαν να το αναγνωρίσουν επειδή χάλαγε η συνταγή.

Το ξέρω. Γράφω άτσαλα και χωρίς ειρμό. Αλλά μια τόσο μακρόχρονη σχέση, με ένα κουβάρι από παλιές και νωπές μνήμες, πώς να τις κάνεις άρθρο; Οι παραστάσεις που έχω μαζί του μου 'γιναν φαντάσματα. Θα προσπαθήσω όμως από δω και πέρα να βάλω μια τάξη στο μυαλό μου. Τι καταλαβαίνουν, και σωστά, οι άλλοι;

Το 1945 τον έφερε να τον γνωρίσω ο αδελφός του ο Κώστας, με τον οποίο κάναμε τότε παρέα, για να μου διαβάσει σελίδες από ένα μυθιστόρημα. Εμείς, ο Κώστας κι εγώ, ήμασταν τότε στα 24 και ο Αλέξανδρος μόλις 19. Μου διάβασε αρκετές σελίδες, γραμμένες μ' εκείνον τον ψιλό και ισοϋψή γραφικό του χαρακτήρα. Θυμάμαι ότι είχα ανάμεικτα αισθήματα, τα καλά και τα ανώριμα στοιχεία ανάκατα, αλλά δεν θυμάμαι τί του είπα. Πολλά

Με τον
Αλέξ.
Αργυρίου
(αριστερά)
και τον
Μάριο
Βίτσι
(1990)

χρόνια αργότερα, όταν ήρθε η κουβέντα και τον ρώτησα, μου είπε: «Μωρέ, μου έριξες στ' αυτιά». Οι υπερβολές – ισχύει για μένα – της ηλικίας, που νομίζεις ότι δικαιούσαι να είσαι απόλυτος.

ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΙΣΘΗΣΗ

Αλλά με την ευκαιρία, ας δώσω μια πληροφορία. Μου είχε διαβάσει από το: «Μια σκοτεινή υπόθεση». Δηλαδή άρχισε να γράφει το δεύτερο μυθιστόρημά του και κάποια στιγμή, κατά τον ανεξήγητο τρόπο που συμβαίνει σ' αυτές τις περιπτώσεις, ξεκίνησε την «Πολιορκία» που εκδόθηκε το 1953, ενώ το «Μια σκοτεινή υπόθεση» ολοκληρώθηκε αμέσως έπειτα και κυκλοφόρησε τον επόμενο χρόνο.

Η «Πολιορκία» έπεσε το μοιραίο έτος 1953, όταν, τρία χρόνια μετά το αμφίβολο τέλος του Εμφυλίου Πολέμου, ο δημόσιος βίος είχε αρχίσει τις πράξεις εδραίωσης μιας κρατικής μηχανής απολύτως σύμφωνης με τα πρότυπα του ψυχρού πολέμου. Η προσπάθεια της Αριστεράς να αναλάβει, έπειτα από μια ήττα που δεν αποδεχόταν, εκφραζόταν στον πνευματικό χώρο με έργα τα οποία υμνούσαν το ηρωικό φρόνημα και τα ηρωικά χρόνια. Παράλληλα όμως, είτε άμεσα είτε έμμεσα, λίγοι εκπρόσωποί της (Αλεξάνδρου, Κατσαρός, Αναγνωστάκης) κρατούσαν μια στάση αποστασιοποίησης απέναντι στις αφελείς εκδοχές μιας στράτευσης με τυφλά μάτια και μιας κενής τυμπανοκρουσίας. Αλλά η στάση αυτή δεν ταυτιζόταν με το κοινό αίσθημα μιας διωκόμενης αριστερής μάζας που δεχόταν καθημερινά πλήγματα από ένα κράτος που είχε καταχωρίσει τους πολίτες σε στεγανές κατηγορίες: Υγιείς και λεπρούς. Έτσι, ο χωρισμός στα δύο ήταν μοιραίος, ουσιαστικός και κατά συνέπεια οδυνηρός.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα η «Πολιορκία» έπεσε σαν μύγα μες στο γάλα. Μ' όλο που αρνητικοί ήρωες είχαν παρελάσει από την ελληνική λογοτεχνία – πάντως όχι με τόση περιχαράκωση –, χωρίς να σκεφθεί κανείς ότι ταυτίζεται πάντοτε ο αφηγητής με τον ήρωα, ο Παπαθανάσης, το βασικό πρόσωπο της «Πολιορκίας» (δοσίλογος, και συνεργάτης των Γερμανών) θεωρήθηκε από την κριτική της Αριστεράς ως προσπάθεια, από τον συγγραφέα, ηρωοποίησής του, όπως και του συναφιού του, των ταγματασφαλιτών. Και σε έσχατη ανάλυση, που θα έλεγε ο Ένγκελς, Νότι υβρίζεται η εθνική Αντίσταση, όταν ταυτόχρονα το επίσημο κράτος την κατεδίδωκε. Η έξοδος από τον φαύλο κύκλο, δηλαδή, κάποιες εποχές, είναι μάλλον αδύνατη.

Με λίγη κακή θέληση ο Αλέξανδρος Κοτζιάς χρεώθηκε στη «μαύρη λογοτεχνία» (όπου το μαύρο: ισοδύναμο με το φασισμό), και γράφτηκε στα κατάστιχά της μαύρης

αντίδρασης, κι εσύ άντε να βγάλεις τη ρετινιά με ένα αναγνωστικό κοινό το οποίο στην πλειονότητά του είναι αριστερό.

Δεν έχω ώρα να ξαναδώ και τις κριτικές της άλλης όχθης, αλλά υποπτεύονται ότι η επίσης αρνητική κριτική που και εκεί αντιμετώπισε οφείλεται όχι σε λόγους γραφής, (μιας γραφής χωρίς παραχωρήσεις στο εύπεπτο), αλλά στο φόβο τους μη φανεί πως υιοθετούν μια θέση διαβλητή. Αμαρτίες της εποχής.

Κι όμως, λίγη λογική και περισσότερη ψυχραιμία χρειαζόταν για να προσέξεις ότι ο «ήρωας» Παπαθανάσης ήταν ένας τυπικός εκπρόσωπος ενός συστήματος και μιας νοοτροπίας. Αξιοματικός της χωροφυλακής που διδάχθηκε αγωγή από τα χρόνια του ιδιώνυμου του 1929, και μετεκπαιδεύτηκε έπειτα στην Δικτατορία του '36, έτσι ώστε ούτε την ωμή και αδίστακτη βία να αποκρούει – αν υπάρχει αστυνομία στον κόσμο να την αποκρούει – ούτε να αντιπαθεί τον φασισμό/ναζισμό, κατά πως δίδασκε ο υπουργός προπαγάνδας της δικτατορίας Νικολούδης, πολύ περισσότερο που είχαν κοινό εχθρό: τον κομμουνισμό. Ο ζήλος του Παπαθανάση ήταν επαγγελματικός και μέσα στα ιδεολογικά πλαίσια που όριζε το «σύστημα» – όπως θα το ονομάσει μετέπειτα ο Αλέξανδρος Κοτζιάς – στο οποίο ήταν αφοσιωμένος και από το οποίο τρεφόταν. Η αποδοχή ενός τέτοιου προσώπου θα σήμαινε ταυτόχρονα και αποδοχή του ναζισμού, μάλιστα δε: μετά την ηθική καταδίκη του στη Νυρεμβέργη. Θα μπορούσε βέβαια να θεωρηθεί ως προσπάθεια αναζήτησης της αλήθειας ενός καταδικασμένου ενόχου, ιδωμένου από τα μάτια του θεού. Στην προκειμένη περίπτωση όμως δεν συνέβαινε αυτό, αν, ως οφείλομε, έχουμε προσέξει ότι ο Παπαθανάσης παρουσιάζεται απολύτως συνεπής μέσα στον επαγγελματικό του κυνισμό, ενώ οι αντίπαλοί του δείχνονται ως ιδεολόγοι, οι οποίοι, στο όνομα της πίστης τους, παίζουν καθημερινά τη ζωή τους. Η ηθική παράμετρος είναι εμφανής.

Κανείς, τουλάχιστον γραπτά, δεν υπέθεσε ότι ο συγγραφέας ανέλαβε να παίξει τον δικηγόρο του διαβόλου, παρ' όλο που το σατανικό στοιχείο δίνει και παίρνει στο μυθιστόρημα. Κανείς τότε δεν αντιλήφθηκε ότι όλο το έργο είναι μια «μελέτη θανάτου», που γίνεται πιο πειστική, επειδή διεξάγεται σε ένα πεδίο στο οποίο η συνειδηση έχει μειωμένες αντιδράσεις, λόγω αγωγής και παιδείας. Με άλλα λόγια, στην αυθεντικότητα του ενστίκτου.

Συγγραφικά δε το φαινόμενο δίνεται εις τρόπον ώστε περισσότερο να υπολανθάνει παρά να δηλώνεται. Μέσα στο πάθος του «αγώνα» και όταν οι πολιορκητές καταλήγουν σε πολιορκούμενους, το φιλότιμό τους

δεν επιτρέπει να φανερώσουν τον κίνδυνο που νιώθουν, την ώρα που ο φόβος έχει πνίξει τα κόκκαλά τους. Η «δικαίωσή» τους. Ίσως. Αλλά ο συγγραφέας δεν είναι πολιτικός και δεν βλέπει μονοδιάστατα την πραγματικότητα. Τα πρόσωπά του θα ήταν αλλιώς ανύπαρκτα μέσα στην οικονομία του έργου. Αλλά αυτό δεν συνεπάγεται και δικαίωσή τους.

Αυτή η έμμεση γραφή αποτελούσε βασικό όρο του εκφραστικού τρόπου του συγγραφέα – τώρα πια ξέρομε. Όπως επίσης και τη σημασία που έχουν οι αρνητικοί ήρωές του. Έχομε δει στο σύνολο του έργου του, ότι καταστάσεις περιγράφονται στο αρνητικό τους και οι εκτιμήσεις προκύπτουν δια της εάτοπον απαγωγής. Δεν ξέρω, και τώρα σκέπτομαι, αν είχε συνειδητοποιήσει ο Αλέξανδρος, ότι ο τρόπος αυτός αντέστρεφε ιδεολογικό υπόστρωμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού. (Αναφέρομαι στο ιδεολογικό, διότι δεν υπάρχει αισθητική παράμετρος στον σοσιαλρεαλισμό). Απέναντι σε έναν μανιχαϊστικό απαράδεκτης μονομέρειας και σε καιρό που οι πολίτες βάδιζαν με ανατεταμένα σημαίες, ο Α. Κοτζιάς διάλεγε την αποϊδεολογικοποίηση ως αντίληψη ζωής και ως εκφρασή της, προκειμένου να δοθεί η ζωή δραματικό γεγονός, μέσα στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, όπου οι πολίτες έχουν εγκλωβιστεί σε αόρατους μηχανισμούς και παρπαίζουν σ' αυτούς ως αθύρματά τους. Αν υποπτεύομαι εύλογα ότι ο χώρος και ο χρόνος απλώς εγγράφονται σε συγκεκριμένη πραγματικότητα επειδή αυτή η πραγματικότητα είναι βιωμένη και δύναται να παρασθεί ως αληθοφανής. Αλλά και πάλι, η ανάμειξη του κοινωνικού με το υπερξιακό έχει περχει στις δόσεις της.

Σκέπτομαι μερικά κεφάλαια που υπήρχαν στην 1η έκδοση της «Πολιορκίας», που ο συγγραφέας αφαίρεσε από τη 2η, επειδή τα θεωρησε εμβόλιμα και πράξη νεανικής απειρίας, ανεξάρτητα από την οργανική ή μη, θέση τους στο μυθιστόρημα, σε αυτά υπήρχε σαφής η ροπή προς τη διαχρονική εκτίμηση των φαινομένων. Μάλιστα σε ένα από αυτά δινόταν ο χαρακτήρας ενός προσώπου με αιτέρως υπαρκτή προβληματική. Είχα δει στον Α. Κοτζιά πέρσι, που συνέκρινε δυο εκδόσεις, ότι θα άξιζε να δημοσιευτεί αυτό το κεφάλαιο, ως ανεξάρτητο αφήγημα καθώς έχει και την αυτοτέλειά του. Και συζητούσε.

Ωστόσο, η στάση των άλλων του στοιχείου και διότι βασιζόταν σε παρανόληση και αντιπροσώπευε τη θέση του. Επιτέλους, μετά από τόσα μυθιστορήματα η οπτική του σκευση δεν γεννάει πρόβλημα κατανόησης. Είναι τόσο καθαρή η θέση του, από την καθαρή γραφή των μελανών σημείων μιας δύσμορφης

Ιανουάριος 1989. Η εκδοτική ομάδα της οκτάτομης «Ανθολογίας της μεταπολεμικής πεζογραφίας», εκδόσεις Σοκόλη. Από δεξιά προς αριστερά όρθιοι, ο Άνδρος Κοτζιάς, Σπύρος Τσακνιάς, Τάκης Καρβέλης, Χριστ. Μηλιώνης, Κώστας Στεργιόπουλος και Αλέξ. Αργυρίου.

ωνίας, ώστε μόνο υπερασπιστής της δεν ρεί να λογιστεί. Νομίζω μάλιστα ότι χάρις συγγραφικό του δαιμόνιο η πραγματικό- που μας έχει δώσει η φαντασία του, είτε περίοδο του ψυχολογικού ρεαλισμού είτε την εκπροσωπονιστική φάση του, έχει όλες ροιποθέσεις να υποκαθιστά την αυθεντι- αν υποθέσουμε ότι υπάρχει και μπορού- α συμφωνήσουμε στην φωτογράφησή της.

ΙΔΙΟΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

ν το έργο ενός συγγραφέα δεν μας αρκεί να βρούμε το ιδεολογικό του στίγμα και με να διαπιστώσουμε τη θέση του ως πο- με τη μίζερη λογική της πολιτικής εί- ιξης ενός, υποτίθεται, καθαρού ναι ή όχι, κνήκει εδώ ή εκεί, στα υπαρκτά στρατό- ι, που τα όριά τους σήμερα έχουν επικίν- ιμπερδείται – δεν αναφέρομαι στο πεδίο ιωλικής αλλά του πολιτισμού, όπου ανή- ' οι συγγραφείς – ας πάμε στην πράξη ι με ύποπτη σπουδή καταφεύγουν όλοι οι

μονοδρομιστές.

Λοιπόν ο Αλέξανδρος Κοτζιάς από μαθη- τής ακόμη του Βαρβακείου, και πριν από τον μεγαλύτερο αδελφό του, αναμείχθηκε στην Αντίσταση, πήρε ενεργό μέρος και υπήρξε μέλος της επιτροπής μιας παράνομης μαθητι- κής εφημερίδας. Εκεί και όπου αλλού δούλε- ψε, έως ότου αρρώστησε σοβαρά και κινδύ- νεψε η ζωή του. Η απομάκρυνσή του από τη δράση συμπίπτει με την αγριότερη φάση της Αντίστασης, το τελευταίο διάστημα της Κατοχής, όταν ετελούντο οι πιο παράλογες πράξεις στο όνομα της χαμένης τιμής. Χρειαζόταν πολλή θεολογία για να ξαναμπει κανείς σε μια υπόθεση που δεν είχαν διασω- θεί τα ηθικά της ερείσματα. Έτσι η αποστα- σιοποίησή του στάθηκε μοιραία. Ωστόσο πο- τέ δεν απεμπόλησε το νεανικό του αίτημα του αγώνα για τη δικαιοσύνη αλλά πίστευε ότι δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την εγγύηση των δημοκρατικών διαδικασιών. Αν αυτό θεωρηθεί λάθος ας του καταλογιστεί.

Όμως θα προχωρήσω για επαληθεύσεις

στο πεδίο της πράξης που λέγαμε. Μπορώ να μαρτυρήσω ότι από το 1961 που ο πολιτικός ορίζων παραέγινε σκοτεινός, η αγωνία του για τη μοίρα αυτού του τόπου είχε μεγαλώσει και ήθελε να συμβάλει όπως του δινόταν. Στα τέλη του 1966 με δική του πρωτοβουλία επι- χειρήσαμε να υπογραφεί ένα «μανιφέστο» διανοουμένων εναντίον της πιθανής τότε δι- κτατορίας που δεν είχε αποτέλεσμα όχι εξαι- τίας μας. Όσο για τη στάση του στη δικτατο- ρία του '67, τουλάχιστον το δημόσιο σκέλος είναι αρκετά γνωστό σε όσους το έζησαν, εί- τε από κοντά είτε από μακριά.

Και επειδή αυτά δεν τελειώνουν, θα πω το εξαγόμενο από τη γνώση μου με τον άνθρω- πο, για να γίνω με το στανιό κι εγώ εκτιμητής ψυχών. Ο Αλέξανδρος Κοτζιάς υπήρξε ένας από τους πιο όρθιους ανθρώπους που γνώρι- σα και χαίρομαι που μου έλαχε να τον συνα- ναστραφώ.

□

«Ήξερε να γράφει χρονογράφημα...»

• Ο Κώστας Φιλίνης, καθοδηγητής του Αλέξανδρου Κοτζιά στην ΕΠΟΝ, θυμάται...

Γνώρισα τον Αλέξανδρο Κοτζιά (Αλέκο τον φωνάζαμε τότε) στα τέλη του 1942 στην Αθήνα, στην Οργάνωση Μαθητών του ΕΑΜ. Βγάσαμε τότε σε πολύγραφο μια παράνομη τετρασέλιδη εφημεριδούλα, μηνιαία, τη «Μαθητική Φωνή», όργανο του ΕΑΜ Μαθητών και αργότερα της ΕΠΟΝ Μαθητών. Στις αρχές του '43 η μαθητική οργάνωση αποφάσισε να βάλει «αρχισυντάκτη» της «εφημερίδας» κάποιον με συγκεκριμένα προσόντα που μεταξύ άλλων «έπρεπε να ξέρει να γράφει χρονογράφημα». Έτσι επιλέξαμε τον Αλέκο. Με την ιδιότητά του αυτή έγινε και μέλος του Γραφείου της ΕΠΟΝ Μαθητών. Αν και ήταν μικρότερος κατά 1 ως 3 χρόνια από τους άλλους και πάντα λιγομίλητος στις συνεδριάσεις, συχνά η γνώμη του έδινε διέξοδο στις μικροδιαφωνίες. Το '44 αρρώστησε κι έμεινε μήνες στο κρεβάτι. Αρχικά τον έβλεπα τότε-πότε. Αργότερα χαθήκαμε...

Μετά τα Δεκεμβριανά, το '45 κυκλοφόρησαν φήμες ότι ο Αλέκος «ξέκοψε από μας» ή ότι «κάνει παρέες με χίτες». Ρωτάω τον αδελφό του, Κώστα, τι είναι αυτά που λέγονται. Μου εξήγησε πως ο Αλέκος είχε πολλούς παιδικούς φίλους στη γειτονιά. Οι πιο πολλοί έγιναν επονίτες και ελασίτες. Λίγοι έγιναν χίτες. Ο Αλέκος δεν έπαψε να δέχεται και τους δεύτερους στο σπίτι του όταν ήταν άρρωστος. Αυτό, οι φίλοι του, οι επονίτες δεν το ανέχονταν. Όμως κι ο Αλέκος δεν ανεχόταν να του απαγορεύσουν να ψάχνει παντού την αλήθεια.

Αλλά και κατά τα Δεκεμβριανά συγκρουόταν μαζί τους, γιατί θεωρούσε ασυμβίβαστο με τα ιδανικά της Αριστεράς να χρησιμοποιείται η απάνθρωπη σκληρότητα έστω και εναντίον της φασιστικής σκληρότητας. Στην «Πολιορκία», το πρώτο του βιβλίο που εκδόθηκε το '53, είναι αποτυπωμένες οι εμπειρίες του από τις δύσκο-

λες μέρες του '44...

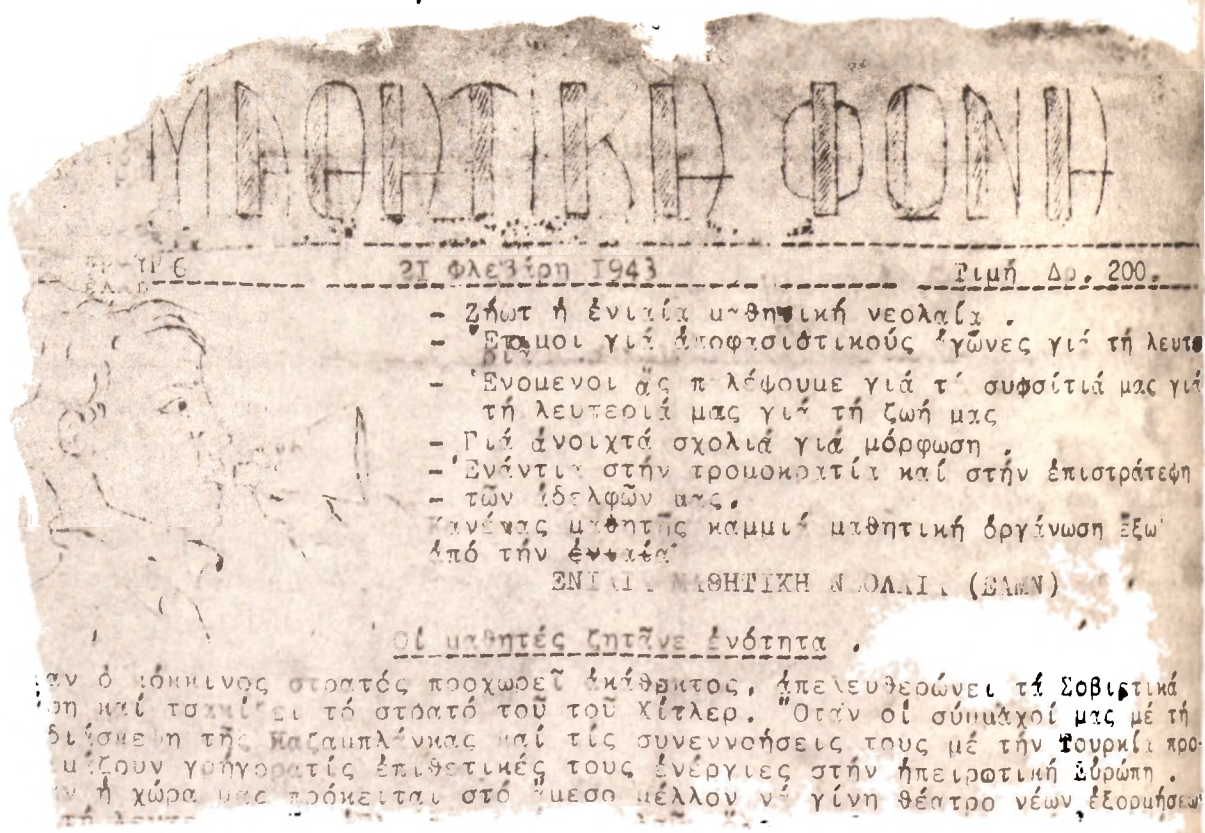
Λίγο καιρό αργότερα, το 1949, στις σκληρές πάλι μέρες του Εμφυλίου, όταν η φιλοξενία σε διωκόμενο εσήμαινε καταδίκη από στρατοδικείο, ο Κώστας, αδελφός του Αλέκου, όταν πληροφορήθηκε ότι όντας παράνομος χρειαζόμουν στέγη για ένα βράδυ, μου παραγγέλνει: «Έλα σπίτι μας. Συμφωνεί κι ο Αλέκος». Μένανε τότε μαζί. Κι ο Αλέκος είχε θεωρήσει αυτονόητο πως όφειλε να κινδυνέψει προκειμένου να παρασχεθεί άσυλο στον διωκόμενο...

Το 1967, αμέσως μετά την κήρυξη της δικτατορίας ο Αλέκος ξαναθυμήθηκε τα εφηβικά του χρόνια: μαζί με τον Στρατή Τσίρκα και τον Αλέκο Αργυρίου παίρνουν την πρωτοβουλία να συσπειρώσουν τους διανοούμενους στις γραμμές του Πατριωτικού Αντιδικτατορικού Μετώπου.

Ο Αλ. Κοτζιάς το 1944

Κώστας Φιλίνης
Αθήνα 6-9-92

Η «Μαθητική Φωνή», 21 Φεβράρη 1943

Σε θολά νερά

της Κατερίνας Ευαγγελάκου

πό το ξεκίνημά του, δίχως αμφιταλαντεύσεις, έκανε την αποφασιστική κατάδυση στα θολά νερά της συνείδησης «κατώτερων» ηρώων και τιποτένιων πράξεων. Και πάνω έριξε βαριές σκιές από τα γεγονότα της πρόσφατης ιστορίας

αρμόζοντας αυστηρά τους προσωπικούς του κανόνες φιάς και λειτουργικότητας του αφηγήματος (τους οποίους υσίασε στο κείμενο «ΑΛΗΘΟΜΑΝΕΣ ΧΑΛΚΕΙΟΝ: Η ΉΤΙΚΗ ΕΝΟΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΥ», (περιοδικό «Γράμματα και ρίς» τεύχος 64-65, 1992), άγγιξε με την πένα του την ασχήμια ε μικροσκοπική ακρίβεια απέδιδε τις αποχρώσεις εκφάνσεις την καθημερινή ζωή. Έπειτα άφηνε τον αναγνώστη ν' ασίσσει τι 'ναι δίκαιο, τι 'ναι άδικο και τι....

ιας τραβάει προς τα κάτω;

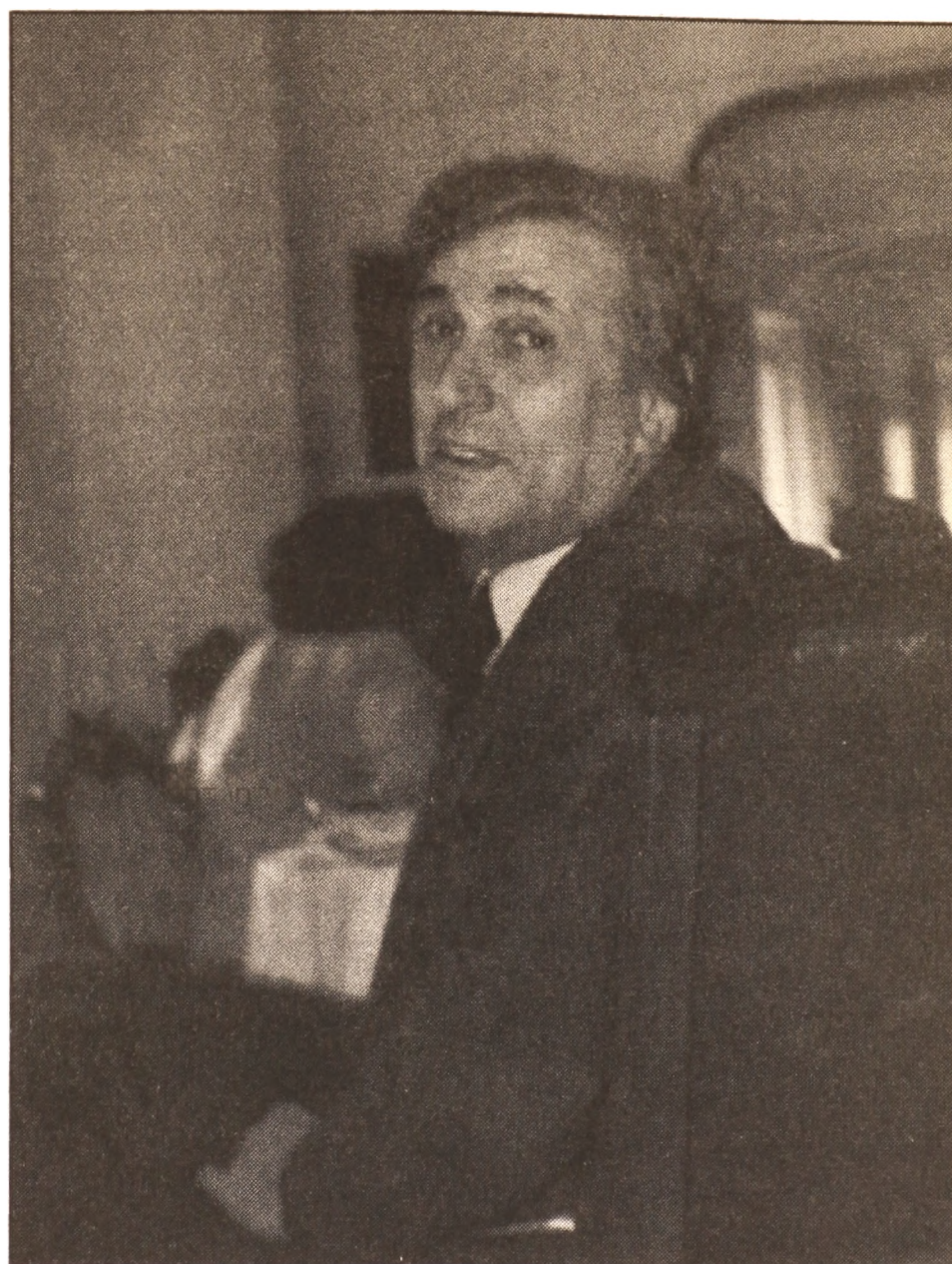
ίναι αυτό που έκανε τον Αλέξανδρο Κοτζιά να παρατηρεί και παγράφει, επί τόσα χρόνια, αυτά τα χαμηλά ανθρωπάκια τα , στο τέλος κάθε ιστορίας, παραμένουν το ίδιο αρθρωμένα και καταδικασμένα; Γιατί επέλεξε ν' ανεβάσει ως αυτούς τους ήρωες στα ράφια των βιβλιοθηκών μας;

ι έπειτα η γραφή:

«Αν σου αρέσει πολύ μια σπάνια λέξη, βρες έναν έντεχνο τρόπο να τη συμπεριλάβεις στο κείμενο. Όμως μην την λάβεις ποτέ ξανά, όσο και να ταιριάζει σε μια άλλη φράση». εμος με τη λέξη και την παύση. Και με τους αναγνώστες. Που δεν έδωσαν τον τίτλο «best-seller» σε κανένα από τα βιβλία με χιούμορ είχε πει σε μια διάλεξη για τη μεταπολεμική γενιά γιοτεχνία, στο Ίδρυμα Γουλανδρή - Χόρν: «Μιλάω από το των 5.000 αντιτύπων, μέσο όρο...». ορία ή έπαινος;

έλος, η πολιτική, που στην Ελλάδα κοστολογείται ακριβά όταν νοείται ως συμμετοχή στα κοινά κι όχι ως κομματική τοποθέτηση. Τα γραπτά μένουν ωστόσο: Κατοχή, Εμφύλιος, ολίτευση, δικτατορία, εξέγερση Πολυτεχνείου... Ποτάμια ας κυλάνε δίπλα στα κρεβάτια και τις μπανιέρες ένοχων

Ευαγγελάκου είναι σκηνοθέτης. Το τελευταίο διάστημα (σε στενή συνεργασία Αλέξανδρο Κοτζιά) προετοίμαζε σενάριο κινηματογραφικής ταινίας που θα ται στον «Ιαγούδρο», σε παραγωγή του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου.

Καθαρή Δευτέρα, 1986

ανθρώπων. Κανένας δεν είναι αθώος, ούτε κι αυτός που ψηνόταν στον πυρετό κάποια από τις νύχτες των βαρυσήμαντων αθηναϊκών γεγονότων. Άλλη μια λεπτομέρεια. Στο τελευταίο του δοκίμιο (για τα ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ του Αλ. Παπαδιαμάντη) ο Αλέξανδρος Κοτζιάς μελετάει το τμήμα του έργου ενός άλλου συγγραφέα που αφορά την πόλη με την οποία αποκλειστικά ασχολείται ο ίδιος. Γιατί αυτός έγραψε μόνο αθηναϊκά αφηγήματα.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1926.

Έζησε εδώ ο Αλέξανδρος Κοτζιάς. □

Αποχαιρετισμός

Του Γιάννη Κιουρτσάκη

Θυμάμαι εκείνο το χειμωνιάτικο δειλινό που τον πρωτοαντίκρισα στο γραφείο του της οδού Σωκράτους: πήγαινα να του προτείνω μια συνεργασία για τη «Φιλολογική Καθημερινή» της οποίας είχε την ευθύνη – τη ζωντανότερη, θαρρώ, λογοτεχνική σελίδα που εμφανίστηκε σε ελληνική εφημερίδα μετά τη μεταπολίτευση. Με κοίταξε με κάποια δυσπιστία: αυτός ο άγνωστος που είχε ξεφυτρώσει έξαφνα μπροστά του και το είδος του κειμένου που έφερε μαζί του – ένας εκτενής «αντίλογος» σε βιβλιοκρισία της «Φ.Κ.» – τον έκαναν επιφυλακτικό. Η αυστηρή του όψη σχεδόν με φόβισε. Ωστόσο, σαν άρχισε να διαβάζει, έγινε φιλικός: το κείμενο, είπε, τον ενδιέφερε. Μου συνέστησε να το ξαναγράψω, απαλύνοντας την πολεμική, επιμένοντας στην ουσία και το δημοσίευσε σε δύο συνέχειες.

Από τότε μου ζητούσε, κάθε φορά που συναντιόμασταν, κείμενα για την εφημερίδα κι εγώ ανταποκρινόμουν όσο μπορούσα. Πάντα διάβαζε με άκρα προσοχή όποιο γραπτό του πήγαινα και πάντα είχε να κάνει μια καίρια παρατήρηση. Η συνεργασία μ' αυτόν τον κλειστό, γλυκομίλητο άνθρωπο ήταν μια πνευματική απόλαυση. Ένιωθες πως φλεγόταν από την επιθυμία να δώσει τον λόγο, να δημιουργήσει έναν χώρο όπου θα μπορούσαν ν' ακουστούν νέες φωνές.

Ναι, κλειστός και δυσκολοπλησίαστος – «στρυφνό», άκουγα να τον λένε μερικοί. Και όμως αυτός ο ψυχρός, σε πρώτη όψη, κύριος γινόταν προσηνής και μειλίχιος μόλις σε γνώριζε λιγάκι κι ήξερε με ποιον είχε να κάνει. Κι όταν ένα ελληνικό κείμενο άγγιζε την ψυχή του, γινόταν κυριολεκτικά άλλος άνθρωπος: το πρόσωπό του φωτιζόταν, κάποτε ως την έκσταση, ήταν έτοιμος να δοθεί ψυχή τε και σώματι, έτοιμος να βοηθήσει. «Είμαστε τόσο λίγοι στην Ελλάδα», σου έλεγε με καημό όταν τον ευχαριστούσες. Δεν μπορούσε να διανοηθεί πως ένας συγγραφέας ήταν ικανός να δοκιμάσει οτιδήποτε άλλο εκτός από αγαλλίαση, όταν ένα άξιο λογοτεχνικό έργο έβλεπε το φως.

Η ελληνική λογοτεχνία, το λογοτεχνικό έργο πέρα από το πρόσωπο του λογοτέχνη, το συμφέρον των έργων πέρα από τα συμφέροντα των λογοτεχνών: όσο κι αν ηχεί παράξενα, σε μιαν εποχή όπου ο αγώνας για την ατομική προβολή και ο συντεχνιακός κολλυβισμός πάνε να πνίξουν όλα τ' άλλα, μ' αυτά τα μέτρα ζύγιζε πρώτα τους ομοτέχνους του. Μ' αυτά τα κριτήρια πρότεινε ν' αντιμετωπίσουμε το σχέδιο νόμου για την πνευματική ιδιοκτησία, όταν το υπουργείο Πολιτισμού ζήτησε και από την Εταιρεία Συγγραφέων τις παρατηρήσεις της. Μ' αυτό το πνεύμα δούλεψε για την Εταιρεία – ήταν ο πιο ακούραστος, ο πιο δραστήριος ασφαλώς απ' όλους μας, αν και συνήθως αφανής (ύστερα από ένα σύντομο χρονικό διάστημα όπου χρημάτισε αντιπρόεδρος, στα πρώτα βήματα του σωματείου, αρνιόταν επίμονα οποιοδήποτε αξίωμα).

Όσο περνούσαν τα χρόνια, τόσο περισσότερο ένιωθα πως αυτός ο ελάχιστος διαχυτικός άνθρωπος έκρυβε μια τρομερή φλόγα στην ψυχή του. Καταλάβαινα ότι η αρχική του απόστασ απέναντι στους τρίτους ήταν πάνω απ' όλα μια προφύλαξη απέναντι στην «πολλή συνάφεια του κόσμου», η βραχυλογία του μια αντιστάση στη «νεοελληνική αδολεσχία» – θυμάμαι πάλι μια δική του κουβέντα. Σιχαινόταν τα εύκολα λόγια και τους εύκολοι άνθρωποι, γιατί ήξερε πόσο ακριβά πληρώνονται πάντα οι τέλει τα λόγια, πόσο ακριβά είχαν στοιχίσει τα καμώματα τα εύκολων ανθρώπων στην Ελλάδα – αυτός που είχε τόσο πληγεί από την Ελλάδα. Συνειδητοποίησα ότι είχε ζήσει στο πετ του μια φριχτή δοκιμασία που εγώ δεν είχα ζήσει και δεν μπορούσα επομένως να καταλάβω εντελώς, ότι κουβαλούσε π' εφ' όρου ζωής μέσα του ένα ανεπούλωτο τραύμα, που ήταν μαζί εκείνο του τόπου και της ιστορίας το τραύμα προπαντός της Παγκόσμιας και του Εμφύλιου Πολέμου – αυτού του διχασμού που είχε διχάσει πρώτα την ψυχή του κι έμελλε να σημαδέψει ολόκληρο το έργο του. Διαισθανόμουν πως είχε άπειρα να δώσει για την προσωπική του εμπλοκή σ' αυτήν την τραγωδία κι πως αν απέφευγε να το κάνει δεν ήταν μόνο γιατί το τραύμα τον πονούσε ακόμα, αλλά και γιατί απεχθανόταν να μιλήσει για τον εαυτό του – όχι, δεν ήθελε, ούτε άλλωστε «ήξερε», υπογράμμιζε συχνά, να μιλήσει, να γράψει για τον εαυτό του.

Κι ωστόσο ο εαυτός του, ολόκληρος ο εαυτός του, ήταν ακριβώς ό,τι μετάγγιζε, στάλα-στάλα, στα μυθιστορήματα και στα νομικά του. Στο βάθος αυτής της γραφής που, από το ένα βλίο στο άλλο, γίνεται ολοένα πιο περίπλοκη, περίτεχνη και λυφωνική και δαιδαλώδης, ολοένα πιο βασανισμένη, ολοένα πιο απαιτητική από τον αναγνώστη, μαντεύεις πάλι αυτό πρωταρχικό τραύμα – το τραύμα μας. Και όλη αυτή η ακρουσική ανθρωπότητα των «αρνητικών» του ηρώων, όπου αναγνωρίζουμε ίσαμε την υπερβολή του γκροτέσκο και την εμπάθεια της καρικατούρας – πάντα όμως συγκλονιστικά αληθινή – τη δική μας ασχήμια, πάει λίγο-λίγο να συνθέσει ένα μοναδικό πρόσωπο, ένα μοναδικό συλλογικό σώμα: το ίδιο το κατεμένο κορμί της μεταπολεμικής Ελλάδας όπως έγινε η ταπολεμική Ελλάδα, όπως την κάνουμε κάθε μέρα όλοι εμείς.

Ναι, και όμως – τι παράξενο – μέσα στον πηχτό ζόφο εισέρχεται εδώ ή εκεί μια ενεργητική φωτεινή αχτίδα μέσα σ' όλην αυτήν την αναμόχλευση του κοινωνικού βυθού κατασταλάζει, μια στιγμή που θα το περίμενες λιγότερο, μια ανεξήγητη κάθαρση που συντελείται πέρα από τα ιστορικά και τα αφηγηματικά δρώμενα – άραγε πού; μήπως μέσα στην κατάφαση της ζωής που είναι τελικά η λογοτεχνία; μέσα στην ίδια τη γλώσσα; Δεν ξέρω να το πω, ούτε έχω τη διάθεση να ερευνήσω τώρα αυτή την κριτική που θα μπορούσε να με συντρέξει, όμως το αίσθημα αυτό

δεν λείπει να μ' αφήσει. Είναι άραγε η βαθιά συμπόνια που ανα-
λύεται έξαφνα στην ψυχή του αναγνώστη όχι γι' αυτόν ή εκεί-
νον τον πανάθλιο μυθιστορηματικό ήρωα, αλλά για τον άν-
θρωπο, στον οποίο μετέχει όμως κατ' ανάγκην και αυτός
ο ήρωας; Είναι αυτή η τροπή του δράματος της Ιστορίας σε
πρόγραμμα ηθικό και οντολογικό, καθώς ο συγγραφέας αγγίζει,
μέσ' από τα πάθη των προσώπων του, το μόνιμο πρόβλημα του
ακού, το μόνιμο πρόβλημα του ανθρώπου;

«Κάποτε μου φαίνεται πως όλοι οι άνθρωποι, τα εκατομμύ-
ρια εκατομμυρίων των ανθρώπων, είναι ένας άνθρωπος»,
μου εξομολογιόταν ένα βράδυ του περασμένου Νοεμβρίου μό-
λις είχαμε σκύψει μαζί πάνω σε κάποιο κείμενο. Δεν είμαι βέ-
βαιος ότι κατάλαβα τι ακριβώς εννούσε – ο ίδιος δεν ήξερε να
εξηγήσει πιο πολύ – όμως αισθάνθηκα ν' ανεβαίνει μέσα μου
μια παράξενη ευγνωμοσύνη. Ποτέ άλλοτε δεν βρέθηκα τόσο
συντά του όσο εκείνη τη στιγμή.

Τη ζηλευτή μαστοριά του την αναγνώριζαν και οι δορυμότεροι
πικριτές του. Όμως εδώ – όπως και όταν ο λόγος ήταν για τον
ήρωα ή για τον πολίτη Κοτζιά – εμφλοχωρούσε πάλι η πα-
ράξενη: υπάρχουν άνθρωποι που έχουν την εντύπωση – ίσως
πειδή αυτή η δεινή μαστοριά τους θαμπώνει τόσο ώστε να χά-
νουν από τα μάτια τους το λογοτεχνικό όραμα – ότι ο συγγρα-
φέας ήταν άνθρωπος του εργαστηρίου, ένας ψυχρός κατασκευ-
στής. Πόσο θα σάσιζαν αν έβλεπαν από κοντά πώς δούλευε,
πώς ωρίμαζαν μέσα του τα έργα του!

Θυμάμαι την επώδυνη αναμονή του τον τελευταίο χειμώ-
να, όταν δεν αποφάσιζε να στρωθεί στο γράψιμο μιας
καινούριας του νουβέλας κι ας τα είχε ήδη όλα μέσα στο
καλό του – θέμα, πρόσωπα, πιθανούς αφηγηματικούς τρό-
πους. Ναι, όλα τούτα είχαν βρει μια πρώτη μορφή στη σκέψη
του πριν από μήνες, ίσως πριν από χρόνια κι ωστόσο κάτι το
ξεχνάσταν τον εμπόδιζε ν' αρχίσει. Ήταν οι ώρες της «ξε-
μύλης», του «κενού» και της «απόγνωσης», όπως τις έχει ωραία
περιγράψει, εκείνες όπου ο συγγραφέας «νιώθει ο έσχατος των
ανθρώπων στην απέραντη φτώχεια του, άχρηστος και
ήπιος». * «Πάει ξόφλησα» μου έλεγε μ' έναν τρόπο μισοα-
γριο μισοσοβαρό που έδειχνε πως δεν το πίστευε ο ίδιος – πό-
σο φορές δεν είχε γνωρίσει στη συγγραφική ζωή του παρόμοι-
α παρατεταμένες περιόδους «ξεραϊλας» «Όχι, δεν μπορώ να
γράψω», έλεγε, «αν δεν νιώσω κάτι να ξεκινάει από εκεί μέσα»
κι έδειχνε το στομάχι του. Αναρωτιόταν πότε θ' άκουγε πάλι
από τον τη γνώριμη «προσταγή», και ποιος ήταν εκείνος που
ν' πρόσταζε να γράψει...

Κι έπειτα κάτι άρχισε ν' αναδενύει «εκεί μέσα» και του 'δωσε να
κατάλαβε ότι το πλήρωμα του χρόνου ήταν κοντά. Γύρω στα
μισοτόγηννα αγόρασε μελάνι – μου το έλεγε σαν να είχε προμη-
θεύσει κάποιο εξαιρετικά δυσεύρετο υλικό που ήταν σίγουρος
ότι θα τον βοηθούσε να κάνει μια μεγάλη ανακάλυψη. Τέλος, μα-
ζί με την άνοιξη, ήρθε ξανά η ώρα του δημιουργικού ενθουσια-
σμού, η ώρα του θεού και από τότε έγραφε πυρετωδώς – ήδη η
νουβέλα είχε ολοκληρωθεί, αν και τη δούλευε ακόμα. Σ' αυτήν
την ευλογημένη ώρα τον βρήκε ο θάνατος, ο πιο παράλογος, ο
ο πιο απίστευτος θάνατος που μπορούσε να του τύχει.

Αλέξανδρος Κοτζιάς (1990)

Αντίο, αγαπημένε φίλε. Είχα ακόμα τόσα να σε ρωτήσω,
είχες τόσα να μου μάθεις. Και σήμερα είμαστε ακόμα πιο
λίγοι, είμαστε ακόμα πιο μόνοι στην Ελλάδα. Ωστόσο,
συλλογίζομαι ότι το πιο πολύτιμο που είχες να δώσεις, όχι μόνο
σε μένα αλλά σε όλους, το έχεις ήδη θησαυρίσει στις σελίδες
των βιβλίων σου και – δεν μπορεί – σίγουρα θα το βρούμε ή θα
το ξαναβρούμε μια μέρα εκεί, αν έχουμε την αναγκαία εγρη-
γορησή: αυτό το πολύτιμο που δεν ήταν άλλο από τη φλόγα της
ψυχής σου.

22 Σεπτεμβρίου 1992

* «Αληθομανές Χαλκείον. Η ποιητική ενός πεζογράφου», *Γράμματα και Τέχνες*,
αριθ. 64-65 (Ιανουάριος-Μάρτιος 1992), σελ. 3-14. Πρόκειται για σπουδαίο κείμενο
προσωπικής ποιητικής αλλά και γενικότερης αισθητικής (και όχι μόνο) παιδείας,
το οποίο δεν είχε ωστόσο θελήσει να εκδώσει σε ανάτυπο παρά τις προτροπές των
φίλων του: προφανώς δεν του άρεσε η ιδέα να κυκλοφορεί δικό του βιβλίο με
«ήρωα» τον εαυτό του. Πάντα αυτή η εμμονή του να μην προβάλλεται πέρα από
ένα ορισμένο μέτρο: μέτρο κατ' ανάγκην υποκειμενικό, μα που το αισθανόταν κα-
θαρά και το τηρούσε απαρέγκλιτα.

Ο μυθιστοριογράφος

του Βαγγέλη Ραπτόπουλου

Κυριακή, 20 Σεπτεμβρίου 1992, πριν το μεσημέρι, χτυπάει το τηλέφωνο: ο εκδότης του ANTI. Μου λέει ότι χτες το βράδυ πέθανε ο Αλέξανδρος Κοτζιάς. Ο τρόπος του θανάτου του («σκόνταψε, έπεσε και χτύπησε στο κεφάλι») μου φαίνεται ανόητα παράλογος. Δεν προφταίνω να το συνειδητοποιήσω: μου ζητάει ένα κείμενο για το περιοδικό το θέλει ως την Πέμπτη, για το επόμενο τεύχος...

Ο θάνατος ενός ανθρώπου, τον οποίο ξέραμε, χτυπάει πάντα ένα είδος συναγερμού μέσα μας, ένα προσκλητήριο αναμνήσεων. Συναισθήματα, σκέψεις και εικόνες αναδύονται ξαφνικά και στριμώχνονται μεταξύ τους σχηματίζοντας ένα αλλόκοτο και εν πολλοίς ασυνάρτητο σύνολο. Το σύνολο αυτό είναι ό,τι μένει ζωντανό: ο ίδιος ο εκλιπών όπως τον έχει συγκρατήσει η μνήμη μας.

Θυμάμαι την εικόνα του ή μάλλον, το ιδιαίτερο εκείνο χαρακτηριστικό του: το ελαφρύ κύρτωμα των ώμων όταν μιλούσε. Και το μικρό του όνομα που πάντα μου ανακαλούσε τον Παπαδιαμάντη... Ο Κοτζιάς ήταν ένας άνθρωπος που ενώ σε κρατούσε σε μια απόσταση και δεν άφηνε να γεννηθεί μεγάλη οικειότητα – παρέμενε παρ' όλα ταύτα εξαιρετικά άμεσος στη σχέση του μαζί σου. Πώς μπορούσε να συμβαίνει κάτι τόσο αντιφατικό;

Απέφυγε επιμελώς να γράψει διηγήματα υπήρξε δεινός μεταφραστής και επί πολλά χρόνια κριτικός της λογοτεχνίας τον τελευταίο καιρό είχε αφοσιωθεί σε μια σειρά από αλληλένδετες νομβέλες (η οποία θα μείνει τώρα ανολοκλήρωτη) η κύρια ιδιότητά του, όμως, ήταν μία: μυθιστοριογράφος. Έτσι, πιστεύω, θα ήθελε πρωτίστως να τον θυμούνται...

Κι απ' τα μυθιστορήματά του είναι κάποια πράγματα που μου έρχονται στο νου κατευθείαν. Πράγματα όπως ο δηκικότατος αυτοσαρκασμός του στη *Φανταστική Περιπέτεια*. Ή το σπαρταριστά ζωντανό πορτρέτο του λούμπεν παρακρατικού ήρωα στο *Αντιποίησης Αρχής*. Αυτός ο ήρωάς του είναι, που μου έκανε την πιο βαθιά εντύπωση. Δεν τον ξεχνάω... Και τι παράξενο Μέσα μου, ο ήρωας αυτός συνδέεται με τους παρακρατικούς στο Ζήτη του Βασιλικού. Ναι, είναι παράξενο γιατί οι αντίθετες, οι διαφορετικές πολιτικές αντιλήψεις είχαν αρκετές φορές οδηγήσει τους δύο αυτούς συγγραφείς μας σε δημόσια αντιπαράθεση. Και σκέφτομαι τώρα ότι μπορεί και να τους χώριζαν λίγα ή πολλά. Στο μυαλό των αναγνωστών τους, όμως, στοιχεία απ' τα έργα τους μπορούν κάλλιστα να ταιριάζουν και να συνυπάρχουν φιλικά, σε μια σχεδόν ιδανική αρμονία. Αυτή είναι μια ουσιώδης διαφορά ανάμεσα στις επωφελείς συνέπειες της τέχνης και στις βλαβερές συνέπειες της πραγματικότητας.

Σκέφτομαι ακόμα την απόλαυση που μου χάρισαν οι μεταφράσεις του: από τη *Δίκη* του Κάφκα έως το *Εγώ, ο Κλαύδιος* του Γκρέιβς. Η γλώσσα στις μεταφράσεις του Κοτζιά είναι σε απίστευτο βαθμό ευλύγιστη και ακριβής σχεδόν τέλεια. Κάποτε, μάλιστα, είναι επικίνδυνη τέλεια: τελειότερη, ίσως, κι απ' τη γλώσσα των πρωτότυπων έργων του, των ιδίων του των μυθιστορημάτων. Ούτως ή άλλως, σε όλο το έργο του Κοτζιά, ανεξαρτήτως του αποτελέσματος, δεσπόζει η αγωνία για τη γλώσσα.

Θυμάμαι μια βραδιά, στη Δράμα, σε μια ταβέρνα, στο μέσον μιας πολυπληθούς λογοτεχνικής παρέας τρώμε εκείνος σκύβει και με ρωτάει: πώς θα έγραφα τη λέξη «καφετερία»; μήπως «καφετερία»; Ήθελε να μάθει πού θα τοποθετούσα εγώ τον τόνο. Πίστευε ότι θα

Με την εγγονή του Λήδα (1991)

ήξερα καλύτερα από εκείνον σε ποια συλλαβή τόνιζε τη λέξη αυτή νέα γενιά. Κι ήταν σαν να είχα μπροστά μου τη στιγμή εκείνη ένα επιστήμονα, ο οποίος αναζητούσε απαντήσεις με σχολαστική επιμέλεια, δίνοντας βαρύτητα ακόμα και στην πιο ασήμαντη λεπτομέρεια.

Κάποια άλλη φορά, σε μια ταβέρνα πάλι, θυμάμαι που του έλεγα ότι οι συμπτώσεις μέσα στο *Έγκλημα και Τιμωρία* είναι τόσο απίστευτες κι αληθοφανείς (με αποκορύφωμα τη σύμπτωση του τέλους ο Σβιντριγκάιλοβ νοικιάζει τυχαία διαμέρισμα στο ίδιο κακόφημο σπίτι με τη Σόνια τυχαία, πάλι, υπάρχει μια τρύπα στον τοίχο και σου τυχαία ο Σβιντριγκάιλοβ παρακολουθεί από την ίδια τρύπα σε Ρασκόλνικοβ να εξομολογείται το έγκλημά του στη Σόνια...) ότι στα χέρια οποιουδήποτε άλλου συγγραφέα, αντί της κορυφαίας αυτής στιγμής του έργου, θα μπορούσε να έχει προκύψει μια σκέτη γελοιότητα. Τον θυμάμαι να κουνάει συμφωνώντας το κεφάλι, μ' ένα φωτεινό χαμόγελο: μοιραζόμασταν μια παρόμοια, μεγάλη αγάπη για τον Ντοστογιέφσκι (τον οποίο εκείνος είχε μεταφράσει).

Και τώρα; Πέθανε ξαφνικά ένας άνθρωπος που ήξερα, ένα άνθρωπος με τον οποίο οι σχέσεις μου ήταν καλές, αν και όχι υπερβολικά στενές. Ανήκε σε μια γενιά λογοτεχνών μεγάλης ηλικίας απ' τη δική μου και με είχε αγκαλιάσει με ανιδιοτέλεια απ' την πρώτη στιγμή που δημοσίευσα. Κι όμως Η απορία και το κενό που νιώθω τώρα, αυτό το κράμα από αιφνιδιασμό και οδύν που με κυρίευσαν, αμέσως μόλις έμαθα ότι ο Αλέξανδρος Κοτζιά άρχισε το ταξίδι που όλοι μας κάποτε θα κάνουμε, δεν οφείλονται μόνο στα όσα προανέφερα.

Η αλήθεια είναι ότι, όταν πεθαίνει ξαφνικά ένας άνθρωπος, με το οποίο είχες αποκτήσει έναν κώδικα επικοινωνίας, νιώθεις πιο μόνος γιατί τότε αντιλαμβάνεσαι πόσο δύσκολα τυχαίνουν τέτοιες ευκαιρίες στη ζωή, τις λίγες που αναλογούν στον καθένα μας. Όταν φεύγει ένας άνθρωπος με τον οποίο είχες κατορθώσει να συνεννοηθείς έστω και στοιχειωδώς – χάνεται αναπόφευκτα μαζί του ένα κομμάτι κι απ' τη δική σου ζωή...

Ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος είναι συγγραφέας.

Δ

Για την άνεσή σας....

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Οι θαλασσοπόροι στους ωκεανούς των διαρκών εξερευνήσεων

Βενετία. Λίντο. Λίκνο της νοσταλγίας και της ανανεωμένης αισιοδοξίας. Τοπίο συνάντησης, τέλος της οπισθοχώρησης, επιστροφή της διαρκούς εξερεύνησης. Και το ευρωπαϊκό σινεμά αντεπιτίθεται.]

του Ανδρέα Τύρου

Το 1932, η περίοδος του βωβού, ο γερμανικός εξπρεσιονισμός και η σοβιετική πρωτοπορία, συνθέτουν κιόλας τους ναούς της κινηματογραφικής αρχαιότητας. Στην ταράτσα του «Εξέλσιορ», το πρώτο διεθνές φεστιβάλ επιχειρεί να διαλύσει τις σκιές του μεσοπολέμου, χωρίς αποτέλεσμα. Η ιστορία διαδέχεται την απειλή, μα η διακίνηση των εικόνων ακολουθεί τους δικούς της δρόμους. Κι όταν ο ιταλικός νεορεαλισμός ασημαίνει, η Μόστρα του 1950, ως άλλος Μάρκο Πόλο, επαναλαμβάνει τη διαδρομή του μεταξίου. Ανακαλύπτει, για λογαριασμό του δυτικού βλέμματος, το «Ρασομόν» του Ακίρα Κουροσάβα και, μαζί, τον εξωτισμό της Άπω Ανα-

τολής. Μάλλον, την απέραντη δυνατότητα των διαρκών εξερευνήσεων και των παρθένων γεωγραφιών. Αργότερα, καθώς ο θρίαμβος το μοντερνισμού απομακρύνεται, συγκεντρώνει το πολύτιμο υλικό του και μετατρέπεται ο οχυρό του πνεύματος των δημιουργών.

Όχι, πρόκειται για μουσείο ισχυριζόμαστε από διαφορετική αφετηρία, οι υστερόβουλοι παράγοντες της βιομηχανίας, οι σκυθρωποί γραφειοκράτες, οι ανυποψίαστοι τεχνοκράτες και οι κάθε λογής θιασώτες των κοσμικών επιδείξεων που, σε πρωινούς καφέδες πλημμυρισμένων σταθμών, αναζητούν παντού ίχνη ξεπερασμένα της χολιγουντιανής ακτινοβολίας.

Η ευρωπαϊκή αντεπίθεση

Σ' ένα πραγματικό μουσείο, λοιπόν, το Σεπτέμβριο του 1992, οι τελευταίοι υπερασπιστές της κινηματογραφικής τέχνης διατυπώνουν τους νέους όρους του παλιού παιχνιδιού. Δεκαετίες συγκρούσεων, τότε ανάμεσα στο παραγωγό και τον σκηνοθέτη, τότε μεταξύ των δύο όχθων του Ατλαντικού, πάντοτε η αμελικτή αγορά εναντίον της ευγενικής φιλοδοξίας και το αποτέλεσμα, αντίπαλο των καλύτερων προθέσεων. Στη «Σίλια Βισκόντι» του DE BAINS, δημιουργοί τεσσάρων ηπείρων προσπερνούν τεχνητές αντιπαραθέσεις, καθώς αλυσίδα τυποποιημένων οπτικοακουστικών προϊόντων εξουθενώνει τη στοιχειώδη υπαγράμμιση του δικαιώματος του σινεμά, να συνεχίσει να υπάρχει ως πρωτότυπη τέχνη εικόνων, ήχων και ρυθμών.

Λίντο. Λίκνο της νοσταλγίας και της ανανεωμένης αισιοδοξίας. Τοπίο συνάντησης, τέλος της οπισθοχώρησης, επιστροφή της διαρκούς εξερεύνησης. Στη νέα εκστρατεία, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις μετρούν τις υποσχέσεις. Από τις τελευταίες, πιο θεαματική, της Ιταλίας, επιμένει ότι η πολύχρονη κρίση ξεπεράστη

Η κάθοδος του Ακλα.

της Λατινικής Αμερικής, όπως ο αποικισμός βλέμματος αποτελεί την πιο εύκολα ορατή έπεια της κοινωνίας του θεάματος. Σπάνια, και πολλά χρόνια, πραγματικότητα και παράσταση διεισδύουν η μία στο εσωτερικό της άλλης, με τέτοιο ρίγος ερωτικό. Κάθε σειακή συνθήκη ανατινάσσεται κι αντίθετα, πολύτιμη αναγκαιότητα των πρωτότυπων, πνίζει τη συνείδηση του κοντινού μέλλου, καθοδηγώντας την αναδιάταξη των εικότου παρόντος.

Η Μόστρα γνωρίζει καλά πως τα φεστιβάλ τελούν και εργαστήρια της επόμενης κοινωνίας και πως το όνειρο των θαλασσοπόγια την επιστροφή, σύντομα το στοιχειώη νοσταλγία της διαρκούς εξερεύνησης. Γι'ό, ίσως, την ώρα που η ιταλική λιρέτα δέχε-κφόρητες πιέσεις και η ίδια καλείται να εκ-χρονιστεί (μ' άλλα λόγια, να παραδοθεί μεγάλες εταιρείες και στην ομοιογένεια θεάματος), αυτή επενδύει σταθερά στις του ουμανισμού, της εθνικής ταυτότητας της προσήλωσης σε γήινες διαστάσεις.

Δεν απονέμεται συμπτωματικά ο Χρυσός ν του Σαν Μάρκο στην «Ιστορία της Κίου» του Ζανγκ Γιμού (Κίνα). Στο όμορφο ωπο της Γκονγκ Λι (βραβείο ερμηνείας), παυρώνονται διαφορές και ομοιότητες, συν χρώματα, γλώσσες και ύφος ξεχωρι-αγωνίες και χαμόγελα. Όσα, δηλαδή, δια-ν την πεποίθηση πως ο γυρισμός στην α είναι η άλλη όψη της παντοτινής περιπέ-

διακοπή της πολιτιστικής συνέχειας.

Διασχίζοντας αιώνες και φύλα, την ποίηση και την πολιτική, τον έρωτα και την Ιστορία, η Σάλι Πότερ στηρίζεται στη διάφανη προσωπι-κότητα της Τίλντα Σουϊντον, για να συναντήσει το μυθιστόρημα «Ορλάντο» της Βιρτζίνια Γουλφ, να πυρπολήσει την οθόνη και να δια-φημίσει το σύγχρονο αγγλικό σινεμά. Απέναντι, ο Αλεξάντρ Ρόγκουελ («Σούπα») διηγείται την ιστορία του ασπρόμαυρου φιλμ, της μαύρης κωμωδίας και της σχολής της Νέας Υόρκης, ενώ στο Σικάγο του Τζέιμς Φόλεϊ, η αγριότητα της σφαγής στην αμερικανική ζού-γκλα τιτλοφορείται «Γκλέγκαρι Γκλεν Ρος» Από τα γραφεία του ουρανοξύστη, στα νεκρο-ταφεία της Δυτικής Αφρικής. Μουσουλμάνοι και χριστιανοί διεκδικούν τάφους και απαι-τούν σεβασμό των παραδόσεών τους, στο «Γκουελβάφ» του Ουσμπάν Σεμπέν (Σενε-γάλη).

Εναντίον του Κολόμβου

Κι όταν τα πυροτεχνήματα γιορτάζουν τη συ-μπλήρωση των 500 χρόνων από την ανακάλυ-ψη της Αμερικής και οι πρεμιέρες ταινιών με ήρωα (κυριολεκτικά) τον Χριστόφορο Κο-λόμβο διαδέχονται η μία την άλλη, ο Πατρίτσιο Γκουσμάν (Χιλή) υπολογίζει την αποφασιστι-κή συμμετοχή της ρωμαιοκαθολικής εκκλη-σίας, στην επιχείρηση υποταγής των Ινδιάνων. «Ο σταυρός του Νότου» εικονογραφεί την ψυ-

οριστικά. Το επιβεβαιώνουν, ο πρωτοεμφανι-ζόμενος Μάριο Μαρτόνε και «Ο θάνατος ενός Ναπολιτάνου μαθηματικού» (ειδικό βραβείο της κριτικής επιτροπής), όσο και ο Πούπι Αβάτι («Αδερφοί και αδερφές»). Η «Καρδιά του χειμώνα» χαρίζει στον Κλοντ Σοτέ και στη γαλλική παράδοση (Γκοντάρ, Ρενέ, Ρομέρ, Βαρντά, Μαλ, κερδίζουν Χρυσούς Λέοντες της πρόσφατης δεκαετίας) ένα αργυρό βραβείο. Το ίδιο που αποσπούν, προς γενική κατάπλη-ξη, το βαρύγδουπο «Ξενοδοχείο Πολυτε-λείας» του Νταν Πίτα (Ρουμανία) και το επι-δειξιομανές «Χαμόν, Χαμόν» του Μπίγκας Λούνα (Ισπανία). Όμως, εκτός διαγωνισμού, χωρίς σημαία, ο Γκόραν Πασκάλεβιτς επι-στεύεται το ένστικτο της τρυφερότητας, ακο-λουθεί τα βήματα του ακορντεόν και χορεύει, με τον μικρό ήρωά του και τους μοναχικούς ηλικιωμένους, το «Αργεντίνικο τανγκό». Τι κι αν οι οργανοπαίκτες δεν ταξίδεψαν ποτέ μα-κριά από τη Σερβία; Η μουσική εξασφαλίζει την πιο μακρινή επικοινωνία, καλύπτοντας θο-ρύβους, μίσος τυφλό και φαντάσματα του πα-ρελθόντος. Να γιατί στρέφεται σ' αυτήν και ο Χέρμαν, ο πρωταγωνιστής του Έντβαρ Ρετς, του χρονικού της γερμανικής παλινόρθωσης και της 26ωρης, τηλεοπτικής «Πατρίδας» (δεύ-τερο μέρος, συνέχεια του επικού Heimat). Να γιατί, επίσης, ο Γεωργιανός, κοσμοπολίτης Οτάρ Τοσελιάνι επιλέγει την ευγλωττία της σιωπής στο «Κυνήγι των πεταλούδων», τρα-γουδώντας την μελαγχολική ελεγεία για την έκπτωση μιας ολόκληρης εποχής και τη βίαιη

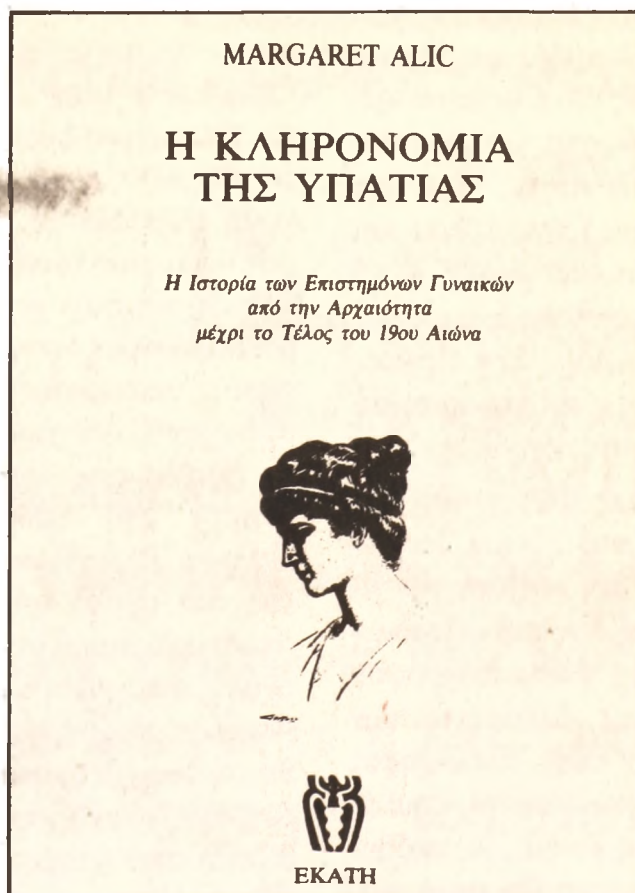
η θανατική ποινή είναι ήττα

διεθνής

αμνηστία

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Απουσίαζε η προσωπική ματιά

του Ηλία Κανέλλη

Μικρό μικρό σου το 'δωσα,
μεγάλο φέρε μού το.
(Νανούρισμα)

Αν η επιτυχία ενός φεστιβάλ κινηματογράφου κρίνεται από το αν πέρασαν καλά οι προσκεκλημένοι, τότε το 6ο Φεστιβάλ Ταινιών μικρού μήκους Δράμας θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε πετυχημένο. Στην πλειοψηφία τους, όσοι πήγαν στη Δράμα, και πέρασαν καλά, και τρωγόπιναν πολύ (και συχνά τζάμπα), και διασκέδασαν, και εκδρομούλες πήγαν, και γνώρισαν άλλους ανθρώπους... Το πρόβλημα με τους υπεράριθμους που γέμισαν φίσκα τα ξενοδοχεία, δυο-δυο στα δωμάτια και, συχνά, και στα κρεβάτια (του ίδιου φύλου και μολονότι άγνωστοι μεταξύ τους) επίσης ξεπεράστηκε με καλή πίστη και χιούμορ. Στη Δράμα, λοιπόν, φέτος, όλοι πέρασαν καλά. Και ο κινηματογράφος;

Οι ελληνικές ταινίες που διαγωνίστηκαν στη Δράμα, λυπούμαστε αλλά δεν έπεισαν ότι γίνεται σοβαρή δουλειά στις ιδιωτικές σχολές κινηματογράφου της χώρας μας – απόφοιτοι των οποίων ήταν στην πλειοψηφία τους οι διαγωνιζόμενοι, τουλάχιστον για τις ταινίες με υπόθεση. Νατουραλιστικές καταγραφές, αναφορές σε κινηματογραφικά είδη από ημιμαθείς, και, κάπου κάπου, αφηγήσεις που ενδιαφέρονταν απλώς για την όσο το δυνατόν τεχνικά αρτιότε-

ρη ολοκλήρωση. Οι ηθοποιοί, ανύπαρκτοι, οι χαρακτήρες, αδιευκρίνιστοι, ο χρόνος δεν κυλούσε...

Από τη συστηματική παρακολούθηση των ταινιών ξεχωρίσαμε ελάχιστες απόπειρες ολοκλήρωσης ενός θέματος. Στη «Σταδιακή βελτίωση του καιρού» του Γιάννη Οικονομίδη η έλλειψη δομής και ρυθμών αφήνει αδιάφορο τον θεατή για όσα συμβαίνουν λίγο πολύ νομοτελειακά και προσδοκώμενα. Ωστόσο, η παραγωγή ήταν άρτια και πολύ επιτυχής η ασπρόμαυρη φωτογραφία του Δ. Μπακάμπαση. Στη «Νύχτα της ζωντανής σκιάς» του Νίκου Καραπαναγιώτη κινηματογραφείται με γρήγορα εναλλασσόμενα πλάνα και νευρώδη ρυθμό μια αστυνομική ιστορία. Ε, και; Τι μένει παραπάνω από την επάρκεια μιας διαφημιστικής σπάνταρ επίδειξης; (Και χρειάζεται να την αποδείξει ο σκηνοθέτης, αφού ούτως ή άλλως εργάζεται επαγγελματικά;). Στο «Φέτος δεν θα πάμε πουθενά» του Παντελή Παγουλάτου, το ενδιαφέρον θέμα μιας ταινίας δωματίου «αφυδατώνεται» από την υπερβολική σοβαροφάνεια με την οποία σκοπεύεται η ερωτική σχέση ενός ζευγαριού (Ρουμπίνη Βασιλακοπούλου – Γιώργος Νινιός). Στο «Runaway» του Σπύρου Ταραβήρα (τελειόφοιτου στη σχολή του Μονάχου) αποδεικνύεται η επάρκεια της σχολής στη χρήση των αφηγηματικών μέσων, προς την κατεύθυνση ενός θεαματικού κινηματογράφου – ωστόσο η ταινία βυθίζεται στην ηθικιστική σχηματικότητα. Στα «Αγαπημένα πρόσωπα» του Δημήτρη Κουτσιαμπασάκου (σπουδαστή στη σχολή της Μόσχας) το άρτιο στήσιμο των πλάνων δεν συνοδεύεται από αφηγηματική οικο-

Σκηνή από το «Runaway» του Σπ. Ταραβήρα

νομία – όμως, ο νεαρός σκηνοθέτης έχει δρόμο ακόμα μπροστά του.

Όσο για τα ντοκιμαντέρ, αλήθεια τι ζητούσαν στο κινηματογραφικό φεστιβάλ Δράμας; Παραγωγή της ΕΡΤ τα περισσότερα, διέπονταν από καταγραφική-επιμορφωτική λογική. Με εξαίρεση εκείνο του Αχιλλέα Κυριακίδη («Πύργος-Σινόπουλος»), που επιχειρεί να περιγράψει τον Πύργο μέσω της ποίησης του Σιονόπουλου. Βεβαίως η ποίηση είναι δύσκολο να εικονοποιηθεί, βεβαίως η αποφυγή της ευθύγραμμης σχέσης ήχου που συνοδεύει την εικόνα είναι αρετή, βεβαίως η αναφορά σε προσωπικές εικόνες του σκηνοθέτη – όπως στον «Καθρέφτη» του Ταρκόφσκι – είναι αξιοσημείωτο εύρημα, ωστόσο δεν αποφεύγεται η ιλουστρασιόν εκδοχή της μελαγχολίας του ποιητή. Κάτι που αδικεί την αριότερη ταινία του φεστιβάλ.

Κλείνοντας, θα αναφερθούμε στην πιο ενδιαφέρουσα ταινία που είδαμε στη Δράμα. Στο φιλμ του Βασίλη Νάκου «Το πέταγμα του πελαργού»: μια ιστορία για την

πίστη και το προσωπικό όνειρο. Πολύ περισσότερο, μια ιστορία πίστης και προσωπικού ονείρου που αναφέρεται στην ιστορία ενός ανάπηρου περιπετρά, οποίος σκαρφαλώνει στο μπαναριό μιας εκκλησίας για ταΐσει τα μικρά των πελαργών που σκότωσαν (;) οι κυνηγ. Εικόνες προσωπικές που κουνουν την καταγωγή τους από σώμα του παγκόσμιου κινηματογράφου, υποδειγματική ερμηνεία (Γρηγόρης Μαζαράκης) ευρηματικές γωνίες λήψης, ρυθμός – κι ας αδικεί το φινάλε αποτέλεσμα. Επιτέλους, μια ταινία με αναφορά στο ηθικό αίτημα της προσωπικής έκφρασης.

Αυτό το αίτημα ήταν που έλειπε από τις υπόλοιπες δουλειές του φεστιβάλ.

Υ.Γ. Όσοι παρακολούθησαν τις ταινίες από σχολές κινηματογράφου της αλλοδαπής (εξαιρείται η σχολή του Βερολίνου) σίγουρα κάτι θα έμαθαν: ότι τα επιτεύγματα στο σινεμά δεν είναι αποτέλεσμα επιφοιτήσεων. Χρειάζονται μεράκι, δουλειά και πίστη. Πόσοι τα διαθέτουν στη χώρα μας;

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

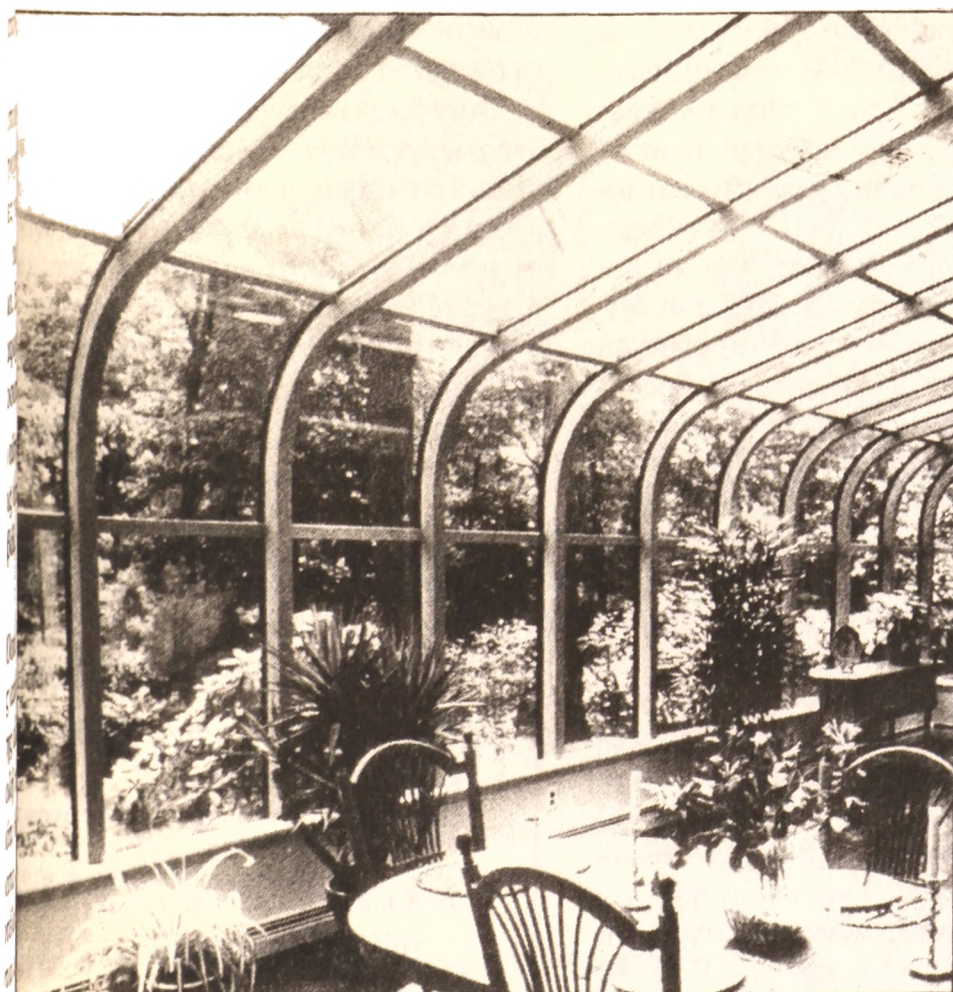
Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Σκιαγραφία Ιωάννου Καποδίστρια. **Α.** Η ευρωπαϊκή πολιτική. **Β.** Η κυβερνητική πολιτική. **Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ:** Ο Καποδίστριας και ο πολιτικοκοινωνικός πλουραλισμός της εποχής του. **Β. ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ:** Οι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής του Καποδίστρια. **Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ:** Η εξωτερική πολιτική του Κυβερνήτη και η συμβολή της στην κατωχύρωση της εθνικής ανεξαρτησίας. **Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:** Κοινοτική αυτοδιοίκηση και καποδιστριακό πολιτειακό σύστημα. **Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ:** Σύνταγμα, νομιμότητα και κυβερνητικό σύστημα στην καποδιστριακή περίοδο. **Δ. ΛΟΥΛΕΣ:** Κατευθύνσεις και προοπτικές της οικονομικής πολιτικής του Ι. Καποδίστρια. **Γ. ΝΑΚΟΣ:** Προσπάθειες εφαρμογής της «πολιτικής ενότητας» της Ελληνικής Επικράτειας επί Καποδίστρια. **Σ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ:** Η στρατιωτική πολιτική του Ι. Καποδίστρια. **Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ:** Το σύνδρομο της αυθαιρεσίας και ο Καποδίστριας.

στον γκοβόστη
Ζωοδόχου Πηγής 21 - τηλ. 3615433

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

**FOUR SEASONS
SUNROOMS**

οι μόνοι με τον «μαγικό» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

- ο οποίος:
- Απορροφά την υπεριώδη ακτινοβολία
 - Το καλοκαίρι αντανακλά τη ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία του ήλιου
 - Το χειμώνα δεν αφήνει να διαφύγει η εσωτερική θερμότητα του σπιτιού
 - Ενισχύει την ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε. — ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ, Ν. Ζέρβα 39 (στοά), τηλ.: (0651)31-9-32, fax: 309-70

«Τραγικά» ερωτήματα

της Δηώς Καγγελάρη

«Γυρίσαμε πάλι στο φθινόπωρο» κι απ' το «τετράδιο» του θεατρικού καλοκαιριού τι έχει απομείνει; Πόσες απ' τις παραστάσεις που είδαμε στα αρχαία θέατρα ήταν πράγματι θέατρο και όχι παραθέατρο;

Μπορούμε στην εποχή μας των συμβιβασμών και των εκπτώσεων να μιλάμε ακόμη για το όραμα και το δέος που προϋποθέτει η κατάβαση στο φως και το σκοτάδι του τραγικού λόγου;

Την απαίτηση για το αληθινό και το γνήσιο πόσοι σήμερα την αντέχουμε;

Αλλά συμβιβάζεται η ποίηση του 5ου π.Χ. αιώνα με τη λογική των τουριστικών επιλογών, με την πλήξη και τη ρουτίνα, με τα πυροτεχνήματα ή το «σχετικά καλώς» ορισμένων παραστάσεων, με τους πολυδιασπασμένους ανάμεσα σε τόσες και τόσες άλλες υποχρεώσεις καλλιτέχνες, με τις δίμηνες πρόβες, με τα ίδια σκηνικά που περιφέρονται από το Θέατρο της Επιδαύρου, στο ρωμαϊκό Ηρώδειο ή στήνονται στο Θέατρο της Πέτρας με φόντο τα τραπεζάκια και τα λαμπιόνια μιας γραφικής ταβέρνας; (Εβδομήντα χρόνια και πλέον από τότε που ο Φώτος Πολίτης έθιξε το θέμα «θεατρικός χώρος»).

Και γιατί να διαθέτουμε το «ωραιότερο θέατρο του κόσμου» μόνο στις νεοελληνικές σκηνικές συμβατικότητες και όχι σε ξένα αξιόλογα θεατρικά συγκροτήματα;

Η «υποχρεωτική» ενασχόλησή μας με το αρχαίο δράμα δεν θυμίζει εκείνο τον Γάλλο πολιτικό που έλεγε ότι από όλα τα λογοτεχνικά είδη προτιμάει την ποίηση γιατί είναι σύντομη κι έτσι προσφέρεται σε ανάγνωση στα συχνά ταξίδια του με το αεροπλάνο;

Τουλάχιστον μπορούμε να ελπίσουμε ότι ισχύει με τον καταναλωτισμό παραστάσεων αρχαίου

Η Λυδία Κονιόρδου, επιτυχημένη τραγωδός. Η τραγωδία,

δράματος, αυτό που συμβαίνει ίσως με τα «τυπογραφεία - ποταμούς;» («Το σπατάλημα που γίνεται με τους ποταμούς της παραλογοτεχνίας και της παρακριτικής μπορεί τελικά, για να λέμε και «του στραβού το δίκιο», να μη χάνεται ολότελα, αλλά να χρησιμεύει σε κάποιο ποσοστό, όπως όλα τα σπαταλήματα – έστω μονάχα με το μέγεθος της καταστροφής ή το απανωτό στρώμα τόσων πεθαμένων φύλλων (η κοπριά) – για τη δημιουργία των μετρημένων έργων, είτε της λογοτεχνίας, είτε της λογοτεχνικής κριτικής, που δείχνουν στους υπόλοιπους κλητούς την κατεύθυνση (άσχετο αν οι περισσότεροι πέφτουν στο δρόμο) και φανερώνουν κάθε φορά, τους κρυμμένους σκοπούς μιας μακρόχρονης παράδοσης», Ζήσιμος Λορεντζάτος, «Η έννοια της λογοτεχνικής κριτικής» – περ. «Σκηβόλος», τεύχος 5, Φθινόπωρο 1980).

Και στους Δελφούς του Λοξία Απόλλωνα, «η κάθαρση, από τον Αριστοτέλη στις σύγχρονες θεωρίες της επικοινωνίας και πρόσληψης» στην 7η Συνάντηση Αρχαίου Δράματος. Η κάθαρση, λέξη που αναφέρει για μία και μοναδική φορά, ο Αριστοτέλης στην Ποιητική του, στον ορισμό της Τραγωδίας (το χωρίο στο οποίο θα πρέπει να ερμήνευσε τον όρο έχει χαθεί) και που υπήρξε για τους μελετητές ανά τους αιώνες, αίνιγμα της σφίγγας και δυσοίωνος λοξός χρησμός. Παρά τις

λάμπουσες απουσίες, δεν έλειψαν οι εισηγητές με κύρος, απ' τη μεριά των ξένων κλασικών λόγων κυρίως. Όμως τι γίνεται με την των σκηνικών, συναντήσεων και συνεδρίων κάθαρση; τη συμβατική δομή και το ξύλινο ύφος;

Όταν βρέχει εισηγήσεις πάνω από τα κεφάλια ενός αναγκαστικά παθητικού ακροατηρίου, προβλέπονται ελάχιστα λεπτά για ερωτήσεις μηδέν χρόνος για ουσιαστικό διάλογο, πώς η στημονική γνώση να μην υποβαθμιστεί σε πληροφόρηση και πώς εντέλει η κάθαρση να δεθεί με την τραγικότητα των ημερών μας;

ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΙΔΕΙΑΣ

- Ειδικά τμήματα για παιδιά 4-5, 6-7, 8-9 ετών σύμφωνα με το σύστημα Kodály.
- Ατομικό μάθημα ΦΛΟΓΕΡΑΣ από ειδική καθηγήτρια.

ΩΔΕΙΟ KODÁLY

Μιχάλης Πατσέας

ΚΥΠΡΟΥ 61, ΧΑΛΑΝΔΡΙ - ΤΗΛ.: 6824940

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ KODÁLY

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ KOD

- A. Τριετής κύκλος**
Μεταπτυχιακών σπουδών
- B. Μονοετής κύκλος σπουδών**
- Γ. Ετήσιο σεμινάριο**
(10 Σάββατα, ένα κάθε μήνα)

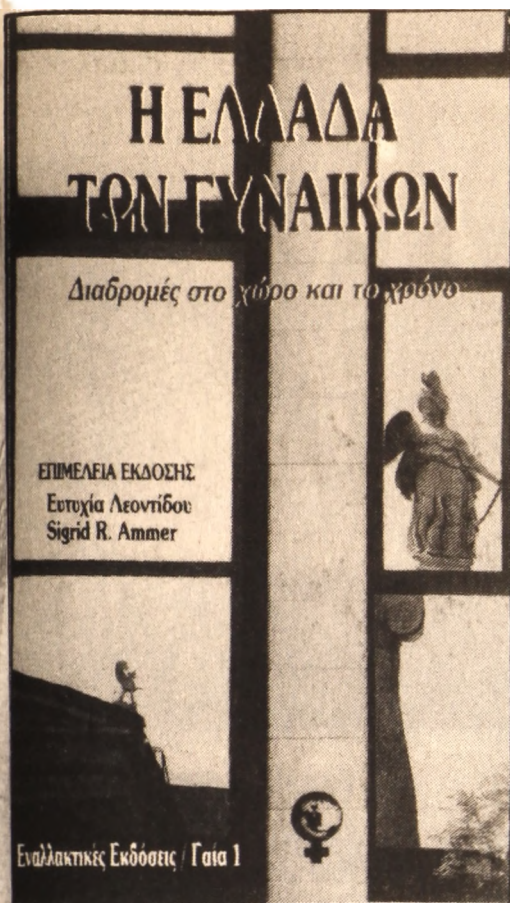
ΩΔΕΙΟ KODÁLY

Μιχάλης Πατσέας

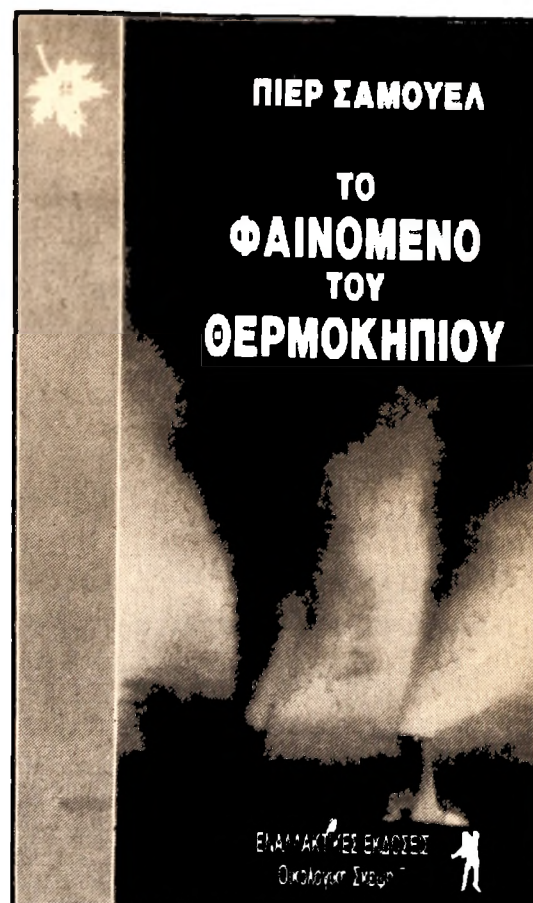
ΚΥΠΡΟΥ 61, ΧΑΛΑΝΔΡΙ - ΤΗΛ.: 6824940

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

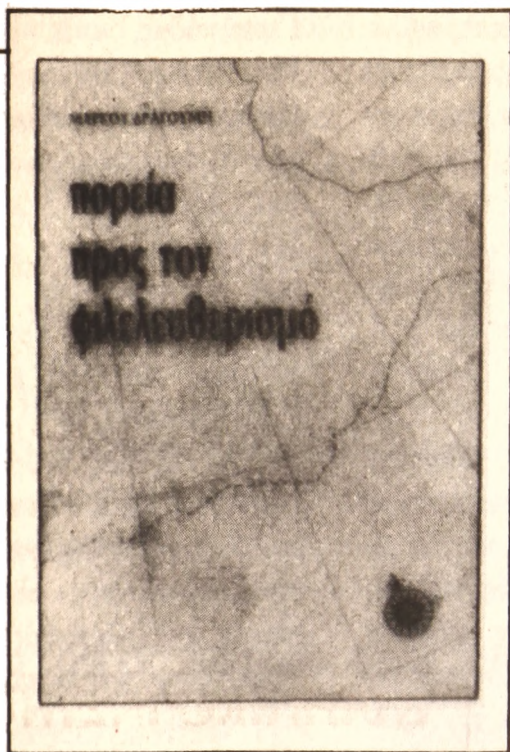
ΑΘΗΝΑ: Θεμιστοκλέους 37, τηλ. 36.26.319, fax 36.39.930
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Αρμενοπούλου 24, τηλ. (031) 20.23.49

Σαράντα τέσσερις γυναίκες λύνουν τη σιωπή τους και καταθέτουν τη γνώση, την εμπειρία, τον προβληματισμό τους. Γραφή βιωματική, προσωπικές ιστορίες και εμπειρίες, πρωτότυπος γυναικείος λόγος από "ανώνυμες" και "επώνυμες" γυναίκες με διαφορετική κοινωνική προέλευση, μορφωτικό επίπεδο και ηλικία. Ιστορία και θρησκεία, πολιτική και φεμινισμός, τέχνες και πρωτοβουλίες, έθιμα και γιορτές, καθημερινή ζωή αλλά και τοπία, αρχαιολογικοί χώροι, πόλεις, χωριά, νησιά όπως τα βλέπουν οι γυναίκες... Όλα αυτά και πολλά άλλα συνθέτουν αυτόν τον εναλλακτικό ταξιδιωτικό και πολιτιστικό οδηγό.

Ο Πιέρ Σάμουελ, από τους πρωτεργάτες του πράσινου κινήματος, γνωστός στο ελληνικό κοινό και από τα βιβλία του, "οικολογικό μανιφέστο" και "οικολογία" εξηγεί με άρτια επιστημονικό τρόπο πως η άμετρη βιομηχανική ανάπτυξη των χωρών του βορρά, αλλά και η κατάδίκη των χωρών του νότου στη φτώχεια και την υπερχρέωση, οδήγησαν τον πλανήτη στο χείλος της οικολογικής καταστροφής.

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ Πορεία προς τον φιλελευθερισμό

"..Ο Μάρκος Δραγούμης κάνει μία γενική ιστορική ανασκόπηση και τοποθέτηση.. ξεκινώντας όχι από τη σημερινή συγκυρία αλλά από τις καταβολές του φιλελευθερισμού.."
Βήμα 5.4.92

"..Το βιβλίο.. αποτελεί μία εξέχουσα από κάθε άποψη φιλοσοφική, πολιτική και οικονομική ανάλυση.. Είναι γραμμένο σε μία γλώσσα που αποτελεί τιμή στα Ελληνικά.."
Οικονομικός Ταχυδρόμος 9.4.92

"..Μας δίνει την πιο εμπεριστατωμένη και πιο σοβαρή ελληνική εκδοχή του φιλελευθερισμού στις ανθρώπινες σχέσεις γενικά και όχι μόνο στην Οικονομία.."
Καθημερινή 6.3.92

"..Δείγμα ζωντανής και ρέουσας γραφής.."
Αυγή 12.4.92

"..Εντυπωσιακό το βιβλίο για τον φιλελευθερισμό.. σε μία χώρα αθεράπευτα αντιφιλελευθερή. Αντιμάχεται με σθένος κατεστημένα ρεύματα ιδεών.."
Αντί 17.4.92

"..Είναι η πιο ολοκληρωμένη, ίσως, μελέτη για την ιστορική διαδρομή των φιλελεύθερων ιδεών, διεθνώς και στη χώρα μας.."
Ελευθεροτυπία 3.3.92

"..Ότι το καλύτερο έχει δει το φως της δημοσιότητας στη χώρα μας γύρω από τη φιλελεύθερη σκέψη και την εξέλιξη της διά μέσου των αιώνων.. Συναρπαστικό και γραμμένο σε μοναδική ελληνική γλώσσα βιβλίο.."
Τύπος της Κυριακής 5.4.92

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ" ΕΠΕ

Το πρωτείο του ατόμου όπως το ανέλαβε η Αναγέννηση και όπως το υποθέτησε σταδιακά η Δυτική Ευρώπη μετά τον πυρήνα του βιβλίου.

Άξονες του βιβλίου είναι δύο:

Πολιτισμό δημιουργούν τα πληθυντικά, όχι οι μάζες.

Πρωταξία του πολιτισμού είναι η απουσία αναγκασμού ανθρώπου από άνθρωπο, η ελευθερία.

ΣΑΙΞΠΗΡΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Η παράσταση μιας, ελάχιστα γνωστής σήμερα, κωμωδίας που ο Σαίξπηρ πλέκει όταν ακόμη πειραματίζεται με τη γραφή, δεν προδιαθέτει ιδιαίτερα ευνοϊκά, όταν μάλιστα, έχει προηγηθεί μια χειμερινή περίοδος πλήρης σαιξπηρικών τραγωδιών. Ωστόσο, «Η κωμωδία των παρεξηγήσεων» από το ΔΗΠΕΘΕ της Ρούμελης κατορθώνει να δημιουργήσει την ευχάριστη έκπληξη.

Το κωμικό στα γεγονότα συμπλέει με τον παιγνιώδη στροβιλισμό του λόγου, ανταναχλάται στα εύθυμα μουσικά μοτίβα, για να διαθλασθεί τελικά στη χρωματική πανδαισία. Χαρμόσυνη διάθεση και ακατάσχετη θυμηδία δεν είναι παρά η αυθόρμητη ανταπόκριση στην ατμόσφαιρα που αβιάστα γεννά η παράσταση. Με δυσκολία, ο σχολιασμός διαμοιράζει την απόλαυση και εκλογικεύει τη σαιξπηρική αλχημεία.

Το ιστορικό συγγραφής του έργου θα μπορούσε να αποτελέσει μάθημα για νεότερους θεράποντες του θεάτρου, αλλά και γενικότερα του γραπτού λόγου. Για όσους πιστεύουν, πως η εξεύρεση θέματος είναι η λυδία λίθος της δημιουργίας. Φημολογείται ότι ο Σαίξπηρ, τουλάχιστον στα πρώτα έργα του, ελάχιστα στηρίχθηκε στις διχρές του επινοήσεις, κυρίως άντλησε μύθους από τους Ρωμαίους κωμωδιογράφους, που κι αυτοί με τη σειρά τους θεωρούνται εν πολλοίς «μεταποιητές» των ελληνικών κωμωδιών. Μάλιστα, για την «Κωμωδία των παρεξηγήσεων»,

που γράφει γύρω στα 1592, πρώτη χρονιά που καταπιάνεται σοβαρά με τη δραματουργία, φαίνεται πως ανάμιξε δύο διαφορετικά έργα του Πλάυτου.

Στην κωμωδία «Μέναιχμοι» βρίσκει το εύρημα των πανομοιότυπων διδύμων που συναντώνται σε μεγάλη ηλικία αγνοώντας ο ένας την ύπαρξη του άλλου, ενώ από την κωμωδία «Αμφιτρύων», εμπνέεται τους υπηρέτες που επαναλαμβάνουν σε διαφορετικό τόνο και σε δικό τους αγροίκο ύφος τους κυρίους τους. Παρόλο που σωρεύει επινοήματα, πολλαπλασιάζοντας την επανάληψη καταστάσεων, δεν οδηγείται στην υπερβολή. Ο συγγραφέας διαθέτει ήδη αρκετή γνώση, για το πώς λειτουργούν οι μηχανισμοί του κωμικού, που στηρίζονται πρώτιστα στο μοιραίο και αναπόδραστο των συμπτώσεων, με την επίφαση του παραλόγου.

Οι παρανοήσεις μεταξύ κυρίων και υπηρέτων, αλλά και ανάμεσα σε συζύγους, εμπόρους, άρχοντες και τυχοδιώκτες, όπου οι πάντες απατώνται για την ταυτότητα του συνομιλητού τους, διασχεδάζουν, καθώς παντογνώστης ο θεατής συμμετέχει εναλλάξ στους κύκλους που στήνουν οι ήρωες, περιμένοντας με αύξουσα ευφορία την αποκάλυψή τους.

Σε αυτό το πλούσιο υλικό, ο Σαίξπηρ, αδιαφορώντας όπως και στα μετέπειτα έργα του για πιθανούς αναχρονισμούς, διατηρεί αρχαιοελληνικά ονόματα και τοπωνύμια στην αναγεννησιακή ατμόσφαιρα της εποχής του. Έτσι πληθαίνουν τα ειδυλλιακά επεισόδια και στην κωμωδία πλανάται η τραγική ειρωνεία του τυχαίου. Αν όμως μέρος της ευθυμίας του μύθου είναι δανεισμένο, η κωμικότητα της φρασεολογίας με τα λογοπαίγνια, τις αθυρόστομες ατάκες και τους ρητορικούς μονολόγους, είναι αποκλειστικά δικό του έργο.

Βάση της κωμωδίας, ο λόγος, όταν μάλιστα αυτός ανήκει στον

Σκηνή από την παράσταση

Σαίξπηρ, έστω και πρωτόπειρο. Παρά την ολιγόχρονη θεατρική θητεία της, η Χ. Μπάμπου-Παγκουρέλη προτείνει μια καινούρια μεταγλώττιση που διαπεραιώνει τόσο τη νοηματική καθαρότητα όσο και την ποίηση του σαιξπηρικού κειμένου, αφήνοντας στο βαθμό του δυνατού αλώβητα τα λεκτικά πυροτεχνήματα του πρωτότυπου. Ο λόγος σε ελεύθερο στίχο ηχεί γλαφυρός στην εκφορά του, ιδιαίτερα σε κάποιους λυρικούς μονολόγους.

Ωστόσο ένα παιχνίδι, ιδιαίτερα ένα παιχνίδι παρεξηγήσεων, πέρα από την ποίηση του λόγου, στηρίζεται στους σαιξπηρικούς τύπους, την κίνησή τους, τους χρόνους εναλλαγής. Ο μηχανισμός του γέλιου πρέπει αδιάκοπα να συντηρείται και ο Σ. Ντουφεξής κινεί τα νήματα πράγματι με δεξιοτεχνία.

Τον τόνο κάθε σκηνής προεικάζει η μουσική, ο Ι. Δρόσος με ευαισθησία υποβάλλει και επικροτεί τα δρώμενα. Στον σκηνικό χώρο, όλο και συχνότερα συναντούμε την αισθητική επιμέλεια της Ι. Σταυρίδου: το λιτό σκηνικό, πλαστική αναφορά στην εποχή, δίνει με το υπαίθριο τοπίο. Όμως η ελευθερία στη σύλληψη αναδεικνύεται στη γραμμή των κοστούμιών και τις

χρωματικές αποχρώσεις.

Ένας ολιγομελής θίασος πολλαπλές μεταμορφώσεις εκπνέει τις ανάγκες του έργου. Ο Γεωργιάδης, ο Δ. Βούλτσος, Μ. Μαυροματάκης και ο Ορφανός προσαρμόζονται με σιγή στα εναλλασσόμενα προσώπων τους. Μόνο η Β. Κόκκα, μάλλον δεν προλαμβάνει να απαλείψει ίχνη της ηγουμένης στην επιβλητική και αντίστροφα. Τραγικούς εύθυμους αντίποδες εξασφαλίζουν ο Π. Ξενάκης, ο Γ. Νταλιάνης και ο Χ. Σώζος, ενώ οι χαριέστερες παρουσίες της Μ. Παπαδημητρίου και Α. Λούλου δημιουργούν ρεαλιστικά κρεσέντα με ιλαρές αινιγματικούς έρωτες και ζηλοτυπίες.

Ωστόσο, «Η κωμωδία των παρεξηγήσεων» γνωρίζει τις καλύτερες στιγμές της στους διαπλοκασμούς και τις θωπιές κυρίου δούλου εκ Συρακουσών ερμηνεύων, όταν ο αβρός και ερωτικός Αντίφιλος του Α. Λεμπρούλου βρίσκει το ταίρι του αγροίκο και κατεργάρη Δρόμο του ζογκλέρ Χ. Στέργιου.

Μια παράσταση που θα πρέπει να επαναληφθεί κι εκτός φεστιβαλικών εκδηλώσεων.

Μ. Θεοδοσοπούλου

Οι ξένες φωνές

της Γ. Τσαμπηράς

Ανθολογία σύγχρονης γαλλικής ποίησης
του Βελγίου

Πρόσπερος, Αθήνα 1991

Αποκειμενικές και αντικειμενικές κρίσεις που παρουσιάζει η σύνθεση της ανθολογίας, δεν είναι θέμα που να απασχολεί μόνο τον ανθολόγο. Είναι και σοβαρός προβληματισμός για το κριτικό μάτι που θα θελήσει να αποτιμήσει το εγχείρημα, όσο πιο ψύχραιμα, να το τοποθετήσει στο βάθος με τις σωστές του διαστάσεις και να φροντίσει για τον τρόπο που θα το προτείνει στον αναγνώστη επισημαίνοντας τα θετικά και αρνητικά του στοιχεία. Σύμφωνα με την αρχή, η «Ανθολογία σύγχρονης γαλλικής ποίησης του Βελγίου» της Γ. Τσαμπηράς, είναι πρόκληση για μια τέτοια ανίχνευση, αλλά και πρόσκληση για μια ξενάγηση σε έναν λίγο γνωστό ποιητικό χώρο. Ο ανθολόγος ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος, μεταφραστής, μένει εδώ και τρία χρόνια στις Βρυξέλλες, ζώντας από κοντά τη γαλλόφωνη ποίηση του Βελγίου πρωτοπαρουσιάζοντας το 1953 σε διάφορα έντυπα και σήμερα στο ενεργητικό του πέντε νέες συλλογές και μια συγκε-

ντρωτική έκδοση, γραμμένες στα ελληνικά, τέσσερις γαλλικές ποιητικές συλλογές, τρία βιβλία με πεζογραφήματα και ένα θεατρικό έργο γραμμένο στα γαλλικά. Ένα μέρος από τα ποιήματα που περιλαμβάνει στην ανθολογία του είχε δει το φως κατά καιρούς σε λογοτεχνικά περιοδικά της Αθήνας. Παρ' όλα αυτά ο Έλληνας αναγνώστης δεν είχε την ευκαιρία να εξοικειωθεί με την ποίηση αυτής της χώρας και στόχος του ανθολόγου – μεταφραστή είναι να συμπληρώσει, όσο μπορεί, αυτό το κενό.

Το δίγλωσσο της έκδοσης είναι το πρώτο πλεονέκτημα της ανθολογίας. Πέρα από τη διπλή παρουσία των ποιητικών κειμένων, που λογικά συνεπάγεται ιδιαίτερα προσεγμένη και εμπνευσμένη εργασία, το κοινό διευρύνεται, επομένως το έργο αποκτά μεγαλύτερη εμβέλεια. Παρά την ομολογία του ανθολόγου στον πρόλογο του βιβλίου: «...Πρέπει να διευκρινίσω ότι η επιλογή των κειμένων έγινε αποκλειστικά με προσωπικά μου κριτήρια ανεξάρτητα από τη φήμη και τη διάδοση του έργου των ποιητών που ανθολογούνται...», είναι αρκετά τα στοιχεία που πείθουν ότι ο Σωτήρης Τσαμπηράς υπήρξε ιδιαίτερα προσεκτικός στις επιλογές του. Και μόνο το γεγονός ότι από τους 56 ποιητές η

αναλογία μεταξύ ποιητών και ποιητριών πλησιάζει σε μια ακριβοδίκαιη κατανομή (37 και 19 αντίστοιχα) είναι ένα δείγμα της μεθοδικότητάς του. Μεγαλύτερη βαρύτητα, όμως, έχει η τακτική του στην αντιπροσώπευση των ποιητών κατά τις χρονικές περιόδους γέννησής τους. Συγκεκριμένα, η ανθολογία περιλαμβάνει δημιουργούς που γεννήθηκαν μεταξύ του 1899 και του 1958, δηλαδή σε διάστημα έξι δεκαετιών. Ο ανθολόγος παρουσιάζει 4 της πρώτης δεκαετίας, 9 της δεύτερης, 16 της τρίτης, 9 της τέταρτης, 11 της πέμπτης και 7 της έκτης. Τέλος, ένα σημείωμα για τον καθένα από τους 56 ποιητές και ποιήτριες δίνει επαρκή βιογραφικά και εργογραφικά στοιχεία.

Με αυτά τα δεδομένα και με μοναδική επιφύλαξη την, ομολογημένη έστω, τακτική των προσωπικών κριτηρίων, ο Σωτήρης Τσαμπηράς με τις πλαστικές μεταφράσεις του και τις επιλογές του μας οδηγεί με σίγουρο χέρι στην περιήγηση μιας ποίησης, που οι αφομοιωμένες ξένες καταβολές –ιδιαίτερα οι γαλλικές– την τόνωσαν, χωρίς να της στερήσουν το αρχικό της ύφος. Μιας ποίησης που δεν έμεινε αμέτοχη, ούτε θεματικά ούτε μορφολογικά, στις δεσπόζουσες τάσεις της υπόλοιπης Ευρώπης.

Τάκης Μενδράκος

Φωνές, Ποιητική Ανθολογία
1991 (εκδ. Πρόσπερος, 1992):

«Αν, όπως λένε, το χαρτί φτιάχνεται από ξύλο, ετούτο το δωμάτιο, που γέμισε χαρτιά κουβαριασμένα, είν' ένα τσαλακωμένο δάσος κι η γάτα που πλανιέται μέσα του, ερεθισμένη απ' τους τριγμούς του, είναι μια τίγρη σ' αναζήτηση θηράματος. Όσο για τα ποιήματα, μέσα στα κουβάρια των χαρτιών, είναι πουλιά που πέθαναν πριν μάθουν να πετάνε» Αργύρης Χιόνης, «Εσωτικά Τοπία».

Χοιροκάμηλος, διηγήματα της Έρης Σωτηροπούλου (εκδ. Κέδρος, 1992): το παράδοξο στην καθημερινή ζωή, οι επιπτώσεις, ο πανικός, το απρόοπτο Σ' άλλους αρέσουν και σ' άλλους όχι... Ο χαρτοκόπτης δηλώνει αμήχανος.

Ψάχνοντας στο καλοκαιρινό ταχυδρομείο (το φθινοπωρινό απεργεί...) βρήκα την Αδούλωτη Μάνη, το... ιδιόρρυθμο πατριωτικό περιοδικό των Απανταχού Μανιατών και των φίλων της Μάνης. Ακόμη και για τις μανιάτικες ρίζες του Μεγάλου Ναπολέοντα ομιλεί...

Ωδείο «Ευμουσία»: Πρότυποι δρόμοι μουσικής παιδείας. Μια εκπαιδευτική πρωτοβουλία στο χώρο της μουσικής παιδείας που τόσο «πάσχει» στον τόπο μας. Πραγματικά πρόκειται για μια εξαιρετική προσπάθεια του Στέφανου Βασιλειάδη που μαζί με τους Γιάννη Γ. Παπαϊωάννου, Λουκούργο Αγγελόπουλο, Στέλλα Γαδέδη, Δημήτρη Καμαρωτό, Ζούζου Νικολούδη, Νίνα Πατρικίδου οργάνωσαν έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό με στόχο την ποιότητα στις μουσικές σπουδές τόσο των

Παντοκρατορία του κωμικού

Μια ανώφελη επίσκεψη

Παραγωγή: Μόνα Κιτσοπούλου

Αθήνα, Θεσσαλονίκη 1992

Πρωτοπαρουσίαση ενός θεατρικού που αποτελεί, αναγκαστικά, μια μερική έκταση προσέγγιση του έργου αφού η ολοκλήρωσή του απαιτείται στην επί σκηνής δραματοποίηση και σύμφωνα με συγκεκριμένες επιλογές και κώδικες που όχι μόνον μεταφέρουν αλλά και επανασημασιο-

δοτούν τα κειμενικά δρώμενα. Παρ' όλα αυτά, η γνωριμία μας μ' έναν σύγχρονο όσο και θεματικά επίκαιρο θεατρικό συγγραφέα μέσα από το κείμενο δεν προσφέρει μικρότερη απόλαυση ενώ ταυτόχρονα μπορεί να λειτουργήσει ως πρόσκληση σκηνικής δραματοποίησης από τους αρμόδιους παράγοντες.

Ο Αργεντινός Ραούλ Νταμόντε Ταμπόρντα που έγινε διάσημος ως σχεδιαστής κόμικς με το ψευδώνυμο Κόπι (Copi), γεννήθηκε το 1939 στο

Μπουένος Άιρες, μετανάστευσε στο Παρίσι το 1962 και πέθανε το 1987 από AIDS. Υπήρξε παράλληλα ένας ιδιόζων θεατρικός συγγραφέας του οποίου το έργο δεν αποτιμήθηκε ακόμη, ενώ πρωτοεμφανίστηκε το 1966 με το έργο «Η Αγία Γενεβιέβη στη μπανιέρα» όπου διακρίνονται ήδη το μαύρο χιούμορ, η σάτιρα και η σκληρή αντιμετώπιση των καθημερινών καταστάσεων που θα χαρακτηρίσουν και την υπόλοιπη θεατρική παραγωγή του. Πρώτη γνωριμία του αθηναϊκού κοινού με τον συγγραφέα έγινε μόλις στο τέλος της χειμερινής περιόδου και

επαγγελματιών μουσικών όσο και των ερασιτεχνών, των μικρών παιδιών αλλά και των ενηλίκων, αυτών που ακολουθούν τη δυτική μουσική παράδοση αλλά και όσων επιθυμούν να δουλέψουν στον χώρο της ανατολίτικης μουσικής παράδοσης, και όσων ακόμη θέλουν να γνωρίσουν τη σύγχρονη μουσική τεχνολογία. Στον Χολαργό, Φανερωμένης 30 και Ουρανίας 1 (τηλ. 65.48.462 και 65.17.140).

•
Αιξωνή – ένας αρχαίος δήμος της Αττικής και ένα θαυμάσιο θέατρο στο νταμάρι της περιοχής, στη Γλυφάδα. Την ανάπλαση του τοπίου ανέλαβε η γλύπτρια Νέλλα Γκόλαντα. Πραγματοποιήθηκαν ήδη οι πρώτες «Γιορτές Τέχνης Θεάτρου Αιξωνή 1992» αφιερωμένες στον Ιάνη Ξενάκη. Μουσική – θέατρο... και καλή αρχή

•
Βιβλιογραφικά για τον Ανδρέα Κάλβο και τον Ούγο Φώσκολο. Καταγραφή κειμένων από εφημερίδες και περιοδικά της Ζακύνθου του Διονύση Σέρρα (εκδ. Περίπλους, 1992) και Δελτίο της Οργανωτικής Επιτροπής για το έτος Κάλβου (Ζάκυνθος, 1992). Ας υπάρχει ενδιαφέρον και ας είναι και επετειακό. Τι να κάνουμε;

•
Για την τέχνη του Καραγκιόζη διαβάστε – όσοι δεν το έχετε κάνει στις παλαιότερες εκδόσεις – την *Αυτοβιογραφία* του Σωτήρη Σπαθάρη (εκδ. Άγρα, 1992). Η έκδοση περιέχει κείμενο του Γιάννη Τσαρούχη για «Το Θέατρο Σκιών και τη λαϊκή τέχνη», κατατοπιστικά κείμενα για την ιστορία και την τέχνη του Καραγκιόζη και ένα γράμμα του Άγγελου Σικελιανού γραμμένο το 1948 και σταλμένο στον Σπαθάρη:

μάλιστα για ένα μικρό χρονικό διάστημα, όταν ο θίασος του Αλ. Λιακόπουλου ανέβασε στο θέατρο «Αποθήκη» το «Σκρατς», «μια σύγχρονη Μήδεια φτιαγμένη με σκουπίδια» όπως επεσήμανε ο σκηνοθέτης της παράστασης Β. Αναστασίου. Το έργο έτυχε μιας επιτυχούς διανομής όπου μεταξύ των άλλων η τραβεστί Μισλίν του Θοδωρή Πολυζώνη, φιγούρα κόμικς συγκλονιστική, αποτελεί μια από τις καλύτερες ερμηνείες των τελευταίων χρόνων στις θεατρικές μας σκηνές.

Το μονόπρακτο «Μια ανώφελη επίσκεψη», διαρθρωμένο σε 33 σκηνές, εισάγει τον αναγνώστη σε μια ανάλογη ανατρεπτική θεματική που κινείται ελεύθερα μεταξύ του παράλογου και του τραγικού. Ο λόγος του, αμφίσημος και παραπλανητικός, αντίκειται διαρκώς στα ίδια του τα σημαίνοντα, επαναπροσδιορίζοντας τις κοινωνικές συμβάσεις και δημιουργώντας νέα πλαίσια σε παλαιά και παραδοσιακά σχήματα. Έτσι εδώ, το νοσοκομείο όπου ο πάσχων από AIDS Κύριλλος νοσηλεύεται, λειτουργεί ως κοσμικό σαλόνι – παρωδία όπου οι θαμώνες του, επισκέπτες, νοσοκόμα, γιατρός αλλά και ο ίδιος ο ασθενής αναιρούν την ίδια τους την υπόσταση μέσα από μια σειρά αντιδράσεων που αποκαλύ-

πτουν διαδοχικά τα πολλαπλά τους προσωπεία. Δεν θα πρέπει να ξενίζει μια σύγκριση με το έργο του Ζαν Ζενέ στον οποίο σκόπιμα αναφέρεται και το ίδιο το κείμενο. Αλλά από μια αντίστροφη οπτική: εκεί όπου ο Ζενέ διακηρύσσει το «αλλιώτικο» για να το ανάγει σε ποίηση οικειοποιούμενος με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τη δύναμη του κατεστημένου λόγου, ο Κοπί διακηρύσσει την παντοκρατορία του κωμικού για να ανάγει σε ποίηση το ευτελές και ακραίο. Η διαρκής αναγωγή του θεάτρου στους κώδικες που το συνθέτουν, καταγγέλλοντας έτσι τους ψευδαισθητικούς μηχανισμούς του, επιτυγχάνεται μέσα από τη διαρκή θεατροποίηση – σημειοποίηση των δρώντων: τα πρόσωπα συμπεριφέρονται ή κινούνται σύμφωνα με τους κανόνες του αυτοεγκιβωτισμού τους σε μια διαρκή θεατρική παράσταση. Και όταν οι μάσκες πέσουν, οι σχέσεις αναδιαρθρώνονται σε νέες ισορροπίες οι οποίες είναι ανατρέψιμες μέχρι την τελευταία σκηνή. Λίγο πριν το τέλος, ωστόσο, η τραγικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης εισδύει απειλητικά, κυνικά και άκοσμα όχι ως καταλύτης ούτε ως καθαρή αλλά ως ένας ακόμη μηχανισμός του θεατρικού παιχνιδιού που θα οδηγήσει σε μια αλλαγή σκη-

κών θέσεων αλλά όχι και διανοητικών σχέσεων. Ακόμη και ο θάνατος δεν μπορεί να είναι κάτι άλλο, να φραστεί με λόγο διαφορετικό εκείνον του κατεξοχήν μη-ψευδαισθητικού θεάτρου, δηλ. της όπερας «Addio umiliante realta» θα αναφαστεί η ήδη νεκρή τραγουδίστρια όπερας Ρεγκίνα Μόρτι την ώρα μαχαιρώνεται. Και ενώ τα δώρα γενέθλια του επίσης νεκρού Κύριλλου συνεχίζουν να καταφθάνουν, η νεκρόμα που τα μεταφέρει, ανοίγοντας την πρώτη και κλείνοντας την τελευταία σκηνή θα πει, μπροστά στον κρόσσο της αμέσως πριν πέσει αυλαία: «Σουτ Είχα ξεχάσει πως είστε νεκρός»...

Μήπως στις τόσες ψευδαισθητικές που φτιάχνουν τη ζωή μας θα έπρεπε να προσθέταμε κι εκείνη του ίδιου θανάτου μας θεατροποιώντας το ανάγοντάς τον έτσι κι αυτόν σε «σημείο» της ζωής μας; Κι από την άλλη, ποιοι είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι δεν γράφεται λόγος τραγικός στην εποχή μας; Και θέατρο σημαντικό που θα απάλλαζε τις περισσότερες θεατρικές σκηνές από την αφαίμαξη της βαριεστημάρας που εκπέμπουν επιλογές τους;

Δημήτρης Τσατσούλης

Το κείμενο πάνω απ' όλα

Γιώργος Αριστηνός
Δοκίμια για το μυθιστόρημα και τα λογοτεχνικά είδη
Εκδ. Σμίλη, Αθήνα, 1991

Συλλογή δοκιμίων με ιδιάζοντα λόγο, άλλοτε αυστηρά θεωρητικό στην επισημονική προσέγγιση και έκθεση λογοτεχνικών θεωριών και άλλοτε ποιητικό στη «διάχυση» και «αλητεία» του (σελ. 56), το βιβλίο αυτό του Γιώργου Αριστηνού μας δίνει συγκεντρωμένη τη θεωρητική παραγωγή του των τελευταίων χρόνων και την «περιπλάνησή του» στο σώμα του λογοτεχνικού κειμένου (ποιητικού ή μυθιστορηματικού) και σ' εκείνο του κειμένου των

σημαντικότερων σύγχρονων θεωρητικών της λογοτεχνίας. Δικαιολογημένα ο αναγνώστης αναζητά, μέσα από τις πολυπληθείς θέσεις και αντιθέσεις που εκτίθενται, τη σύνθεση ή οριστική επιλογή του δοκιμογράφου και σ' αυτό το επίπεδο θα προσπαθήσω να σταθώ εν συντομία μια και τα όσα θίγονται στα 19 αυτά δοκίμια δημιουργούν πρόσφορο έδαφος ατέρμονων συζητήσεων. Προηγουμένως, όμως, θα ήθελα να διευκρινίσω ότι σπάνια, ο λόγος για τη θεωρία και την κριτική της λογοτεχνίας, στην Ελλάδα, εκθέτει και εκτίθεται απέναντι στο σύνολο των θεωριών επιχειρώντας επανατοποθετήσεις και συζεύξεις.

Μέσα από τη συνεχή αυτή τοποθέτηση και διαφοροποίηση του Αριστηνίου απέναντι σε θεωρία και κριτική πλάυνουν όλες οι σύγχρονες θεωρητικές αντιλήψεις, από τη νέα κριτική τον αποδομισμό και από τον γενεδομισμό ως την ψυχοφαινομενολογία. Θα έλεγα ότι, ως επί το πλείστον συγγραφέας στέκει απέναντί τους ο λον σκεπτικιστής αλλά με εμφανείς κάποιες προτιμήσεις του απέναντι στους J. P. Richard, Jean Rousset, M. Blanchot. Ο δομισμός του Todorov βρίσκει επίσης περιθώρια εφαρμογής και ανάπτυξης. Ο Αριστηνός θα ταχθεί υπέρ μιας απελευθερωμένης από τα ίδια της την ιστορία και τους κανόνες της λογοτεχνίας («Το μεταμοντέρνο μύθος ή πραγματικότητα», σελ. 1) χωρίς όμως να απορρίπτει ότι «στην πιο δεινή αμορφία υπάρχει

μία δομή», συμφωνώντας με τις
ς των Jacobson και Benveniste
α κριτική και το πρόβλημα της
σης» σελ. 89 & 95). Η έννοια
είδησης του συγγραφέα φαίνε-
ανάγεται σε βασικό άξονα των
ικών επιλογών του Γ.Α. Έτσι,
πει κάθε θεωρητική θέση που,
γνώμη του, εξορίζει το υποκεί-
πό τον δημιουργικό του ρόλο,
τον αποδομισμό («περιχαρά-
ο λογοτεχνικό έργο στη μονα-
αυτοτέλειάς του εξορίζοντας
είμένο» σελ. 89), τη θέση του
hes (που απορρίπτει «τη μετα-
του συγγραφέα-θεού [και] πα-
κι σε μια νέα θεολογία της
[...] όπως ακριβώς ο μαρξι-
φραγκώνισε το υποκείμενο ως
της ιστορίας», [«Με αφορμή
πίτωση του Θ. Βαλτινού»], σελ.
όμη, τον γενετικό δομισμό του
Goldmann που εισήγαγε την
ης «κοσμοθέασης». Είναι ιδι-
ενδιαφέρον να σταθεί κανείς
ακό δοκίμιο με τίτλο «Κοινω-
της λογοτεχνίας ή η ένδεια της
κότητας» το οποίο, όταν πρω-
λειύθηκε το 1986 στο τεύχος 6-
εριοδικού «Σπείρα» έφερε ως
σκέλος του τίτλου του το μα-
ρο «ή η αυταπάτη μας μεθό-
ι να αναρωτηθεί για τους λό-
παράλλαξης αυτής. Όπως και
ο πράγμα, η συγκεκριμένη θε-
φρουσιάζεται εδώ ελλειπτικά
βασική έννοια του γενετικού
ύ, η δομική ομολογία νοητι-
ών κοινωνίας και έργου παρα-
ι από τον δοκιμογράφο κα-
πλήθος άλλες προεκτάσεις
ρεί να προσλάβει η εν λόγω
που περιμένει πάντοτε τους
πνευστικές ενός σίγουρα ανο-
που αλλά περιέχοντος εν
ι σημαντικές καταθέσεις έρ-
αι δε εντυπωσιακό στη συγκε-
περίπτωση το γεγονός ότι ο
ρακτηρίζει ως αυθαίρετη πα-
τη συνοχή της συλλογικής συ-
ς, έννοια-εργαλείο της κοινω-
ς από την εποχή του
ι, στην οποία παραπέμπει η
λέαση» του Goldmann (σελ.
λού, την ιστορία ή τη δομή ως

υπερβατικές συλλήψεις («Τάκης
Θεοδωρόπουλος: Σύγχρονη γραφή σε
ένα παλαιότερο είδος», σελ. 152), ενώ
αποδέχεται ως μη-υπερβατική την έν-
νοια του «συλλογικού ασυνειδητου»,
ασπαζόμενος έτσι τοποθετήσεις του
είδους «του φόβου του ευνουχισμού
από έναν πατέρα» («Πρός ένα νέο
μυθιστόρημα», σελ. 35) και τις αντί-
στοιχες εφαρμογές τους στη λογοτε-
χνία, δηλ. του Barthes του «Ρακίνα»,
του Starobinski ή, εν τέλει και βασικά,
της ψυχοφαινομενολογίας του Bache-
lard που έλκει την ονομασία της από
την αντίληψη ότι «φαι-νομενολογία»
δεν είναι η περιγραφή εξωτερικών αλ-
λά ψυχολογικών φαινομένων ενώ ταυ-
τόχρονα εδράζεται στην εικόνα που
οφείλεται στα αρχέτυπα που κοιμού-
νται στην ψυχή. Αυτή η αναγωγή του
λογοτέχνη στην αρχετυπική εικόνα
αποτελεί μια από τις βασικές κατευθυ-
ντήριες που καθορίζουν τις θέσεις του
Γ.Α. («Μερικές παράδοξες απόψεις
για την ποίηση», σελ. 54 κ.ά). Και
όμως, τολμώ να υποστηρίξω ότι μια
κοινωνιολογική προσέγγιση (συνδυα-
σμός Goldmann και Duvignaud) του
έργου του Θεοδωρόπουλου που ο
ίδιος αναλύει (σελ. 154) θα έδινε εν-
διαφέροντα αποτελέσματα.

Αν, όμως, μέχρι στιγμής, ανιχνεύσα-
με κάποιες βασικές προτιμήσεις ή
απορρίψεις του συγγραφέα απέναντι
στη λογοτεχνική θεωρία, πιστεύω ότι η
τελική του θέση αναδεικνύεται στην
αντίληψή του για τη γλώσσα σε συν-
δυασμό με τη συνείδηση του λογοτέ-
χνη: η γραφή, θα πει, είναι ένας συνε-
χής διάλογος ανάμεσα στο συγγραφι-
κό υποκείμενο και τον κόσμο, με δε-
σπόζουσα πάντα αρχή τη γλώσσα
(σελ. 152). Παράλληλα, θα τοποθετη-
θεί υπέρ ενός κριτικού λόγου πολύση-
μου που αρνείται τη μονολιθικότητα
που επιβάλλει η σύγχρονη επικοινων-
ία στη λέξη και που οδηγεί στην αφα-
σία, θα χαρακτηρίσει τον κριτικό
«συνένοχο» με το γνήσιο έργο και θα
επαγγελθεί μια κριτική που θα το φω-
τίσει όχι ως δευτερογενής λειτουργία
αλλά ως αυτοδύναμη πράξη γραφής
που συνειδητοποιώντας το έργο συνει-
δητοποιεί ταυτόχρονα τον εαυτό της
(«Η αυτοτέλεια της κριτικής», σελ.

121). Κι ακόμη, υιοθετώντας και πάλι
την άποψη του Rousset, θα επαναλά-
βει στα κείμενά του ότι το κριτικό ερ-
γαλείο δεν πρέπει να υπάρχει πριν
από την ανάλυση, συμφωνώντας έτσι
με την «παραμετρική κριτική» του
Barthes («Τα διάκενα της εξουσίας ή η
ανεμόσκαλα - Απάντηση σε «ερμη-
νείες» και «παρερμηνείες», σελ. 109).
Στόχος του κριτικού δεν είναι άλλος,
επομένως, από την αποκάλυψη της
μίας και ενιαίας συνείδησης που κρύ-
βεται πίσω από τις πολλαπλές όψεις
του έργου. Στην προσέγγισή του θα
μπορούσαμε επίσης να επισημάνουμε
ως ξεκάθαρη την άποψή του περί της
μάταιας σήμερα εμμονής σε μια κατη-
γοριοποίηση των λογοτεχνικών ειδών
που η σύγχρονη παραγωγή επιβάλλει
εκ των πραγμάτων και η σύγχρονη θε-
ωρία προσπαθεί να παρακολουθήσει
(«Ο θάνατος του είδους», σελ. 64 και
«Το μεταμοντέρνο: Μύθος ή πραγματι-
κότητα;», σελ. 127). Τέλος, εκείνο που
αναφάνεται αναντίρρητα από την όλη
μελέτη είναι η πίστη του Γ.Α. στο κεί-
μενο, ως μοναδικής αρχής και γνώμο-
να οποιασδήποτε προσέγγισης του έρ-
γου. Κάτω από αυτή την οπτική, είναι
βέβαια αξιοπερίεργο το πώς ο δοκι-
μογράφος, όταν εφορμά στη θεωρητι-
κή του ανάλυση από συγκεκριμένα
κείμενα όπως εκείνα του Τ. Θεο-
δωρόπουλου ή των τριών ποιητών, πα-
ραλείπει να αναφέρει τους τίτλους των
κειμένων, τους ίδιους δηλαδή αυτούς
τους βασικούς τους δείκτες όπως θα
έλεγε και ο Gennete. Ίσως αυτή η
υπερβολική, κάποιες φορές, «αφαί-
ρεση» κάνει τον λόγο του Γ.Α. ιδιάζο-
ντα στην επικοινωνιακή του τελείωση,
κάτι βέβαια που δεν δικαιολογεί ούτε
αυτή η καθ' όλα θεμιτή του άποψη ως
προς την προσοικειώση του λόγου από
τον αποδέκτη, όταν συγκεκριμένα υ-
ποστηρίζει ότι «όσο περισσότερο ποι-
κιλμένος και προσχωμένος από ένα
«ρητορικό» πλούτο είναι, τόσο καλύ-
τερα ολοκληρώνεται σε επαρκές σύ-
στημα βαθιάς επικοινωνίας» [«Η
γλωσσική βαβέλ... (Μια παράδοση
πρόταση)», σελ. 125]. Ο ίδιος, άλλω-
στε, ομολογουμένως το πετυχαίνει...

Δημήτρης Τσατσούλη

«Η τέχνη σου είναι στη βάση
της λαϊκής ψυχής και ζωής και
μακάριος που την αντικρίζει
με τη σοβαρότητα που της
οφείλεται. Μέσα της δεν κα-
τασταλάζει μόνο η λαγερή θυ-
μοσοφία του λαού μας μπρος
στ' ανάποδα του κόσμου, αλ-
λά ξεσκεπάζεται κι η πηγαία
δύναμη που 'χει μέσα του και
με την οποία υπερνικά αυτά τ'
ανάποδα με ψυχισμό ασί-
γκριτο ανεβαίνοντας απ' τα
σκαλιά της θείας του εξυπνά-
δας ως τις κορφές του ηρωι-
σμού, κι αυτό με μια ανθρω-
πιά και μ' έναν ανώτερο πολι-
τισμό που έχουν το ταίρι τους
μόναχα στην αληθινά μεγάλη
Τέχνη και που βρίσκονται σε
“διαπασών” μαζί της».

Διαδρομές στον χώρο και
στον χρόνο είναι ο υπότιτλος
σε μια συλλογική δουλειά γυ-
ναικών που ετοιμάζεται εδώ
και τέσσερα χρόνια. Μια προ-
σπάθεια να φτιαχτεί «Η
Ελλάδα των γυναικών»
(Εναλλακτικές εκδόσεις, Γαία
1, 1992) ένας ταξιδιωτικός και
πολιτιστικός οδηγός για την
Ελλάδα από τη σκοπιά των
γυναικών. Σαραντά τέσσερις
γυναίκες συμμετέχουν με την
εμπειρία τους κυρίως, γιατί
αυτό το βιβλίο θέλει ακριβώς
στο σημείο αυτό να διαφορο-
ποιηθεί και να δώσει το δια-
φορετικό πρόσωπο της
Ελλάδας, βγαλμένο από τη
βιωματική σχέση με τον τόπο
και τους ανθρώπους.
Γυναίκες ανώνυμες και επώ-
νυμες με διαφορετική κοινω-
νική προέλευση και μορφωτι-
κό επίπεδο διαμορφώνουν
ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον
ψηφιδωτό «ταξίδι».

ο χαρτοκόπτης

Ο ΓΙΓΑΝΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Την περασμένη Δευτέρα, ο διευθυντής του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης Μισέλ Δημόπουλος ανακοίνωσε σε συνέντευξη Τύπου στη συμπρωτεύουσα τον προγραμματισμό του οργανισμού του Φεστιβάλ για το καινούριο, διεθνές και ανακαινισμένο πρόσωπο της διοργάνωσης. Είναι μια διοργάνωση που την συνέχει ο γιγαντισμός. Στόχος των διοργανωτών, το φεστιβάλ να γίνει ένα μεγάλο κινηματογραφικό γεγονός και, κυρίως, να επιβληθεί στον ευρωπαϊκό χώρο ως υπολογίσιμο κινηματογραφικό φεστιβάλ. Γι' αυτό, άλλωστε, έχει θεσπισθεί και υψηλότερο χρηματικό βραβείο για την ταινία του διαγωνιστικού τμήματος που θα επιλεγεί ως πρώτη.

Την ταυτότητά του το φεστιβάλ την αναζητεί ανάμεσα στις νέες δυνάμεις του ευρωπαϊκού κινηματογράφου: δικαίωμα, άλλωστε, συμμετοχής δεν έχουν παρά νέοι σκηνοθέτες που κάνουν την πρώτη, άντε τη δεύτερή τους ταινία. Την κεντρική εκδήλωση, ωστόσο θα πλαισιώνει σειρά άλλων προβολών και εκδηλώσεων που ακόμη κι ο πιο ανθεκτικός των θεατών θα δυσκολεύεται να παρακολουθήσει. Προβολές ταινιών που θα προβληθούν τον ερχόμενο χειμώνα στις αίθουσες, ρετροσπεκτίβες (ανάμεσα στις οποίες πιο ελκυστική εκείνη με όλες τις ταινίες του Τζων Κασσαβέτης), ο "Δον Κιχώτης" του Ουέλς σε πρώτη προβολή στη χώρα μας...

Σε αντίθεση, ωστόσο, με την ευμάρεια που

ευελπιστούν οι διοργανωτές να φανεί ότι υπάρχει στο διεθνή χώρο, η ελληνική εκπροσώπηση προβλέπεται αρκετά ισχνή. Μέχρι στιγμής, κανείς δεν γνωρίζει αν θα υπάρξουν εφτά έστω ελληνικές ταινίες για συμπληρωθεί ένα παράλληλο διαγωνιστικό τμήμα για την ελληνική παραγωγή. Οι παράλληλες εκδηλώσεις για τον ελληνικό κινηματογράφο (αφιέρωμα στον Θ. Βέργο στον Ν. Κούνδουρο) μοιάζουν ανέμπνευστοι και κοινότοποι, ενώ πολλοί κινηματογραφιστές διαμαρτύρονται ότι υποστηρίζουν ότι το εύρος της γιγαντιαίας διεθνούς εκδήλωσης θα συνθλίψει την προβληματική, ούτως ή άλλως, ελληνική σκηνή.

Η γκρίνια δεν είναι πάντα ο καλύτερος σύμβουλος. Ωστόσο, πολλοί από τους λόγους που επικαλούνται οι επικριτές του Φεστιβάλ είναι ισχυροί. Κι αν συνδυαστούν με την αβεβαιότητα που επικρατεί περί του πώς η διοργάνωση θα φέρει σε πέρας τις πολλές υποχρεώσεις της, με τη δεδομένη οργανωτική καθυστέρηση, με τις αίθουσες των προβολών που δεν εξασφαλίζουν όλες τις συνθήκες αξιοπρεπούς προβολής, και με τον σκεπτικισμό για το πώς θα ανταποκριθεί το δύσπιστο κοινό της Θεσσαλονίκης, δικαιολογούνται όσοι είναι συγκρατημένοι απαισιόδοξοι.

Πολλές φορές τα όνειρα γιγαντισμού μπορ να οδηγήσουν στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα: σε μια μεγάλη αποτυχία. Εμείς πάντως δεν την ευχόμαστε.

Η έκθεση βιβλίου στο πεδίο του Άρεως έδωσε τη δυνατότητα σε σχετικές έρευνες να διαπιστώσουν τι βιβλία γίνονται μπεστ-σέλερ. Τα νούμερα είναι εντυπωσιακά, ωστόσο ό,τι διαβάζεται «μαζικά» έχει το χαρακτήρα της ομοιομορφίας: εύκολα και γρήγορα. Φαστ-φουντ. Κι η περιπέτεια της γραφής; Κι η περιπέτεια της ανάγνωσης; – δυο πολύ μοναχικές και δημιουργικές υποθέσεις.

Θα εκχωρηθούν στην ισοπέδωση του μπεστ-σέλερ, στην εφιαλτική ομοιομορφία που αλέθει τα πάντα; Δεν το πιστεύουμε. Οι αναγνώστες με απαιτήσεις δεν συγχωνεύονται ποτέ στην εφιαλτική εικόνα του ισοπεδωτικού γιγαντισμού.

Η ΘΑΝΑΣΙΜΗ ΜΟΝΑΞΙΑ ΤΟΥ ΜΑΪΚΑ ΤΖΑΚΣΟΝ

Στον αστερισμό του σώου (και της σώου-μπίζ-νες) θα ζήσουν και οι Έλληνες φίλοι του Μάικλ Τζάκσον – ενός «κατώτερου θεού», πλασμένου κατ' εικόνα και ομοίωσιν ενός λαϊκού «μύθου» στα χειρουργεία (αλλά και στα χειρουργεία του μάρκετινγκ).

Χιλιάδες θεατές – ακροατές στο Ολυμπιακό στάδιο, πολλαπλάσιοι στην τηλεόραση, θα δουν

το είδωλο, και μαζί του τους 20 επιλεγέντες πιτσιρικάδες που θα το πλαισιώσουν, θα ακούσουν κορώνες περί φιλανθρωπίας και θα πιούν το συνθετικό ζουμί που διαφημίζει.

Στον αστερισμό του καταναλωτισμού ό,τι διαμεσολαβεί μεταξύ του ειδώλου και των οπαδών του είναι η μοναξιά. Η θανάσιμη μοναξιά των καταναλωτών αλλά η ακόμη πιο θανατοφέρη μοναξιά ενός κατασκευασμένου λαϊκού ήρωα που πρόκειται να καταναλωθεί και

να εξαφανισθεί. Αληθινά, πολύ ακριβό τίμημα για έναν θεό με ημερομηνία λήξεως.

Η ΓΑΛΑΖΙΑ ΛΙΣΤΑ

«Λίγη υπομονή και τελειώνω... Ένα λάθος έκανα. Θέλησα, μέσα στην κατακαυμένη νομιμοφροσύνη του ερτζιανού κρατικού τοπίου, να στήσω ένα αυθαίρετο. Νόμισα πως ο κύριος Κατσιγιάννης, θα το νομιμοποιούσε κι αυτό. Ξέχασα όμως, πως είναι με άλλα απασχολημένος.

Έχει πολλά ακόμη κάνει και ιδίως, να ξενει...»

«... αγαπητοί ακροατές, δεν βλέπω εξυγίαν» βλέπω ό,τι ακριβώς εσείς: Πώς μέσα σε 12 χρόνια ένα "Μέρα - σημέρι", έγινε σιγά-σιγά "Νύχτα - Μεσάνυχτα".

Κάπως έτσι τέλειωσαν Άννη Κολτσιδοπούλου, παλιά συνεργάτις ΑΝΤΙ, την τελευταία ζωντανή εκπομπή (ΕΡΑ1. Η μαύρη λήξη φεύγει για να μπει η λάζια του κ. Ανδρέου πουλου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

κυκλοφορούν

ΣΕΙΡΑ Α ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Φ Υ Σ Ι Κ Η
FRANK SHU
Αστροφυσική I

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ
Σχετικιστική Κβαντομηχανική

Ε. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Η Φυσική σήμερα I: ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ

Ε. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Η Φυσική σήμερα II:
ΟΙ ΔΕΚΑ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ
Κβαντομηχανική I, II, III

P. HEWITT
Οι Εννοιες της Φυσικής, I

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ
Σολιτόνια: ΤΑ ΜΟΝΑΧΙΚΑ
ΚΥΜΑΤΑ

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Ι Κ Α
M. SPIVAK
Διαφορικός και Ολοκληρωτικός
Λογισμός

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ
Διαφορικές Εξισώσεις I

THOMAS-FINNEY
Απειροστικός Λογισμός II

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ:
• Γλώσσα Pascal
• Στοιχεία Θεωρίας Αλγορίθμων

Χ Η Μ Ε Ι Α
CLARK-SWITZER
Πειραματική Βιοχημεία

Β Ι Ο Λ Ο Γ Ι Α
DOUGLAS FUTUUMA
Εξελικτική Βιολογία

ΣΕΙΡΑ Β ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

E. T. BELL:
Οι μαθηματικοί, I

G. H. HARDY
Η απολογία ενός μαθηματικού

FIELD-CHAISSON
Το Αθέατο Σύμπαν

RICHARD FEYNMAN
Ο χαρακτήρας του Φυσικού Νόμου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ
Η Κόμη της Βερενίκης

ΕΛΕΝΗ ΣΑΒΒΑΚΗ
Οι παράλληλοι εαυτοί μας και
το βουβό δεξί ημισφαίριο

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
Εμείς και η Ραδιενέργεια

ΒΑΣΙΛΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ
Περί αστέρων και συμπάντων

Ε. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Πυρηνικά όπλα και ανθρώπινος
πολιτισμός

ΣΕΙΡΑ Γ ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κρητικά Χρονικά
(Ετήσια επιστημονική έκδοση,
τ. 26, 27)

Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο

Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ-Χ. ΧΑΤΖΗΩΣΗΦ:
Βενιζελισμός και αστικός
εκσυγχρονισμός

Education in Europe-
Εκπαίδευση του διδακτικού
προσωπικού στην Ευρώπη

Θ. ΚΑΛΠΑΞΗΣ
Αρχαιολογία και Πολιτική I:
Σαμιακά Αρχαιολογικά

Ν. Γ. ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ
Γλωσσικός Ατλας της Κρήτης

Γ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ
Για μια Ποιητική του Ελληνικού
Δημοτικού Τραγουδιού

Ι.Ε. ΣΤΕΦΑΝΗΣ
Διονυσιακοί Τεχνίται: Συμβολές στην
προσωπογραφία του θεάτρου
των αρχαίων Ελλήνων

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ
ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ I, II, III
Επιμέλεια: Ν. Χατζηνικολάου

I: Τεκμήρια για τη ζωή
και το έργο του
II: Βυζάντιο και Ιταλία
III: Έργα στην Ισπανία

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ (επιμέλεια)
Νεοελληνικά Μετρικά

BERNARD FENIK
Digenis: Epic and popular style in the
Escorial version

SPEROS BRYONIS
The medical unity of the
Mediterranean World in Antiquity and
the Middle Ages

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ
Πρόοδος στην αναπτυξιακή Ψυχολογία
των πρώτων χρόνων

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

Οι «Ωδές» του Κάλβου
Επιμέλεια: Ν. Βαγενάς

J. MARSDEN-A. TROMBA
Διανυσματικός Λογισμός

MURRELL-KETTLE-TEBBER
Ο Χημικός δεσμός
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΒΑΝΤΙΚΗ
ΧΗΜΕΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

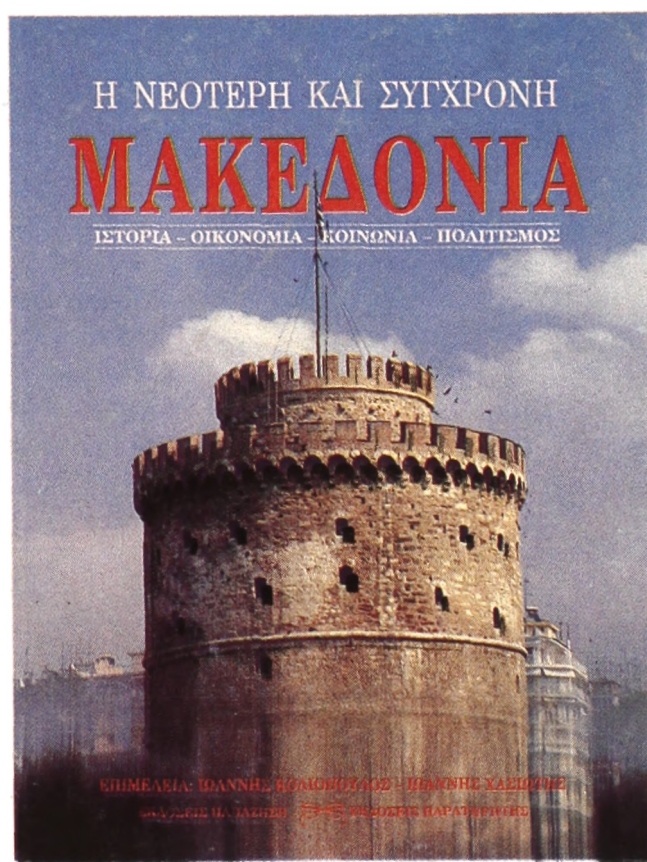
Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735

Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1986 ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΥΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΙ ΜΕ ΓΝΩΣΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟ ΕΡΓΟ, ΕΝΩΝΟΥΝ ΤΙΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΜΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΥ ΦΙΛΟΔΟΞΕΙ ΜΕ ΓΝΩΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΓΝΩΣΤΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΗΝ ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ.

ΘΕΜΑ «ΕΠΩΔΥΝΟ» ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΕΣ, ΠΟΥ, ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΔΙΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΗ ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ, ΘΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΕΙ ΚΑΙ ΘΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.

Ο Α΄ ΤΟΜΟΣ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.

Ο Β΄ ΤΟΜΟΣ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΟΛΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ, ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΟΝΤΑΣ ΠΕΡΙΤΡΑΝΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΧΑΡΑΞΗ.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΦΙΛΟΔΟΞΙΑ ΝΑ ΚΑΛΥΨΕΙ ΤΟ ΚΕΝΟ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΣ ΘΕΜΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 & ΜΠΕΝΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

ΑΛΕΞ. ΣΤΑΥΡΟΥ 5